

Wykonawca konsorcjum przedsiębiorstw:



**DOM Biuro Urbanistyczne**

**Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Spółka jawna**

ul. Chojnicka 61, 83-200 Starogard Gdański

Tel. (58) 562-20-57, e-mail: [pprdom@pprdom.pl](mailto:pprdom@pprdom.pl)

(Lider Konsorcjum)



**STRUKTURA Planowanie Przestrzenne, GIS**

**Katarzyna Łukowicz**

80-025 Gdańsk, ul. Piaskowa 29

NIP: 592-145-03-67; Regon: 220549840

## PROJEKT ZMIANY

### STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STAROGARD GDAŃSKI

#### Projekt studium

**Część tekstowa – Uwarunkowania zagospodarowania  
przestrzennego - synteza**

Główny  
projektant:

**dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska**

*(uprawnienia urbanistyczne nr 1540)*

**mgr inż. arch. Katarzyna Łukowicz**

*(uprawnienia do projektowania –  
wpis do Izby Urbanistów Nr G-220/2006)*

Data opracowania: **sierpień 2019 r. - luty 2021 r.**

## Spis treści:

1.	CZĘŚĆ OGÓLNA.....	5
1.1.	Wstęp.....	5
1.2.	Dotychczasowe dokumenty studium dla gminy .....	9
1.3.	Podstawa opracowania, materiały wyjściowe .....	10
1.4.	Zespół autorski.....	12
2.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW PONADLOKALNYCH I STRATEGII ROZWOJU GMINY.....	13
2.1.	Wnioski wynikające z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030).....	13
2.2.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 .....	16
2.3.	Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 .....	17
2.4.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Starogardzkiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	24
2.5.	Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej gmin sąsiednich.....	25
2.6.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy .....	28
3.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE (WG ART. 10 UST. 1 USTAWY O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM) .....	30
3.1.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania .....	30
3.1.1.	Położenie i ogólna charakterystyka gminy.....	30
3.1.2.	Użytkowanie terenu na podstawie ewidencji gruntów .....	31
3.1.3.	Charakter osadnictwa.....	33
3.1.4.	Struktura demograficzna .....	37
3.1.5.	Przeznaczenie terenu - sytuacja planistyczna.....	44
3.2.	Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.....	56
3.3.	Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	62
3.3.1.	Struktura środowiska - synteza .....	62
3.3.2.	Powiązania przyrodnicze z otoczeniem.....	67
3.3.3.	Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego - synteza .....	69
3.3.4.	Formy ochrony przyrody.....	73
3.4.	Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	78
3.4.1.	Charakterystyka gminy – rys historyczny.....	78
3.4.2.	Analiza walorów kulturowych i krajobrazowych poszczególnych miejscowości.....	80
3.4.3.	Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami .....	103

3.5. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.....	105
3.5.1. Warunki zamieszkiwania .....	105
3.5.2. Poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej.....	106
3.5.3. Rynek pracy .....	107
3.5.4. Usługi dla ludności .....	112
3.5.5. Oświata i wychowanie .....	114
3.5.6. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	116
3.5.7. Inne obiekty usługowe.....	118
3.6. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia...	119
3.6.1. Zagrożenia przyrodnicze .....	119
3.6.2. Zagrożenia antropogeniczne .....	122
3.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy.....	123
3.7.1. Ocena warunków fizjograficznych dla zabudowy i działań inwestycyjnych ....	123
3.7.2. Warunki produkcji rolniczej i leśnej.....	124
3.7.3. Potencjał zaopatrzenia w wodę .....	127
3.7.4. Zasoby surowcowe .....	128
3.7.5. Warunki rozwoju rekreacji .....	130
3.7.6. Potencjał odnawialnych źródeł energii.....	131
3.7.7. Ocena odporności środowiska na obciążenie antropogeniczne oraz zdolność do regeneracji .....	132
3.7.8. Prognoza liczby ludności do roku 2045 .....	133
3.7.9. Zapotrzebowanie na nową zabudowę o funkcji mieszkaniowej na podstawie prognozy demograficznej .....	135
3.7.10. Zapotrzebowanie na nową zabudowę o funkcjach innych niż mieszkaniowa ..	136
3.8. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów .....	137
3.9. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.	138
3.9.1. Ustawa o ochronie przyrody .....	138
3.9.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami .....	138
3.9.3. Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych.....	138
3.9.4. Ustawa prawo wodne .....	139
3.9.5. Tereny zamknięte.....	139
3.10. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych .....	140
3.11. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych .....	140
3.12. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	140

3.13. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami..	141
3.13.1. Sieć drogowa.....	141
3.13.2. Transport kolejowy .....	146
3.13.3. Trasy turystyczne .....	146
3.13.4. Gospodarka wodno-ściekowa.....	147
3.13.5. Gospodarka energetyczna.....	150
3.13.6. Gospodarowanie odpadami .....	151
3.14. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych .....	152
3.15. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej .....	153

# 1. CZĘŚĆ OGÓLNA

## 1.1. Wstęp

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy to dokument własny samorządu gminy, sporządzany przez Wójta Gminy, na podstawie Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003r. t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293, z późn. zm. – aktualne na dzień przekazania Studium do uzgodnień i opiniowania) oraz UCHWAŁY NR LII/482/2018 RADY GMINY STAROGARD GDAŃSKI z dnia 30 sierpnia 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański.

Główne przesłanki do sporządzenia nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański są następujące:

- dnia 09.11.2017r. decyzją Marszałka Województwa Pomorskiego została zatwierdzona dokumentacja geologiczna złoża pisaku w miejscowości Barchnowy. Zgodnie z art. 95 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 Prawo geologiczne i górnicze obszar udokumentowanego złoża wprowadza się do studium w terminie 2 lat od jego zatwierdzenia;
- do Urzędu Gminy wpłynęły liczne wnioski o zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na inne cele, w tym złożono wniosek o lokalizację obiektu handlowego o powierzchni ponad 2000 m<sup>2</sup>, co wymaga obowiązkowo wskazania w studium zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym; uwzględnienie tych terenów w studium przyczyni się rozwoju gospodarczego gminy;
- po roku 2015 zostały uchwalone (zgodnie z polityką przestrzenną zawartą w obowiązującym studium) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla całych obrębów geodezyjnych: Okole, Stary Las, Krąg, dodatkowo trwa realizacja planów dla obrębów Janowo, Linowiec i Klonówka oraz zmiany planów dla obrębów Kokoszkowy i Dąbrówka. Plany te uwzględniają nie tylko obszary przewidziane w studium do zabudowy, ale również tereny zainwestowane na podstawie wydanych wcześniej decyzji o warunkach zabudowy, co nie zawsze jest zgodne z rysunkiem obowiązującego studium. W związku z tym, zmiana studium uwzględni przeznaczenie terenów zgodnie z obowiązującymi i procedowanymi obecnie planami miejscowymi.

Studium **nie jest** aktem prawa miejscowego, jednak jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy. Ustalenia studium są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które zgodnie z ustawą, nie mogą być sprzeczne z ustaleniami studium. Dokument ma średnio- i długookresowy charakter dotychczasowe doświadczenia wskazują, że studia gmin określają kierunki rozwoju przestrzennego w perspektywie od 10 do 25 lat. Dokument przede wszystkim określa strukturę przestrzenną gminy i sposób jej przekształceń - czyli rozmieszczenie elementów zagospodarowania oraz lokalizację różnych form aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców i podmiotów działających na terenie gminy, następnie wskazuje na możliwy sposób modyfikacji tej struktury w okresie objętym perspektywą studium.

W myśl ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003r. studium sporządza się uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ustalenia przestrzenne zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, strategii rozwoju województwa i gminy. W szczególności uwzględnia się uwarunkowania określone w art. 9 i 10 ustawy:

### Art. 9.

1. *W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej "studium".*

2. *Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza studium zawierające część tekstową i graficzną, uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy, o ile gmina dysponuje takim opracowaniem.*

3. *Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy.*

4. *Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.*

5. *Studium nie jest aktem prawa miejscowego.*

#### **Art. 10.**

1. *W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:*

- 1) *dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;*
- 2) *stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;*
- 3) *stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;*
- 4) *stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;*
- 4a) *rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych<sup>1</sup>;*
- 5) *warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;*
- 6) *zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;*
- 7) *potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:*
  - a) *analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,*
  - b) *prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,*
  - c) *możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,*
  - d) *bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę;*
- 8) *stanu prawnego gruntów;*
- 9) *występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;*
- 10) *występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;*
- 11) *występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;*
- 12) *występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;*
- 13) *stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;*
- 14) *zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.*
- 15) *wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.*

2. *W studium określa się w szczególności:*

- 1) *uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d:*
  - a) *kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego,*
  - b) *kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy;*
- 2) *(uchylony);*
- 3) *obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;*

---

<sup>1</sup> Audyt krajobrazowy sporządzany jest obligatoryjnie przez samorząd województwa. Dotychczas nie sporządzono audytu krajobrazowego dla woj. Pomorskiego (przewidywana data jego uchwalenia to początek 2022 r.), w związku z czym zagadnienia te nie są uwzględnione w niniejszym Studium.

- 4) obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 5) kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- 6) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- 7) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1;
- 8) obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej;
- 9) obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- 10) kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- 11) obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych;
- 12) obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochrony;
- 13) obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412 z późn. zm.)
- 14) obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
- 14a) obszary zdegradowane;
- 15) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- 16) obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

3. Obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 8, powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia ustanowienia tego obowiązku.

3a. Jeżeli na terenie gminy przewiduje się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>, w studium określa się obszary, na których mogą być one sytuowane.

3b. Lokalizacja obiektów, o których mowa w ust. 3a, może nastąpić wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

4. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wymagany zakres projektu studium w części tekstowej i graficznej, uwzględniając w szczególności wymogi dotyczące materiałów planistycznych, skali opracowań kartograficznych, stosowanych oznaczeń, nazewnictwa, standardów oraz sposobu dokumentowania prac planistycznych.

5. Dokonując bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, kolejno:

- 1) formułuje się, na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy, o których mowa w ust. 1 pkt 7 lit. a-c, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 2) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;
- 3) szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy;

4) porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1, oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, o której mowa w pkt 2 i 3, a następnie, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1:

a) nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy - nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3,

b) przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy - bilans terenów pod zabudowę uzupełnia się o różnicę tych wielkości wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, i przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu;

5) określa się:

a) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,

b) potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy na obszarach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz w przypadku, o którym mowa w pkt 4 lit. a, poza tymi obszarami;

6) w przypadku gdy potrzeby inwestycyjne, o których mowa w pkt 5 lit. b, przekraczają możliwości finansowania, o których mowa w pkt 5 lit. a, dokonuje się zmian w celu dostosowania zapotrzebowania na nową zabudowę do możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej.

6. Działania, o których mowa w ust. 5, mogą wymagać powtórzenia, na zasadzie analizy wariantów lub realizacji procesu iteracyjnego, oraz powtórzenia wszystkich lub części z nich, także w połączeniu z innymi czynnościami przeprowadzanymi w ramach prac nad projektem studium.

7. Określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w ust. 5 pkt 1, bierze się pod uwagę:

1) perspektywę nie dłuższą niż 30 lat;

2) niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%.

Ponadto przy wszelkich rozstrzygnięciach dotyczących zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z treścią art. 1 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należy zwłaszcza uwzględniać:

- Wymagań ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;
- Wolorów architektonicznych i krajobrazowych;
- Wymagań ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- Wymagań ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- Wymagań ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi, mienia oraz potrzeby osób niepełnosprawnych;
- Wolorów ekonomicznych przestrzeni;
- Prawa własności;
- Potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa;
- Potrzeb interesu publicznego;
- Potrzeb w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, w szczególności sieci szerokopasmowych;
- Zapewnienia udziału społeczeństwa w pracach nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz planem zagospodarowania przestrzennego województwa, w tym przy użyciu środków komunikacji elektronicznej;
- Zachowania jawności i przejrzystości procedur planistycznych;
- Potrzeby zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody, do celów zaopatrzenia ludności.



Powyższe czynniki wraz z zasadą zrównoważonego rozwoju stanowią grupę uwarunkowań ogólnych. Polityka przestrzenna gminy, sposób zagospodarowania i wykorzystania przestrzeni winna przyjmować zasadę zrównoważonego rozwoju, jako podstawę wszelkich działań (zgodnie z art. 1 ustawy). Rozwój zrównoważony, to taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (wg ustawy Prawo ochrony środowiska).

Zgodnie z wymogami ustawowymi niniejsze opracowanie zawiera uwarunkowania rozwoju przestrzennego, natomiast inne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego podejmowane są w tym opracowaniu w zakresie niezbędnym, bezpośrednio oddziałującym na zagadnienia przestrzenne. Samorząd gminy winien dążyć do poprawnego i zgodnego z wymogami ochrony środowiska tworzenia nowych terenów zainwestowania, ale również do poprawy jakości i atrakcyjności obszaru gminy rozumianego jako środowiska życia mieszkańców.

Opracowanie sporządzono w oparciu o przeprowadzone studia i wielobranżowe analizy wyjściowe, obejmujące swym zasięgiem obszar w granicach administracyjnych gminy, a w wybranych elementach szerszy zakres przestrzenny. Zaprezentowano stany, czynniki, zjawiska i procesy w wielu sferach, które mają obecnie i będą miały wpływ na kształtowanie przestrzeni gminy.

## **1.2. Dotychczasowe dokumenty studium dla gminy**

Opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Starogard Gdański było prowadzone dotychczas ośmiokrotnie: podstawowy dokument + siedem zmian, które ustalały każdorazowo nowe kierunki rozwojowe w różnym zakresie i zmieniały wcześniejszą politykę przestrzenną gminy.

### **Studium – wersja pierwotna – 1999 r.**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański zostało opracowane w 1999 r. zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym.

### **I Zmiana – rok 2005**

W 2005 została dokonana jego pełna aktualizacja i dostosowanie do wymogów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmiana ta, oznaczona jako **Zmiana I**, stanowiła kompletne opracowanie obejmujące pełną, wymaganą nową ustawą problematykę. Dokonała ona weryfikacji i aktualizacji polityki przestrzennej gminy, zgodnie z obowiązującym zakresem studium, uwzględniając zmiany stanu zagospodarowania przestrzennego, zaktualizowane potrzeby i możliwości rozwoju gminy oraz zmiany przepisów odrębnych.

### **II Zmiana – rok 2006/2007**

II Zmiana „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego” gminy Starogard Gdański wynikała z potrzeby realizacji nowych inwestycji, zgodnie z wybranymi wnioskami.

Są to inwestycje gospodarcze, w tym:

- wydobywanie kruszywa niezbędne dla budowy autostrady A1,
- wprowadzenie energetyki niekonwencjonalnej – fermy wiatrowe,
- powiększenie miejskiej strefy ekonomicznej na teren gminy,
- oraz inne drobne inwestycje typu:
  - usługi,

- tereny pod budownictwo jednorodzinne,
- tereny usług turystycznych,
- tereny publiczne pod rekreację wiejską i place zabaw,
- a także nowe tereny pod zalesienia lub przywrócenie terenów rolnych na terenach zadrzewionych samosiejką.

### **III Zmiana – rok 2007**

III Zmiana „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego” gminy Starogard Gdański, z 2007 roku, sporządzana w celu możliwość realizacji nowych inwestycji, nie przewidzianych w obowiązującym Studium. Są to: pole golfowe wraz z zapleczem usługowym, towarzyszące tej funkcji osiedla mieszkaniowe i apartamenty mieszkalne oraz teren górniczy.

### **IV Zmiana – rok 2008/2009**

IV zmiana studium „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego” gminy Starogard Gdański umożliwiła realizację nowej inwestycji, nie przewidzianej w obowiązującym studium oraz aktualizowała granicę i wielkość terenów przeznaczonych pod lokalizację elektrowni wiatrowych.

- umożliwiła realizację inwestycji – centrum rekreacyjno-hotelowego na dz. nr 156/42 w Klonówce;
- ograniczyła tereny przeznaczone w obowiązującym studium pod lokalizację elektrowni wiatrowych w miejscowościach Jabłowo i Barchnowy.

### **V Zmiana – rok 2010/2012**

V zmiana studium „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego” gminy Starogard Gdański wprowadza do studium wnioski wynikające z dokonanej analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w celu:

- 1) aktualizacji kierunków rozwoju infrastruktury technicznej na terenie gminy,
- 2) ujęcia Gminnej Ewidencji Zabytków,
- 3) zwiększenia oferty terenów usługowo-produkcyjnych,
- 4) wyznaczenia obszarów wsi o wzmożonym ruchu budowlanym, dla których gmina zamierza sporządzić plany zagospodarowania przestrzennego.

### **VI Zmiana – rok 2014/2015**

VI zmiana studium „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego” gminy Starogard Gdański sporządzana w celu:

- 1) aktualizacji kierunków rozwoju przestrzennego na terenie gminy,
- 2) aktualizacji uwarunkowań konserwatorskich, przyrodniczych i geologicznych,
- 3) wprowadzenia zmiany dotyczącej nowej trasy planowanej dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej 2x400 kV Grudziądz – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń.

### **VII Zmiana 2019/2020**

VII zmiana dla fragmentu gminy - dla działki nr 115/3 położonej w obrębie Klonówka w celu uzupełnienia kierunków zagospodarowania przestrzennego w obszarze objętym zmianą o możliwość lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 100kW (farmy fotowoltaicznej).

## **1.3. Podstawa opracowania, materiały wyjściowe**

- Uchwała LII/482/2018 RADY GMINY STAROGARD GDAŃSKI z dnia 30 sierpnia 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański

- Umowa nr PPN.6720.1.2018 z dnia 31.12.2018r. zawarta pomiędzy Gminą Starogard Gdańsko a konsorcjum firm: DOM Biuro Urbanistyczne Kielb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska spółka jawna w Starogardzie Gdańskim, ul. Chojnicka 61 oraz STRUKTURA Planowanie Przestrzenne, GIS Katarzyna Łukowicz z Gdańska, ul. Piaskowa 29.

Podstawowe przepisy prawne:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Ustawa z 3 października 2008r o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- Ustawa z 7 lipca 1994r. Prawo budowlane,
- Ustawa z 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska,
- Ustawa z 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- Ustawa z 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody,
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne,
- Ustawa z 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- Ustawa z 21 sierpnia 1997r Ustawa o gospodarce nieruchomościami,
- Ustawa z 9 czerwca 2011r. Prawo geologiczne i górnicze,
- Ustawa z 21 marca 1985r. o drogach publicznych,
- Ustawa z dnia 28 marca 2003r. o transporcie kolejowym,
- Ustawa z 17 maja 1989r prawo geodezyjne i kartograficzne,
- Ustawa z 24 kwietnia 2015r o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu,
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji
- Ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych
- Ustawa z 20 lutego 2015r. o odnawialnych źródłach energii,
- Ustawa z 28 września 1991r. o lasach.

Materiały wyjściowe/opracowania analityczne:

- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone po 1995r. obowiązujące do dnia dzisiejszego
- Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Starogard Gdański na lata 2017-2032 (Uchwała nr XXXIII/309/2017 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 23 marca 2017 r.)
- Strategia Rozwoju Gminy Wiejskiej Starogard Gdański na lata 2012 – 2022 (Uchwała nr XXIV/290/2012 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 29 listopada 2012 r.)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Starogard Gdański na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018- 2021 (Uchwała nr XLVII/505/2014 Rady Gminy W Starogardzie Gdańskim z dnia 18 września 2014 r.)
- Program opieki nad zabytkami dla Gminy Starogard Gd. na lata 2016 – 2019 (uchwała Rady Gminy Starogard Gd. Nr XXIII/216/2016 dnia 18 lipca 2016 r.)
- Plany odnowy miejscowości przyjęte Uchwałami Rady Gminy Starogard Gdański
- Raport o stanie gminy Starogard Gdański w 2018 r. (2019r.)
- Plan gospodarki odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022 przyjęty Uchwałą nr 321/XXX/16 Sejmiku województwa Pomorskiego z dnia 29.12.2016r.
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 (KPZK) (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011r.);

- Strategia rozwoju woj. pomorskiego 2020 (Uchwała Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.);
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030; (Uchwała Nr 318/XXXX/16 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dn. 29 grudnia 2016r.)
- Strategia Rozwoju Starogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego 2014r.
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin sąsiednich
- Złożone wnioski do studium od instytucji i organów uprawnionych do uzgadniania i opiniowania projektu studium oraz od osób fizycznych i prawnych;
- Materiały i dokumenty zgromadzone przez Urząd Gminy dot. obszaru opracowania;
- Opracowanie ekofizjograficzne gminy Starogard Gdański dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego., lipiec 2019r.
- Studium walorów dziedzictwa kulturowego gminy dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego., lipiec 2019r.
- Studium sfery społeczno – gospodarczej gminy wraz z prognozą demograficzną ludności do 2045r. dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego., czerwiec 2019r.
- Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w gminie Starogard Gdański dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego., lipiec 2019r.
- Wizja w terenie – maj-czerwiec 2019 r.

#### **1.4. Zespół autorski**

**konsorcjum przedsiębiorstw:**



**DOM Biuro Urbanistyczne**

**Kiełb-Stańczuk, Jaszczuk-Skolimowska Spółka jawna**

ul. Chojnicka 61, 83-200 Starogard Gdański

Tel. (58) 562-20-57, e-mail: [pprdom@pprdom.pl](mailto:pprdom@pprdom.pl)

(Lider Konsorcjum)



**STRUKTURA Planowanie Przestrzenne, GIS**

**Katarzyna Łukowicz**

80-025 Gdańsk, ul. Piaskowa 29

**Koordinacja, prowadzenie tematu:**

- dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska (uprawnienia urbanistyczne nr 1540)

**Urbanistyka, zagadnienia programowe, bilanse:**

- dr inż. arch. Barbara Jaszczuk-Skolimowska (uprawnienia urbanistyczne nr 1540)
- mgr inż. arch. Katarzyna Łukowicz (uprawnienia do projektowania – wpis do Izby Urbanistów Nr G-220/2006)

**Zagadnienia gospodarcze i społeczne, prognoza demograficzna:**

- mgr inż. Andrzej Piotrkowski

**Analiza uwarunkowań ponadlokalnych:**

- mgr Aleksandra Nowicka

**Środowisko kulturowe i krajobraz:**

- mgr inż. Marta Dąbrowska

**Środowisko przyrodnicze – opracowanie ekofizjograficzne:**

Pro Digital GIS Consulting & Solutions ul. Lipowa 24 F/1, 81-572 Gdynia

- dr Wojciech Staszek
- mgr Anna Szczypińska - Woźniak

**Prace asystenckie**

- mgr Karina Mańkowska

## **2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW PONADLOKALNYCH I STRATEGII ROZWOJU GMINY**

### **2.1. *Wnioski wynikające z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)***

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej przede wszystkim w oparciu o ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju i wynikające z niej zasady planowania publicznego:

- zasadę racjonalności ekonomicznej,
- zasadę preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę,
- zasadę przezorności ekologicznej,
- zasadę kompensacji ekologicznej,
- zasadę hierarchiczności celów zapewniającą koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych,
- zasadę dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych - wykorzystanie lokalnych i regionalnych potencjałów oraz minimalizacja sytuacji konfliktowych – zasada realizowana przez obszary funkcjonalne,
- zasadę partycypacji społecznej (szerokiej i aktywnej).

- Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju sformułowany jest następująco:

**Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.**

Osiągnięcie tego celu musi odbywać się z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej, służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

Dla realizacji celu strategicznego określono w KPZK 2030 sześć ściśle powiązanych i wzajemnie dopełniających się celów. Spośród nich do obszaru gminy Starogard Gdański można odnieść następujące działania:

- *Wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich* poprzez wzmacnianie potencjału rozwojowego w wymiarze lokalnym oraz rozszerzenie lokalnych rynków pracy poprzez np. wykorzystanie walorów obszaru w zakresie rozwoju ekologii, turystyki, produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców oraz inwestycji w infrastrukturę techniczną i społeczną;
- *Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej* – budowanie potencjału terytorialnego na obszarach otaczających ośrodki miejskie, promowanie rozwoju specjalizacji terytorialnej;
- *Zwiększenie dostępności transportowej wewnątrz regionów* – wprowadzenie zintegrowanych planów zrównoważonego rozwoju transportu publicznego; intensyfikacja integracji funkcjonalnej ośrodków wiejskich z mniejszymi miastami oraz głównymi ośrodkami miejskimi;
- *Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich* – dążenie do wzrostu konkurencyjności terenów wiejskich jako miejsca zamieszkania, pracy, wypoczynku oraz prowadzenia działalności gospodarczej, a także poprawa warunków życia mieszkańców, m.in. poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, rozwój infrastruktury i poprawa transportu zbiorowego, tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych; *W przypadku administracyjnych obszarów wiejskich podlegających presji urbanizacyjnej **usytuowanych w zasięgu funkcjonalnych obszarów miejskich** niezbędne jest rozwijanie powiązań komunikacyjnych, sieci usług publicznych i kooperacji gospodarczej w obrębie obszaru funkcjonalnego wokół dużego miasta przy zachowywaniu wartości charakterystycznych dla obszarów wiejskich związanych z walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi oraz tkanką społeczności lokalnych.*
- *Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej* – wykorzystanie potencjału wewnętrznego danego obszaru;
- *Przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej* - uwzględnianie w procesie planowania przestrzennego potencjału środowiska przyrodniczego i obligatoryjne wybieranie rozwiązań najmniej uciążliwych dla środowiska oraz zarządzanie przestrzenią funkcjonalną korytarzy ekologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach gminnych, szczególnie przy planowaniu infrastruktury komunikacyjnej, i wskazywaniu gruntów do urbanizacji;
- *Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (EKK)* – objęcie ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych oraz stanowisk archeologicznych;
- *Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby*

*ludności i rozwoju gospodarczego* – kształtowanie przestrzeni mające na celu ochronę ilości i jakości zasobów wodnych;

- *Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych*
- *Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi* – integrowanie działań prowadzonych na obszarach gdzie występuje ryzyko powodziowe, integrowanie planowania przestrzennego z dokumentami planistycznymi gospodarki wodnej (mapy zagrożenia powodziowego, ryzyka powodziowego, plany zarządzania ryzykiem powodziowym), zwiększenie zdolności retencyjnych struktur krajobrazowych
- *Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego* – prowadzenie planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych, a także wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego;

Przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty są różnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych obszarów funkcjonalnych i są ukierunkowane na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju.

Dla realizacji celów KPZK 2030 wyznaczono obszary funkcjonalne, które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, lokalnym). Do obszaru gminy Starogard Gdański można odnieść następujące typy obszarów funkcjonalnych:

- **Funkcjonalne obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych** - utrzymanie i rozwijanie więzi społeczności lokalnych i zachowanie prawidłowych relacji między istniejącymi strukturami przestrzennymi, przeciwdziałanie procesom dezintegracji obszarów;
- **Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych** – wymagające podjęcia niezbędnych działań zgodnie z przeznaczeniem obszarów
  - **obszary cenne przyrodniczo** – docelowo układ obszarów chronionych obejmuje obiekty objęte obecnie ustawową ochroną przyrody, proponowane do objęcia wraz z otulinami, chroniące siedliska i gatunki ważne dla utrzymania bioróżnorodności, korytarze ekologiczne i korytarze migracji oraz obszary niezbędnych świadczeń ekosystemowych w obszarach funkcjonalnych miast. Powinny zachować funkcję przyrodniczą i ochronną;
  - **Obszary ochrony krajobrazów kulturowych** – wymagają wprowadzenia do dokumentów planistycznych zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego, umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem w celu podniesienia konkurencyjności regionów;
  - **Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych** wymagają zapewnienia równowagi poboru i odtwarzania zasobów, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednio wysokiego poziomu oczyszczania wód zużytych.
  - **Obszary ochrony strategicznych złóż kopalin** wymagają określenia przestrzennego występowania złóż (delimitacji) należy także zdefiniować rodzaje działań możliwych do prowadzenia na tych terenach do czasu rozpoczęcia eksploatacji tych złóż.

Wyżej sformułowane cele i kierunki działań polityki przestrzennej wraz z typologią obszarów funkcjonalnych KPZK 2030 stanowią ustalenia i zalecenia wymagane do wprowadzenia do planów zagospodarowania województw oraz poprzez nie, do uwzględnienia w planowaniu na szczeblu gminnym.

## **2.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020**

Dokument Strategii Rozwoju Woj. Pomorskiego 2020 został przyjęty Uchwałą Nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.<sup>2</sup> W dokumencie tym sformułowano cele strategiczne oraz cele operacyjne, a następnie określono kierunki działań służące ich realizacji. Horyzont czasowy strategii rozwoju województwa określony jest na rok 2020, aktualnie podjęto prace nad nową strategią rozwoju, które zakończą się jej przyjęciem prawdopodobnie przed zakończeniem prac nad projektem studium. Niezbędne będzie zatem zaktualizowanie treści dokumentu w odniesieniu do nowej strategii rozwoju województwa pomorskiego.

**W Strategii rozwoju województwa pomorskiego do roku 2020 wskazano następujące cele i kierunki działań, które są istotne dla obszaru gminy Starogard Gdański:**

### **CEL STRATEGICZNY 1 – NOWOCZESNA GOSPODARKA**

**Cel operacyjny 1.1. – Wysoka efektywność przedsiębiorstw** – pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych (gminy położone wzdłuż infrastruktury regionalnych korytarzy transportowych); upowszechnienie innowacji w przedsiębiorstwach i transfer wiedzy do gospodarki oraz zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowego internetu.

**Cel operacyjny 1.3 – Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna** – rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego. W obszarach tych ważnym, oczekiwanym efektem jest wykorzystanie w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony unikatowych walorów naturalnych, kulturalnych i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarnych. We wskaźnikach zakłada się do 2020 roku średnioroczny wzrost o 3% liczby turystów korzystających z noclegów poza sezonem turystycznym.

### **CEL STRATEGICZNY 2 – AKTYWNI MIESZKAŃCY**

**Cel operacyjny 2.1 – Wysoki poziom zatrudnienia** – aktywizacja biernych zawodowo i bezrobotnych oraz wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw – m.in. integracja działań regionalnych instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w zakresie pomocy w wychodzeniu z bierności zawodowej mieszkańców województwa.

**Cel operacyjny 2.2 – Wysoki poziom kapitału społecznego** – systemowe wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych, podnoszenie poziomu tożsamości regionalnej i lokalnej oraz integracja społeczności lokalnych, a także aktywne uczestnictwo w kulturze, sporcie i rekreacji oraz rozwój przestrzeni publicznych.

**Cel operacyjny 2.3 – Efektywny system edukacji** – poprawa dostępu do edukacji przedszkolnej i zorganizowanych form opieki nad dziećmi do lat 3, rozwój systemowego wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (w tym szczególnie uzdolnionych) oraz wysoka jakość edukacji szkolnej.

### **CEL STRATEGICZNY 3 – ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ**

**Cel operacyjny 3.1 – Sprawny system transportowy** – rozwój systemów transportu zbiorowego, modernizacja infrastruktury wiążącej węzły multimodalne z układem transportowym regionu – w gminach położonych w zasięgu infrastruktury regionalnych korytarzy transportowych.

---

<sup>2</sup> W związku z upływem horyzontu czasowego dokumentu aktualnie prowadzone są prace nad projektem nowej strategii województwa pomorskiego



**Cel operacyjny 3.2 – Bezpieczeństwo i efektywność energetyczna** – wsparcie przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii; zmiana lokalnych i indywidualnych źródeł energii w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń w gminach, na terenie których stwierdzono przekroczenia standardów jakości powietrza.

**Cel operacyjny 3.3 – Dobry stan środowiska** – rozwój systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych oraz wód opadowych i roztopowych, ograniczenie zagrożeń powodziowych, a także zachowanie walorów przyrody i poprawa spójności przyrodniczej na obszarach objętych prawnymi formami ochrony przyrody oraz wpisujących się w strukturę korytarzy ekologicznych.

Dla obszarów wiejskich uczestniczących w procesach rozwojowych (gmina Starogard Gdański), położonych w zasięgu oddziaływania miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF Starogard Gdański) do najważniejszych interwencji w Strategii wskazano:

- zwiększenie liczby i jakości powiązań funkcjonalnych – integracja miast i otoczenia w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych;
- poprawa dostępności zewnętrznej;
- wsparcie rozwoju systemów odbioru i oczyszczalnia ścieków komunalnych;
- utrzymanie i umacnianie więzi społeczności lokalnych, m.in. poprzez rozwój przestrzeni publicznych.

### **2.3. Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 (PZPWP) został przyjęty Uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. (Dz. U. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 603). W dokumencie tym określone zostały cele i kierunki, dla których sprecyzowano zasady służące ich realizacji oraz konkretne działania. Poniżej przedstawiono wybrane zapisy odnoszące się do obszaru gminy Starogard Gdański, które mogą mieć wpływ na zapisy Studium.

**Uwaga: Kolorem szarym wyróżniono zapisy PZPWP będące ustaleniami, które są wiążące dla gminy przy sporządzaniu dokumentów planistycznych oraz przez zarząd województwa przy uzgodnieniu projektu dokumentu.**

#### **1.1 KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR SIECI OSADNICZEJ ZGODNIE Z WYMOGAMI ŁADU PRZESTRZENNEGO:**

1.1.3. Zasada kształtowania miejskich obszarów funkcjonalnych poprzez prowadzenie spójnej polityki przestrzennej i wzmacnianie wzajemnych powiązań (m.in. organizacyjnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych) na obszarach miast rdzeniowych oraz gmin w zasięgu ich funkcjonalnego otoczenia – **Miejski Obszar Funkcjonalny Starogardu Gdańskiego**;

1.1.4. Zasada pierwszeństwa wykorzystania obszarów istniejącego zagospodarowania oraz ograniczania rozwoju osadnictwa na terenach otwartych, polegająca na: (...)

2) uzupełnianiu i kontynuacji obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze przestrzennej, z zapewnieniem standardów uwzględniających aspekty użytkowe, kulturowe i ekologiczne środowiska zamieszkania i pracy;

3) otwieraniu nowych terenów pod rozwój osadnictwa na podstawie uzasadnionej potrzeby.

1.1.5. Zasada kształtowania zwartych przestrzennie jednostek osadniczych, minimalizująca terenochłonność oraz potrzeby związane z ich obsługą, ograniczająca ich negatywny wpływ na środowisko oraz sprzyjająca rozwijaniu więzi społecznych, polegająca na: (...)

2) domykaniu granic zainwestowania, tzn. wyznaczaniu obszarów rozwojowych tak, aby ekspansja zainwestowania na każdym etapie kształtowała czytelną krawędź pomiędzy

terenami zainwestowanymi i terenami otwartymi oraz zapewniała budowę całościowych, kompaktowych struktur;

3) unikaniu pasmowego rozwoju zabudowy wzdłuż głównych, tranzytowych ciągów komunikacyjnych.

1.1.6 Zasada planowania wielofunkcyjnych jednostek osadniczych, polegająca na integracji przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o różnym (ale niekonfliktowym) przeznaczeniu, uwzględniająca rozwój programu adekwatnego do wielkości i rangi danej jednostki (...) minimalizująca potrzeby transportowe (...).

1.1.11 Zasada kształtowania struktur przestrzennych zapewniających dobre ekologiczne warunki życia (...) – uwzględnienie w planowaniu obszarów rozwoju osadnictwa m.in. ograniczeń wynikających z uwarunkowań przyrodniczych, potrzeb ochrony zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, ryzyka wystąpienia powodzi i następstw klimatycznych, zagrożeń morfodynamicznych – na obszarze gminy Starogard Gdański wyznaczono obszary predysponowane do potencjalnego wystąpienia ruchów masowych, a ponadto we wschodniej części gminy zidentyfikowano miejsca osuwisk (w rejonie rzeki).

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 1.1:**

- Podnoszenie jakości istniejących struktur podmiejskich: (...) strukturyzacja przestrzenna obszarów zdegradowanych żywiolową suburbanizacją (rekompozycja funkcjonalno-przestrzenna), m.in. poprzez integrację istniejących małych struktur mieszkaniowych w większe zespoły, uwzględniające w swym programie ogólnodostępne przestrzenie publiczne oraz funkcje ośrodkotwórcze na poziomie lokalnym.

## **1.2 KSZTAŁTOWANIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO:**

1.2.2. Zasada określania w planowaniu lokalnym standardów dostępności przestrzennej do podstawowych usług publicznych jako obowiązującego programu zagospodarowania terenów mieszkaniowych, określającego:

1) rezerwę terenową dla lokalizacji tych usług, proporcjonalną do liczby ludności w zasięgu ich obsługi; (...)

1.2.3. Zasada zapewnienia odpowiedniej dostępności terenów mieszkaniowych do infrastruktury technicznej (w szczególności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz energetycznej), warunkującej poziom życia zgodny ze współczesnymi standardami cywilizacyjnymi, przy czym:

1) w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków należy uwzględnić:

a) budowę urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę, realizowaną jednocześnie z rozwiązaniem spraw gospodarki ściekowej, w szczególności poprzez równoczesną budowę systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków (...)

c) dążenie do rozszerzenia zasięgu obsługi systemów zaopatrzenia w wodę, w celu objęcia nimi 100% mieszkańców jednostek osadniczych;

d) dążenie do objęcia systemami zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnią ścieków – 75% mieszkańców obszarów wiejskich.

1.2.8. Zasada tworzenia przestrzennych warunków dla rozwoju mobilności pieszej i rowerowej na terenach mieszkaniowych (...)

4) planowanie i realizacja dojazdowych tras rowerowych o długości od 2 do 5 km wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych, pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego, mogących stanowić jeden z etapów tych podróży.

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 1.2:**

- Określenie wariantowych przebiegów obwodnic lub obejść miejscowości o dużym udziale ruchu tranzytowego na drogach krajowych i wojewódzkich.

### **1.3 RACJONALIZACJA ROZMIESZCZENIA ORAZ POPRAWA DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I USŁUG PUBLICZNYCH W TYM ZAKRESIE:**

1.3.1. Zasada zapewnienia w planowaniu strategicznym i przestrzennym minimalnego programu usług publicznych, właściwego dla rangi oraz obsługi poszczególnych ośrodków (...) – ośrodki lokalne, koncentrujące w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca zamieszkania usługi podstawowe z zakresu: edukacji i zorganizowanej opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, przedszkola) oraz inne formy wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowe; ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, pomocy i integracji społecznej, poradnictwa obywatelskiego oraz aktywizacji społecznej.

1.3.6. Zasada realizacji nowych oraz dostosowania istniejących obiektów i urządzeń usług publicznych z uwzględnieniem potrzeb wszystkich użytkowników, w tym osób o ograniczonej mobilności i percepcji, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 1.3:**

- Rozwój infrastruktury warunkującej zwiększenie dostępności i upowszechnienie wychowania przedszkolnego oraz zorganizowanych form opieki nad dziećmi do lat trzech, w tym **do roku 2020** – realizacja projektów przewidzianych w ramach ZPT na obszarach miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym MOF Starogardu Gdańskiego.

### **1.4 ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE SKUTKÓW POWODZI ORAZ INNYCH ZAGROŻEŃ NATURALNYCH:**

1.4.1. Zasada dostosowania przeznaczenia, sposobu i intensywności zagospodarowania terenu na obszarach występowania do charakteru, skali i rodzaju zagrożeń naturalnych, w szczególności powodziowych – na terenie gminy Starogard Gdański zagrożenie powodziowe występuje wzdłuż całego przebiegu rzeki Wierzycy, w szczególności w rejonie miejscowości Linowiec i Owidz, a ponadto występują obszary potencjalnie predysponowane do występowania ruchów masowych.

1.4.7. Zasada uwzględniania i określania w lokalnych dokumentach planistycznych rozwiązań opartych na zintegrowanym gospodarowaniu zasobami wodnymi w obrębie zlewni - w oparciu o działy wodne (naturalne granice zlewni niezależnie od podziałów administracyjnych);

1.4.9. Zasada wskazywania w gminnych dokumentach planistycznych sposobów podnoszenia retencyjnej pojemności zlewni, jako elementów ochrony przed powodzią i suszą, a w szczególności:

- 1) zwiększenia retencji wodnej w drodze wyznaczenia powierzchni pod budowę zbiorników retencyjnych, a także terenów mikroretencji obszarowej i przyobiektowej;
- 2) maksymalnego zatrzymywania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu opadu; (...)

### **2.1 EFEKTYWNE I BEZPIECZNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZESTRZENI PRZEZ GOSPODARKE:**

2.1.3. Zasada strefowania zagospodarowania przestrzennego (rozdzielenia funkcji, przeznaczenia i intensywności zagospodarowania terenów, w szczególności o charakterze konfliktogennym) na obszarach ochrony przyrody i w ich otulinach, minimalizującego negatywne oddziaływania aktywności gospodarczej na różnorodność biologiczną.

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 2.1:**

- Ponowne wykorzystanie terenów zdegradowanych i przemysłowych na funkcje i cele zgodne z lokalnymi uwarunkowaniami i potrzebami – z uwzględnieniem możliwości przywrócenia lub ukształtowania nowych funkcji, w tym także ekologicznych;

- Rekultywacja terenów poskładowiskowych, poeksploatacyjnych i powierzchniowo zdegradowanych, z uwzględnieniem możliwości przywrócenia lub ukształtowania nowych funkcji przyrodniczych.

## **2.2 KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH UMOŻLIWIAJĄCYCH TWORZENIE NOWYCH I TRWAŁYCH MIEJSC PRACY:**

2.2.2. Zasada rozwoju terenów inwestycyjnych (pod działalność gospodarczą, w tym usługową): m.in. wykorzystujących w pierwszej kolejności tereny zainwestowane gospodarczo „brown field” (poprzemysłowe, pokolejowe, powojenne, popegeerowskiej zabudowy gospodarczej), w bezpośrednim zasięgu oddziaływania istniejących kompleksów przemysłowych, odpowiednio powiązanych z układem drogowym i kolejowym (...).

## **2.3 WZMACNIANIE CAŁOROCZNEJ I ATRAKCYJNEJ OFERTY TURYSTYCZNEJ W OPARCIU O ZASOBY I WALORY PRZYRODNICZO-KULTUROWE, KRAJOBRAZOWE I FUNKCJE METROPOLITALNE:**

2.3.3. Zasada przeciwdziałania nadkoncentracji zainwestowania, prowadzącej do dewaloryzacji środowiska.

2.3.4. Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania rekreacyjnego i wypoczynkowego, realizowana m.in. przez:

- 1) uzależnienie rozwoju nowych terenów budownictwa letniskowego od ich wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska;
- 2) uwzględnianie naturalnych właściwości terenu i ograniczanie negatywnego zagospodarowania rekreacyjnego i jego następstw na zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe;
- 3) (...) zapewnienie dostępności strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie, poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej, wolnej od trwałego zainwestowania, niebędącego urządzeniami rekreacji; (...)
- 6) ochronę atrakcyjnych form krajobrazowych przed zainwestowaniem (...).

2.3.8. Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych, na które składają się: **międzyregionalna trasa nr 12 (Trasa Zamków Polski Północnej) oraz regionalne trasy nr 117, 122 i 123.**

2.3.9. Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych **szlaków wodnych śródlądowych kajakowych** na systemach rzecznych **Wierzycy**.

### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 2.3:**

- Rozwijanie zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych przez budowę i modernizację pól biwakowych (...), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani:
  - Przystań kajakowa i pole biwakowe w **Kręskim Młynie**;
  - Przystań i pole biwakowe w **Żabnie**;
  - Przenoska przez elektrownię wodną w **Nowej Wsi Rzeczej**;
  - Przystań przy **grodzisku w Owidzu**;
  - Przenoska przy **elektrowni wodnej Owidz**;
  - Przenoska przy **elektrowni wodnej Kolincz**;
  - Przenoska i pole biwakowe przy **elektrowni wodnej Klonówka**.
- Wykorzystanie turystyczne zasobów i walorów kulturowych regionu poprzez rozwój infrastruktury turystycznej w miejscowościach położonych na szlakach kulturowych, w tym: **Szlak zabytków hydrotechniki (Owidz)**.

## **2.4 KSZTAŁTOWANIE RACJONALNEJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ SIECI TRANSPORTOWEJ:**

2.4.1. Zasada kształtowania struktury ponadregionalnej i regionalnej sieci transportowej województwa w oparciu o następujące **korytarze transportowe** – ponadregionalne – **południowy (Tczew – Starogard Gdański – Chojnice)**.

2.4.4 Zasada hierarchizacji sieci dróg ponadregionalnych i regionalnych według klas określających minimalne wymagania techniczne i przestrzenne usytuowania drogi:

- autostrada (A) – droga A1,
- droga główna ruchu przyspieszonego (GP) – droga nr 22,
- droga główna (G) – droga nr 222 (odcinek: droga S6 węzeł „Gdańsk Południe” – Trąbki Wielkie – Jabłowo), droga nr 229 (odcinek: droga nr 222 Jabłowo – droga nr A1 węzeł „Pelplin” – droga nr 91 Rudno);
- droga zbiorcza Z – pozostałe odcinki dróg wojewódzkich - droga nr 222.

2.4.9. Zasada kształtowania struktury regionalnego zespołu lotnisk i lądowisk – pozostałe lądowiska – lądowisko Linowiec.

## **2.5 ZWIĘKSZANIE STOPNIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO I SPRAWNOŚCI SYSTEMÓW PRODUKCJI, PRZESYŁU I DYSTRYBUCJI ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPLNEJ, GAZU, ROPY NAFTOWEJ ORAZ PRODUKTÓW ROPOPOCHODNYCH:**

2.5. Zasada preferowania lokalizacji instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych na obszarach i w miejscach o największym potencjale zasobowym, przy uwzględnieniu konieczności eliminowania lub maksymalnego ograniczania zagrożeń i negatywnego oddziaływania tej infrastruktury na środowisko, w tym na bioróżnorodność, powiązania przyrodnicze, walory krajobrazowe oraz zdrowie ludzi, w tym:

- 1) małych elektrowni wodnych na już istniejących obiektach piętrzących – EW Lubkowo na Piesienicy, EW Wierzyca na Piesienicy, EW Owidz na Wierzycy, EW Klonówka na Wierzycy;
- 2) siłowni wiatrowych, wszędzie tam gdzie brak przeciwwskazań wynikających z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu kulturowego oraz bezpieczeństwa i obronności państwa, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa;
- 3) instalacji na biomasę i biogaz na terenach wiejskich;
- 4) instalacji na biomasę i biogaz w oparciu o składowiska odpadów komunalnych oraz duże oczyszczalnie ścieków – RIPOK Stary Las;
- 5) instalacji słonecznych.

2.5.4. Zasada rozmieszczenia obszarów pod lokalizację biogazowni (z wyłączeniem biogazowni rolniczych) o mocy powyżej 0,5 MW, z uwzględnieniem ich strefy ochronnej o szerokości nie mniejszej niż 300 metrów od istniejącej i planowanej zabudowy mieszkaniowej, z uwzględnieniem warunków wietrznych. Każde odstępstwo (in minus) od wyżej określonej odległości wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

## **3.1 ZACHOWANIE I ODTWARZANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO SPÓJNOŚCI**

3.1.1. Zasada zachowania i kształtowania spójności regionalnego systemu ekologicznego, w skład którego wchodzi istniejące obszary chronione oraz obszary potencjalne do objęcia ochroną (cenne przyrodniczo), a także system płatów i korytarzy ekologicznych, który tworzą:

- 1) korytarz regionalny: **Doliny Wierzycy**;
- 2) korytarze subregionalne, w tym m.in.: **otoczenia Doliny Szpęgawy, otoczenie Dolin Janki, Bielicy i Strugi Młyńskiej**.

3.1.3. Zasada zachowania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej ekosystemów leśnych i dolinnych (zwłaszcza w obszarach korytarzy ekologicznych) w miejscach przecięcia z infrastrukturą transportową o charakterze barier antropogenicznych (...) za pomocą wyznaczenia i budowy przejść dla zwierząt oraz stosowania nietransparentnych ekranów osłonowych na trasach migracji ptaków.

3.1.4. Zasada bezwzględnego zachowania trwałości gruntów leśnych oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w granicach korytarzy ekologicznych, przy zachowaniu ich dotychczasowego gospodarczego wykorzystania, z uwzględnieniem uzasadnionej potrzeby ich przeznaczenia na cele publiczne.

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 3.1:**

- Uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin korytarzy ekologicznych – ponadregionalnych, regionalnych i subregionalnych oraz uszczegóławianie ich granic i wyznaczenie korytarzy rangi lokalnej, stosownie do skali dokumentu planistycznego.
- Określenie w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym zapisów/wytycznych/wskaźników gwarantujących zachowanie ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych.

### **3.2 ZACHOWANIE I ODTWARZANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO SPÓJNOŚCI**

3.2.1. Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego wokół obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, uznanych za pomniki historii i parków kulturowych – Owidz (dworek secesyjny wraz z parkiem angielskim), Sucumin (pałac), Szpęgawsk (zespół dworsko-parkowy), Sumin (zespół dworsko-parkowy).

3.2.2. Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpola ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej, stanowiących dominanty architektoniczne.

3.2.7. Zasada zachowania wartościowych drewnianych obiektów dziedzictwa kulturowego in situ, a w sytuacjach, które tego wymagają, przenoszenia najwartościowszych obiektów do parków lub muzeów etnograficznych.

3.2.9. Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych proponowanych w Planie do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

3.2.10. Zasada uwzględniania w gminnych dokumentach planistycznych programów opieki nad zabytkami, sporządzanych w oparciu o aktualne gminne ewidencje zabytków, a w przypadku braku programów opieki nad zabytkami i ewidencji gminnej, uwzględnianie ewidencji wojewódzkiej.

#### **Działania i przedsięwzięcia służące realizacji kierunku 3.2:**

- Zachowanie i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc kaźni, wydarzeń oraz walk historycznych – **Las Szpęgawski – miejsce kaźni ludności Kociewia na początku II wojny światowej.**

### **3.3 OGRANICZENIE EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA**

3.3.1. Zasada ograniczania stosowania indywidualnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków bytowych na obszarach aglomeracji ściekowych.

3.3.11. Zasada uwzględniania w dokumentach planistycznych gmin uwarunkowań wynikających z planu gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego.

### **3.4 WZMACNIANIE RELACJI FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH Z WYKORZYSTANIEM ICH ZRÓŻNICOWANYCH POTENCJAŁÓW:**

4.1.1. Zasada koordynacji planowania strategicznego i przestrzennego, w szczególności przez wspólne planowanie rozwoju i zarządzanie systemami gospodarki wodno- ściekowej, gospodarki odpadami, gospodarki energetycznej, usług publicznych (w tym edukacji, ochrony zdrowia, kultury i sportu), usług ekosystemów, transportu zbiorowego i terenów inwestycyjnych.

4.1.6. Zasada kształtowania struktur przestrzennych uwzględniających zachowanie i funkcjonowanie zielonych pierścieni wokół miast, powiązanych z miejskimi systemami zieleni.

4.1.11. Zasada skoordynowanego rozwoju turystyki, zapewniająca budowę i spójną promocję marki turystycznej, wyraźnie nawiązującej do potencjału dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego obszaru (spójność i sieciowość).

### **MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY STAROGARDU GDAŃSKIEGO - DZIAŁANIA**

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów w miejscowościach wiejskich;
- Rozwój całorocznej oferty turystycznej (w tym turystyka kwalifikowana) z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów związanych z zasobami i walorami przyrodniczo-krajobrazowymi i kulturowymi – do 2020 roku – urządzenie szlaku edukacji przyrodniczej na obszarze korytarza ekologicznego doliny Wierzycy.

### **ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH**

Na obszarze gminy Starogard Gdański **nie są zlokalizowane zadania wynikające z programów rządowych, służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym**, spełniające warunki art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Na obszarze gminy Starogard Gdański przewiduje się realizację następujących **inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym**, uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa, są to:

#### **1. Zadania samorządu województwa:**

- **Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg krajowych i wojewódzkich** – inwestycje umieszczone w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego*:
  - Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 – rozbudowa DW nr 222 i DW nr 229 na odcinku Starogard Gdański – Jabłowo – węzeł Pelplin autostrady A1 – inwestycja ukończona;
  - Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 – rozbudowa DW nr 222 na odcinku Gdańsk – Starogard Gdański – w trakcie realizacji.

#### **2. Zadania nie będące zadaniami samorządu województwa:**

- **Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg krajowych i wojewódzkich** – inwestycje umieszczone w *Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023*:
  - po roku 2020 – budowa obwodnicy Starogardu Gdańskiego w ciągu drogi krajowej nr 22 – inwestycja umieszczona na liście rezerwowej;
- **Budowa, rozbudowa i przebudowa linii kolejowych** – inwestycje umieszczone w *Master planie dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r. oraz w Krajowym Programie Kolejowym do roku 2023*:
  - prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz – Trójmiasto, obejmującym linie 201 i 2013; Etap I do 2020 r. – przebudowa linii kolejowej nr 203 (na odcinku Tczew – Łąg Wschód) wraz z elektryfikacją i budową łącznicy

z linia kolejową nr 201; Etap II po 2020 r. – przebudowa linii kolejowej nr 203 (na odcinku Chojnice – Łąg Wschód).

- **Budowa i rozbudowa przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, gazów i energii elektrycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą** – inwestycje umieszczone w *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*:
  - budowa linii dwutorowej 400kV Gdańsk Przyjaźń – Pelplin – Grudziądz.
- **Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania** – inwestycje umieszczone w *Master Planie dla wdrażania dyrektywy EWG 91/271/EWG*:
  - budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2000 RLM, w tym – Jabłowo i Starogard Gdański.
- **Budowa infrastruktury w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej** umieszczone w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego*:
  - „Kajakiem przez Pomorze”<sup>3</sup> – zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej – Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące te formę aktywnej turystyki – rzeka Wierzyca:
    - Przystań kajakowa i pole biwakowe w **Kręskim Młynie**;
    - Przystań i pole biwakowe w **Żabnie**;
    - Przenoska przez elektrownię wodną w **Nowej Wsi Rzecznej**;
    - Przystań przy **grodzisku w Owidzu**;
    - Przenoska przy **elektrowni wodnej Owidz**;
    - Przenoska przy **elektrowni wodnej Kolincz**;
    - Przenoska i pole biwakowe przy **elektrowni wodnej Klonówka**.

## **2.4. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Starogardzkiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego**

Dokument Strategii MOF Starogardu Gdańskiego sporządzono w 2014 r. Jednostkami zaangażowanymi w tworzenie Strategii były: powiat starogardzki, gmina miejska Starogard Gdański, gmina Starogard Gdański oraz gmina Bobowo. W dokumencie sformułowano wizję rozwoju przedmiotowego obszaru:

***Miejski Obszar Funkcjonalny Starogardu Gdańskiego atrakcyjnym i dynamicznie rozwijającym się obszarem gospodarczym, o wyjątkowych walorach naturalnych, opartym na aktywnym społeczeństwie i poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.***

Misją Starogardzkiego MOF jest: ***Tworzenie warunków zapewniających wysoką jakość życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki przy aktywnym wsparciu społecznym w tym m.in. pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości, tworzenie sprzyjających warunków inwestycyjnych, poprawę dostępności komunikacyjnej oraz efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru z poszanowaniem środowiska naturalnego.***

<sup>3</sup> Aktualna nazwa programu „Pomorskie Szlaki Kajakowe”



W dokumencie Strategii sformułowano cele rozwojowe i cele operacyjne, spośród których najistotniejsze w aspekcie ustaleń Studium są:

**Cel rozwojowy I – Dobra dostępność i efektywność gospodarcza:**

**Cel I.1 – Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność gospodarczą** – stworzenie warunków dla lokowania i obsługi nowych inwestycji, m.in. poprzez uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji wraz z uzbrojeniem w media.

**Cel I.2 – Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarcza** – uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego – stworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach oraz wskazanie stref rozwoju przedsiębiorczości.

**Cel I.3 – Sprawna komunikacja i system transportowy** – budowa nowych dróg (w tym obwodnicy Starogardu) oraz rozwój sprawnie działającej siatki połączeń komunikacyjnych łączącej poszczególne miejscowości, rozwój infrastruktury rowerowej.

**Cel rozwojowy II – Czyste środowisko i atrakcyjna przestrzeń**

**Cel II.1 – Racjonalne i efektywne wykorzystanie potencjału naturalnego i kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki** – nowe szlaki i trasy turystyczne (lądowe, wodne), tworzenie ścieżek edukacyjnych, rozwój infrastruktury turystyki krajoznawczej i agroturystyki.

**Cel II.2 – Poprawa efektywności energetycznej** – wyznaczenie stref dla rozwoju energetyki opartej na OZE (w mpzp), budowa infrastruktury opartej na OZE (biogazowania, instalacje fotowoltaiczne, elektrownie wiatrowe).

**Cel II.3 – Rozwój infrastruktury technicznej** - rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej, kanalizacji deszczowej, ciepłowniczej, energetycznej oraz modernizacja i budowa nowych urządzeń osłony przed powodzią, zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych wraz z retencjonowaniem wody – budowa zbiorników retencyjnych.

**Cel rozwojowy III – Aktywne, rozwijające się społeczeństwo**

**Cel III.1 – Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy – efektywna edukacja** – rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych, zaplecza sportowego szkół, tworzenie placówek przedszkolnych.

**Cel II.3 – Infrastruktura sportowo-rekreacyjna i aktywizacja społeczna** – rozbudowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej.

## **2.5. Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej gmin sąsiednich**

Gmina Starogard Gdański graniczy z następującymi gminami:

1. w powiecie Starogardzkim: miasto i gmina Skarszewy, gmina Zblewo, gmina Lubichowo, gmina Bobowo oraz miasto Starogard Gdański.
2. w powiecie Tczewskim: gmina Tczew, gmina Subkowy, miasto i gmina Pelplin.

Analiza dokumentów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wykazała liczne powiązania gminy Starogard z gminami sąsiednimi oraz wskazała na elementy, które wymagają uwzględnienia w polityce przestrzennej gminy lub które w istotny sposób zmieniły się w stosunku do dotychczasowych kierunków i wymagają współpracy międzygminnej. Do wniosków z analizy dołączono fragmenty rysunków studiów poszczególnych gmin, gdzie łatwo można odczytać rozmieszczenie poszczególnych kierunków rozwojowych wpływających potencjalnie na obszar gminy Starogard gdański.

Syntetyczne wnioski z przeprowadzonej analizy, w podziale na poszczególne gminy, są następujące:

### **miasto i gmina Skarszewy**

dokument uchwalony Uchwałą Nr XLII/326/09 Rady Miejskiej w Skarszewach z dnia 18 grudnia 2009 r. ze zmianami - zmiany dotyczyły fragmentów gminy położonych poza obszarem bezpośrednio graniczącym z gminą Starogard Gdański

Obszary położone przy granicy z gminą Starogard Gdański to rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna; brak jest terenów przeznaczonych pod zabudowę czy nowe zainwestowanie, najbliższy teren inwestycyjny to projektowana zabudowa mieszkaniowo-usługowa we wsi Bączek. Powiązania obu gmin dotyczą głównie komunikacji (droga wojewódzka nr 222 i drogi powiatowe) oraz zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych na granicy gmin.

### **gmina Zblewo**

dokument uchwalony Uchwałą Nr XVIII / 169 / 2012 Rady Gminy Zblewo z dnia 31 maja 2012 r.

Obszary położone przy granicy z gminą Starogard Gdański to rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna; brak jest terenów przeznaczonych pod zabudowę czy nowe zainwestowanie. Wzdłuż wschodniej granicy gminy zostały wskazane obszary otwartej przestrzeni rolniczej lub zieleni naturalnej wyłączone z zainwestowania kubaturowego. Najistotniejszym powiązaniem gmin jest komunikacja – droga krajowa nr 22 oraz linia kolejowa nr 203.

### **gmina Lubichowo**

dokument uchwalony uchwałą nr XXXIV/239/2009 Rady Gminy Lubichowo z dnia 18 grudnia 2009 r. ze zmianami - zmiany dotyczyły fragmentów gminy położonych poza obszarem bezpośrednio graniczącym z gminą Starogard Gdański

Największe tereny inwestycyjne znajdują się w miejscowości Szteklina – przeznaczenie jako wiodąca funkcja to zabudowa rekreacyjna i mieszkaniowa, zaś jako funkcja uzupełniająca – usługi. Także w rejonie pomiędzy miejscowościami Szteklina i Zielona Góra przewidywane są nowe zespoły zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej. Pozostałe powiązania dotyczą komunikacji – dróg powiatowych.

### **gmina Bobowo**

dokument uchwalony Uchwałą Nr VIII/66/11 Rady Gminy Bobowo z dnia 15 września 2011 r. jako zmiana we fragmencie gminy pierwotnego dokumentu z 2000r.

Zmiany polityki dotyczyły fragmentów gminy w zakresie wprowadzenia nowych terenów inwestycyjnych, m. in. lokalizacji elektrowni wiatrowych i udokumentowanych złóż kopalin. Planowane do realizacji elektrownie wiatrowe między innymi w rejonie miejscowości Wysoka powodują wyznaczenie na obszarze gminy Starogard Gdański strefy ograniczeń dla lokalizacji budynków mieszkalnych lub budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa. Planowane elektrownie wiatrowe posiadają wydane pozwolenia na budowę, a wysokość turbin w nich określona wynosi ok. 1560 m, zaś na podstawie maksymalnych parametrów zapisanych w obowiązującym planie miejscowym aż ok. 1860 m. Dotyka to fragmentów gminy Starogard Gdański, obrębów Dąbrówka i Koteże obejmujący tereny rolnicze i leśne, w większości bez zabudowy i posiadających miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Udokumentowane złożo kopaliny „Dąbrówka” położone jest częściowo w gminie Bobowo i częściowo w gminie Starogard Gdański.

Wzdłuż drogi wojewódzkiej 222 planowane jest pasmo rozwoju funkcji mieszkaniowo-gospodarczej, pozostałe obszary położone przy granicy z gminą Starogard to rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

### **miasto Starogard Gdański**

dokument uchwalony Uchwałą Nr LIV/582/2018 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 28 czerwca 2018r. jako zmiana fragmentów miasta.

Ostatnia zmiana polityki przestrzennej miasta w sposób istotny zmieniła ponadlokalne rozwiązania komunikacyjne na obszarze miasta, tj. zrezygnowano z planowanej dotychczas na południu miasta drogi (przewidywanej jako jeden z wariantów obwodnicy miasta), a także zrezygnowano z rezerwy terenu na planowaną wcześniej obwodnicę w ciągu drogi wojewódzkiej nr 222. Szczególnie ta druga zmiana ma duże konsekwencje dla gminy Starogard, ponieważ brak tych rozwiązań w mieście utrudnia wytrasowanie tego połączenia drogowego w obszarze gminy. Niezmieniona została prowadzona dotychczas polityka miasta w zakresie rezerw dużych terenów mieszkaniowych w północnej i południowej części miasta, z tym, że planowane są one jako tzw. rezerwa kierunkowa do zainwestowania w III kolejności. Ponadto istotnym powiązaniem obu gmin są powiązania środowiskowe korytarzem ekologicznym rzeki Wierzyca.

### **gmina Tczew**

dokument uchwalony Uchwałą Nr XLII/367/2010 Rady Gminy Tczew z dnia 28 czerwca 2010 r. (późniejsze zmiany dotyczyły fragmentów gminy położonych poza obszarem bezpośrednio graniczącym z gminą Starogard Gdański)

Obszary położone przy granicy z gminą Starogard Gdański to rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna; brak jest terenów przeznaczonych pod zabudowę czy nowe zainwestowanie. Najistotniejszym powiązaniem gmin jest komunikacja – droga krajowa nr 22 i linia kolejowa nr 203 oraz powiązania przyrodnicze korytarzem ekologicznym jeziora Zduńskie i dolina Szpęgawy, które częściowo objęte są ochrona przyrody (obszar natura 2000), a także planowane jest wzmocnienie tej ochrony poprzez utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Jeziora Zduńskie”.

### **gmina Subkowy**

dokument uchwalony Uchwałą Nr VI/26/15 Rady Gminy Subkowy z dnia 26 marca 2015 r.

Jest to nowa edycja dokumentu studium, tzw. aktualizacja dla całego obszaru gminy w granicach administracyjnych gminy. Powiązanie z gminą Starogard Gdański dotyczy wyłącznie przebiegu Autostrady A1 oraz powiązań ekologicznych korytarzem rangi subregionalnej- duże kompleksy leśne. Brak jest terenów przeznaczonych pod zabudowę czy nowe zainwestowanie w sąsiedztwie obszaru gminy Starogard Gdański.

### **miasto i gmina Pelplin**

dokument uchwalony Uchwałą Nr XLI/391/2010 Rady Miejskiej w Pelplinie z dnia 10 listopada 2010 r. ze zmianami - zmiany dotyczyły fragmentów gminy położonych poza obszarem bezpośrednio graniczącym z gminą Starogard Gdański

Najistotniejszym uwarunkowaniem wynikającym z polityki przestrzennej gminy jest projektowana farma wiatrowa w północno zachodniej części gminy. Po wejściu w życie Ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych lokalizacja budynków mieszkalnych lub budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa została na obszarze gminy Starogard Gdański ograniczona. Farma wiatrowa, która uzyskała pozwolenie na budowę lokalizowana jest w rejonie miejscowości Rajkowy, Bielawki Rożental i Nowy Dwór Pelpliński (bezpośrednio graniczącym z gminą Starogard). Wysokość całkowita projektowanych elektrowni wiatrowych wynosi ok. 171, 5 m, zaś promień śmigła ok. 45m. Przyjmując zatem maksymalną wysokość x 10 + promień śmigła otrzymujemy zasięg strefy zakazu lokalizacji budynków mieszkalnych lub budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa w odległości ok. 1750m. Strefa ograniczeń obejmuje zachodnią część obrębu geodezyjnego Lipinki Szlacheckie (obszar posiada plan miejscowy) i południową część obrębu Klonówka, w tym większą część zainwestowaną wsi Klonówka (obszar nie posiadający w całości pokrycia planami miejscowymi).

W północnej części gminy planowana jest lokalizacja elektrowni konwencjonalnej, fragment połączenia energetycznego tej inwestycji ze stacją Pelplin przebiega przez gminę Starogard

Gdański (ustalona lokalizacja inwestycji celu publicznego). Realizacja przedsięwzięcia została obecnie zawieszona.

Pozostałe powiązania dotyczą komunikacji – autostrada A1 i droga wojewódzka nr 229 oraz powiązań elektroenergetycznych linią najwyższych napięć 400 kV, stanowiącą element krajowego systemu elektroenergetycznego.

## **2.6 Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy**

Przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy Wiejskiej Starogard Gdański na lata 2012 -2022 przyjęto następujące założenia:

- Gmina Starogard Gdański posiada predyspozycje i możliwości do rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości, kultury, sportu, rekreacji, wypoczynku, mieszkalnictwa, usług socjalnych i zdrowotnych.
- Podniesienie konkurencyjności gminy jako obszaru o wysokim poziomie rozwoju społeczno –gospodarczego jest możliwe poprzez wzmocnienie istniejącej oferty inwestycyjnej gminy oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności w obszarze turystyki, rekreacji i wypoczynku.
- Prowadzenie monitoringu rodzących się zjawisk społecznych i istniejących problemów społecznych stworzy warunki dla prawidłowego podejmowania decyzji strategicznych dla rozwoju gminy i zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców.
- Istniejące i potencjalne zasoby energii odnawialnych na terenie gminy Starogard Gdański, a szczególnie biomasy są wystarczające dla zaspokojenia perspektywicznych potrzeb ciepłych budownictwa mieszkaniowego, usług i obiektów użyteczności publicznej i przemysłu. Wykorzystanie tych zasobów może przynieść społeczności gminy wymierne korzyści w postaci: zwiększenie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, poprawy stanu środowiska, zmniejszenia bezrobocia i aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości czy znaczącego obniżenia kosztów ogrzewania.
- Należy zadbać, aby rozwój społeczno –gospodarczy gminy Starogard Gdański nie przebiegał z naruszeniem interesów jego mieszkańców ani kosztem utraty komfortu życia osób, dla których gmina stała się miejscem stałego pobytu i życia rodzinnego.
- Należy doprowadzić do zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów gminy w oparciu o rozwój i powszechną dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury technicznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz gminnych zasobów społecznych.
- Rozwój społeczno –gospodarczy gminy Starogard Gdański uzależniony jest także od uwarunkowań subregionalnych określonych strategiami gmin sąsiednich, szczególnie miasta Starogard Gdański.

### **WIZJA**

**Gmina Starogard Gdański –gmina przyjazna mieszkańcom i inwestorom, gmina z rozwijającą się infrastrukturą techniczną i społeczną, bezpieczny i ekologiczny obszar rozwoju gospodarczego, na terenie której stosowane są zasady zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia. Dzięki licznym atutom środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastrukturze stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu oraz rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości.**

### **MISJA**

**Teraźniejszością i przyszłością gminy Starogard Gdański jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym,**

umożliwiający przekształcenie gminy w wyróżniające się w powiecie starogardzkim atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi i silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu regionalnym. Dążenie do równomiernego, kompleksowego rozwoju gminy Starogard Gdański poprzez zachowanie równowagi pomiędzy aktywnością gospodarczą opartą na solidnej bazie usługowo –gospodarczej i rolniczej a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego. Gmina propagująca nowe technologie w zakresie ochrony środowiska i technik wytwarzania energii. Atrakcyjna turystycznie rolnicza gmina Starogard Gdański, jest przyjazna mieszkańcom i inwestorom, sprzyja rozwojowi przedsiębiorstw tworzonych zarówno przez inwestorów zewnętrznych, jak i wewnętrznych oraz posiada zróżnicowany sektor usług. Rolnicy są skupieni w organizacjach, grupach producenckich i spółdzielczych.

Strategiczny program rozwoju społeczno –gospodarczego gminy Starogard Gdański - priorytety i cele szczegółowe w poszczególnych dziedzinach

## **1. PRZESTRZEŃ**

### **CELE SZCZEGÓŁOWE**

- 1.1.Podjąć działania w kierunku porządkowania struktury przestrzennej gminy Starogard Gdański
- 1.2.Podjąć działania w kierunku równomiernego rozwoju poszczególnych miejscowości położonych na terenie gminy Starogard Gdański oraz tworzyć warunki dla korzystniejszego gospodarowania w rolnictwie.
- 1.3.Podjąć działania w kierunku rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej oraz lepiej wykorzystywać istniejące szlaki komunikacyjne
- 1.4.Stworzyć warunki do wykorzystania istniejących i tworzenia nowych obszarów chronionych dla zwiększenia potencjału zasobów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki.

## **2. GOSPODARKA**

- 2.1.Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.
- 2.2.Stworzyć system promocji gminy Starogard Gdański.
- 2.3.Gospodarcze wykorzystanie atrakcyjnych turystycznie terenów gminy Starogard Gdański

## **3. INFRASTRUKTURA**

- 3.1. Podejmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Starogard Gdański.
- 3.2. Sprzyjać rozwojowi infrastruktury proturystycznej i różnych form turystyki.
- 3.3. Stwarzać warunki dla rozwoju infrastruktury technicznej przeciwdziałającej tzw. wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców gminy Starogard Gdański

## **4. SPOŁECZNOŚĆ**

- 4.1. Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.
- 4.2. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.
- 4.3. Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- 4.4. Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 4.5. Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.

4.6. Działania na rzecz wszechstronnego rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży z terenu gminy.

4.7. Działania na rzecz umacniania tożsamości regionalnej z zachowaniem tradycji i dziedzictwa kulturowego gminy.

4.8. Integracja i aktywność społeczna mieszkańców.

## **5. OCHRONA ŚRODOWISKA**

5.1. Poprawa jakości ochrony środowiska na terenie gminy Starogard Gdański.

5.2. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy Starogard Gdańsk

Do poszczególnych celów szczegółowych zapisano kierunki działań, a następnie opracowano zasady monitoringu i ewaluacji strategii.

Wskazane w strategii działania służące realizacji celów strategicznych powinny znaleźć odzwierciedlenie w kierunkach rozwoju i polityce przestrzennej gminy zapisanej w studium.

## **3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE (WG ART. 10 UST. 1 USTAWY O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM)**

### ***3.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania***

#### **3.1.1. Położenie i ogólna charakterystyka gminy**

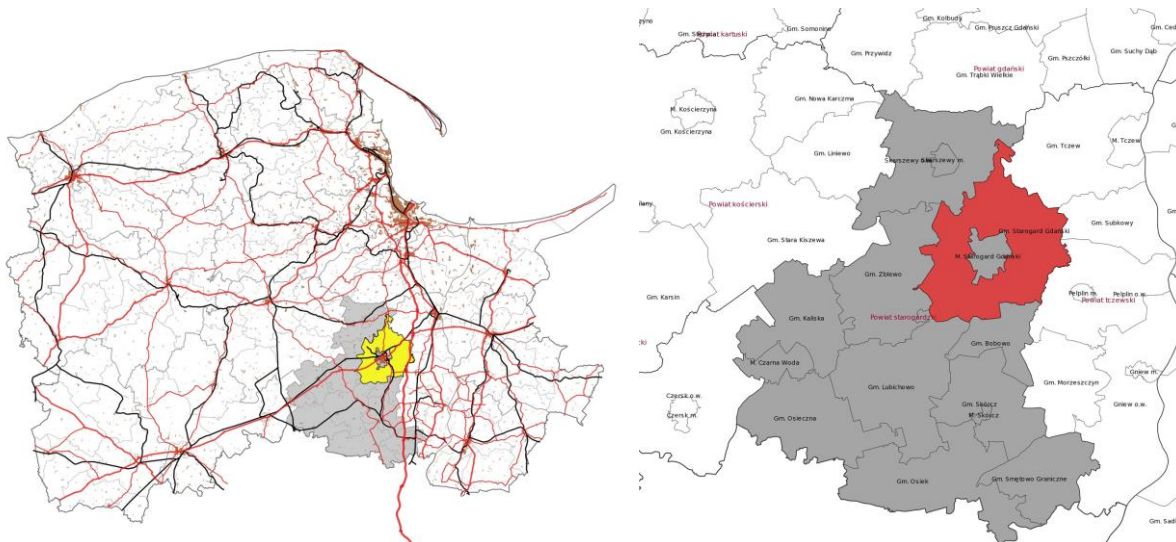
W podziale administracyjnym gmina przynależy do województwa pomorskiego, powiat starogardzki. Miasto Starogard Gdański położone jest w centrum gminy, natomiast stanowi odrębną jednostkę samorządu terytorialnego z własnymi organami administracji publicznej. miasto i gminę łączą liczne więzi funkcjonalne o charakterze gospodarczym, kulturalnym i społecznym, jak również powiązania infrastrukturalne, transportowe i administracyjne. Również siedziba władz Gminy zlokalizowana jest w granicach administracyjnych miasta.

Gmina zajmuje północno-wschodni fragment powiatu starogardzkiego, przy granicy z powiatem tczewskim. Otacza ze wszystkich stron miasto Starogard Gdański, a jednocześnie graniczy z następującymi jednostkami samorządu gminnego: gminami Bobowo, Lubichowo, Zblewo i Skarszewy (miasto i gmina), położonymi w powiecie starogardzkim oraz gminami Tczew, Subkowy, Pelplin (miasto i gmina) leżącymi w powiecie tczewskim.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) na terenie gminy wiejskiej Starogard Gdański w końcu 2017 r. zamieszkiwało 16308 osoby co stanowiło:

- 0,7% ludności województwa pomorskiego,
- 12,8% ludności powiatu starogardzkiego.

Gmina Starogard Gdański jest dziewiątą gminą pod względem liczby ludności z 81 gmin wiejskich województwa pomorskiego.



Ryc. 1 Położenie gminy tle województwa pomorskiego i powiatu starogardzkiego

Według regionalizacji Polski J. Kondrackiego (2002), w ujęciu fizyczno-geograficznym gmina Starogard Gdański jest położona w:

- megaregionie: Pozaalpejska Europa Środkowa (3),
- prowincji: Niż Środkowoeuropejski (31),
- podprowincji: Pojezierze Południowobałtyckie (314),
- makroregionie: Pojezierze Wschodniopomorskie (314.5),
- mezoregionie: Pojezierze Starogardzkie (314.52).

Gmina położona jest w regionie etniczno-kulturowym Kociewia, posiadającym własny zespół gwar, tworzący wyodrębniony etnolekt kociewski, o cechach łączących pierwiastki pomorskie (kaszubskie) oraz polskie (wielkopolskie, kujawskie). Razem z miastem Starogard, które uważane jest za stolicę Kociewia, stanowi ona centrum rolniczej, północno-wschodniej części Kociewia, w odróżnieniu od południowo-zachodniej, którą wypełniają w znacznej części bory Tucholskie.

### 3.1.2. Użytkowanie terenu na podstawie ewidencji gruntów

Użytkowanie terenu według ewidencji gruntów za rok 2019, w podziale na podstawowe rodzaje użytków gruntowych przedstawia poniższa tabela (tab. 1).

Tab.1 Użytkowanie gruntów

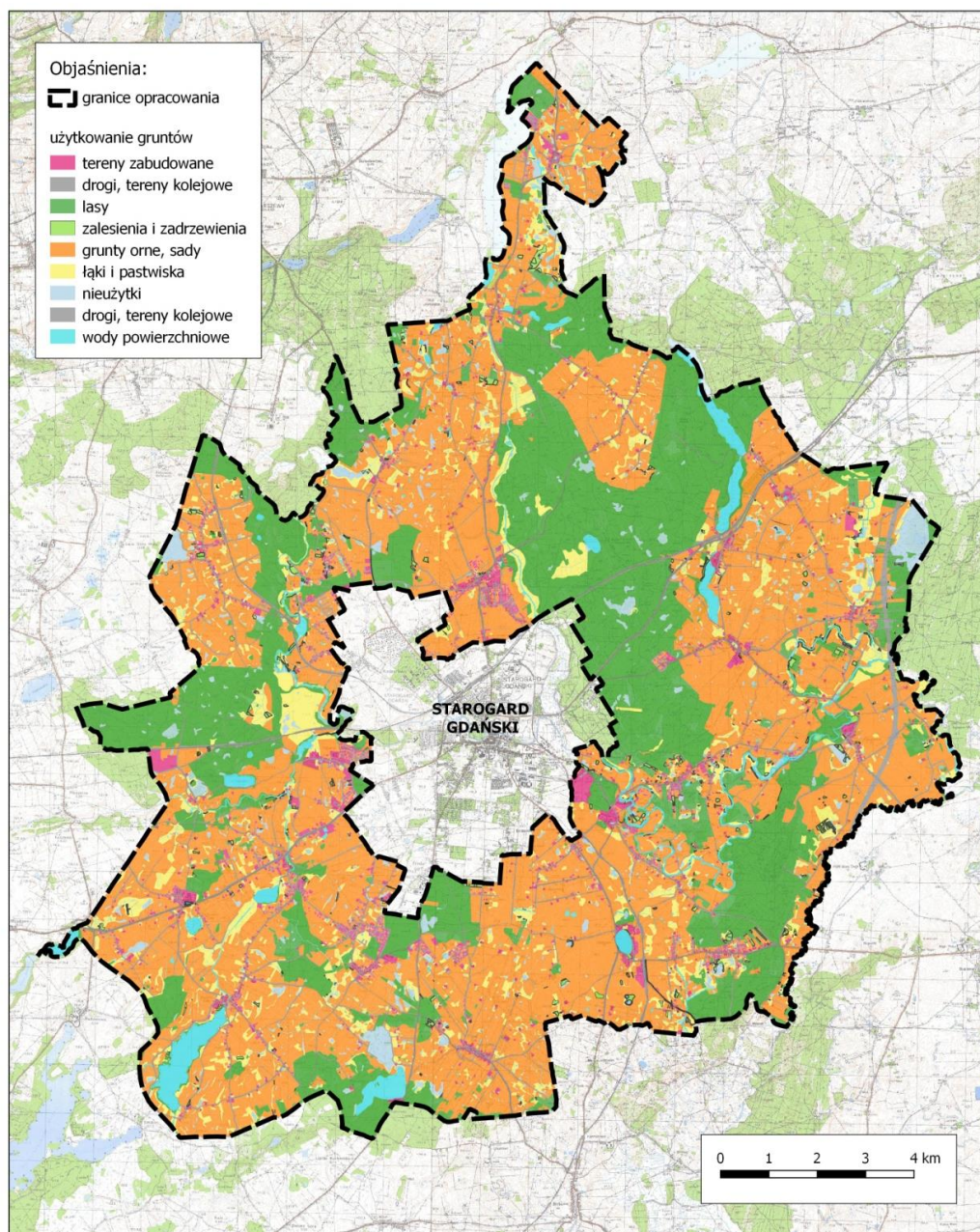
Lp	Rodzaj użytków	Powierzchnia gruntów [ha]	% powierzchni gminy
1	Grunty orne, sady, łąki i pastwiska	11330	57,76
2	Grunty rolne zabudowane	275	1,4
3	Grunty rolne pod wodami, zadrzewione, nieużytki i użytki ekologiczne	878	4,47

4	Grunty leśne	<b>5653</b>	<b>28,83</b>
5	Wody	<b>444</b>	<b>2,26</b>
6	Grunty zabudowane – tereny mieszkaniowe (także w trakcie budowy)	<b>334</b>	<b>1,7</b>
7	Grunty zabudowane - niemieszkaniowe	<b>116</b>	<b>0,59</b>
8	Tereny komunikacyjne	<b>587</b>	<b>2,99</b>
	<b>RAZEM</b>	<b>19617</b>	<b>100%</b>



Ryc.2. Użytkowanie gruntów w Gminie Starogard Gdański – rozkład procentowy użytków





Ryc. 3. Użytkowanie gruntów w Gminie Starogard Gdański na podstawie danych z ewidencji gruntów (postać wektorowa GIS)

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne (2019)

### 3.1.3. Charakter osadnictwa

Sieć osadnicza na terenie gminy jest uwarunkowana trzema czynnikami:

- 1) historycznym rozwojem osadnictwa wiejskiego,
- 2) sąsiedztwem ważnego ośrodka, pierwotnie grodowego, a później miejskiego,
- 3) położeniem przy szlakach komunikacyjnych.

Rola ośrodków i ich kształtowanie w Gminie Starogard Gdański jest charakterystyczny dla gmin wiejskich zlokalizowanych w strefie podmiejskiej miasta, będącego odrębną jednostką terytorialną i samodzielnym podmiotem administracji samorządowej. Skutkiem tego jest

sytuacja, że jednostki osadnicze, pomimo znacznej wielkości, prawie nigdy nie tworzą funkcjonalnego centrum obszaru. Taka sytuacja ma miejsce w Gminie: osadnictwo podmiejskie skutkuje znacznym rozrostem wsi położonych w sąsiedztwie miasta. Wśród nich są wsie stanowiące tradycyjne ośrodki wiejskie, pełniące historycznie, dzięki zlokalizowanym tam parafiom, majątkom ziemskim, funkcje centrów administracyjnych, życia społecznego i gospodarczego – są to:

- 1) Kokoszkowy – duża wieś, od samego zarania pełniąca ważną rolę w sieci osadniczej ziemi starogardzkiej (siedziba parafii, dużego majątku ziemskiego); dzisiaj jej struktura przestrzenna uległa deformacji, w związku z przebiegiem drogi wojewódzkiej niszczącej założenie parkowo-pałacowe oraz wskutek rozwoju na południowo-wschodnim fragmencie rozległego osiedla mieszkaniowego o cechach podmiejskich, które dodatkowo jest oddzielone od tradycyjnego centrum funkcjonalno-przestrzenną barierą wyżej wymienionej drogi;
- 2) Nowa Wieś Rzeczna – duża wieś skupiona wokół wielkiego i dobrze rozwiniętego majątku ziemskiego. Choć zdegradowany estetycznie, sam układ ruralistyczny przetrwał. Pierwotnie wieś nie odgrywała ważnej roli w sieci osadniczej (brak parafii), ale współcześnie sąsiedztwo miasta oraz drogi nr 22 silnie napędza jej rozwój obejmując nowe kompleksy zabudowy: przy granicy z miastem – osiedle mieszkaniowe, którego cechy niczym nie odbiegają od sąsiadującej zabudowy miejskiej oraz wzdłuż drogi nr 22 i w jej sąsiedztwie – obszary zabudowy usługowej, przemysłowej, często przemieszanej z mieszkaniową (obszary zupełnie amorficzne, jeżeli doszukiwać się w nich jakiegokolwiek układu przestrzennego).
- 3) Rokocin – wieś zorganizowanego wokół pięknego i w miarę dobrze utrzymanego założenia parkowo-pałacowego. Niestety częściowo jest ona rozdzielona przez przebieg drogi krajowej nr 22. Na południe Rokocina tworzą się nowe, zupełnie oderwane od pierwotnego układu wsi obszary osiedli mieszkaniowych, związane z osadnictwem podmiejskim, ciągnące się aż do granic obrębu Koteże.
- 4) Owidz – wieś ukształtowana wokół dużego majątku ziemskiego. Obecnie siedziba zespołu szkół średnich. Sam układ wsi nie jest rozległy, ale też nie został zdegradowany; duże obszary osiedli mieszkaniowych lokują się w oderwaniu od niego, w kierunku wsi Barchnowy.

Inne ważne wsie, które historycznie, ale także często współcześnie tworzą węzły sieci osadniczej i lokalne centra życia mieszkańców, to:

- 1) Klonówka stara wieś parafialna, majątek ziemski – historycznie pełniła ważniejszą rolę w systemie osadniczym niż dzisiaj; współcześnie wieś z dobrze utrzymaną funkcją rolniczą. Nie obserwuje się tutaj żywiołowych procesów rozlewania się zabudowy.
- 2) Jabłowo, jedna z najstarszych wsi parafialnych, kościół pochodzący z XIV wieku, duży majątek ziemski. Od strony zachodniej dobrze zarysowana granica urbanizacji (krawędź obszaru zabudowanego i przestrzeni otwartej). Pewne tendencje do rozpraszania zabudowy obserwowane są od strony wschodniej, w kierunku Lipinek Szlacheckich.
- 3) Dąbrówka, stara wieś parafialna z zachowanym średniowiecznym kościołem, dawne dobra królewskie (wcześniej książęce) z osadnictwem włościańskim, lokowanym prawdopodobnie na prawie niemieckim – wieś doskonale zachowała swój historyczny układ przestrzenny. Sama wieś nie wykazuje tendencji rozpraszania zabudowy, ale takie procesy można zaobserwować na północy obrębu, w sąsiedztwie drogi Koteże – Jabłowo, gdzie powstały i powiększają się monofunkcyjne tereny osiedli mieszkaniowych.
- 4) Krąg stara wieś średniowieczna, należąca kiedyś do cystersów oliwskich, z kościołem i zespołem dworsko-parkowym, w którym kiedyś mieściła się szkoła; do dziś czytelny zachowany układ przestrzenny miejscowości; współcześnie wieś z dobrze utrzymaną funkcją rolniczą i podstawowymi usługami dla ludności. Nie obserwuje się tutaj żywiołowych procesów rozlewania się zabudowy, z wyjątkiem części obrębu

sąsiadującym z Okolem i miastem Starogard, gdzie powstały i dalej powstają duże zespoły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej o charakterze podmiejskim.

- 5) Szpęgawsk – stara wieś, która zawsze odgrywała ważną rolę dla okolic wiejskich, choć historycznie silnie powiązana z Tczewem. Do XVI wieku we wsi znajdował się kościół. Jej rola wzrastała od XIX wieku, w związku przebiegiem linii kolejowej i lokalizacją przystanku kolejowego
- 6) Sumin – wieś ukształtowana w sąsiedztwie majątku ziemskiego (dobra rycerskie), parafia z późniejszego okresu. Wieś już pierwotnie posiadała funkcje wzmacniające jej rangę (kuźnia, karczma). Dzisiaj istotny ośrodek usługowy (oświata, kultura).

Odmierna sytuacja dotyczy podrzędnych wsi podmiejskich, które nie posiadały silnych elementów koncentrujących osadnictwo i funkcje obsługowe, lub nie tworzących zwartej zagospodarowania. Nie stanowiły one wcześniej głównych centrów osadniczych, czy też usługowych dla terytorium dzisiejszej gminy. Dopiero w ostatnich latach są one przedmiotem intensywnego osadnictwa podmiejskiego, lecz wyłącznie w zakresie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub usługowo-produkcyjnej. Obejmują one następujące wsie:

- 1) Janowo (wieś związana administracyjnie z Owidzem – jej kształt przestrzenny i wyposażenie usługowe, osłabia jej rolę jako samodzielnego ośrodka),
- 2) Kolincz – częściowo zachowany układ ruralistyczny, wzdłuż drogi powiatowej – ale wieś stanowi obszar żywiołowego rozwoju nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w postaci osiedli podmiejskich,
- 3) Koteże – częściowo zachowany układ ruralistyczny, ale jego otoczenie ulega głębokiemu przekształceniu: przy granicy z miastem kształtują się rozległe osiedla, bardzo przypominające sytuację, która zaistniała w Nowej Wsi Rzecznej i Kokoszkowach,

Ostatnia grupa wsi podmiejskich to jednostki, które praktycznie tworzą się współcześnie lub są w fazie zaniku (wchłaniania przez miasto) – są to:

- 1) Żabno obecnie jednostka ta nie występuje w pierwotnym kształcie, w ostatnim dziesięcioleciu została ona podzielona, przy czym wschodnia jej część została wcielona do miasta, a jej struktura zaczyna się coraz bardziej rozpuszczać w układzie ogólnomiejskim. Pozostała część uległa dezintegracji, utraciła jasno określone centrum i zaczyna rozwijać się jako peryferia miejska,
- 2) Okole – dawniej mała osada wiejska, która dzisiaj nie tworzy żadnej struktury centralnej w stosunku do rozwijającego się żywiołowo osadnictwa podmiejskiego, w żaden sposób nie związanego z dawnym układem przestrzennym i funkcjonalnym.
- 3) Barchnowy – wieś ta, jak również obręb geodezyjny Barchnowy nie sąsiadują z Miastem. Jednak północny fragment obrębu jest obszarem intensywnego osadnictwa podmiejskiego kontynuującego przestrzennie rozwój wsi Owidz. Sama wieś Barchnowy nie posiada bogatego wyposażenia usługowego i również funkcjonalnie jest silnie związana z Owidzem.

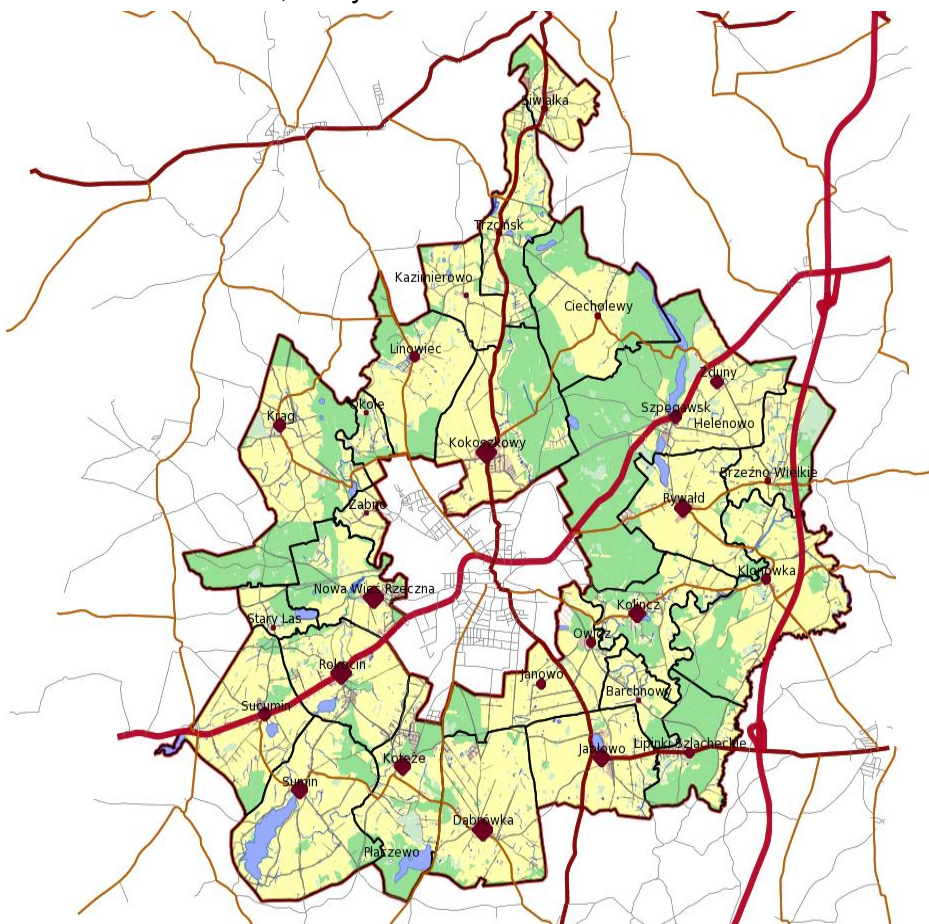
Problemem systemu ośrodków Gminy jest to, że jej centralnym i głównym ośrodkiem jest Miasto Starogard Gdański. W odróżnieniu od innych gmin wiejskich, które posiadają siedziby w jednej ze wsi, Gmina zawsze będzie borykała się z problemem koncentracji usług, utworzenia funkcjonalnego centrum na własnym terytorium. Mimo, że dysponuje dużymi wsiami, niejednokrotnie większymi, niż w gminach tego drugiego typu, konkurencja miasta uniemożliwi wykształcenie pełnej, hierarchicznej struktury ośrodków gminnych. Wsie Kokoszkowy, Nowa Wieś Rzeczna, Rokocin i Owidz, zawsze pozostaną ośrodkami gminnymi drugiego poziomu, o równorzędnym charakterze.

Na kształtowanie ośrodków znaczący wpływ ma przebieg ważnych szlaków transportowych. Ośrodkami, które historycznie nie odgrywały pierwszorzędного znaczenia, ale współcześnie przeżywają intensywny rozwój, związany z położeniem przy ważnych drogach krajowych (nr 22) i wojewódzkich są:

- 1) Sucumin – dawna wieś stanowiąca dobra rycerskie, nie odgrywająca ważnej roli w sieci osadniczej. Obecnie jej rozwój wynika z dogodnego dostępu transportowego, a częściowo napędzany jest rozbudową funkcji obsługi ruchu drogowego na drodze krajowej nr 22.
- 2) Zduny – dawna wieś folwarczna, współczesny rozwój wynika z sąsiedztwa drogi nr 22 i bliskości węzła autostradowego Swarzędz.
- 3) Lipinki Szlacheckie – wieś ta nie posiada istotnego wyposażenia usługowego, funkcjonalnie powiązana z Jabłowem. Współczesny rozwój, w latach 2004 – 2008 bardzo intensywny związany z położeniem przy drodze 229, prowadzącej do nieodległego węzła autostradowego Pelplin.

Odrębną grupę stanowią ośrodki uzupełniające, różnej wielkości, pierwotnie nie uczestniczące w budowanie historycznej sieci osadniczej, lub odgrywające w niej drugorzędną rolę. Do dzisiaj opierają swoje istnienie o produkcję rolną lub leśną.

- 1) Siwiałka – wieś pierwotnie związana bliżej ze Skarszewami, stanowi przejaw późniejszego osadnictwa na obszarze gminy. Pozbawiona ważniejszych funkcji, choć w XVIII wieku była tam szkoła ewangelicka. Pewien wpływ na jej współczesny rozwój ma położenie przy drodze wojewódzkiej nr 222 oraz atrakcyjne położenie dla rekreacji i wypoczynku, jednak dominuje tu ciągle funkcja rolnicza.
- 2) Trzcinek – historycznie powiązany z Godziszewem i Skarszewami. Dawna wieś o charakterze włościańskim, czynszowym. Obecnie siedziba szkoły podstawowej. Podobnie jak w przypadku Siwiałki wpływ na jej współczesny rozwój ma położenie przy drodze wojewódzkiej nr 222 oraz atrakcyjne położenie dla rekreacji i wypoczynku, jednak dominuje tu ciągle funkcja rolnicza.
- 3) Mniejsze ośrodki o dominującej funkcji rolnej lub leśnej: Linowiec, Ciecholewy, Janin, Brzeźno Wielkie, Stary Las.



Ryc. 4. Schemat – ogólna struktura przestrzenna gminy

### 3.1.4. Struktura demograficzna

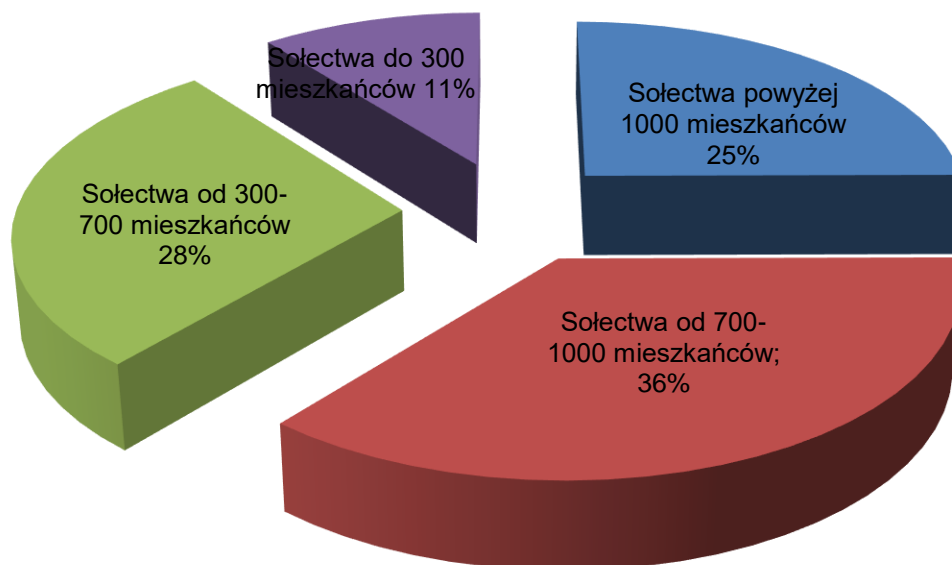
#### Rozmieszczenie ludności

Według Urzędu Gminy Starogard Gdański na terenie gminy w 27 miejscowościach posiadających status sołectwa w dniu 31.12.2018 r. zameldowanych było 16307 mieszkańców, z czego 16044 na pobyt stały i 263 na pobyt czasowy.

Tab.2. Ludność gminy Starogard Gdański – mieszkańcy stali w miejscowościach (stan 31.12.2018 r.)

Lp	Sołectwo	Liczba mieszkańców w sołectwie		
		stałych	czasowych	razem
1	Barchnowy	208	3	<b>211</b>
2	Brzeźno Wielkie	270	3	<b>273</b>
3	Ciecholewy	261		<b>261</b>
4	Dąbrówka	958	10	<b>968</b>
5	Jabłowo	894	20	<b>914</b>
6	Janin	130	1	<b>131</b>
7	Janowo	490	11	<b>501</b>
8	Klonówka	439	6	<b>445</b>
9	Kokoszkowy	1808	37	<b>1845</b>
10	Kolincz	897	9	<b>906</b>
11	Koteże	886	4	<b>890</b>
12	Krąg	736	4	<b>740</b>
13	Linowiec	395	3	<b>398</b>
14	Lipinki Szlacheckie	499	10	<b>509</b>
15	Nowa Wieś Rieczna	994	26	<b>1020</b>
16	Okole	262	8	<b>270</b>
17	Owidz	511	43	<b>554</b>
18	Rokocin	1179	18	<b>1197</b>
19	Rywałd	740	11	<b>751</b>
20	Siwiałka	313	4	<b>317</b>
21	Stary Las	72		<b>72</b>
22	Sucumin	614	12	<b>626</b>
23	Sumin	719	6	<b>725</b>
24	Szpęgawsk	642	2	<b>644</b>
25	Trzczańsk	275	2	<b>277</b>
26	Zduny	618	9	<b>627</b>
27	Żabno	234	1	<b>235</b>

## Struktura sieci osadniczej w gminie Starogard Gdański w zależności od liczby mieszkańców



### Gęstość zaludnienia

Tab.3 Gęstość zaludnienia w gminie Starogard Gdański na tle woj. pomorskiego

Wyszczególnienie	Gęstość zaludnienia (osób na km <sup>2</sup> ) stan na 31.12.2017 r.
Województwo pomorskie	127
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	58
Powiat starogardzki	95
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	83
Gmina Tczew	84
Gmina Chojnice	41

Jak wynika z tabeli gęstość zaludnienia w gminie Starogard Gdański jest wyższa od gęstości w gminach wiejskich województwa pomorskiego i w porównywalnej gminie Chojnice a podobna do drugiej porównywalnej gminy Tczew.

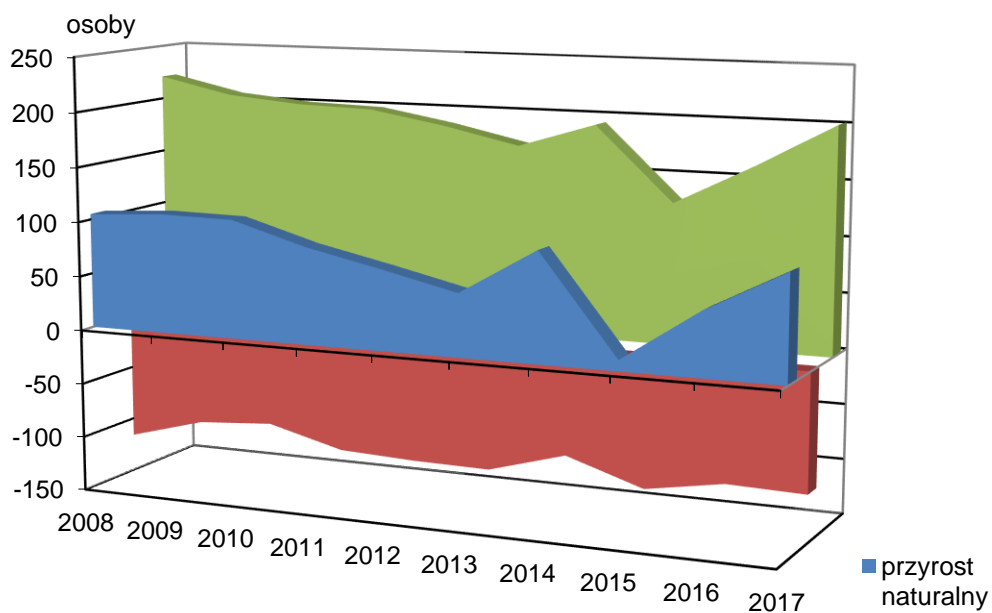
## Rozwój demograficzny gminy

Tab. 4 Zmiany liczby ludności Gminy Starogard Gdański w latach 2008-2017 (wg GUS)

Rok	Liczba ludności w gminie	Dynamika zmian w gminie	
		rok 2008 = 100	rok poprzedni = 100
2008	14344	100,0	
2009	14501	101,1	101,1
2010	14800	103,2	102,1
2011	15007	104,6	101,4
2012	15338	106,9	102,2
2013	15627	108,9	101,9
2014	15898	110,8	101,7
2015	15934	111,1	100,2
2016	16078	112,1	100,9
2017	16308	113,7	101,4

Wg danych GUS liczba ludności w gminie w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła o około 14%.

Ruch naturalny w gminie wiejskiej Starogard Gdański



## Przyrost naturalny

Tabl. 5 Ruch naturalny i wędrowski w gminie Starogard Gdański w latach 2008-2017 (wg GUS)

Rok	Ruch naturalny						Saldo migracji
	Osób			Osób na 1000 ludności			
	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny	
2008	221	116	105	15,4	8,1	7,3	204
2009	206	97	109	14,2	6,7	7,5	198
2010	200	92	108	13,5	6,2	7,3	199
2011	198	110	88	13,2	7,3	5,9	119
2012	186	113	73	12,1	7,4	4,8	145
2013	171	114	57	10,9	7,3	3,6	160
2014	193	94	99	12,1	5,9	6,2	134
2015	127	117	10	8,0	7,3	0,6	61
2016	163	105	58	10,1	6,5	3,6	89
2017	202	107	95	12,4	6,6	5,8	148

Tabl. 6 Uśrednione wskaźniki ruchu naturalnego w gminie Starogard Gdański na tle województwa pomorskiego oraz gmin porównywalnych w latach 2013- 2017

Wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
	na 1000 ludności			
Województwo pomorskie	5,5	11,0	9,0	2,0
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	5,5	12,0	8,1	3,9
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	5,2	10,9	8,7	2,2
Gmina Tczew	5,1	10,8	6,8	4,0
Gmina Chojnice	5,3	12,5	7,7	4,8

Uśrednione wskaźniki ruchu naturalnego z lat 2013 - 2017 w gminie Starogard Gdański najbardziej zbliżone są do uśrednionych wskaźników dla województwa pomorskiego. Niepokojącym faktem jest niski wskaźnik urodzeń w porównaniu do wskaźników dla gmin wiejskich (wpływ niskiej dzietności w gminie) przy jednoczesnym wyższym wskaźniku zgonów.

Stosunek liczby urodzeń do liczby zgonów, zwany współczynnikiem dynamiki demograficznej, w gminie Starogard Gdański w 2017 r. był niższy od współczynnika dla gminy wiejskich



województwa pomorskiego a zbliżony do całego województwa pomorskiego. Świadczy on w jakim stopniu osoby zmarłe są zastępowane przez nowo narodzone.

Tabl.7. Współczynniki dynamiki demograficznej w 2017r. (wg GUS)

Wyszczególnienie	Współczynnik dynamiki demograficznej
Województwo pomorskie	1,27
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	1,73
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	1,38
Gmina Tczew	1,89
Gmina Chojnice	1,54

### Ruch migracyjny

Jedną z przyczyn stosunkowo dużego wzrostu liczby ludności jest ruch migracyjny. W ostatnich dziesięciu latach wg danych GUS w gminie wiejskiej Starogard Gdański występowało zdecydowanie dodatnie saldo migracji. Uśredniając dane stwierdzamy, że roczny napływ mieszkańców do gminy w tym czasie wynosił 146 osób. Porównując salda migracji rok po roku w zależności od jej kierunków widać tu zdecydowane saldo dodatnie w migracji wewnętrznej i zróżnicowane jednak w większości ujemne w migracji zagranicznej.

Tab.8 Migracje na pobyt stały w ruchu wewnętrznym i zagranicznym wg GUS)

	Zameldowania w ruchu wewn.	Zameldowania z zagranicy	Wymeldowania w ruchu wewn.	Wymeldowania za granicę	Saldo migracji wewn.	Saldo migracji zagranicznych
2008	386	8	167	23	219	-15
2009	366	14	175	7	191	7
2010	364	12	168	9	196	3
2011	338	4	210	13	128	-9
2012	345	9	193	16	152	-7
2013	319	6	142	23	177	-17
2014	336	8	193	17	143	-9
2015	271	0	210	0	61	0
2016	308	3	209	13	99	-10
2017	345	2	188	11	157	-9

Tab. 9 Migracje na pobyt stały wg. kierunku (gmina, wieś) wg GUS)

	Zamel dowania ogółem	Zamel dowania z miast	Zamel dowania ze wsi.	Zamel dowania z zagranicy	Wymeldo wania ogółem	Wymeldo wania do miast	Wymeldo wania na wsi.	Wymel dowania za granice
2008	394	325	61	8	190	132	35	23
2009	380	308	58	14	182	125	50	7
2010	376	296	68	12	177	129	39	9
2011	342	270	68	4	223	146	64	13
2012	354	267	78	9	209	135	58	16
2013	325	252	67	6	165	97	45	23
2014	344	284	52	8	210	155	38	17
2015	271	199	72	0	210	159	51	0
2016	311	252	56	3	222	158	51	13
2017	347	271	74	2	199	141	47	11

### Struktura wieku ludności

Tabl.10. Ludność gminy Starogard Gdański w 2017 r. według funkcjonalnych grup wieku (wg GUS)

Funkcjonalne grupy wieku	Wiek	Liczba	%
żłobkowa	0-2	488	3,0
przedszkolna, w tym:	3-5	514	3,2
	6	188	1,2
szkoły podstawowej	7-15	1917	11,8
liceum profilowanego, szkoły zawodowej w tym:	16-17	436	2,7
	18	216	1,3
studencka	19-24	1456	8,9
wieku przedprodukcyjnego	0-17	3543	21,7
wieku produkcyjnego	18- 59K/64M	10696	65,6
wieku poprodukcyjnego	60K/65M i więcej	2069	12,7

Struktura wieku ludności gminy Starogard Gdański jest ona zbliżoną do struktur gmin wiejskich województwa pomorskiego i gmin porównywalnych, korzystniejsza (młodsza) od struktury dla województwa jako całości.

Tabl. 11 Udział ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym stan na koniec 2017 roku (wg GUS)

Wyszczególnienie	Wiek		
	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
Województwo pomorskie	19,6	60,9	19,5
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	22,1	63,0	14,9
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	21,7	65,6	12,7
Gmina Tczew	22,9	64,3	12,9
Gmina Chojnice	23,0	62,3	14,7

Porównując zmiany struktury wieku od 2008 r. stwierdzamy, że również na terenie gminy podobnie jak to się dzieje w całej Polsce, następuje proces starzenia się społeczeństwa, wyrażający się spadkiem udziału wieku przedprodukcyjnego a wzrostem udziału grupy wieku poprodukcyjnego. Fakt ten obrazują dane w tabeli 3.

Tabl. 12 Udziały ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w gminie Starogard Gdański w latach 2008 - 2017 (wg GUS)

Wyszczególnienie	Udział w ludności ogółem w % w latach		
	2008	2012	2017
wiek przedprodukcyjny	26,1	23,9	21,7
wiek produkcyjny	64,7	66,1	65,6
wiek poprodukcyjny	9,2	10,0	12,7

Odnosząc liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym otrzymujemy obciążenie osobami nieprodukcyjnymi. Obciążenie to w gminie Starogard Gdański wynosi 52,5 osób w wieku nieprodukcyjnym przypadające na 100 osób w wieku produkcyjnym i jest niższe od obciążenia zarówno w gminach wiejskich województwa jak i od obciążenia w całym województwie. Wysokie obciążenie nieprodukcyjnymi grupami wieku, a zwłaszcza przedprodukcyjnymi rzutuje na sytuację materialną rodzin.

Tabl. 13 Obciążenia grupy produkcyjnej grupami nieprodukcyjnymi. (wg GUS)

Wyszczególnienie	Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej)
Województwo pomorskie	32,1	64,2	32,1	15,8
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	35,1	58,8	23,7	11,8
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	33,2	52,5	19,3	9,8

Gmina Tczew	35,6	55,6	20,0	9,9
Gmina Chojnice	36,9	60,5	23,6	11,9

### Struktura płci

W gminie Starogard Gdański na 100 mężczyzn przypada 99 kobiet. Podobnie wygląda to w porównywalnych gminach wiejskich Tczew i Chojnice odpowiednio 97 i 98 kobiet. W gminach wiejskich województwa na 100 mężczyzn przypada również 99 kobiet. W całym województwie natomiast na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet.

Tabl. 14 Struktura płci mieszkańców gminie Starogard Gdański na tle struktury wojewódzkiej i gmin wiejskich województwa w 2017 r (wg GUS).

Wyszczególnienie	Osób			%	
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
Województwo pomorskie	2 324 251	1 131 951	1 192 300	48,7	51,3
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	678 144	341 633	336 511	50,4	49,6
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	16 308	8 178	8 130	50,1	49,9
Gmina Tczew	14 411	7 326	7 085	50,8	49,2
Gmina Chojnice	18 931	9 572	9 359	50,6	49,4

### 3.1.5. Przeznaczenie terenu - sytuacja planistyczna.

Gmina Starogard Gdański posiada obecnie 108 obowiązujących planów – zestawienie zawarto w poniższej tabeli (tab. 15).

Tabela 15 Wykaz obowiązujących planów miejscowych.

Lp.	Nazwa planu	Funkcja wiodąca	Pow. planu w ha	Nr i data podjęcia uchwały	Nr, pozycja i data ukazania się Dziennika Urzędowego
1	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gd. dotycząca obszarów: Krağ – dz. 100 i 101/1, Rokocin - cz. dz. 64, Szpęgawsk- dz. 331/6, Zduny – dz. 163/8 <b>(nieobowiązujący w części wsi Krağ)</b>	produkcyjno-gosp. produkcyjno-gosp. produkcyjno-gosp. mieszkan. jednorodz.	1,24 1,31 1,37 1,26	XXXI/187/97 23.05.1997	Nr 16, poz. 54 15.04.1998

2	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański, dotycząca obszaru: wieś Janin – dz. geod. 96/1, 96/2, 96/3, 97/1	produkcyjna	0,79	XXXIII/212/97 17.09.1997	Nr 18, poz. 62 24.04.1998
3	Zmiany do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gd. dotyczące fragmentów wsi: Jabłowo – cz. dz. 82/4, Jabłowo – cz. dz. 55/4i 55/5 Janowo – dz. 58/1, 58/2 i 51/1 Janowo – dz. 115/4 i 115/5 <b>nieobowiązujący dla obszaru wsi Janowo</b> Rokocin – cz. dz. 107/18 Rokocin – cz. dz. 94/3 Rokocin – cz. dz. 82 Rywałd – dz. 35/1, 35/2 i 43/2 – <b>nieobowiązujący dla dz. 35/1 i 35/2 oraz dla dz. 43/7</b> Siwiałka – dz. 72/10 Szpęgawsk – dz. 66/1	mieszkaniowo-usług. cmentarz produkcyjna, mieszk.  usługi mieszk. jednorod. mieszk. jednorod. produkcyjno-gosp. mieszk. jednorod.  mieszk. jednorod. usługi	0,32 0,88 2,90  0,28 2,37 0,69 0,55 8,63  0,56 0,50	VI/31/99 22.01.1999 i zm. XLIV/430/2010 29.04.2010	Tekst jednolity Poz. 2275 z 28.05.2013
4	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działki geodezyjnej nr 109/3 i części działki nr 109/4 w Rokocinie	mieszk. jednorod.	7,00	V/23/98 17.12.1998	Nr 17, poz. 54 19.03.1999
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi : Linowiec - części działki 97/1	usługi produkcja	0,70	VIII/47/99 22.02.1999	Nr 79, poz. 448 30.07.1999
6	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Jabłowo obejmującego działki nr 65/32, 65/31, 74, 65/30, 65/33, 62 i 55/5	produkcja	4,00	XII/90/99 28.05.1999	Nr 24, poz.120 09.03.2000
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Nowa Wieś Rzeczna Osiedle Witosza z terenami przyległymi	mieszk. jednorod.	27,46	XII/91/99 28.05.1999 i zm. XXVII/227/2000 16.11.2001	Tekst jednolity Poz. 2284 28.05.2013
8	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla mieszkaniowego w Rywałdzie gm. Starogard Gdański obejmujący dz. geod. 35/1 oraz 35/2	mieszk. jednorod.	6,65	XXII/175/2000 08.05.2000 i zm. XLII/381/2006 01.06.2006 XXII/246/2008 25.08.2008	Tekst jednolity Poz. 2278 z 28.05.2013
9	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Rokocin obejmującego działkę nr 117/7	usługowo-mieszkaniowa	2,73	LI/482/2010 30.09.2010	Nr 151, poz.2962 06.12.2010.

10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek nr 108/22 i 108/24 we wsi Rokocin	mieszk.-usługowa	2,26	XXVI/203/2000 24.10.2000	Nr 27, poz. 272 26.03.2001
11	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący teren działek nr 51/8, 51/9 i części terenu działek nr 49, 50/7, 50/6, 51/3, 51/7 we wsi Rokocin	mieszk. - usługowa	2,98	XXVI/204/2000 24.10.2000	Nr 27, poz. 273 26.03.2001
12	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek nr 62/3 i 62/4 we wsi Sucumin	mieszk. jednorod.	0,44	XXVI/205/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 294 30.03.2001
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Szpęgawsk – działki nr 327/1, 327/2, 327/3 oraz część 328 i 329	usług. - produkcyjna	8,04	XXIII/273/2012 26.10.2012	Poz. 508 z 2013r. 23.01.2013
14	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek nr 12/5 i 12/6 we wsi Trzcińsk	mieszk. jednorod.	3,68	XXVI/207/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 296 30.03.2001
15	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 54 we wsi Jabłowo	usług. - produkcyjna	0,17	XXVI/208/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 297 30.03.2001
16	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego fragment działki nr 42/3 we wsi Linowiec	mieszk. jednorod.	1,14	XXVI/209/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 298 30.03.2001
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 142/1 we wsi Sucumin	usług. - produkcyjna	0,74	XXVI/210/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 299 30.03.2001
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 162/8 we wsi Zduny	mieszk. jednorod.	0,15	XXVI/211/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 300 30.03.2001
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren powstały w wyniku podziału działki nr 167, tj. działki: 167/8, 167/9, 167/11 oraz od nr 167/32 do 167/62 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	5,17	XXVI/212/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 301 30.03.2001
20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenu działki nr 37/14 we wsi Sucumin	mieszk.-usługowa	0,15	XXVI/214/2000 24.10.2000	Nr 29, poz. 303 30.03.2001
21	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla mieszkaniowego w Barchnowach	mieszk. jednorod., zielen	20,20	XL/379/2017 28.09.2017	poz. 4491 14.12.2017
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Siwiątka – dz. nr 1	eksploatacja kruszywa	14,86	XXXV/298/2001 30.08.2001	Nr 13, poz. 250 28.02.2002
23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Jabłowo – działka nr 39/6	mieszk. jednorod.	0,48	XXXX/334/2002 25.02.2002	Nr 42, poz. 983 21.06.2002
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Klonówka - działka nr 161/2	mieszk. jednorod.	0,43	XXXX/336/2002 25.02.2002	Nr 49, poz. 1189 29.07.2002
25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Rokocin - działki nr 42/15 i 42/16	produkcyjno-usługowa	3,37	XLI/353/2002 28.03.2002	Nr 61, poz. 1402 17.09.2002

26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Rokocin - działka nr 154/17	mieszk. jednorodz.	3,07	II/10/2002 28.11.2002	Nr 13, poz. 130 27.01.2003
27	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr 158/17 i 158/18 w Rokocinie	mieszk. jednorodz.	0,24	VII/51/2003 20.03.2003	Nr 82, poz. 1332 23.06.2003
28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru oddziaływania zakładowej oczyszczalni ścieków Z.F. Polpharma S.A. – dla fragmentu wsi Owidz (obręb geod. Janowo) – w gm. Starogard Gd.	zieleń izolacyjna, uprawy rolne	38,41	VII/56/2003 20.03.2003	Nr 109, poz. 1956 19.09.2003
29	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Sucumin – dz. geod. 110/1-110/6 wraz z terenem obsługi komunikacyjnej	produkcyjno-usługowa	4,97	IX/73/2003 30.05.2003	Nr 113, poz. 2019 26.09.2003
30	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 74/5 wraz z terenem obsługi komunikacyjnej w miejscowości Rokocin	usługowa	2,02	XII/95/2003 11.09.2003	Nr 152, poz. 2690 01.12.2003
31	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 38/16, 38/35 i 160 w Jabłowie	mieszk. jednorodz.	4,15	XXXVIII/350/2006 02.02.2006	Nr 54, poz. 1122 22.05.2006
32	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 144/3 w Sucuminie	mieszk. jednorodz.	1,43	XXXVIII/351/2006 02.02.2006	Nr 80, poz. 1649 01.08.2006
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 295/1 – 295/7, 79/1 w Rokocinie	mieszk. jednorodz.	0,80	XXXVIII/352/2006 02.02.2006	Nr 80, poz. 1650 01.08.2006
34	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 270/4, 266 i 271 we wsi Szpęgawsk	mieszk. jednorodz.	1,65	XXXVIII/356/2006 02.02.2006	Nr 80, poz. 1654 01.08.2006
35	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 12/4, 12/7 i 12/8 we wsi Trzczańsk	mieszk. jednorodz.	1,96	XXXVIII/357/2006 02.02.2006	Nr 80, poz. 1655 01.08.2006
36	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 117/2 i cz.129/13 we wsi Brzeźno Wielkie	mieszk. jednorodz.	0,88	XXXIX/359/2006 09.03.2006	Nr 110, poz. 2267 03.11.2006
37	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący część działek nr 25, 26, 45, 46/3, 46/5 i 36 w Rokocinie	mieszk. jednorodz.	5,00	XLII/380/2006 01.06.2006	Nr 115, poz. 2438 16.11.2006
38	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 107/1 – 107/17 we wsi Rokocin	mieszk. jednorodz.	1,92	XLII/392/2006 01.06.2006	Nr 115, poz. 2440 16.11.2006
39	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 166/4 we wsi Rokocin	mieszk. jednorodz.	2,02	XLII/391/2006 01.06.2006	Nr 115, poz. 2441 16.11.2006

40	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 94/8 i cz. 56 we wsi Rokocin	usługi	1,03	XLIII/398/2006 21.07.2006	Nr 15, poz. 414 24.01.2007
41	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 59/4 i 59/5 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	1,25	XLIII/399/2006 21.07.2006	Nr 15, poz. 415 24.01.2007
42	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 38 we wsi Zduny, obręb Szpęgawsk	rolna	4,75	XLVI/423/2006 26.10.2006	Nr 37, poz. 532 12.02.2007
43	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 23/2 we wsi Trzcińsk	mieszkaniowa, usługowa	1,47	XLVI/432/2006 26.10.2006	Nr 39, poz. 566 13.02.2007
44	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący część działki nr 162 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	0,35	III/16/2006 18.12.2006	Nr 95, poz. 1482 16.05.2007
45	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 170/29 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	1,15	III/17/2006 18.12.2006	Nr 95, poz. 1483 16.05.2007
46	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 118/4, 118/6 i cz. 118/7 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	7,87	III/34/2006 18.12.2006	Nr 95, poz. 1485 16.05.2007
47	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 50/12 i 50/13 we wsi Rokocin	mieszk. jednorod.	3,06	III/37/2006 18.12.2006	Nr 95, poz. 1488 16.05.2007
48	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 83/1, 84/1, 304/3, 309/1, 309/2 oraz cz. 309/5 i 56 we wsi Rokocin	usługowa	2,09	IV/45/2007 18.01.2007	Nr 95, poz. 1489 16.05.2007
49	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 67 we wsi Barchnowy <b>Nieobowiązujący we fragmencie o pow. 0,36 ha</b>	mieszk. jednorod.	1,40	VIII/101/2007 28.06.2007	Nr 129, poz. 2320 21.08.2007
50	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 198/3, cz. 198/5, 197/3 we wsi Sucumin	mieszk. jednorod.	1,05	VIII/95/2007 28.06.2007	Nr 136, poz. 2483 12.09.2007
51	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 190/27, 190/32 we wsi Owidz, obręb Janowo	mieszk. jednorod.	11,60	VIII/94/2007 28.06.2007	Nr 140, poz. 2581 02.10.2007
52	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 54/3, 54/4, 54/5 oraz część 53, 54/7, 54/9, 54/10 we wsi Siwiałka	mieszk. jednorod.	1,82	VIII/96/2007 28.06.2007	Nr 140, poz. 2582 02.10.2007
53	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 155/1-155/5, 155/7-155/12 we wsi Nowa Wieś Rzeczna	mieszk. jednorod.	0,70	VIII/100/2007 28.06.2007	Nr 140, poz. 2583 02.10.2007
54	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący część działki nr 84/2 we wsi Sumin	rolne	11,88	XVIII/185/2008 27.03.2008	Nr 54, poz. 1530 18.06.2008



55	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy ochrony pośredniej ujęć wody „Południe” na terenie gm. Starogard Gd. <b>(nieobowiązujący dla obrębu Koteże )</b>	rolne, mieszk. jednorodzy.	52,93	XVIII/183/2008 27.03.2008	Nr 57, poz. 1631 23.06.2008
56	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący część działki nr 110/2 we wsi Sumin	usługowa	1,10	XIX/192/2008 24.04.2008	Nr 72, poz. 1954 15.07.2008
57	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 178, 179, 180, 186, cz.176 we wsi Nowa Wieś Rzeczna	mieszk. jednorodz.	3,32	XIX/193/2008 24.04.2008	Nr 75, poz. 1983 18.07.2008
58	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący część działki nr 244 we wsi Janowo	usługowa	0,62	XIX/194/2008 24.04.2008	Nr 75, poz.. 1984 18.07.2008
59	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 80/2-80/6, 80/9, 80/10, 307/1 we wsi Rokocin	mieszk. jednorodz.	0,90	XIX/195/2008 24.04.2008	Nr 75, poz. 1985 18.07.2008
60	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 117/1 we wsi Rokocin	mieszk. jednorodz.	1,46	XIX/196/2008 24.04.2008	Nr 75, poz. 1986 18.07.2008
61	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 362-367, 9/5-9/8, 9/10-9/12, 9/14-9/17 we wsi Zduny	mieszk. jednorodz.	0,92	XIX/191/2008 24.04.2008	Nr 82, poz. 2129 29.07.2008
62	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 50/6 i część 130/3 we wsi Zduny	usługowa	1,22	XX/208/2008 08.05.2008	Nr 82, poz. 2130 29.07.2008
63	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 88/3 i część 90/3 we wsi Klonówka	eksploatacja kruszywa	10,26	XXI/213/2008 30.06.2008	Nr 96, poz. 2450 27.08.2008
64	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 29/1 we wsi Rokocin	rolna	2,00	XXII/241/2008 25.08.2008	Nr 16, poz. 361 03.02.2009
65	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 10/3, 10/4, 10/5 we wsi Trzcіński	mieszk. jednorodz.	1,72	XXII/242/2008 25.08.2008	Nr 16, poz. 362 03.02.2009
66	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 115/7, 115/8, 246/1, 246/2, 111/1 we wsi Janowo	mieszkan.-usługowa	1,26	XXIV/267/2008 13.11.2008	Nr 48, poz. 955 02.04.2009
7	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Nowa Wieś Rzeczna – pola golfowe	Usługowa, mieszkańcowa, zieleń urządzone	205,65	IV/21/2011 27.01.2011	Nr 38, poz. 887 08.04.2011
68	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Owidz - grodzisko	usługi, zieleń	4,50	XXXV/368/2009 27.08.2009	Nr 147, poz. 2735 30.10.2009
69	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Sumin – dz. 160/8, 312.	usługi	0,89	XXXV/345/2009 27.08.2009	Nr 148, poz. 2748 04.11.2009
70	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Jabłowo – dz. 40/7, 150-155, cz. 40/6	mieszk. jednorodz.	1,52	XXXV/348/2009 27.08.2009	Nr 148, poz. 2749 04.11.2009
71	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Brzeźno Wielkie – dz. 76/31, 88/1, 88/2.	mieszk. jednorodz.	3,49	XXXV/349/2009 27.08.2009	Nr 148, poz. 2750 04.11.2009

72	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Rokocin – dz. nr 93/3	usługi	1,02	XXXVI/376/2009 29.10.2009	Nr 2, poz. 41 05.01.2010
73	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Siwiałka – osiedle Letnisko	mieszk. jednorod.	5,05	XXXVII/389/2009 27.11.2009	Nr 25, poz. 436 19.02.2010
74	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Jabłowo – dz. nr 20/13, 20/14, 20/44, 164/1, cz.20/45 i 164/2	mieszk. jednorod. usługi	2,12	XLIV/431/2010 29.04.2010	Nr 94, poz.1808 13.07.2010
75	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Klonówka – dz. nr 156/42	usługi	8,4	XLIV/432/2010 29.04.2010	Nr 94, poz.1809 13.07.2010
76	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Żabno – część działki nr 30	zabudowa mieszkaniowa jednorodny.	0,53	IX/100/2011 25.08.2011	Nr 129, poz. 2557 12.10.2011
77	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Jabłowo – „Nad Jeziorem”	usługi	2,76	X/111/2011 23.09.2011	Nr 145, poz. 2997 04.11.2011
78	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Nowa Wieś Rieczna – „Przy Elektrowni Wodnej”	produkc.-usługowa, usługowo – mieszkaniowa	0,87	XXIII/271/2012 26.10.2012	Poz. 4100 z 2012r. 11.12.2012
79	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Rokocin – działki nr 58/4, 75/20, 75/21, 75/26, 75/27, 75/29 oraz część 75/28 i 67	usługi	3,01	XXIII/272/2012 26.10.2012r.	Poz. 4505 z 2012r. 21.12.2012
80	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Trzcina – działki nr 107/3	zabudowa mieszkaniowo – usługowa	1,76	XXIII/274/2012 26.10.2012	Poz. 507 z 2013r. 23.01.2013
81	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Kokoszkowy	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	1184	XXIV/255/2020 27.08.2020	Poz. 4117 z 2020r. 05.10.2020
82	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Kolincz	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	625	XXXII/358/2013 23.05.2013	Poz. 2760 z 2013r. 09.07.2013r.
83	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Janin- działka nr 95/2	Zabudowa usługowa i produkcyjno - składowa	1,66	XXXVI/382/2013 19.09.2013r.	Poz. 3635 z 2013r. 24.10.2013r.
84	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Siwiałka – działki nr 58/3 – 58/13 oraz część dz. 51	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,89	XXXVI/383/2013 19.09.2013r.	Poz. 3683 z 2013r. 29.10.2013r.
85	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Koteże	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	809	XXXVII/395/2013 24.10.2013r.	Poz. 34 z 2014r. 07.01.2014r.

86	Miejscowy Plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Lipinki Szlacheckie	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	544	XXXVIII/421/2013 19.12.2013r.	Poz. 315 z 2014r. 27.01.2014r.
87	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Szpęgawsk – część działki nr 208	Zabudowa Usługowa	1,50	XXXVIII/419/2013 19.12.2013r.	Poz. 316 z 2014r. 27.01.2014r.
88	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Sumin – dz. 262/1, 262/2, 262/3, 262/6	zabudowa usługowo-mieszkaniowa	1,20	XLI/451/2014 27.03.2014r.	Poz.1724 z 2014r. 28.04.2014r.
89	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Dąbrówka – obejmuje cały obręb ewidencyjny Dąbrówka z wyjątkiem dz. 79/2 i części dz. 80	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	997,90	XLI/450/2013 27.03.2014r.	Poz.1729 z 2014r. 28.04.2014r.
90	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu wsi Sucumin – dz. 355/7	Zabudowa Usługowa	0,33	XLV/475/2014 21.07.2014r.	Poz. 2891 z 2014r. 27.08.2014r.
91	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Rokocin – działki nr 165/1 ÷ 165/10	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,85	XLVIII/546/2014 30.10.2014r.	Poz.4391 z 2014r. 10.12.2014r.
92	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Okole	Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, tereny rolne, zielone, lasy	181,41	XIX/183/2016 28.04.2016	Poz. 2128 z 2016r. 09.06.2016
93	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla przebiegu dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV Grudziądz – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń <b>(nie obowiązuje w części obrębu Kokoszkowy)</b>	Infrastruktura elektroenergetyczna	554,73	XXI/214/2016 16.06.2016	Poz. 2795 z 2016r. 01.08.2016
94	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Jabłowo obejmujący działkę nr 78/4	Tereny produkcyjne, składy, magazyny, zabudowa usługowa	29,27	XXVIII/258/2016 24.11.2016r.	Poz. 182 z 2017r. 17.01.2017
95	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Rywałd obejmujący działkę nr 43/7 i część 42	Tereny usługowo-mieszkaniowe	0,10	XXXII/293/2017 23.02.2017	Poz. 1537 z 2017r. 04.05.2017r
96	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Sumin obejmujący działkę nr 84/10	Tereny usługowo-produkcyjne	0,21	XXXIII/306/2017 23.03.2017	Poz. 1511 z 2017r. 28.04.2017r
97	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego części obrębów geodezyjnych: Janowo, Jabłowo i Barchnowy dla przebiegu dwutorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Pelplin – Starogard Gd./Czarna Woda <b>(nie obowiązuje w części obrębu Janowo)</b>	Infrastruktura elektroenergetyczna	9,03	XXXVI/340/2017 08.06.2017	Poz. 2612 z 2017r. 12.07.2017r.
98	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Stary Las, gmina Starogard Gdański	Zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa,	1	XLI/392/2017 26.10.2017 r.	Poz. 4455 z 2017r. 13.12.2017 r.

		usługowa, gospodarowanie odpadami, tereny rolne, obsługi produkcji rolnej, zielone, lasy	93,6		
99	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla mieszkaniowego w Barchnowych w rejonie ulic: Rubinowa, Perłowa, Bursztynowa i Diamentowa, gmina Starogard Gdański	Zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, tereny sportowo-rekreacyjne, tereny zieleni parkowej, ekologiczno-krajobrazowej, teren zabytkowego cmentarza, tereny lasów, obszary zagrożenia powodzią, tereny komunikacyjne	25,30	XL/379/2017 28.09.2017	Poz. 4491 z 2019r. 14.12.2017 r.
100	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Krąg	Zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, produkcyjno-usługowa, tereny sportowo-rekreacyjne, tereny wód, rolnicze i lasów	1384,50	XIV/135/2019 31.10.2019 r.	Poz. 5986z 2019 17.12.2019 r.
101	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 94/12 w obrębie Rokocin	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa	0,22	XVIII/175/2020 23.01.2020 r.	Poz. 1260 z 2020r. 04.03.2020r.
102	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego JANOWO-ZACHÓD	Zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, produkcyjno-usługowa, tereny wód, rolnicze i lasów	475,94	XXVI/276/2020 29.10.2020	Poz. 5097 z2020 03.12.2020 r.
103	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 115/3 położonej w obrębie Klonówka	lokalizacja urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych – ogniw fotowoltaicznych	76,98	XXV/259/2020 28.09.2020 r.	poz 4636 z 2020 10.11.2020r.

Obszary posiadające plany miejscowe obejmują obszar gminy o łącznej powierzchni ok. 7366 ha, co stanowi ok. 37,5% powierzchni gminy. Sytuację w poszczególnych obrębach przedstawia poniższa tabela (tab. 16)

Tab. 16 Pokrycie planistyczne gminy.

Obręb	Powierzchnia obowiązujących planów [ha]	Procent pokrycia
Barchnowy	22,66	8,18
Brzeźno Wielkie	4,43	0,79
Ciecholewy	0,00	0,00
Dąbrówka	996,65	96,80

Jabłowo	50,43	6,22
Janin	30,18	7,36
Janowo	515,22	63,97
Klonówka	135,84	10,61
Kokoszkowy	1182,85	100,00
Kolincz	624,17	100,00
Koteże	806,66	100,00
Krąg	1381,94	100,00
Linowiec	2,20	0,27
Lipinki Szlacheckie	544,63	100,00
Nowa Wieś Rzeczna	275,85	44,48
Okole	181,19	100,00
Rokocin	83,23	10,66
Rywałd	39,00	5,34
Siwiałka	23,54	6,61
Stary Las	193,40	100,00
Sucumin	9,29	1,07
Sumin	17,35	1,37
Szpegawsk	234,74	10,79
Trzczańsk	10,53	1,58
Żabno	0,48	0,35
<b>RAZEM GMINA</b>	<b>7366,46</b>	<b>37,55</b>

Spośród obowiązujących planów miejscowych wymienionych w tabeli 15., znacząca większość została uchwalona po 2013r – obejmują one powierzchnię 6844,80 ha (ok. 93% powierzchni wszystkich planów miejscowych w gminie), co pokazuje, że gmina konsekwentnie realizuje politykę przestrzenną określoną w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w Strategii Rozwoju Gminy Wiejskiej Starogard Gdański na lata 2012 – 2022. Uchwalenie planów dla całych obrębów geodezyjnych i dla kluczowych miejscowości w gminie (Kokoszkowy, Kolincz, Koteże, Lipinki Szlacheckie, Okole, Stary Las, Dąbrówka, Krąg, Janowo Zachód) pozwoliło gminie w dużej mierze na odzyskanie kontroli nad procesami zachodzącymi w przestrzeni i powstrzymanie niekontrolowanego rozlewania się zabudowy.

Kolejne plany miejscowe, w tym obejmujące obszary trzech nowych miejscowości (Linowiec, Klonówka i Rokocin) stanowi kontynuację tego trendu. Zestawienie planów miejscowych będących w trakcie sporządzania przedstawia poniższa tabela (tab. 17.).

Tabela 17 Zestawienie planów miejscowych będących w trakcie opracowania.

Lp.	Nazwa planu	Nr i data podjęcia uchwały	Uwagi
1	MPZP dla działki geodezyjnej nr 20/52 w Jabłowie	Uchwała Nr XLI/393/2017 z dnia 26.10.2017	Zmiana planu dla działki 20/52 w Jabłowie z przeznaczeniem na przedszkole.
2	MPZP dla wsi Linowiec	Uchwała Nr L/469/2018 z dnia 28.06.2019	Plan dla całego obrębu
3	MPZP wsi Dąbrówka	Uchwała Nr VII/73/2019 z dnia 25.04.2019	Plan dla całego obrębu
4	MPZP dla fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Lipinki <u>Szlacheckie</u>	Uchwała Nr IX/90/2019 z dnia 27.06.2019	Zmiana obowiązującego planu w obrębie terenu oznaczonego symbolem 59.MN i przyległego terenu ZL. Projekt zmiany mpzp dotyczy przeznaczenia części zalesionej oznaczonej ZL pod zabudowę mieszkaniową.
5	MPZP dla osiedla mieszkaniowego w Nowej Wsi Rzecznej położonego pomiędzy Droga Nowowiejską a rzeką Wierzycą	Uchwała Nr XIX/187/2020 Z dnia 27.02.2020r.	Zmiana obowiązującego planu z 1999r., celem jest ujednoczenie ustaleń na całym obszarze oraz dostosowanie do obowiązujących przepisów prawa
6	MPZP dla wsi Klonówka	Uchwała Nr XXI/211/2020 Z dnia 30 kwietnia 2020 r.	Plan dla całego obrębu
7	MPZP dla wsi Rokocin	Uchwała Nr XXV/264/2020 z dnia 24 września 2020 roku	Plan dla całego obrębu
8	MPZP dla działki nr 144/7 położonej w obrębie Sucumin	Uchwała Nr XXIX/331/2021 z dnia 18 lutego 2021 roku	plan dla pojedynczej nieruchomości
9	MPZP dla działki nr 72/20 położonej w obrębie Siwiałka	Uchwała Nr XXIX/330/2021 z dnia 18 lutego 2021 roku	zmiana parametrów zabudowy w obowiązującym planie miejscowym, plan dla pojedynczej nieruchomości
10	MPZP dla działki nr 50/13 położonej w obrębie Rywałd	Uchwała Nr XXIX/329/2021 z dnia 18 lutego 2021 roku	plan dla pojedynczej nieruchomości

Rozmieszczenie przestrzenne planów miejscowych obowiązujących i w trakcie opracowania przedstawia poniższy schemat (Ryc. 5).

## MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO



Ryc. 5 Plany miejscowe – obowiązujące i w trakcie sporządzania

### **3.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony**

Rozpatrując stan ładu przestrzennego, zgodnie z definicją ustawową rozumianego jako „*takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne,*” należy przeanalizować sposób ukształtowania przestrzeni ze szczególnym naciskiem na jego wewnętrzną spójność, objawiającą się logiką powiązań fizycznych i funkcjonalnych, jakością kompozycji przestrzennej jako całości, jak i poszczególnych elementów zagospodarowania, ich zgodnością kulturowym i stylistycznym charakterem krajobrazu.

Aktualny stan zagospodarowania gminy jest efektem nakładania się współczesnych procesów kształtowania przestrzeni na kolejne warstwy relikwów procesów historycznych. Najtrwalszym śladem przeszłych procesów rozwojowych jest rozmieszczenie ośrodków osadniczych i większość ich powiązań.

Zagospodarowanie związane z rolnictwem wiąże się z charakterystycznym krajobrazem wiejskim, w którym przestrzenie otwarte stanowią kombinację obszarów rolnych (grunty orne, łąki i pastwiska, sady) oraz kompleksów leśnych, otaczających wsie o różnych układach przestrzennych, zarówno zwarte jak i samotnicze. Znaczną destrukcję tego krajobrazu spowodowały państwowe gospodarstwa rolne, które przebudowały i rozbudowały dawne folwarki, wprowadzając do nich substandardową zabudowę o charakterze przemysłowym, dewastując zespoły parkowo – pałacowe oraz wprowadzając nie dostosowaną do charakteru wsi zabudowę mieszkaniową, naśladującą styl miejskiego, modernistycznego budownictwa.

Na tę strukturę nakładają się współczesne trendy osadnicze, szczególnie dynamicznie widoczne w otoczeniu miasta Starogard. Nie mają one nic wspólnego z pierwotnym rolniczym charakterem wsi i wiążą się wyłącznie z indywidualnym zaspakajaniem potrzeb mieszkaniowych. Ludność, która się osiedla na tych obszarach w znacznej części stanowi imigrację z miasta i dalej z miastem jest związana zawodowo, społecznie, a nawet mentalnie.

Odrębną kwestią są zmiany gospodarcze związane z rozwojem współczesnych form produkcji i usług. Częściowo lokalizują się one w dawnej zabudowie folwarcznej, zdegradowanej już wcześniej w okresie „realnego socjalizmu”. Ale tworzą również zupełnie odrębne kompleksy, szczególnie w sąsiedztwie dróg i węzłów transportowych.

Dlatego, dla stanu ładu przestrzennego, szczególne znaczenie ma pogodzenie gospodarki rolnej, przy uwzględnieniu wpływu miasta Starogard Gdański oraz współczesnych procesów gospodarczych, na przekształcenie struktury przestrzennej. Z punktu widzenia zagospodarowania należy wyodrębnić układy, w których:

- 1) nadal dominuje rolnictwo, utrwalając istniejące układy przestrzenne oraz kształtując nową zabudowę zgodnie z potrzebami prowadzenia gospodarstw rolnych,
- 2) osadnictwo podmiejskie zaczyna przekształcać historyczne struktury i to w różnych postaciach:
  - a) poprzez rozwój ośrodków wiejskich, w sposób kontynuujący istniejące zainwestowanie:
    - poprzez wpisanie się w historyczny układ ruralistyczny,
    - tworzenie nowego układu przestrzennego o charakterze podmiejskim lub wręcz miejskim,
  - b) poprzez tworzenie nowych obszarów rozwoju zabudowy w oderwaniu od historycznych układów wiejskich o charakterze podmiejskim lub miejskim – ten typ zagospodarowania jest szczególnie ekspansywny oraz najsilniej zmienia charakter gminy,



- c) poprzez tworzenie obszarów zagospodarowania produkcyjno-usługowego – również tutaj mamy do czynienia z formami daleko odbiegającymi od pierwotnego charakteru dominującego w gminie krajobrazu.

System transportowy odzwierciedla podstawowe powiązania funkcjonalne i przestrzenne. Zapewniając spójność przestrzenną jest czynnikiem kształtującym ład przestrzenny, ale ze względu na oddziaływania jest źródłem konfliktów funkcjonalnych, estetycznych, a nawet społecznych. Rozwiązania inżynierskie infrastruktury transportowej, skoncentrowane wyłącznie na parametrach technicznych, bezpieczeństwie ruchu oraz efektywności powiązań, są źródłem barier przestrzennych oraz dekompozycji krajobrazu przestrzeni otwartych oraz jednostek osadniczych.

Współczesne powiązania transportowe w większości przebiegają po szlakach ukształtowanych w czasach, kiedy tworzyła się struktura osadnictwa wiejskiego, a więc w czasach średniowiecza. Ten układ przebiegu dróg, wynikający z rozmieszczenia jednostek osadniczych, wtórnie sam wpływa na dalszy rozwój obszarów zabudowy.

Znaczenie, ranga historycznych szlaków komunikacyjnych dla handlu i osadnictwa, niekoniecznie znajdowało swój wyraz w hierarchizacji przestrzennej ich układów – nie wyodrębniano dróg położonych na szlaku handlowym od dróg służących przemieszczaniu się pomiędzy wsiami, czy też na terenie samej wsi. Ruch handlowy, pomimo, że stanowił istotny czynnik rozwojowy oraz miał znaczny udział w gospodarce państwa, miast a nawet samych wsi (vide liczne karczmy i zajazdy), nie był pierwotnie szczególnie uciążliwym czynnikiem dla otoczenia. Poza bezpośrednim sąsiedztwem miast, gdzie zgodnie z zasadą lejka, dochodziło do jego kumulacji, w większości miejscowości na szlaku mógł on być niedostrzegalny lub trudno odróżnialny od ruchu lokalnego. Drogi związane z takimi szlakami, może były nieco lepiej utrzymane, brukowane, wyposażone w aleje drzew, ale nie była to taka różnica klasy technicznej, że skutkowałą innymi rozwiązaniami układów wiejskich i ich powiązań z takim szlakiem. Generalnie można stwierdzić, że funkcje lokalne i ponadlokalne dróg były wówczas wzajemnie bezkonfliktowe, droga przebiegająca przez wieś mogła bezproblemowo obsłużyć potrzeby lokalne jak i tranzytowe, a jednocześnie mogła tworzyć wewnętrzną przestrzeń publiczną miejscowości. Można nawet powiedzieć, że ruch zewnętrzny tę przestrzeń dodatkowo ożywił, a nie degradował.

Poza autostradą A1 oraz kilku odcinkami drogi krajowej nr 22 i pozostałych dróg wojewódzkich, wszystkie drogi na terenie gminy mają właśnie historyczną genezę. Większość z nich przebiega przez centra wsi i obsługuje zarówno ruch lokalny jak i tranzytowy. Wiek XX wiek przyniósł jednak głęboką zmianę w technice środków transportu kołowego wynikającą z rozwoju motoryzacji. Pociągnęła ona za sobą przebudowę dróg w celu dostosowania ich konstrukcji i parametrów do wymogów ruchu samochodowego. Przebudowa dróg zmieniła ich cechy techniczne, ale rzadko wiązała się z zaprojektowaniem nowego przebiegu. Skutkiem jest dramatyczny i trudny do rozwiązania konflikt pomiędzy funkcjami transportu lokalnego i zewnętrznego, ale co jest jeszcze poważniejsze, że przestrzeń centrów wsi przestała pełnić rolę lokalnej przestrzeni publicznej, gdyż jej zagospodarowanie zostało podporządkowane względem technicznym transportu kołowego, a nie funkcji jednostki osadniczej. Również gospodarowanie tą przestrzenią przez społeczność lokalną jest ograniczone poprzez kompetencje zarządów drogowych podporządkowanych wyższemu szczeblom administracji samorządowej i rządowej.

Nie mniejsze znaczenie dla przekształceń przestrzennych miały linie kolejowe. Oddziaływały one jako bariery rozwoju, tworząc nieprzekraczalne krawędzie przestrzenne zainwestowania, ale także wpływały na dynamizację rozwoju wsi, gdy w jej obszarze zlokalizowana została stacja (z dworcem lub bez) lub przystanek. Mając jednak świadomość stanu transportu kolejowego i jego niejasnej przyszłości, szczególnie w obliczu likwidacji kolejnych linii, większość układów przestrzennych ukształtowanych jako skutek oddziaływania kolei, są to zjawiska przeszłe i zamknięte. Można mieć jednak nadzieję, że ta tendencja się odwróci i w przyszłości pojawią się inne formy transportu szynowego, lepiej dostosowane do potrzeb obsługi współczesnego osadnictwa i związanej z nim gospodarki.

Pierwotnie wszystkie wsie tworzyły się, jako jednostki związane z gospodarką rolną. W każdej w związku z tym można znaleźć istniejący lub zachowany fragmentarycznie układ ruralistyczny. Utrzymujący się charakter rolniczy utrwał ten kształt i nawet, gdy wieś się rozwijała, zabudowa kontynuowała formę pierwotnego układu. Najlepiej zachowane wiejskie układy przestrzenne można odnaleźć:

- 1) we wsiach oddalonych Miasta Starogard Gdański lub niekorzystnie z nim powiązanych,
- 2) położonych przy szlakach komunikacyjnych nie odgrywających istotnej roli w ponadlokalnym ruchu kołowym.

Te przypadki obejmują wsie: Linowiec, Ciecholewy, Rywałd, Brzeźno Wielkie, Klonówka, Dąbrówka, Sumin i Janin.

Pewne cechy pierwotnego układu zachował Krąg (część centralna), przy czym na ukształtowanie rolniczej struktury zabudowy wsi nałożył się, już obecnie również historyczny przebieg linii kolejowej, Starogard Gdański – Skarszewy, ze zlokalizowaną w pewnej odległości od zwartej zabudowy wsi stacją kolejową z zabudową stacyjną. Powiązanie wsi ze stacją wyznaczyło nową oś rozwojową, prostopadłą do głównej ulicy wiejskiej.

Miejscowościami, które uległy daleko idącemu przekształceniu w XXw., są dawne wsie folwarczne. W tych miejscowościach, w tym okresie funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne lub ich filie. Odcisnęły one swoje piętno zarówno na układzie przestrzennym, formach zabudowy, ale również na szeroko rozumianym ładzie przestrzennym. W pierwszym rzędzie znacznej degradacji uległy zespoły dworsko-parkowe lub pałacowo-parkowe:

- 1) parki bądź to zostały zupełnie zlikwidowane (jak w przypadku Kokoszowych, gdzie obecnie przebiega droga wojewódzka), lub zaniedbane i przetrzebione,
- 2) dwory lub pałace popadły w ruinę lub zostały gruntownie przebudowane na różne cele (mieszkaniowe, administracyjne i inne), tracąc wartości architektoniczne (Kokoszkowy, Owidz, Klonówka, Sucumin),
- 3) zabudowa mieszkalna robotników rolnych (np. tzw. czworaki), rzadko reprezentująca w przeszłości jakieś szczególne walory, ale często rozplanowana w logiczny i spójny sposób i tworząca całość z folwarkiem i zespołem dworskim, została zastąpiona zabudową wielorodzinną o charakterze imitującym modernistyczne osiedla miejskie z tego okresu, nie komponującą się z wiejskim i historycznym otoczeniem.

Pewnymi wyjątkami na tym tle są przypadki Szpęgawska i Rokocina, gdzie funkcje ośrodków opieki społecznej i opieki zdrowotnej, pozwoliły powstrzymać degradację i uratować najistotniejsze wartości, przynajmniej zespołów pałacowo-parkowych. Dostyc dobrze też na tym tle przedstawia się również Sumin, gdzie w pałacu zlokalizowana jest szkoła publiczna, zarządzana przez Gminę. Pewna szansa istnieje również przed pałacem w Nowej Wsi Rzecznej, chociaż jego obecny stan techniczny sygnalizuje konieczność poniesienia bardzo wysokich nakładów na jego rewaloryzację.

Powyższe zmiany są skutkiem decyzji i form działalności gospodarczej prowadzonych do końca lat '80. Chociaż dzisiaj nie są one kontynuowane ich skutki trwają do dzisiaj a niektóre negatywne przekształcenia (np. zabudowa mieszkaniowa) mają charakter nieodwracalny.

Poza powyższymi procesami, których przyczyny już wygasły, istnieją lub pojawiły się czynniki, których oddziaływanie jest wciąż aktualne, a nawet narasta. Pierwszym z nich jest wpływ dróg o charakterze tranzytowym na kształtowanie się położonych przy nich miejscowości. Podlega jemu szereg miejscowości, ale najsilniej to oddziaływanie jest widoczne we wsiach położonych przy drodze krajowej nr 22: Sucuminie, Rokocinie, Nowej Wsi Rzecznej, Szpęgawsku i Zdunach. Droga nr 22 budowana w okresie międzywojennym, jako pierwszy etap autostrady Berlin – Królewiec, była w dużej mierze wytyczana poza historycznymi szlakami handlowymi. Dlatego tylko w niektórych przypadkach przebiega ona wzdłuż ulic wiejskich, miejscowości rozmieszczonej na tej trasie. I tak: Szpęgawsk i Zduny, nie leżą w samej osi drogi, stąd jej oddziaływania mogą mieć charakter stymulujący rozwój, nie narażając na degradację samych miejscowości. Również sytuacja Nowej Wsi, której pierwotny układ ruralistyczny również nie przylega do tej drogi nie jest niepokojąca. Jednak

nowe fragmenty tej wsi budują się w dużej mierze wzdłuż osi drogi 22, tworząc wzajemne kolizje. Najmocniej jednak droga ta ingeruje w strukturę Sucumina i Rokocina, tworząc barierę przestrzenną dzielącą te miejscowości na izolowane części, degradując centra tych wsi. Bariera ta szczególnie dotkliwa, ze względu na wysoką klasę techniczną tej drogi (GP), wykluczającą niezbędną dla zachowania spójności wsi ilość przejść pieszych i lokalnych powiązań transportowych. Z drugiej strony tu również obserwuje się procesy rozlewania się zabudowy wzdłuż tego szlaku, z negatywnym skutkiem dla możliwości spełnienia warunków stosownych do klasy technicznej tej drogi. Oprócz wpływu na kształtowanie się zagospodarowania i układu przestrzennego, nie bez znaczenia są uciążliwości wywoływane samym ruchem drogowym (hałas, emisja spalin, zapylenie, bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów) – również one mogą mieć wpływ na rozwój tych miejscowości.

Podobny wpływ, choć mniej głęboki ze względu na niższe klasy dróg, mają drogi wojewódzkie nr 222 i 229. Choć klasa techniczna jest niższa, to drogi te negatywnie oddziałują z innego powodu: przebiegają one w dużej mierze po historycznych traktach komunikacyjnych, które we wsiach są tożsame z głównymi ulicami wiejskimi, będącymi głównymi osiami układów ruralistycznych. Tak, więc pomimo niższej klasy technicznej ich wpływ jest równie degradujący dla układu przestrzennego i struktury funkcjonalnej wsi, jak w przypadku drogi nr 22. Te relacje struktury osadniczej i transportowej są zresztą obustronnie niekorzystne. Z jednej strony analizowane drogi nigdy faktycznie nie spełnią warunków wynikających z przypisanej im klasy technicznej - droga zbiorcza i główna nie powinna bezpośrednio obsługiwać przyległych terenów, a w tych sytuacjach jest to nieuniknione, dodatkowo bliskie sąsiedztwo zabudowy uniemożliwia wprowadzenie rozwiązań naprawczych (brak przestrzeni, na lokalizację ewentualnych dróg serwisowych). Z drugiej strony drogi tej klasy, przy takim obciążeniu ruchem uniemożliwiają wykształcenie pełnostandardowej przestrzeni publicznej w najbardziej pożądanym i najlepiej predestynowanym do tego celu fragmencie miejscowości oraz generują uciążliwości dla mieszkańców, o których już wcześniej wspomiano.

Skutki powyższych zależności obserwujemy w Siwiatce, Trzcińsku, Jabłowie i Lipinkach Szlacheckich. Nieco inaczej, choć równie negatywnie przedstawia się sytuacja Kokoszkowych. Akurat na tym fragmencie droga nr 222 przebiega odmiennie niż szlak historyczny, ale jej powojenna lokalizacja przebiega dokładnie przez środek dawnego zespołu dworsko-parkowego, dokładnie pod samą elewacją parkową pałacu. Z kolei w Janowie droga 222 nie przebiega przez samą wieś (układ przestrzenny tej wsi jest słabo zdefiniowany – jest to wieś powstała w drodze wtórnej parcelacji majątków ziemskich), natomiast tu widoczna jest tendencja obudowywania tej drogi zabudową, głównie usługowo-produkcyjną lub usługowo-mieszkaniową.

Znacząco odmienny wpływ na rozwój gminy ma autostrada A1, przebiegająca po wschodnim fragmencie gminy. Ze względu na jej cechy techniczne oraz uwarunkowania prawne lokalizacji i zarządzania drogą tej klasy, ma ona charakter eksterytorialny wobec obszaru gminy. Tworzy ona obiektywną barierę przestrzenną, która, jednak, ze względu na oddalenie od większych jednostek osadniczych nie ogranicza istotnie rozwoju (obsługa działalności rolniczej na terenach sąsiadujących jest zapewniona przez odpowiednie drogi serwisowe). W większym stopniu i raczej pozytywnie dla warunków rozwoju gminy, znaczenie mają węzły autostradowe „Swarożyn” (powiązanie przez drogę nr 22) i „Pelplin” (powiązanie przez drogę nr 229) – oba położone poza granicami gminy. Pierwszy może stymulować rozwój Szpęgawska i Zdun, a w mniejszym stopniu Brzeźna Wielkiego, drugi rozwój Lipinek Szlacheckich i Jabłowa. W tym drugim przypadku jednak wzmacniać się będzie destrukcyjna rola drogi nr 229 na strukturę przestrzenną i jakość życia w tych miejscowościach.

Ostatnim i najpoważniejszym czynnikiem przekształcającym zagospodarowanie i strukturę przestrzenną osadnictwa w gminie jest rozwój zabudowy podmiejskiej wokół Miasta Starogard Gdański. Te procesy dotyczą wszystkich obrębów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta. Dotyczą one przede wszystkim zabudowy mieszkaniowej, ale są obszary, gdzie lokalizuje się z podobnej przyczyny zabudowa produkcyjna i usługowa. Te ostatnie zjawiska często występują w kombinacji z obudowywaniem dróg krajowych i wojewódzkich, o których wyżej szerzej pisano.

Procesy te, które mają wszelkie cechy suburbanizacji, rozwijają się według różnych wzorców. Pierwszym jest przyspieszenie rozwoju jednostek osadniczych. W przypadku wsi historycznych może to przyjąć następujące postacie:

- 1) kontynuacji pierwotnego układu przestrzennego.
- 2) przekształcenia pierwotnego układu poprzez
  - a) rozwój w nowych kierunkach przestrzennych (wykształcenie nowych osi rozwojowych nie występujących w historycznym układzie),
  - b) wprowadzenie przy granicach istniejącego zainwestowania nowego typu zabudowy, nie nawiązującego do zabudowy wiejskiej, ale posiadającego cechy podmiejskich osiedli mieszkaniowych lub dzielnic przemysłowych.
- 3) kombinacji obu wyżej wymienionych modeli wraz z ich wariantami.

Choć pierwszy model jest często preferowany ze względów konserwatorskich, nie można stwierdzić, że jest to jedyny poprawny sposób rozwoju, szczególnie w obszarach, w których rejestrujemy duży ruch inwestycyjny. Przy intensywnym wzroście zaludnienia tradycyjne układy ruralistyczne mogą się okazać niewydolne. Problemy, jakie one mogą generować to:

- 1) w przypadku wsi ulicowych, wielodrożnych, szeregowych i innych rozwijających się wzdłuż dróg, będzie on powodował rozciąganie się zabudowy, powodując:
  - a) degradację ciągów krajobrazowych w otwartych przestrzeniach pomiędzy wsiami,
  - b) konieczność rozwoju rozciągniętych sieci infrastruktury technicznych, pogarszającą ekonomiczną i techniczną efektywność ich wykorzystania,
  - c) w przypadkach, gdy osie tych układów pokrywają się z tranzytowym systemem transportowym, pogłębiać się będą wyżej opisane kolizje,
- 2) w przypadku wsi placowych, owalnic lub wsi folwarcznych, które miały charakter „skończony”, trudno jest określić jakąś logiczną formę kontynuacji.

W przypadkach wsi podmiejskich, w szczególności w sytuacjach, gdy już procesy suburbanizacyjne szeroko się rozwinęły, należy raczej szukać sposobu na „ucywilizowanie” rozwoju i dostosowanie do faktycznej skali tych zjawisk właściwego modelu. W tych miejscowościach należałoby raczej szukać rozwiązań tworzących jednostki na kształt satelitarnych miasteczek, z odpowiednim ukształtowaniem lokalnych ośrodków usługowych, wykształconym centrum oraz budową przestrzeni publicznej. Stara struktura wiejska, z jej historycznymi walorami i zabudową, mogłaby stanowić załączek takiej struktury centralnej.

Drugim modelem suburbanizacji jest tworzenie się oderwanych od istniejących ośrodków wiejskich obszarów zabudowy mieszkaniowej. Są to często rozległe obszary parcelowane w układzie miejskich osiedli mieszkaniowych, ale bez zapewnienia lokalnego programu obsługi mieszkańców, bez kompozycji przestrzennej, zapewniającej ukształtowanie samodzielnej jednostki. Takie jednostki nigdy też nie wytworzą nawet załączka lokalnego rynku pracy. W ten sposób tworzą się monofunkcyjne osiedla mieszkaniowe, całkowicie zależne od miasta rdzeniowego, w którym ich mieszkańcy pracują, zaspakajają swoje potrzeby. Dostęp do nich najczęściej oparty jest wyłącznie na indywidualnym transporcie samochodowym.

Wszystkie podmiejskie obręby zawierają przykłady każdego z wyżej wymienionych typów zagospodarowania. Najsilniej te procesy są obserwowane w Kokoszkowach, Nowej Wsi Rzecznej, Koteżach, Rokocinie, ale również w Żabnie, Kolinczu, Owidzu, Janowie i Barchnowych. Nawet w obrębie Dąbrówka, nie graniczącym bezpośrednio z miastem, choć sama wieś utrzymuje pierwotny wartościowy układ ruralistyczny, przy samej granicy z obrębami Koteże i Janowo widać procesy tworzenia się monofunkcyjnych enklaw zabudowy mieszkaniowej. Najbardziej jaskrawym przykładem tego procesu jest obręb Okole.

Największym problemem dla zapewnienia miejscowościom podstaw trwałego rozwoju i ich wewnętrznej spójności jest dominacja ośrodka miejskiego, którym jest Miasto Starogard Gdański. Potencjał tego ośrodka przewyższa wielokrotnie wszystkie wskaźniki ośrodków gminnych, zarówno w kategoriach demograficznych, oferty handlowej, kulturalnej, rekreacyjno-wypoczynkowej, szczególnie w pewnych specjalizowanych dziedzinach, takich

jak oferta lokali gastronomiczno-rozrywkowych, np. klubów, kawiarni itp., imprezy masowe sportowe i kulturalne. Miasto koncentruje w sposób naturalny szereg funkcji wyższego rzędu, jest powiatowym centrum administracji, siedzibą wielu podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych.

Jednak, o ile ta dominacja jest akceptowalna w zakresie usług ponadlokalnych poziomu powiatowego i niektórych specjalizowanych usług wyższego rzędu, o tyle istnieje zagrożenie, że tak silny ośrodek będzie również „wypłukiwał” usługi podstawowe, zarówno ponadlokalne, jak i lokalne, a także te usługi wyższego rzędu, które są istotne dla budowania tożsamości społeczności lokalnej gminy.

Z punktu widzenia struktury przestrzennej może to mieć wpływ na dezintegrację przestrzenną miejscowości gminnych. Ciężenie do silnego ośrodka miejskiego może zahamować kształtowanie lokalnego centrum i może spowodować rozwój powiązań funkcjonalnych o znaczeniu podstawowym wieś – miasto, kosztem lokalnej oferty ośrodka wiejskiego. Używając analogii do fizycznego pojęcia grawitacji, na wieś zaczynają oddziaływać siły pływowe rozrywające tę miejscowość na fragmenty ciężące ku miastu i te które skupiają się wokół centrum wiejskiego. Tak samo podzieleniu mogą ulec obszary obsługi tych ośrodków. W tej sytuacji głównym zagrożeniem ośrodków w strefie podmiejskiej będą:

- 1) „wypłukiwanie” funkcji usługowych:
  - a. zniszczenie przez konkurencję miejską usług podstawowych,
  - b. pogorszenie jakości funkcji budujących spójność społeczną i tożsamość ośrodka – kompleksów rekreacyjno-wypoczynkowych,
  - c. upadek powiązanych z nim przestrzeni publicznych, poprzez zamarcie ruchu pieszego,
- 2) wraz z zanikaniem funkcji centrotwórczych, osłabienie roli centrum miejscowości,
- 3) dezintegracja przestrzenna ośrodka, presja osadnicza, która nie lokalizuje się w odniesieniu do centrum ośrodka, ale tworzy oderwane od siebie fragmenty, które ciężą ku miastu,

Takiemu oddziaływaniu są poddawane szczególnie intensywnie wszystkie miejscowości strefie podmiejskiej:

1. Nowa Wieś Rzeczna, która w toku rozwoju podzieliła się na szereg luźno powiązanych fragmentów:
  - 1) osiedle nad Wierzycą, przy granicy miasta – pod każdym względem (przestrzennym, społecznym i funkcjonalnym) cięży ku miastu – brak nawet czytelnej granicy pomiędzy tymi ośrodkami,
  - 2) obszary rozwojowe wzdłuż drogi krajowej nr 22 – dla nich osią rozwojową jest droga, prowadząca do miasta, która naturalnie kanalizuje powiązania funkcjonalne.
2. Krąg: fragment wsi w sąsiedztwie Kręskiego Młynu oraz sam Kręski Młyn wykazują ciężenie ku miastu – w dużej mierze wynika to wydłużonego układu wsi, który powoduje, że odległość do centrum wsi uniemożliwia pieszemu dotarcie w rozsądnym czasie – to skłania do korzystania z samochodu, a dojazd samochodem pozwala na dotarcie do centrum Starogardu w porównywalnym tempie co do centrum Kręgu.
3. Okole: można mówić o pełnej dezintegracji tej jednostki – historyczna wieś Okole nigdy nie była zbyt duża, a teraz nie dość, że stanowi niewielki ułamek demograficznego i przestrzennego potencjału sołectwa, to dodatkowo stanowi obszar peryferyjny wobec rozległych obszarów rozwoju zabudowy,
4. Żabno: wieś, która poprzez sztuczny podział została pozbawiona funkcjonalnego centrum, dodatkowo pozbawiona dogodnych powiązań z innymi ośrodkami gminnymi – każde powiązanie prowadzi do miasta: zarówno w zakresie usług podstawowych, jak i wyższego rzędu.
5. Janowo: jest to wieś, której brak zwartego charakteru, jednoznacznego środka ciężkości, czy też osi rozwojowej, a w ślad za tym ukształtowanego centrum;

w bipolarnym układzie Janowo – Owidz, to Owidz jest ukształtowanym przestrzennie ośrodkiem, który mógłby pełnić rolę centrum usługowego dla obydwu sołectw; jednak niedostateczne więzi pomiędzy tymi miejscowościami powodują, że obecnie Janowo rozwija się wiążąc się coraz silniej z miastem.

W mniejszym stopniu tym oddziaływaniom podlegają wsie o zwartym i w miarę scentralizowanym charakterze, w których obszary rozwojowe

6. Kokoszkowy: duża wieś z silnym centrum zlokalizowanym wokół kościoła parafialnego i Zespołu Szkół Publicznych; Kokoszkowy zachowują dużą spójność, co wynika z tego, że przy znacznej liczbie ludności, poszczególne jej fragmenty są w zasięgu pieszej łączności z centrum; sytuację pogarsza nieco przebieg drogi wojewódzkiej nr 222, wprowadzającej barierę pomiędzy obszarami mieszkaniowymi a usługowymi; dodatkowo jej południowy fragment, zbliżający się do granicy miasta, może wykazywać silniejsze związki z miastem niż z centrum.
7. Koteże: chociaż nowe tereny budowlane oraz tereny rozwojowe są strukturalnie oderwane od historycznej wsi i nie kontynuują jej układu przestrzennego, jak również w większości graniczą z Miastem, to jednak znaczna odległość od centrum Starogardu, stosunkowa zwartość zabudowy pozwala na kształtowanie silnego centrum wiejskiego wraz z lokalnymi centrami osiedlowymi.

### **3.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego**

Na podstawie „Opracowania ekofizjograficznego gminy Starogard Gdański dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, Pro Digital GIS Consulting & Solutions z Gdyni (2019)

#### **3.3.1. Struktura środowiska - synteza**

Według regionalizacji Polski J. Kondrackiego (2002), w ujęciu fizyczno-geograficznym gmina Starogard Gdański jest położona w:

- megaregionie: Pozaalpejska Europa Środkowa (3),
- prowincji: Niż Środkowoeuropejski (31),
- podprowincji: Pojezierze Południowobałtyckie (314),
- makroregionie: Pojezierze Wschodniopomorskie (314.5),
- mezoregionie: Pojezierze Starogardzkie (314.52).

W granicach mezoregionu Pojezierze Starogardzkie, gdzie przeważają duże, względnie jednorodne powierzchnie wysoczyzn morenowych falistych i równinnych, wzniesione średnio 60-100 m n.p.m.

Rzeźba terenu obszaru gminy ukształtowana została głównie poprzez działalność lądolodu skandynawskiego i jego wód w najmłodszym zlodowaceniu bałtyckim (Wisły). Na główne rysy rzeźby terenu ukształtowane w tym okresie i podczas deglacjacji obszaru (zaniku lądolodu) nałożyła się erozyjna i akumulacyjna działalność wód roztopowych, a zwłaszcza rzek i

procesów akumulacji biogenicznej - zachodząca w okresie holoceniście i trwająca współcześnie.

Powierzchnia gminy jest nachylona w kierunku wschodnim i południowo-wschodnim od ok. 120 m n.p.m. w północno-zachodniej części gminy do ok. 45 m n.p.m. w części wschodniej (ujście Węgiermucy do Wierzycy). Na obszarze gminy średnie wysokości względne są stosunkowo nieduże wynoszą od kilku do kilkunastu metrów, jedynie w strefie krawędziowej dolin rzecznych (dolina rzeki Wierzycy) i rynien jezior polodowcowych (ryzna Szpęgawska) wysokości względne są znacznie większe. W rejonie stref krawędziowych spadki przekraczają często nawet 20%.

Istotnym elementem w ukształtowaniu powierzchni terenu gminy Starogard Gdański jest dolina rzeki Wierzycy, charakteryzująca się płaskim dnem z silnie meandrującym korytem i starorzeczami oraz odcinki przełomowe o wąskiej dolinie i zboczach z systemem teras i krawędzi.

Na całym obszarze gminy występują liczne zagłębienia bezodpływowe o zróżnicowanej wielkości, najczęściej o zabagnionych i zatofionych dnach.

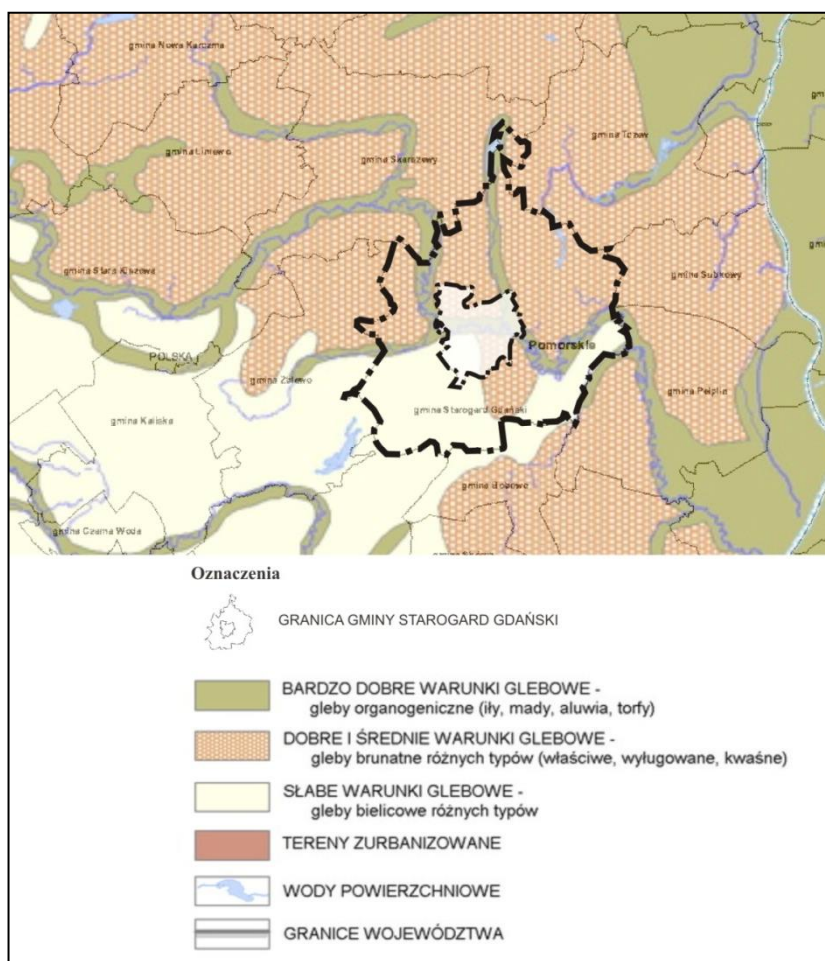
W zakresie budowy geologicznej, z punktu widzenia uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego najistotniejsze jest wykształcenie powierzchniowej warstwy litologicznej. Decydującą rolę w ukształtowaniu rzeźby terenu i wykształceniu powierzchniowej budowy geologicznej odegrał lądolód i jego wody roztopowe, szczególnie w czasie stadiau pomorskiego zlodowacenia północnopolskiego. W budowie geologicznej warstw powierzchniowych występują utwory plejstoceniście - związane z bezpośrednią akumulacyjną działalnością lądolodu oraz jego wód, oraz miejscami, na niewielkich powierzchniach, utwory młodsze – holoceniście. Na zdecydowanej większości obszaru dominują osady fluwioglacjalne (głównie piaski średnio i drobnoziarniste), tworzące na znacznej powierzchni omawianego obszaru pokrywę na powierzchni wysoczyzny. W ich podłożu, a także na terenie właściwej wysoczyzny morenowej występują gliny zwałowe, lokalnie piaski gliniaste ostatniego zlodowacenia bałtyckiego, powstałe w wyniku bezpośredniej akumulacji lodowcowej. Na dużych przestrzeniach utwory są częściowo przemyte i przykryte materiałem piaszczystym i piaszczysto-żwirowym akumulacji wód wodnolodowcowych.

W dolinie Wierzycy oraz w jej bezpośrednim otoczeniu spotykane są powierzchnie zbudowane z osadów fluwioglacjalnych (głównie piaski). W dnie doliny Wierzycy zalegają osady wieku holoceniście - utworzone w wyniku akumulacyjnej działalności wód rzecznych (piaski, mułki, lokalnie żwiry). Ponadto najmłodsze osady holoceniście reprezentują osady torfy, mułtorfy, namuły, deluwia i piaski humusowe, które wypełniają dna zagłębień terenu.

Duży udział piasków w litologii utworów powierzchniowych powoduje, że na obszarze opracowania przeważają grunty o przepuszczalności dobrej i średniej. W dolinie Wierzycy przeważają grunty o przepuszczalności zmiennej. Miejscami, głównie w środkowej i wschodniej części obszaru występują piaski gliniaste i gliny, zaliczane do utworów średnio i trudno przepuszczalnych

Gleby występujące na obszarze opracowania zostały wytworzone z utworów lodowcowych: silnie spłaszczonej glin zwałowych, z utworów wodno - lodowcowych i rzecznych: piasków i żwirów oraz z utworów aluwialno bagiennych, torfów, mułów.

Gmina Starogard Gdański charakteryzuje się dobrymi i średnimi warunkami glebowymi (północna część gminy) oraz słabymi warunkami glebowymi (południowo-zachodnia część gminy).



Ryc. 5. Gmina Starogard Gdański na tle fragmentu mapy „Ogólna ocena warunków glebowych w województwie pomorskim”. Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne (2019) na podstawie Studium ekologicznego do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

W zakresie wód powierzchniowych gmina Starogard Gdański jest położona w obrębie dwóch jednostek hydrograficznych:

- dorzecze Martwej Wisły (Raduni) - niewielki północny i północno-wschodni fragment gminy, odwadniany przez Szpęgawę (część północno-wschodnia) i Stynę (część północna),
- dorzecze Wierzyca – pozostała część gminy.

Linia wododziału między dorzeczami przebiega w okolicach miejscowości Trzcińsk, Ciecholewy, Szpęgawsk, Brzeźno.

Gmina charakteryzuje się występowaniem znacznych obszarów bezodpływowych, na południu gminy sięgają do 30% powierzchni.

Głównym ciekim systemu hydrograficznego gminy jest rzeka Wierzyca, która przepływa przez gminę początkowo ku południowi, a następnie ku wschodowi silnie meandrując. Do Wierzyca na obszarze gminy uchodzą: Piesienica, ciek bez nazwy – dopływ spod Trzcińska i Węgiernuca.



W zakresie wód podziemnych na terenie gminy Starogard Gdański największe znaczenie mają wody podziemne czwartorzędowe międzymorenowe, w tym głównie warstwy plejstocenijskiej. Jedynie w ujęciu w Rywałdzie pobierana jest woda z utworów trzeciorzędowych.

Pod względem klimatu Gmina Starogard Gdański jest położona w strefie klimatu umiarkowanego. Rozkład temperatur podobnie jak dla całego województwa jest związany z wpływem Oceanu Atlantyckiego, Morza Bałtyckiego i ukształtowania terenu.

Klimat gminy jest stosunkowo chłodny i cechuje się sporą zmiennością stanów pogody.

Przez teren gminy Starogard Gdański przebiega granica dwóch krain klimatycznych: Krainy Pojezierza Pomorskiego – część zachodnia (obejmuje część zachodnią gminy) i Kraina Żuław i Doliny Dolnej Wisły (część wschodnia gminy).

Kraina Żuław i Doliny Dolnej Wisły charakteryzuje się:

- stosunkowo wysoką średnią roczną amplitudą temperatury powietrza,
- dużą liczbą dni mroźnych i dni gorących,
- sumy miesięczne i roczne opadu atmosferycznego są najniższe w stosunku do całego województwa pomorskiego,
- klimatyczny bilans wodny w okresie wegetacyjnym jest ujemny (obszar deficytu opadowego),
- prędkość wiatru maleje z północy na południe.

Kraina Pojezierza Pomorskiego (zewnątrzna) ma charakter przejściowy i cechuje się następującymi elementami:

- wpływ Morza Bałtyckiego wyrażony zmniejszeniem amplitudy temperatur oraz mniejszą niż w części wewnętrznej liczbą dni mroźnych i gorących,
- przez krainę przechodzą szlaki gradowe.

Warunki klimatu lokalnego kształtowane są przez następujące czynniki fizjograficzne: ukształtowanie terenu, roślinność, stosunki wodne i zagospodarowanie przestrzenne. W najwyższych partiach stoków i wzniesień występuje większa insolacja, mniejsza wilgotność względna, mniej mgieł i przymrozków, dobre przewietrzanie. W lokalnych obniżeniach terenu warunki są mniej korzystne.

W granicach obszaru gminy możemy wyróżnić:

- **Topoklimat płaskich i falistych wysoczyzn morenowych** - są to tereny bardzo dobrze przewietrzane i dobrze nasłonecznione. Charakteryzują się małą częstością występowania mgieł. Obszar ten wykazuje największą odporność na zanieczyszczenia powietrza. Cechuje się korzystnymi warunkami do zabudowy mieszkaniowej.
- **Topoklimat dolin rzecznych zagłębień terenu, podmokłych łąk i torfowisk.** Charakteryzuje się podwyższoną wilgotnością powietrza, większą częstotliwością występowania lokalnych zastoisk chłodnego powietrza i zamgleń. Obszary te są niekorzystne dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej. Jednocześnie wskazane są dla łąk i upraw odpornych na niskie temperatury i wymagających znacznej wilgoci. Występuje głównie w dolinie Wierzycy i w dnie doliny jej bezimiennego dopływu (dolina wód roztopowych).
- **Topoklimat obszarów leśnych.** Charakteryzuje się dużym osłabieniem promieniowania słonecznego, dużą zacisznością, wyrównanym profilem termicznym oraz podwyższoną wilgotnością względną powietrza. Podstawowym czynnikiem kształtującym klimat wnętrza lasu jest stopień zwarcia koron drzew, które w znacznej mierze pochłaniają energię, również rodzaj podłoża, na którym rośnie las. Lasy występujące na siedliskach

świeżych i suchych są najbardziej wskazane do wykorzystania rekreacyjnego. Siedliska wilgotne, z uwagi na niekorzystne warunki bioklimatyczne zaliczane są do terenów o małej przydatności dla celów rekreacji. Lasy na terenie opracowania zajmują powierzchnię blisko 5 672,85 ha (blisko 29% całości obszaru).

Według podziału geobotanicznego (Matuszkiewicz 1993) obszar opracowania położony jest w granicach Krainy Wschodniopomorskiej (A.6.), w obrębie Podkrainy Wschodniopomorskiej Właściwej (A.6a.). Pod względem potencjalnej roślinności naturalnej dominują tu zbiorowiska kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae - Fagetum* oraz grądów *Stellario - Carpinetum* (odmiana uboga). Stosunkowo nieduże powierzchnie w dolinach rzecznych zajmują siedliska łągowo - jesionowych *Fraxino-Alnetum*. Niewielkie fragmenty obszaru pod względem roślinności potencjalnej zaliczone zostały do terenów występowania borów mieszanych *Fago-Quercetum*.

Aktualna roślinność rzeczywista znacznie odbiega od potencjalnej. Została ona uformowana w warunkach silnej antropopresji. Podstawowym kierunkiem przekształceń roślinności było wylesienie i przejście pierwotnych siedlisk leśnych pod uprawy rolne, oraz stopniowy rozwój zabudowy. Aktualnie duże powierzchnie zajmują tu uprawy rolne z typowymi zbiorowiskami chwastów (zbiorowiska segetalne), a także roślinnością ruderalną. Kompleksy leśne zachowały się w północno-zachodniej i północno-wschodniej części obszaru oraz wzdłuż doliny Wierzycy. Pierwotne siedliska łągowo, a także żyzniejszych łąg niskich w dolinach rzecznych zostały natomiast najczęściej przekształcone w zbiorowiska łąkowo – pastwiskowe, o charakterze seminaturalnym (struktura gatunkowa kształtuje się w sposób częściowo naturalny, warunkowany sposobem prowadzenia gospodarki przez człowieka).

Spśród podstawowych ważniejszych typów zbiorowisk roślinnych występujących na terenie opracowania należy wymienić przede wszystkim:

- zbiorowiska leśne – reprezentowane są głównie przez subatlantyckie grądy gwiazdnicowe *Stellario Carpinetum* i ich różne postaci degeneracyjne, kwaśne buczyny *Luzulo pilosae – Fagetum*, bory mieszane, a lokalnie na małych powierzchniach bory i brzeziny bagienne *Vaccinio uliginosi – Pinetum*, *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, a także łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum*, olsy porzeczkowe i zarośla wierzbowe *Ribeso nigri-Alnetum* - głównie łązowiska *Salicetum pentadrocinereae*;
- zbiorowiska łąk i pastwisk *Molinio-Arrhenatheretea* oraz ubogich muraw z klas *Koelerio glaucae-Corynephoretea canescentis* lub *Nardo-Callunetea*;
- zbiorowiska szuwarowe *Phragmitetea* oraz zbiorowiska roślin wodnych i pływających głównie ze związku *Nymphaeion*;
- zbiorowiska synantropijne (głównie zbiorowiska segetalne towarzyszące uprawom rolnym oraz ruderalne – towarzyszące drogom, terenom zabudowanym, nasypom kolejowym, niekiedy pokrywające ugory i nieużytki);
- torfowiska – w tym przejściowe i wysokie;
- zadrzewienia przydrożne i towarzyszące innym obiektom (parki, cmentarze).

Obszar opracowania, według podziału zoogeograficznego Polski A. Jakubskiego (1934), mieści się w Krainie PołudniowoBałtyckiej, która obejmuje północną i środkową część Polski. Według podziału A. Kostrowickiego (1991) obszar ten położony jest w obrębie Regionu Środkowoeuropejskiego, rozciągającego się na cały obszar Polski z wyjątkiem gór.

Analizowany teren nie był dotąd objęty kompleksowymi badaniami inwentaryzacyjnymi fauny. Istniejące dane dotyczące zróżnicowania świata zwierzęcego są rozproszone.

Teren cechuje się zróżnicowanym użytkowaniem gruntów z udziałem użytków rolnych, zabudowy wiejskiej i ze znaczącym udziałem lasów. Przekłada się to na zróżnicowanie fauny. Dla terenów zabudowy wiejskiej typowy zespół ornitofauny tworzą takie gatunki jak: kawka, wróbel, kopciuszek, dymówka i miejscami oknówka.

Na pozostałym obszarze występuje typowy zespół awifauny otwartych gruntów rolnych, jak i występujących w otoczeniu terenów leśnych. reprezentowany przez takie gatunki jak skowronek polny, trznadel, potrzuszcz, pliszka siwa, kruk, myszół. Spośród ptaków z Zał. I Dyrektywy Ptasiej na przedmiotowym obszarze występuje żuraw oraz błotniak stawowy. Biotopami lęgowymi dwu ostatnich gatunków są podmokłe zagłębienia terenu na powierzchni wysoczyzny z roślinnością bagienną i szuwarową. Ponadto na terenach wiejskich znajdują się stanowiska lęgowe bociana białego.

Do cennych dla fauny biotopów, zasiedlanych przez zespoły fauny grupujące liczne i cenne gatunki należą przede wszystkim lasy. Wśród nich wyróżnia się kompleks leśny wzdłuż doliny Wierzycy oraz w rejonie Jezior Szpęgawskich. Sama dolina Wierzycy jest zarówno korytarzem ekologicznym, jak i stanowi istotne siedlisko zróżnicowanej pod względem przynależności systematycznej i gatunkowej fauny.

Spośród ssaków na terenach leśnych i polnych w granicach opracowania występują: sarna, szarak, lis, a okresowo mogą pojawiać się także borsuk i jeleń (kompleksy leśne). Występują też drobniejsze ssaki jak jeż wschodni, wiewiórka, czy łasica. W dolinie Wierzycy, na wschodnich obrzeżach obszaru, okresowo pojawiają się bobry *Castor fiber*, może bytować także wydra *Lutra lutra*. Oba gatunki wymienione są w Zał. II Dyrektywy Siedliskowej.

Z pozostałych kręgowców na przedmiotowym obszarze notowano stosunkowo liczne płazy zasiedlające zarówno rozległe obszary mokradeł i szuwarów, jak też niewielkie bezodpływowe oczka wodne rozproszone w środkowej części terenu. Do pospolitych gatunków należą przede wszystkim żaba trawna *Rana temporaria* i ropucha szara *Bufo bufo*. Odbывают one lęgi w występujących tu zbiornikach wodnych i rozlewiskach występujących w dnie doliny dopływu Wierzycy. Występujące tu zbiorniki wodne i rozlewiska zasiedlane są przez żaby trawną *Rana temporaria*, śmieszkę *Rana ridibunda* i jeziorkową *Rana lessonae* oraz ropuchę szarą *Bufo bufo*.

Spośród gadów w granicach opracowania należy spodziewać się występowania jaszczurki zwinki, żyworodnej, a na terenach leśnych także padalca. Wszystkie płazy i gady krajowe znajdują się pod ścisłą ochroną gatunkową.

W nielicznych i niewielkich bezodpływowych zbiornikach wodnych na powierzchni wysoczyzny nie należy oczekiwać zróżnicowanej pod względem składu gatunkowego ichtiofauny. Natomiast znacznie większe zróżnicowanie gatunkowe ryb występuje w rzece Wierzycy. Na podstawie danych z połowów przeprowadzanych przez Pracownię Rybactwa Rzecznego I.R.Ś. oraz Z.O.P.Z.W. w Gdańsku (za Mieńko i in. 2003) należy uznać że w wodach tej rzeki można spodziewać się ok. 29 gatunków ryb.

Najliczniej reprezentowane w wodach rzeki są takie gatunki jak płoć, kielb i okoń. Spośród występujących tu gatunków 6 objętych jest ochroną ścisłą - koza, piskorz, różanka, piekielnica, głowacz białopłetwy i minóg rzeczny, a 5 (wszystkie poza piekielnicą) wymienionych jest w Zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Obok stwierdzonego tu minoga rzeczno *Lampetra fluvialis*, bardzo prawdopodobne jest tu także występowanie drugiego gatunku - minoga potokowego *Lampetra planeri* - także zaliczanego do gatunków naturalnych.

### 3.3.2. Powiązania przyrodnicze z otoczeniem

Obszar gminy położony jest poza ogólnopolską siecią korytarzy ekologicznych mających znaczenie dla migracji ssaków (Jędrzejewski 2005).

Przyjętą i scharakteryzowaną poniżej zasadniczą sieć powiązań ekologicznych na terenie opracowania przyjęto na podstawie Opracowania ekofizjograficznego do Planu Zagospodarowania Przestrzennego woj. pomorskiego (Czochoński i in. 2006). Jednak została ona zmodyfikowana i uzupełniona, z uwzględnieniem skali adekwatnej do niniejszego opracowania, poprzez analizę struktur liniowych. Wykorzystano przy tym mapy topograficzne oraz zdjęcia lotnicze, a także wyniki wizji terenowej oraz dane archiwalne. Na terenie opracowania wyróżniono następujące elementy osnowy ekologicznej o zróżnicowanej randze:

- korytarz ekologiczny Doliny Wierzycy (ranga regionalna);
- korytarz ekologiczny otoczenia Doliny Szpęgawy (ranga subregionalna);
- korytarz ekologiczny otoczenie Dolin Janki, Bielicy, Strugi Młyńskiej (ranga subregionalna);
- płaty ekologiczne leśne – kompleks leśny w północno-zachodniej (rejon miejscowości Stary Las i Krąg) oraz wschodniej części opracowania - ranga subregionalna;
- śródpolne płaty ekologiczne – płaty podmokłych łąk i bagien, a także zadrzewień, niewielkich lasów i zarośli oraz łozowisk, szuwarów i innych ekosystemów bagiennych w zagłębieniach wysoczyzny – ranga lokalna.

**Korytarz ekologiczny Doliny Wierzycy** – Jest to korytarz rangi regionalnej. Rozciąga się on od Jeziora Wierzysko na granicy płatu ekologicznego lasów charzykowsko-kościerskich w rejonie Kościerzyny, przez pd. część Pojezierza Kaszubskiego i Pojezierze Starogardzkie po dolinę Wisły. Jest to korytarz w znacznym stopniu przekształcony antropogenicznie, porożciniany i ograniczony przestrzennie terenami zabudowanymi i użytkowanymi rolniczo. Ze względu na swe cechy morfologiczne i fragmentaryczne otoczenie lasami dolina wciąż zachowała cechy korytarza i jest ważnym elementem łączności obszaru pojezierzy z doliną Wisły. Zasięg korytarza w granicach opracowania obejmuje dolinę rzeki wraz z przylegającymi do niej podmokłymi łąkami, zadrzewieniami, lasami oraz podrzędnie gruntami ornymi.

Dolina Wierzycy odgrywa istotną rolę w kształtowaniu stosunków geobotanicznych Pojezierza Starogardzkiego. Za pośrednictwem doliny Wierzycy wniknęło na teren pojezierza wiele gatunków rozprzestrzeniających się doliną Wisły, w tym zarówno rodzimych gatunków leśnych, górskich czy kserotermicznych, jak też antropofitów, czyli obcych przybyszów. Stąd też wybitne bogactwo flory doliny Wierzycy i interesujące jej przestrzenne zróżnicowanie wzdłuż biegu rzeki (Buliński 1996). Ranga tego korytarza podkreślana jest przez obecność gatunków ryb z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej i powiązanie wodne pomiędzy obszarami Natura 2000 „Dolina Wierzycy” i „Dolna Wisła” (por. rozdz. 2.8).

Korytarz Doliny Wierzycy jako korytarz ekologiczny rangi regionalnej został uwzględniony w zapisach obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 (przyjętego uchwałą Nr 318/XXXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.), a także w nowej aktualizacji „Opracowania Ekofizjograficznego do Planu Zagospodarowania Województwa Pomorskiego (2014). Przyjęty w planie system płatów i korytarzy ekologicznych jest elementem rekomendowanym w *Polityce Ekologicznej Państwa* do wskazywania w planach zagospodarowania przestrzennego, posiadającym niezwykle istotne znaczenie z punktu widzenia zachowania rozwoju zrównoważonego i funkcjonowania zasobów biotycznych środowiska, w tym dla kształtowania warunków ekologicznych, ochrony różnorodności biologicznej i gospodarki wodnej.

**Korytarz ekologiczny otoczenia Doliny Szpęgawy** – rangi subregionalnej - jest istotnym wzmocnieniem głównego, regionalnego korytarza Doliny Wierzycy, łącząc się z nim na terenie gminy na linii Starogard Gdański - Rywałd. Na terenie gminy obejmuje pas lasów Szpęgawskich w jej północnej i środkowej części. Charakter granicy między regionalnym korytarzem Wierzycy a omawianym korytarzem doliny Szpęgawy jest umowny – przebiega przez wspomniany kompleks leśny.

**Korytarz ekologiczny otoczenie Dolin Janki, Bielicy, Strugi Młyńskiej** – rangi subregionalnej – stanowi wzmocnienie funkcji ekologicznej głównego, regionalnego korytarza Doliny Wierzycy, w południowo-wschodniej części gminy. Jednocześnie pełni rolę bezpośredniego łącznika ekologicznego obszaru – w kierunku południowym - z doliną Wisły. W przestrzeni gminy obejmuje głównie tereny leśne przy jej południowo-wschodniej granicy.

#### **Płaty ekologiczne leśne rangi subregionalnej – kompleksy leśne:**

- Lasów Szpęgawskich (wschodnia części obszaru);
- Lasów Lipińskich (rejon Lipinek Szlacheckich – południowo – wschodnia część obszaru);
- Lasów Kręskich i Staroleskich (zachodnia część).

Są to kompleksy leśne, z których istotne znaczenie, z uwagi na powiązane z regionalnym korytarzem ekologicznym doliny Wierzycy, ma zwłaszcza płat Lasów Szpęgawskich, a także Lipińskich we wschodniej części obszaru. Powiązanie z korytarzem ekologicznym Wierzycy podnosi ich rolę ekologiczną. Lasy pełnią istotną rolę w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego głównie z powodu swojej zwartości oraz z faktu tworzenia ekologicznych połączeń z dalszym otoczeniem. Na omawianym terenie cechują się istotną rolą biocenotyczną poprzez utrzymywanie bioróżnorodności. Stanowią ostoje chronionych gatunków flory i fauny.

Pod kątem bioróżnorodności wyróżnia się także kompleks lasów położony w północno-zachodniej części obszaru, w rejonie miejscowości Krąg, gdzie notowano występowanie licznych siedlisk przyrodniczych Natura 2000 oraz stanowisk chronionych gatunków roślin.

**Lokalne płaty ekologiczne** – pełniące również istotną rolę biocenotyczną, jednak ograniczoną przestrzennie, nie wchodzą w system powiązań obszaru z otoczeniem. Występują w rozproszeniu na całej powierzchni obszaru. Są to:

- kompleksy wilgotnych łąk oraz biotopów hydro i semihydrogenicznych z roślinnością szuwarów i zarośli łozowych - siedliska zróżnicowanej flory i fauny, przede wszystkim siedliska łąkowe licznych populacji płazów, a także awifauny;
- drobne płaty biotopów hydro i semihydrogenicznych z roślinnością bagienną i zaroślami łozowymi – pełniące uzupełniające, lokalne funkcje podtrzymujące bioróżnorodność, istotne dla utrzymania populacji płazów;
- drobne kompleksy leśne – położone na terenach rolniczych.

### **3.3.3. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego - synteza**

Decydujący wpływ na stan aerosanitarny powietrza ma emisja z zakładów przemysłowych, działających poza obszarem opracowania - na terenie miasta Starogard Gdański. Ponadto pewną rolę odgrywa emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych na drogach: kołowych i linii kolejowej, a także emisja zanieczyszczeń z indywidualnych źródeł ciepła (emisja niska).

W Starogardzie Gdańskim na przestrzeni ostatnich lat notowane są najwyższe średnioroczne stężenie pyłu PM10 w strefie pomorskiej (obejmującej cały obszar województwa z wyjątkiem obszaru Trójmiasta). W roku 2016 średnioroczne stężenie PM10 wyniosło 42  $\mu\text{g}/\text{m}^3$  (dopuszczalne stężenie średnioroczne – 40,0  $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ). Było to jedyne zanotowane przekroczenie stężenia średnioroczne w skali województwa. Ilość przekroczeń wartości średniodobowego stężenia dopuszczalnego - 50  $\mu\text{g}/\text{m}^3$  na stacji wyniosła 101 razy przy dopuszczalnej częstotliwości przekroczeń 35 razy. Jest to prawie trzykrotne więcej od dopuszczalnej częstotliwości występowania przekroczeń normy.

Na terenie gminy nie występują przekroczenia pozostałych wskaźników zanieczyszczenia powietrza. Na podstawie danych ze stacji monitoringu przy ul. Lubichowskiej w Starogardzie Gdańskim należy stwierdzić, że stężenia dwutlenku azotu, dwutlenku siarki i tlenku węgla w powietrzu utrzymują się w granicach norm, nie przekraczając poziomu 50% wartości normatywnej.

Jakość wód rzeki Wierzyca monitorowana jest przez WIOŚ w Gdańsku. W 2017 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku przeprowadził kontrolę jakości wód na stanowiskach należących do sieci przekrojów monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego i obszarów chronionych. Profile pomiarowe usytuowano w obrębie zlewni rzecznych i zlewni Przymorza, których większość obejmowała wody sztuczne lub silnie zmodyfikowane. Rzeka Wierzyca została ujęta w JWCP o nazwie Wierzyca od Więcisy do ujścia PLRW20001929899. Dla wyżej wymienionej JWCP został przeprowadzony monitoring operacyjny w ramach Oceny stanu powierzchniowych wód płynących monitorowanych na terenie woj. pomorskiego w 2014 roku. Zgodnie z powyższą oceną wody rzeki Wierzycy zostały ocenione następująco:

- stan chemiczny – poniżej dobrego;
- klasa elementów fizykochemicznych – poniżej dobrego;
- klasa elementów hydromorfologicznych – dobry;
- klasa elementów biologicznych – umiarkowany;
- **ogólny stan/potencjał ekologiczny - zły.**

Natomiast wg Oceny stanu powierzchniowych wód płynących monitorowanych na terenie woj. pomorskiego w 2017 roku wody rzeki Wierzycy zostały ocenione następująco:

- stan chemiczny – poniżej dobrego;
- klasa elementów fizykochemicznych – dobry;
- klasa elementów hydromorfologicznych – brak;
- klasa elementów biologicznych – brak;
- stan/ potencjał ekologiczny – brak oceny;
- **stan ogólny – zły.**

Porównanie z latami poprzednimi (2013-15) wskazuje, że klasa elementów biologicznych uległa pogorszeniu i ogólna ocena stanu/potencjału ekologicznego wykazuje wahania w zakresie stanu złego lub umiarkowanego. Pogorszeniu uległy wskaźniki stanu chemicznego wód Wierzycy.

Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych stojących województwa pomorskiego w 2017 roku wykazała, że w granicach gminy Starogard Gdański wody wskazanych jezior, charakteryzują się następująco:

- LW20697 Sumińskie: klasa elementów biologicznych- stan / potencjał dobry; klasa elementów fizykochemicznych- poniżej stanu/potencjału dobrego; brak oceny: stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu ogólnego;

- LW20695 Borzechowskie Wielkie: klasa elementów biologicznych- stan bardzo dobry / potencjał maksymalny; klasa elementów fizykochemicznych- poniżej stanu/potencjału dobrego; brak oceny: stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu ogólnego;

W granicach obszaru gminy nie są prowadzone aktualnie stałe badania wód podziemnych. Najbliższym punktem pomiarowym, w którym zostały przeprowadzone badania

wód podziemnych w ramach monitoringu operacyjnego (WIOŚ Gdańsk), jest „Starogard Gdański – ujęcie miejskie Południe”. Badania dotyczyły wód piętra czwartorzędowego na głębokości 40 m. Zgodnie z Raportem o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2014 roku, wody podziemne w tym punkcie pomiarowym zostały zakwalifikowane do II klasy jakości (ze względu na zawartość żelaza), a stan chemiczny został oceniony jako dobry.

Jakość wód podziemnych w tym punkcie nie uległa pogorszeniu w stosunku do 2013 roku (były również kwalifikowane w II klasie jakości ze względu na zawartość wapnia), a stan chemiczny określany został jako dobry.

Stan wód podziemnych, zwłaszcza pierwszego poziomu, jest zagrożony poprzez obecność nieczynnego składowiska odpadów w granicach opracowania. W poprzednich latach prowadzony był monitoring wód podziemnych w otoczeniu tego obiektu. Dane pochodzące z badań monitoringowych wykonanych w roku 2009 wskazywały na podwyższone zawartości węgla organicznego a także ogólnej przewodności wód I poziomu wód podziemnych. Okresowo wykazywano także podwyższone zawartości cynku. W niektórych seriach badawczych zawartości węgla organicznego w wodach znacznie wzrastały, powodując istotne obniżenie jakości wód (do poziomu IV klasy – wg ówczesnych zasad oceny jakości wód podziemnych). Poziomy wartości rocznych zawartości węgla organicznego i przewodności utrzymywały się na poziomie II klasy jakości. Nie obserwowano istotnych zmian wskaźników zanieczyszczenia wód II poziomu w stosunku do tła. Uwalnianie substancji ze składowisk odpadów i ich przenikanie do wód podziemnych jest procesem powolnym. W związku z tym pomimo zamknięcia składowiska i przeprowadzonej w 2012 roku rekultywacji, obiekt ten może nadal stanowić zagrożenie dla wód podziemnych. Aktualny stan wód podziemnych I poziomu w otoczeniu składowiska nie jest znany.

Do działających obiektów mogących negatywnie oddziaływać na środowisko wodne należy Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las”. Jego nowoczesna konstrukcja, spełniająca wymagania najlepszej dostępnej techniki w zakresie przedostawania się zanieczyszczeń do wód gruntowych, ogranicza możliwość występowania znaczącego oddziaływania tego obiektu na jakość wód podziemnych.

Do podstawowych źródeł mających wpływ na klimat akustyczny w granicach gminy należą źródła hałasu drogowego:

- autostrada A1 – przebiegająca przez wschodnią część gminy na długości ponad 7 km;
- droga krajowa nr 22;
- drogi wojewódzkie nr 222 i 229.

Spośród wymienionych największe znaczenie dla kształtowania klimatu akustycznego w otoczeniu ma z uwagi na natężenie i prędkość ruchu autostrada A1. Za miarodajny wskaźnik oddziaływania drogi na kształtowanie warunków akustycznych dla potrzeb planowania przestrzennego uznaje się wskaźnik imisyjny  $L_N$  – oznaczający długotrwały poziom dźwięku w porze nocy. Jego dopuszczalna wartość dla standardowej zabudowy mieszkaniowej (jedno- i wielorodzinna oraz zagrodowa) wynosi 50 dB. Według map akustycznych udostępnianych przez GDDKiA izofony wskaźnika  $L_N$  wartości  $\geq 50$  dB, na odcinkach bez ekranów akustycznych przebiegają w odległości nawet do ok. 400 m od drogi. W związku z tym część zabudowań miejscowości Brzeźno Wielkie i Klonówka, a także przysiółka Marywil znajduje się w strefie przekroczeń hałasu  $L_N$ . Zasięg oddziaływania akustycznego autostrady stanowi ważny czynnik ograniczający rozwój zabudowy mieszkaniowej (i innych funkcji chronionych akustycznie) we wschodniej części gminy.

Istotnym ograniczeniem jest także hałas drogowy od drogi krajowej nr 22. Zgodnie z danymi GDDKiA tereny przyległe do drogi nr 22 znajdują się w strefie oddziaływania izofon 55-78 dB dla długookresowego średniego poziomu dźwięku (wskaźnik  $L_{DWN}$ ). Oznacza to, że dopuszczalne normy hałasu, emitowanego z drogi krajowej, dla zabudowy wielorodzinnej

i mieszkaniowo - usługowej są przekroczone. Zbadana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad emisja hałasu w ciągu nocy ( $L_N$ ) na terenie opracowania wynosi od 50 dB do 70 dB, czyli normy hałasu dla zabudowy wielorodzinnej, mieszkaniowo – usługowej i terenów rekreacyjnych również zostają przekroczone.

Lepsza sytuacja występuje w otoczeniu dróg wojewódzkich, jednak w związku ze wzrostem natężenia ruchu na wszystkich drogach należy się liczyć ze wzrastającą uciążliwością hałasu.

Na terenie opracowania nie stwierdzono istotnych źródeł hałasu przemysłowego, mogących powodować występowanie przekroczeń dopuszczalnych norm i uciążliwości dla mieszkańców. Istniejące zakłady i hurtownie na terenie Parku Inwestycyjnego (przy granicy z miastem) oraz w innych lokalizacjach na terenie gminy powodują stosunkowo niewielką emisję hałasu, odczuwalną jedynie w najbliższej odległości.

Funkcjonowanie lądowiska dla małych samolotów turystycznych i sportowych położonego w rejonie Linowca nie powoduje przekroczeń dopuszczalnych norm, jakkolwiek może wpływać negatywnie na komfort wypoczynku w bliskim otoczeniu.

Na terenie gminy głównym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są linie wysokiego napięcia 110 i 220 kV oraz linia energetyczna najwyższych napięć 400 kV. Linia najwyższych napięć przebiega na odcinku ok. 14,5 km przez wschodnią część gminy, w przybliżeniu w rejonie miejscowości Janin – Kolincz – Klonówka, biegnąc na znacznym odcinku przez Lasy Szpęgawskie. Linie wysokich napięć 110 i 220 kV występują głównie we wschodniej części gminy. Linia 220 kV przebiega w przybliżeniu w rejonie miejscowości Zduny – Szpęgawsk – Brzeźno Wielkie – Klonówka – przeznaczona jest ona do likwidacji, a zastąpić ją ma linia elektroenergetyczna 400 kV - dwutorowa napowietrzna linia elektroenergetyczna relacji Grudziądz – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń.

Zgodnie z przepisami odrębnymi, dopuszczalne w środowisku poziomy pola elektromagnetycznego o częstotliwości 50 Hz dla miejsc dostępnych dla ludności, wynoszą; dla składowej elektrycznej (E) - 10 kV/m, dla składowej magnetycznej (H) - 60 A/m. Przepisy stanowią ponadto, że na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową natężenie pola elektrycznego nie może przekraczać wartości 1 kV/m. Przebywanie ludności w obszarach, w których natężenie pola elektrycznego nie przekracza wartości 1 kV/m, nie podlega żadnym ograniczeniom. Dla linii najwyższego i wysokiego napięcia w planach miejscowych, powinna zostać wyznaczona strefa ochronna, objęta zakazem zabudowy, która zapobiega lokalizacji zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi w miejscach gdzie występować mogą ponadnormatywne natężenia pola elektromagnetycznego. W zależności od rozwiązań technicznych linii strefa ta obejmuje pas terenu o szerokości dla linii 110 kV ok. 15-20 m po jej obu stronach, dla linii 400 kV do ok. 35-40 m. Zasięg strefy ustalany jest ostatecznie w porozumieniu z gestorem sieci.

Przejawami przekształceń litosfery na obszarze gminy są:

- nieczynne, zrekultywowane składowisko odpadów na południe od Linowca;
- działający Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las”;
- stare wyrobiska poeksploatacyjne;
- tereny prowadzonych aktualnie prac budowlanych, z przekształceniami powierzchni ziemi (wykopy, zniwelowana powierzchnia) oraz nasypami związanymi z przekształceniem podłoża litologicznego (nasypy ziemne).

Na obszarze opracowania brak jest dostępnych danych dotyczących zanieczyszczenia gleb.



### 3.3.4. Formy ochrony przyrody

#### Istniejące formy ochrony przyrody

Na obszarze opracowania, spośród form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody występują:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wierzycy – obejmujący północno-zachodnią część obszaru opracowania wraz z doliną Wierzycy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich – obejmujący południowo-zachodnią część obszaru opracowania z jeziorem Sumińskim i otaczającym go terenem;
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 PLH220094 „Dolina Wierzycy” – obejmuje dolinę rzeki w północno-zachodniej części opracowania – pokrywając się w znacznej mierze z granicami obszaru chronionego krajobrazu;
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 PLH220067 „Grądy nad Jeziorami Zduńskim i Szpęgawskim” – obejmuje dolinę rzeki w północno-wschodniej części opracowania;
- 9 pomników przyrody.

**Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wierzycy** zajmuje ogółem powierzchnię 10 784 ha, z czego w granicach opracowania – 654,61 ha (co stanowi 3,34% powierzchni terenów gminy). Utworzony został pierwotnie przez wojewodę gdańskiego w 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1994 r. Nr 27 poz. 139). Obszar ten obejmuje kilkudziesięciokilometrowy odcinek doliny rzeki Wierzycy wraz z przylegającymi do niej lasami i gruntami rolnymi. Charakteryzuje się on urozmaiconą rzeźbą terenu oraz interesującą florą i fauną.

Aktualny status prawny tego obszaru reguluje Uchwała nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim.

**Obszar chronionego krajobrazu Borów Tucholskich** zajmuje ogółem powierzchnię 65 780 ha, z czego w granicach opracowania – 222,76 ha (co stanowi 1,14% powierzchni terenów gminy). Utworzony został pierwotnie przez wojewodę gdańskiego w 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1994 r. Nr 27 poz. 139). Charakteryzuje się dużą lesistością drzewostanów sosnowych i siedliskami borowymi oraz niespotykanymi specyficznymi krajobrazami.

Aktualny status prawny tego obszaru reguluje Uchwała nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2016r., poz. 2942).

#### **Obszar PLH220094 „Dolina Wierzycy”**

Obszar zajmuje powierzchnię 4618,3 ha<sup>4</sup>, z czego w granicach opracowania – 689,25ha (co stanowi 3,52% powierzchni terenów gminy). Obejmują dolinę Wierzycy, o długości około 21 km, na odcinku między jazem w Czarnocińskich Piecach a mostem drogowym w Starogardzie Gdańskim.

Wierzycyca głęboko wciną się w otaczający teren tworząc wyraźne jary i wąwozy. W odcinkach basenowych doliny występują m.in. torfowiska (w tym - zasadowe) i szuwarowe łąki, w odcinku przełomowym - pasy łągu nad ciekim oraz dobrze wykształcone fitocenozy grądu subatlantyckiego na stromych zboczach. Dolina, mimo obecnego w wielu miejscach zagospodarowania przez człowieka (m.in. elektrownia wodna, mosty, użytkowanie leśne i rolnicze) utrzymuje bogactwo szaty roślinnej (zbiorowisk i flory) oraz fauny i cechuje się wysokimi walorami krajobrazowymi.

<sup>4</sup> Wg informacji zawartych na stronie Ministerstwa Środowiska – [www.mos.natura2000.gov.pl](http://www.mos.natura2000.gov.pl).

Na bardzo wysoką różnorodność biologiczną tego obszaru składa się występowanie 12 siedlisk programu Natura 2000 oraz wielu rzadkich, chronionych gatunków, zarówno roślin, m.in. z leńcem bezpodkwiatkowym (była stąd podawana jeszcze w końcu XX w. także skalnica torfowiskowa), jak i zwierząt. Występują tu stabilne populacje dwóch gatunków ssaków z zał. II Dyrektywy Siedliskowej – wydry i bobra.

Bogata jest ichtiofauna rzeki. Stwierdzono tutaj silne populacje, co najmniej 2 gatunków ryb z zał. II Dyrektywy Siedliskowej – brzanki i głowacza białopłetwego. W przypadku brzanki jest to najbardziej na północ wysunięte jej stanowisko w Polsce. Stwierdzono tu także występowanie kilku innych, cennych gatunków ryb związanych z szybko płynącymi rzekami – pstrąga potokowego, lipienia, piekielnicy, strzebli potokowej i śliza.

Obszar jest powiązany na poziome regionalnym lub krajowym z następującymi formami ochrony przyrody: OChK Doliny Wierzycy (obszary częściowo się pokrywają), OChK Borów Tucholskich (obszary częściowo się pokrywają).

W granicach obszaru Natura 2000 PLH220094 „Dolina Wierzycy” obowiązują zapisy zawarte w Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 30 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Wierzycy PLH220094 (Dz.Urz. Woj.Pom. z 2014r., poz.1919), zmienionego Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 13 czerwca 2016r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Wierzycy PLH220094 (Dz.Urz. Woj.Pom. z 2016r., poz.2166).

Przedmiotami ochrony, zgodnie z ww. Zarządzeniem na terenie obszaru są:

- 3150 Starorzeczka i naturalne Eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*;
- 3160 Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne;
- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*);
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęś licowe (*Molinion*);
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*);
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk;
- 9160 Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*);
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*);
- 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne;
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albofragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*), olsy źródliskowe;
- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowojesionowe (*Ficario-Ulmetum*);
- 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*;
- 1032 Skójka grubo skorupowa *Unio crassus*;
- 1037 Trzepla Zielona *Ophiogomphus cecilia*;
- 1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*;
- 1134 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*;

- 1149 Koza *Cobitis taenia*;
- 1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*;
- 1138 Brzanka *Barbus meridionalis* (*B. peloponnesius*).

W Zarządzeniu zidentyfikowano istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony, określono cele działań ochronnych, działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania oraz wskazania do zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Stara Kiszewa, Skarszewy i miasta Starogard Gdański.

W Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku nie określono wskazań do zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański.

### **Obszar PLH220067 „Grądy nad Jeziorami Zduńskim i Szpęgawskim”**

Obszar zajmuje powierzchnię 236,3 ha<sup>5</sup>, z czego w granicach opracowania – 196,50ha (co stanowi 1% powierzchni terenów gminy). Odznacza się urozmaiconą rzeźbą terenu. Obejmuje on zbocza rynny szpęgawsko-rywałdzkiej, o zróżnicowanym nachyleniu (miejscami bardzo strome) oraz fragmentyfałistej wierzchołkowej morenowej z dolinami kilku niedużych cieków, uchodzących do Jez. Zduńskiego oraz kilka małych, zabagnionych zagłębień wytopiskowych. Około 90% całego obszaru zajmuje siedlisko subatlantyckiego grądu. Blisko 14% ostoi zajmuje postać grądowego siedliska, którą uznać można za doskonałą i około 70% - o dobrym stanie zachowania funkcji i struktury. W aspekcie fitosocjologicznym występujące tu fitocenozy należą do dwu podzespołów subatlantyckiego grądu: typowego i acydofilnego (*Stellario-Carpinetum typicum* i *deschampsietosum*, ze słabo wyrażonymi nawiązaniem do grądu subkontynentalnego *Tilio-Carpinetum*). Na prawie całym obszarze występują drzewostany dojrzałe i stare w wieku 90-160 lat. Mimo obecności sosny - gatunku siedliskowo obcego w grądzie, drzewostan jest wielogatunkowy, o pełnoskładowej strukturze wiekowej, o dynamicznie odnawiających się składnikach. Runo cechuje się bogatym zestawem gatunków lasów liściastych (z rzędu *Fagetalia* i klasy *Quercus-Fagetea*).

W granicach obszaru występują też płaty siedliska łągu jesionowo-olszowego nad ciekami uchodzącymi do jeziora oraz fragment łąki ziołoroślowej nad Szpęgawą wypływającą z Jez. Zduńskiego. Znajduje się tu również wyżynne grodzisko średniowieczne, pokryte lasem, z zestawem interesujących gatunków roślin naczyniowych.

Dla obszaru nie opracowano jeszcze planu zadań ochronnych.

W granicach gminy Starogard Gdański, wyznaczono **9 pomników przyrody** (por. Tab.18.).

Tab.18. Pomniki przyrody w granicach gminy wiejskiej Starogard Gdański

Lp.	Rodzaj tworu przyrody	Opis położenia	Data powołania i dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu
1.	Sosna zwyczajna - <i>Pinus sylvestris</i> ; pierśnica: 129cm; wysokość: 26m)	Sumin, teren szkoły podstawowej	1977-05-31 Orzeczenie nr 362 WKP w Gdańsku w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. WRN w Gdańsku Nr 13 poz. 76 z dn. 16.12.1978)
2.	grupa 5 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i> ; pierśnica: od	L.Szpegawsk, obr.Starogard, o.130d	1982-09-30

<sup>5</sup> Wg informacji zawartych na stronie Ministerstwa Środowiska – [www.mos.natura2000.gov.pl](http://www.mos.natura2000.gov.pl).

	116 do 202cm; wysokość: 23 – 25 m;		Orzeczenie nr 436 WKP w Gdańsku w sprawie uznania za pomnik przyrody
3.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 244cm; wysokość: 30m)	Radziejewo, na pn. od wsi, na między	1991-03-29 Rozporządzenie nr 3/91 Wojewody Gdańskiego z dnia 25 lutego 1991 r w sprawie uznania za pomniki przyrody niektórych drzew i głązów w województwie gdańskim (Dz. Urz. WG Nr 7 poz. 54 z dn. 14.03.1991)
4.	drzewo (brak danych)	Działka nr 168/26, obwód ewidencyjny Kokoszkowy, w miejscowości Kokoszkowy,	2016-08-02 UCHWAŁA NR XXI/207/2016 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 16 czerwca 2016 w sprawie uznania za pomnik przyrody drzewa rosnącego na terenie wsi Kokoszkowy, gmina Starogard Gdański (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 2513)
5.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 350cm; wysokość: 25m)	Działka nr 138 obręb ewidencyjny Szpęgawsk, teren Lasów Państwowych	2018-01-13 UCHWAŁA NR XLII/401/2017 RADY GMINY STAROGARD GDAŃSKI z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody drzew rosnących na terenie wsi Szpęgawsk, Kolincz i Lipinki Szlacheckie, gmina Starogard Gdański (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 4646)
6.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 370cm; wysokość: 30m)	Działka nr 173/1 obręb ewidencyjny Szpęgawsk, teren Lasów Państwowych	j.w.
7.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 410cm; wysokość: 26m)	Działka nr 181/2 obręb ewidencyjny Szpęgawsk, teren Lasów Państwowych	j.w.
8.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 360cm; wysokość: 24m)	Działka nr 200/9 obręb ewidencyjny Kolincz, teren Lasów Państwowych	j.w.
9.	Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 405cm; wysokość: 25m)	Działka nr 65/4 obręb ewidencyjny Lipinki Szlacheckie, teren Lasów Państwowych	j.w.

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne na podstawie: <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/> oraz uchwały Rady Gminy.

### Planowane formy ochrony przyrody

Na terenie gminy Starogard Gdański postulowane są następujące formy ochrony przyrody:

- **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Zduńskie”<sup>6</sup>** – obejmuje malowniczy zbiornik otoczony stromymi leśnymi zboczami z płatami grądu (DH I) i stanowiskami interesujących gatunków roślin,
- **pomniki przyrody<sup>7</sup>:**

<sup>6</sup> Studium przyrodniczo-krajobrazowe województwa pomorskiego – Pomorskie Studia Regionalne, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego pod redakcją J. Czochańskiego, M. Kistowskiego, Gdański 2006

<sup>7</sup> Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego – zmiana Studium na podstawie Uchwały Nr XLVI/445/2010 Rady Gminy Starogard z dnia 2 lipca 2010 r. oraz Program

1. drzewo - głóg, obwód 97 cm, lokalizacja: Obręb L. Pelplin, oddz.47Ag
  2. głąz, obwód: 400 cm, lokalizacja: Obręb L. Pelplin, oddz.48a
  3. drzewo – dąb, obwód: 340 cm, lokalizacja: Obręb L. Pelplin, oddz.65f
  4. grupa drzew - żywotnik olbrzymi (trzy sztuki) obwód [cm]: 144, 113, 113; lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 64g
  5. drzewo – buk; obwód: 365 cm; lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 78a
  6. drzewo – grab; obwód: 220 cm, lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 78a
  7. grupa drzew - buk (trzy sztuki), obwód [cm]: 450, 333, 360 lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 78i
  8. drzewo – dąb, obwód: 330 cm, lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 79a
  9. drzewo – grab, obwód: 170 cm, lokalizacja: Obręb L. Mestwinowo, oddz. 79a
  10. drzewo – dąb, obwód: 440 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 116a
  11. drzewo – lipa, obwód: 314 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 118i
  12. drzewo – buk, obwód: 352 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 121d
  13. drzewo – dąb, obwód: 371 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 123d
  14. grupa drzew – dąb (cztery sztuki), obwód [cm]: 390, 330, 330, 380; lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 130d
  15. drzewo – dąb, obwód: 450 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 130f
  16. drzewo – dąb, obwód: 361 cm, lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 173r
  17. głąz, obwód: 470 cm; lokalizacja: Obręb L. Starogard, oddz. 240k
  18. drzewo – dąb szypułkowy, obwód: 370 cm, wys. 27 m, wiek 150 lat, lokalizacja L. Kochanki oddział 137-a,
  19. drzewo – dąb szypułkowy, obwód: 350 cm, wys. 25 m, wiek: 110 lat, lokalizacja: L. Kochanki oddział 138-d,
  20. drzewo – dąb szypułkowy, obwód: 370 cm, wys. 30 m, wiek: 250 lat, lokalizacja: L. Kochanki 173-d,
  21. drzewo – dąb szypułkowy, obwód: 410 cm, wys. 26 m, wiek: 150 lat, lokalizacja: L. Kochanki 181-w
  22. drzewo – dąb szypułkowy, obwód: 360 cm, wys. 24 m, wiek: 170 lat, lokalizacja: L. Kochanki 200A-s
  23. drzewo – buk, obwód: 464 cm, wys. 23 m, lokalizacja: L. Mestwinowo oddział 78-i
  24. drzewo – buk, obwód: 480 cm, wys. 21 m, lokalizacja: L. Mestwinowo oddział 78-i
- **użytki ekologiczne:** Na podstawie zapisów obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Starogard Gdański proponuje się wprowadzić 11 użytków ekologicznych – są to przede wszystkim obszary bagienne i duże torfowiska, gdzie występują cenne gatunki roślin i zwierząt.

### **3.4. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej**

Na podstawie opracowania: „Studium walorów dziedzictwa kulturowego gminy dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, lipiec 2019r.

oraz dotychczasowego dokumentu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (2012)

#### **3.4.1. Charakterystyka gminy – rys historyczny**

Historyczny rozwój osadnictwa na terenie współczesnej Gminy Starogard Gdański ma silny związek z Miastem Starogard Gdański, stanowiącym od zarania czasów historycznych centrum tego obszaru. Istnienie tego ośrodka, pierwotnie, jako grodu, elementu systemu obronnego, później ośrodka miejskiego, wpłynęło na charakterystyczne ukształtowanie osadnictwa w gminie, odmiennie od innych obszarów, typowo rolniczych, oddalonych od silnych centrów administracyjno-miejskich.

Wg danych archeologicznych zasiedlenie rejonu Starogardu sięga neolitu (4500 – 1800 lat p.n.e.). W obszarze dzisiejszego miasta już wówczas położona była osada. Epokę brązu na tych terenach reprezentuje kultura łużycka – dla większości obszarów Polski jest to okres 1500 – 400 p.n.e. Jednak na Pomorzu od ok. 700 p.n.e. rozwija się odmienna kultura, zwana pomorską lub wschodniopomorską, czasami traktowana, jako wariant kultury łużyckiej. Kultura ta w VI – IV wieku p.n.e. ekspanduje na południe i ostatecznie wypełnia znaczną część terenów objętych pierwotnie przez kulturę łużycką.

Na ziemiach polskich epoka żelaza wiąże się z rozpowszechnieniem się kultury lateńskiej. Wiązana jest ona z osadnictwem celtyckim pojawiającym się od IV w p.n.e., które jednak przyjmowało formę enklaw i raczej nigdy nie wypełniło jednorodnie całego obszaru. Być może ostatecznie doszło do wymieszania się napływających Celtów (zwanych w źródłach rzymskich Galami) z miejscową ludnością kultury pomorskiej. Celtowie odpowiadają za ogromny skok cywilizacyjny tych ziem, wprowadzając zaawansowane jak na owe czasy techniki wytopu żelaza (z rud bagiennych), umiejętność eksploatacji soli z solanek, produkcji ceramiki z wykorzystaniem koła garncarskiego. Narzędzia żelazne (okute radło), żarna obrotowe zwiększyły plony rolne i ułatwiły produkcję żywności. Trudno stwierdzić, czy obszar gminy był przedmiotem jakichś incydentów osadniczych Celtów. Ale nie można wykluczyć tych kontaktów, gdyż stwierdzone faktorie celtyckie znajdowały się w odległości zaledwie 100 – 150 km, w rejonie dzisiejszego Torunia i Inowrocławia, gdzie istnieją stanowiska archeologiczne związane z eksploatacją kujawskich solanek. Sól w dobie dominacji gospodarki rolnej, opartej na produkcji roślinnej była bardzo ważnym i cenionym towarem.

W tzw. okresie wpływów rzymskich (I – IV w. n.e.) terytorium Pomorza Wschodniego znalazło się na szlaku wędrówek jednego z plemion germańskich zmierzających na południe i południowy-wschód Europy. Byli to Goci i Gepidzi, którzy przybyli ze Skandynawii i stopniowo przemieszczali się na ziemie Cesarstwa Rzymskiego (Gepidzi) oraz w kierunku Morza Czarnego (Goci), aby ostatecznie założyć na parę wieków swe siedziby na Krymie (Królestwo Gotów). Śladem po tej wędrówce są zabytki tzw. kultury wielbarskiej, obejmujące m.in. kamienne kręgi znajdujące się w kilku miejscach na Pomorzu – m.in. w Węsiarach oraz oddalonych o zaledwie 40 km od Starogardu Gdańskiego Odrach koło Karsina. Trudno powiedzieć, czy przybysze ci zdominowali etnicznie obszar Pomorza, czy też przebywali tu incydentalnie, częściowo opuszczając te tereny, a częściowo asymilując się z ludnością reprezentującą starsze kultury.

W tym czasie jakiś wpływ na osadnictwo mógł wywierać przebieg szlaku bursztynowego. Uważa się, że jego główna trasa przebiegała doliną Wisły, ale niewielka odległość od tej rzeki

pozwała przypuszczać, że jakieś jego odnogi w pewnych okresach mogły również dotyczyć ziemi starogardzkiej.

Osadnictwo słowiańskie zaczyna się pojawiać w VI w. n.e. Początkowo Słowianie reprezentują mniej zaawansowaną kulturę materialną: prymitywniejsza ceramika, metalurgia i rolnictwo wyłącznie oparte na gospodarce żarowej (łazowej). Ale wykazują szybkie tempo samoorganizacji, uwidaczniającej się w rozwijającym się systemie grodowym, który jest charakterystyczny dla słowiańskiego osadnictwa tego czasu oraz wielką dynamikę demograficzną, skutkującą migracjami, które sięgają znacznej części Europy. Słowiańska ludność Pomorza tworzy plemienne organizacje, łącznie określane mianem Pomorzan, z których wywodzą się współcześni Kaszubi.

Z tego pierwotnego wczesnośredniowiecznego okresu osadnictwa słowiańskiego, organizującego się wokół centrów grodowych, zapewne pochodzi Starogard, na co wskazuje jego nazwa. Znaczenie tego ośrodka stale rośnie, zarówno w strukturze państwa Piastów, jak i później w ramach księstwa pomorskiego. W XII wieku Starogard ma status grodu kasztelańskiego. W 1198 Starogard, określony jako *Castrum Starigrod* (zamek Starigrod), zostaje nadany przez księcia pomorskiego Grzymisława, zakonowi rycerskiemu Joannitów. W XIII w. Starogard Gdański po raz pierwszy uzyskuje prawa miejskie z nadania księcia pomorskiego Świętopełka Wielkiego. Później nadanie praw miejskich na prawie chełmińskim zostało ponowione przez Krzyżaków 1348 r, którzy odkupili miasto od Joannitów ok. 1305 r.

Przynależność państwowa obszaru gminy ulegała wielokrotnie zmianie. Ma to wpływ na nakładanie się na siebie kolejnych warstw cywilizacyjnych, przy jednoczesnej ciągłości etniczno-kulturowej.

Pierwotnie było to terytorium plemienne w ramach pomorskiej grupy językowej. Mieszkańcy Pomorza stanowią przodków współczesnych Kaszubów. Ta część Pomorza stosunkowo wcześnie i dosyć trwale włączona została do wczesnośredniowiecznego państwa Piastów. Chrześcijaństwo dociera tu razem ze chrztem Mieszka I lub wkrótce po tym. W ten sposób znajduje się w strefie wpływów religii chrześcijańskiej z całą jej kulturą i cywilizacją. Stopniowo chrześcijaństwo oraz kościół katolicki wrasta w lokalną społeczność, kształtując jej rozwój kulturalny, społeczny a nawet gospodarczy. Te wpływy poświadczają relacje z pobytu Św. Wojciecha, w drodze na misję do Prusów, jak również fundacje klasztorów, kościołów parafialnych i siedzib hierarchów kościelnych.

W okresie rozbitcia dzielnicowego Pomorze uzyskało status odrębnego księstwa, potem przez krótki czas będąc częścią efemerycznego królestwa polskiego Przemysła II (testament Mestwina II). Po 1308 roku Starogard znajduje się w granicach państwa krzyżackiego i razem z resztą Pomorza, tworzącego tzw. Prusy Królewskie zostaje inkorporowany do korony polskiej. Ten stan trwa do 1772 roku, kiedy w wyniku rozbiorów, Starogard w granicach Prus Wschodnich wcielony zostaje do Królestwa Prus, stanowiących trzon utworzonego w 1871 roku Cesarstwa Niemieckiego. Do Polski ziemia starogardzka powraca w styczniu/lutym 1920 roku, na mocy postanowień traktatu wersalskiego z 1919 roku. Od tego czasu jej udziałem są wszystkie koleje losu dwudziestowiecznej historii polskiej.

Gmina położona jest w regionie etniczno-kulturowym Kociewia, posiadającym własny zespół gwar, tworzący wyodrębniony etnolekt kociewski, o cechach łączących pierwiastki pomorskie (kaszubskie) oraz polskie (wielkopolskie, kujawskie). Razem z miastem Starogard, które uważane jest za stolicę Kociewia, stanowi ona centrum rolniczej, północno-wschodniej części Kociewia, w odróżnieniu od południowo-zachodniej, którą wypełniają w znacznej części bory Tucholskie.

Sieć osadniczą na przestrzeni historii tworzyła kombinacja czynników naturalnych i antropogenicznych. Naturalne wiązały się z ukształtowaniem geograficznym terenu, jakością gleb, siecią rzeczną i innym i czynnikami hydrograficznymi, rozmieszczeniem i typem lasów. Czynniki pochodzenia ludzkiego obejmowały przekształcenia środowiska naturalnego – np.: karczowanie lasów, pośrednio przyspieszającą erozję gleb, zmiany stanu zasobów wodnych, regulację rzek, irygację i inne ingerencje w stosunki wodne, budowę przepraw przez rzeki, eksploatację kopalni.

Czynniki o charakterze materialnym wzmocnione są czynnikami politycznymi i administracyjnymi. Pierwotna administracja książęca oparta była o kasztelanie (np. gród kasztelański Starogard), w których rozmieszczone były załogi wchodzące w skład drużyny książęcej. Z czasem, wskutek ustalenia się dziedziczości kasztelanów, ten system ulega feudalizacji. Dlatego później rolę kasztelanów przejmują powoływani starostowie. Zespoły starostw, a także ukształtowanie się sądownictwa ziemskiego (szlacheckie sądy ziemskie), stymulują rozwój powiatów. Powiaty przyjęły też pewne funkcje skarbowe (pobór podatku łanowego). W XVI wieku starostwo starogardzkie liczyło 5 osad i wchodziło, razem z 9 innymi, w skład powiatu tczewskiego, największego w ówczesnym województwie pomorskim.

Pomimo, że miasto Starogard Gdański w okresie przedrozbiorowym nie był siedzibą powiatu, a starostwo nie pociągało za sobą poważnych kompetencji administracyjnych, gdyż nie miało statusu starostwa grodowego, miasto to odgrywało ważną rolę polityczną w ówczesnym województwie pomorskim (największym spośród trzech województw Prus Królewskich). Od końca XVI wieku w mieście tym odbywały się sejmiki ogólnowojevodzkie – pośredni etap wyłaniania przedstawicielstwa poselskiego po sejmikach ziemskich, które odbywały się w poszczególnych powiatach. Z kolei istotną rolę w sądownictwie odgrywały sąsiednie Skarszewy, w których siedzibę miał sąd grodzki dla województwa pomorskiego. Powstanie tych instytucji tworzyło zróżnicowaną drabinę rang ośrodków. Podobnie, ale w mniejszym zasięgu oddziałują nadania rycerskie lub zakonne.

W miarę rozwoju systemu osadniczego rozwija się też organizacja kościelna. Tworzy ona sieć ośrodków, które schodzą do poziomu parafii. Cennych informacji na ten temat dostarcza opracowanie Mariana Biskupa i Andrzeja Tomczaka pt. *Mapy województwa pomorskiego w drugiej połowie XVI w.* Najstarsze z nich, oprócz parafii Św. Mateusza w Mieście Starogard, to parafie: w Kokoszkowach, Jabłowie, Dąbrówce, Klonówce oraz Linowcu, gdzie parafia wraz z kościołem parafialnym istniała przed połową XVI wieku. Kościoły parafialne wraz z plebaniami integrują ośrodki wiejskie, podnosząc ich rangę, ustalając hierarchię węzłów sieci osadniczej. Parafia w Suminie pochodzi z późniejszego okresu.

Sieć parafialna w XVI wieku daje też istotną informację o procesie rozwoju osadnictwa. Zgodnie z wnioskami zawartymi w opracowaniu Biskupa i Tomczaka, im starsze parafie tym więcej osad im podlega. Parafie jednowioskowe zlokalizowane były bowiem, na terenach późniejszego osadnictwa, jako skutek wydzielenia nowej jednostki administracyjnej dla wsi, która powstała w większej odległości od pierwotnego centrum osadniczego.

### **3.4.2. Analiza walorów kulturowych i krajobrazowych poszczególnych miejscowości**

Charakterystyka poszczególnych miejscowości w gminie zawiera:

- opis historyczny miejscowości
- wartości przestrzenne i krajobrazowe miejscowości
- wartości materialne (wykaz obiektów wpisanych do rejestry zabytków – jeśli występują i wykaz obiektów figurujących w Gminnej Ewidencji Zabytków – jeśli występują)
- stan zachowania środowiska kulturowego

#### **KRAG**

Dawna nazwa: niem. Krangen

Typ układu: ulicówka z zespołem dworskim

#### **Historia**

W czasach wczesnego średniowiecza i średniowiecza wieś należała do cystersów oliwskich.



W XIX w. wieś należała do parafii Kokoszki (obecnie Kokoszkowy). Szkoła znajdowała się na miejscu. Wieś należała do rodziny szlacheckiej Kręcich. Niemiecka nazwa brzmiała Kranken. Były to rycerskie dobra powiatu.

#### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś jest położona w północno-zachodniej części gminy, zlokalizowana wzdłuż drogi biegnącej w kierunku północ-południe. Założenie dworskie sąsiadujące z kościołem otoczone starodrzewem czytelne w krajobrazie wsi. Przy stacji kolejowej, wzdłuż torów znajduje się droga z jednostronnym szpalerem drzew o dużych wartościach krajobrazowych.

W centrum wsi znajduje się majątek sąsiadujący z kościołem, z dobrze zachowanym budynkiem mieszkalnym – w dawnym dworku znajduje się obecnie m.in. świetlica wiejska i punkt przedszkolny. Zachowana jest spójność zabudowy wsi, miejscowość, mimo bliskości miasta, zachowała charakter wiejski. Charakterystyczne jest występowanie siedlisk w otwartym krajobrazie.

#### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	44a
Ubikacja przykościelna	44a

#### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Park dworski	44
Dwór, ob. budynek mieszkalny, świetlica	44
Kapliczka	48
Ogrodzenie kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP oraz dworu z parkiem i dwoma bramami	44, 44a
Cmentarz niemiecki	Pomiędzy 10 i 11
Budynek mieszkalny	16
Budynek mieszkalny	27
Budynek mieszkalny	28
Budynek mieszkalny	35
Budynek mieszkalny	41
Budynek mieszkalny	56
Budynek mieszkalny	59
Budynek gospodarczy	61
Budynek mieszkalny PKP	63
Budynek gospodarczy PKP, ob. kurnik	63
Dworzec PKP, ob. budynek mieszkalny	

OBIEKT	ADRES
Szalet PKP, ob. budynek gospodarczy	
Budynek mieszkalny	64
Cmentarz komunalny	
Budynek mieszkalny	4
Budynek mieszkalny	10
Budynek mieszkalny	11

### **KREGSKI MŁYN**

Dawna nazwa: niem. Hermannsrode

Typ układu: osada nad rzeką – młyn

#### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Zlokalizowany w zakolu Wierzycy zespół młyna – obecnie stanowi ośrodek rekreacyjno-gastronomiczny. Zespół odnowiony – w całości stanowi ofertę rekreacyjno-gastronomiczną. Częściowo zachowany jest układ przestrzenny wzdłuż głównej drogi.

#### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	3
Obora, obecnie stajnia	3

### **OKOLE**

Dawna nazwa: niem. Okollen

Typ układu: osada nad rzeką

#### **Historia**

Rozwój osadnictwa na tym terenie nastąpił we wczesnej epoce żelaza. Z tego okresu pochodzą zwarte zespoły osadnicze położone nad Wierzycą

#### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe**

Zabudowa wsi rozrzucona. Zauważa się kilka kierunków rozwoju zabudowy tzw. osiedla mieszkaniowe). Zauważalny duży nacisk inwestycyjny. Dawniej Okole stanowiła osada na rzeką. Dzisiaj jest to wieś podmiejska, składająca się z osiedli domów jednorodzinnych oraz zabudowy, usługowej, przemysłowej, czy magazynowej. Pozostałości dawnej zagrody stanowi budynek mieszkalny figurujący w GEZ.

#### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	ul. Miodowa 4

## **ŻABNO**

Dawna nazwa: niem. Saaben

Typ układu: wielodrożny

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś jest położona w północno-zachodniej części gminy. Stara część wsi obecnie znajduje się w granicach miasta. Granica miasta i wsi niezauważalna. Brak ekspozycji wsi i wartości wiejskiego krajobrazu. Układ starej wsi czytelny, jednak bardzo rozbudowany – dawna wieś w całości znajduje się w granicach miasta Starogard Gdański. Zauważalne jest duże ciśnienie w kierunku miasta. W obszarze gminy wiejskiej położona jest „nowsza” część wsi. Nowa zabudowa wsi jest dobrze eksponowana w krajobrazie i stanowi kontynuację historycznego układu wsi.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	17
Budynek gospodarczy	17

## **NOWA WIEŚ**

Dawna nazwa: niem. Neudorf

Typ układu: wieś folwarczno-dworska

### **Historia**

Dawniej były to dobra rycerskie. We wsi znajdował się kościół p.w. św. Anny. Kościół ten był kościołem filialnym. W czasie reformacji pozostawał w rękach protestantów (pozostał cmentarz). Kościółek wielokrotnie przebudowywano, w końcu zburzony w XVII wieku. Wieś została zlokalizowana wokół majątku folwarcznego – w tradycyjny układ ulicowy wpisano zabudowę blokową z okresu powojennego, związaną z obsługą PGR-u.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś zlokalizowana wokół majątku folwarcznego, z którego w krajobrazie wyróżnia się zadrzewienie dawnego parku. Z dawnego założenie pozostał pałac w parku – brak części gospodarczej majątku. Rozrost wsi nastąpił w kierunku południowym, nie ingerując w układ majątku. Wieś „przyklejona” do miasta – brak ekspozycji z ciągów komunikacyjnych.

Wieś rozrasta się dalej w kierunku południowym w kierunku drogi krajowej nr 22 – tereny zupełnie nowe w stosunku do dawnego układu wsi. Od strony wschodniej wieś łączy się z miastem Starogard Gdański. Dawne założenie, z którego pozostał jedynie pałac i park, czytelne w krajobrazie wsi. Brak części gospodarczej dawnego folwarku.

### **Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków**

OBIEKT	ADRES
Dwór	ul. Rzeczna 31
Park dworski	ul. Rzeczna 31
Zespół pałacowo-parkowy	ul. Rzeczna 31

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Szkoła, ob. Budynek mieszkalny	ul. Rzeczna 6
Budynek gospodarczy	ul. Rzeczna 6
Kapliczka	ul. Rzeczna 6
Budynek mieszkalny	ul. Rzeczna 35
Cmentarz katolicki	
Cmentarz ewangelicki	

## **STARY LAS**

Dawna nazwa: niem. Alt-Busch

Typ układu: majątek folwarczny

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Zabudowania w terenach pól uprawnych zlokalizowane na północ od Sucumina. Krajobraz typowo rolniczy z zagrodami. Na północ od zabudowań wsi znajduje się Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych. Śladem dawnego majątku jest budynek dawnej kuźni figurujący w GEZ.

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Kuźnia, obecnie składzik	5b
Budynek mieszkalny	7,8
Budynek mieszkalny	5

## **ROKOCIN**

Dawna nazwa: Rokoczyn, niem. Rokoschin

Typ układu: wieś folwarczno-dworska

### Historia

Wieś powstała jako dobro rycerskie – w jej skład wchodził młyn i gorzelnia. W 1717 r. była nazywana Rokoczyn. W XVIII w. posiadała w strukturze mieszkańców: 173 katolików i 90 ewangelików. W końcu XIX w. znaleziono we wsi srebrne monety duńskie z IX w. W centrum wsi dawniej istniała kaplica, dzisiaj nie zachowana.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Dawniej duży majątek – zespół dworsko-parkowy z folwarkiem. Aktualnie pozostał dwór położony w parku – zadrzewienie czytelne w krajobrazie wsi. Wieś przecięta drogą krajową nr 22 wzdłuż której zabudowania łączą się z miastem Starogard Gdański. Z dawnego założenia pozostał pałac w parku. Teren dawnego podwórze folwarcznego zupełnie oddzielony – brak budynków. Wieś o przebudowanym, historycznym układzie ruralistycznym.

### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Dwór, ob. Dom pomocy społecznej	ul. Parkowa 4
Park dworski	ul. Parkowa 4
Zespół dworsko-parkowy	ul. Parkowa 4

## **SUCUMIN**

Dawna nazwa: Sycymino, niem. Suzemin

Typ układu: wieś folwarczna

### **Historia**

Wieś stanowiła dobra rycerskie. Należała w XVIII wieku do parafii Pinczyn, licząc mieszkańców 150 katolików oraz 212 ewangelików. W tym czasie istniała we wsi szkoła ewangelicka, gorzelnia parowa i młyn,. W majątku istniała hodowla owiec.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Zadrzewienie dawnego parku wraz z pałacem widoczne w krajobrazie wsi – z drogi krajowej nr 22. Dawny układ przecięty drogą krajową. Majątek zlokalizowany na górcie po północnej stronie drogi. Z drogi od Sumina widoczne zadrzewienie parkowe z wieżą pałacu. Układ dawnego założenia czytelny, jednak zabudowany późniejszymi budynkami gospodarstwa rolnego. Obecnie wieś rozdzielona drogą krajową nr 22, mimo tego układ dawnej wsi czytelny.

### **Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków**

OBIEKT	ADRES
Pałac	
Park dworski w zespole pałacowym	

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Transformator przy pałacu	25
Ogrodzenie wraz z bramami	25
Stajnia I w zespole pałacowym	26
Stajnia II w zespole pałacowym	26
Spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	25
Owczarnia w zespole pałacowo-folwarcznym	25
Stajnia / obora w zespole pałacowym	26
Rządówka w zespole pałacowym	26
Cegielnia związana z pałacem	
Transformator w zespole cegielni	
Szkoła, ob. budynek mieszkalny	27

OBIEKT	ADRES
Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem	25, 26
Chlewnia w zespole folwarcznym	25b

## **SUMIN**

Dawna nazwa: niem. Summin

Typ układu: wieś folwarczna

### **Historia**

Dawne dobra rycerskie. Należały do nich folwarki: Brzeziny, Buchwalde, Waldhaus, Lipy, Wygoda i cegielnia. We wsi znajdowała się w XVIII w.: szkoła ewangelicka, gorzelnia, młyn i cegielnia, hodowla owiec i bydła.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Od strony północnej dobra ekspozycja panoramy wsi z odznaczającą się dominantą w postaci wieży kościoła oraz mocnym akcentem zadrzewienia parkowego. Przedpole ekspozycji panoramy wsi stanowią pola uprawne. Układ wsi zachowany – z dawnego założenia pozostał pałac w parku (obecnie szkoła) – brak podwórza folwarcznego, pojedyncze zachowane budynki ujęte w GEZ.

### **Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków**

OBIEKT	ADRES
Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	48

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Cmentarz katolicki	Po wsch stronie drogi prowadzącej z Zielonej Góry do Sumina
Kapliczka przydrożna	29
Dwór	38
Park dworski	38
Budynek mieszkalny	4
Budynek mieszkalny	27
Budynek mieszkalny	28
Gorzelnia, ob. budynek gospodarczy	31
Karczma, ob. budynek mieszkalny	Naprzeciw 33
Stodoła	34
Obora	34
Budynek mieszkalny	Obok 34

OBIEKT	ADRES
Plebania, ob. budynek mieszkalny	51
Budynek mieszkalny	55
Budynek mieszkalny	72
Stodoła	73
Budynek mieszkalny	75
Budynek gospodarczy	75
Budynek mieszkalny	76
Budynek gospodarczy	76
Budynek mieszkalny	77
Budynek mieszkalny	78
Brama w zagrodzie nr 78	78
Budynek mieszkalny	87
Budynek gospodarczy	88
Zespół dworsko-parkowy	38
Cmentarz ewangelicki	Na obrzeżu lasu, po wsch stronie, na pd-wsch od wsi w odległości 1,3 km od centrum , w pobliżu drogi gruntowej Sumin-Koteże
Budynek mieszkalny	3
Budynek mieszkalny	6
Budynek mieszkalny	15
Szkoła przydworska, ob. budynek mieszkalny	17
Czworak folwarczny, ob. budynek mieszkalny	25
Budynek gospodarczy	33
Stodoła	33
Budynek mieszkalny	34

## **KOTEŻE**

Dawna nazwa: niem. Kottisch

Typ układu: wielodrożna

### **Historia**

Od XIX w. przez teren wsi biegła droga handlowa do Starogardu Gdańskiego. Na początku XX w. we wsi znajdowała się szkoła. Mieszkańcy to: 83 katolików, 296 ewangelików.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Układ dawnej wsi zaburzony, nieczytelny w krajobrazie, rozbudowany poprzez intensywny rozwój zabudowy – osiedli mieszkaniowych w kierunku miasta. Wewnątrz wsi widoczny poprzez zachowane stare budynki tworzące dawną wieś, figurujące w GEZ. Brak ekspozycji wsi, układ dawnej zabudowy jest oddzielony od nowych zabudowań strefą zieleni wysokiej. Układ dawnej wsi zachowany – mocno rozbudowany w stronę miasta. Nowe osiedla mieszkaniowe rozwijają się w kierunku miasta, postępujące jest „zlewianie się” z miastem.

### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Spichlerz	

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Szkoła, ob. świetlica i centrum kultury	ul. Wróblewskiego 5
Budynek gospodarczy, ob. remiza OSP	ul. Wróblewskiego 5
Budynek mieszkalny	ul. Wróblewskiego 6
Budynek mieszkalny	ul. Główna 21
Budynek mieszkalny	ul. Główna 29
Obora	ul. Główna 29
Budynek mieszkalny	ul. Główna 45
Budynek mieszkalny	ul. Sikorki 12, 14
Budynek mieszkalny osady leśnej	ul. Spokojna 6
Cmentarz ewangelicki	ul. Sokoła
Budynek mieszkalny	ul. Leśna 1
Budynek mieszkalny	ul. Towarzyska 7,8

## **DĄBRÓWKA**

Dawna nazwa: niem. Dombrowken

Typ układu: owalnica

### Historia

W XVII wieku była to wieś królewska o nazwie Dombrowken w powiecie starogardzkim. Gleba w części żyzna gliniasta, w części piaszczysta. Przez wieś szedł główny trakt ze Skórcza do Starogardu. Wieś obejmowała 42 posiadłości włościańskich, 18 ogrodników, 490 katolików, 164 ewangelików, 78 domów mieszkalnych. We wsi znajdowała się szkoła. Wieś należała do parafii Bobowo. W centrum wsi znajduje się kościół tytułu Znalezienia św. Krzyża, budowy starożytnej, murowany z cegły. W czasie reformacji starości gniewscy, najbardziej Czema, woj. malborski, oddali go predyktantom ewangelickim. Dopiero po jego śmierci, gdy pozostała małżonka Zofia w Gniewie sprzyjała katolikom, w roku 1596 biskup Rozrażewski na nowo go poświęcił.



### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Układ wsi zachowany – typowa owalnica z nawsiem, w którego centralnej części znajduje się kościół. Układ czytelny wewnątrz wsi. W panoramie wsi z dróg dojazdowych widoczna dominanta w postaci wieży kościoła, ale też mocne akcenty w postaci nowej zabudowy o gabarytach konkurujących z dominantą. Układ dawnej wsi zachowany – czytelny wewnątrz wsi. Charakterystyczne nawsie – zabudowane, w centralnej części kościoła.

### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	ul. Starogardzka 38

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Kapliczka	ul. Starogardzka / Hermanowska
Kapliczka	ul. Starogardzka / Jabłowska
Ogrodzenie kościoła parafialnego i cmentarza z dwiema bramami	ul. Starogardzka 38
Budynek gospodarczy	ul. Dębowa 2
Budynek mieszkalny	ul. Starogardzka 22
Cmentarz ewangelicki	Poza wsią, oddalony od centrum ok. 300 m w kierunku pn, przy polnej drodze
Cmentarz przykościelny (katolicki)	ul. Starogardzka 38
Układ ruralistyczny	

## **JANOWO**

Rozproszone zabudowania na południowy-wschód od granicy miasta Starogard Gdański zwane Janowo. Brak tu jakichkolwiek wartości historycznych zabudowań. Warta podkreślenia jest atrakcyjność krajobrazowa rozproszonej zabudowy siedliskowej.

## **OWIDZ**

Dawna nazwa: niem. Owidz

Typ układu: założenie folwarczno-dworsko-parkowe

### Historia

Byłe dobra rycerskie i młyn nad Wierzycą. W 1868 r. wieś liczyła 139 katolików, 56 ewangelików. We wsi znajdowały się: gorzelnia parowa, cegielnia, hodowla bydła i owiec. Gród położony jest na wyniosłym wzgórzu nad Wierzycą, prawdopodobnie był to szaniec starożytny. W drugiej połowie XVIII w. I. Grąbczewski utrzymywał domową kaplicę.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Układ dawnego założenia czytelny. Założenie widoczne w krajobrazie wsi. Zadrzewienie parkowe widoczne w panoramie wsi od strony południowej. Układ założenia folwarczno-dworsko-parkowego zachowany. Dwór w ruinie.

#### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Dwór	ul. Parkowa 6
Park dworski	ul. Parkowa 6
Obora podworska	ul. Parkowa 6
Stodoła w zespole dworu	ul. Parkowa 6
Budynek mieszkalny w zespole dworu	ul. Parkowa 6
Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem	ul. Parkowa 6

#### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Budynek gospodarczy w zespole dworu	ul. Parkowa 5
Cmentarz ewangelicki	ul. Dębowa Naprzeciw sklepu
Cmentarz ewangelicki	ul. Rycerska Na wzniesieniu w lesie
Budynek mieszkalny	ul. Szkolna 10

### **JABŁOWO**

Dawna nazwa: niem. Gr. Jablau

Typ układu: wieś folwarczna

#### Historia

Dobra szlacheckie „w pięknym położeniu nad jeziorem, w którym po jednej stronie dwór się przegląda, a naprzeciw z wyniosłego wzgórza kościół. Resztę jeziora otaczają starannie murowane zabudowania gospodarskie. Przez wieś idą dwa trakty bite: jabłowsko-pelpliński i starogardzko-skurzecki, przy miejscu gdzie się schodzą stoi na wysokim postumencie ozdobnie wyrabiana figura kamienna N.M.P. Opodal przy trakcie u stóp góry pod kościołem widać nowo zbudowane kosztowne i gustowne mauzoleum dziedziców z Noscytów Jackowskich.”

Z przyległymi dobrami Lipinki i Jabłówek zajmuje obszar ziemi 6790 morgów, 475 katolików, 72 ewangelików, 33 domy. We wsi był kościół filialny należący do Starogardu, katolicka szkoła elementarna, poczta. Dwór otoczony obszernym parkiem, opodal dość intratna gorzelnia. Gleba w większości pszenna. Do dóbr tych należało nieco jeszcze lasu, znaczne pokłady torfu, cegielnia. Jabłowo było pierwotnie królewską wsią, dlatego miało prawo patronatu nad kościołem. W XVI wieku należało do starostwa gniewskiego. Obsadzone było gburami. Jan Sobieski podarował tę wieś Samuelowi Czarlińskiemu, sędziemu ziemskiemu. Musiał być ten nowy posiadacz Jabłowa wielkim dobroczyńcą oo. cystersów w Pelplinie, bo po śmierci pochowali go ojcowie w katedrze między zakonnikami. Do parafii należy: Jabłowo, Jabłówek, Barchnowy, Owidz, Owidzki Młyn, Kolincz, Kolincki Młyn

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona na południowy wschód od miasta Starogard Gdański, zlokalizowana na rozdrożu Starogard-Skórcz, Starogard-Pelplin. Z drogi od Starogardu widoczne dawne założenie folwarczno-dworsko-parkowe. Mocno odznaczające się zadrzewienie parkowe, a dzięki przedpolu w postaci jeziora widoczne zabudowania dawnego założenia, jednak odbiór burzy wyraźny chaos przestrzenny.

Kościół położony wysoko, jednak wskutek ukształtowania terenu słabo odznacza się w widoku z dróg dojazdowych. Panorama wsi niewidoczna. Najbardziej widoczne i charakterystyczne dla widoku wsi są elewatory, będące silną dominantą krajobrazową.

### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Kościół p.w. Świętego Wawrzyńca	ul. Szkolna 2

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Ogrodzenie kościoła p.w. Świętego Wawrzyńca i cmentarza przykościelnego	ul. Szkolna 2
Kolumna Świętego Wawrzyńca	ul. Szkolna 2
Grobowiec Jackowskich	ul. Szkolna 2
Plebania kościoła p.w. Świętego Wawrzyńca	ul. Szkolna 2
Dwór	ul. Starogardzka 3
Park dworski	ul. Starogardzka 3
Fragment ogrodzenia – brama wjazdowa w zespole dworsko-folwarcznym	ul. Starogardzka 3
Budynek podworski, magazyn	ul. Starogardzka 3
Budynek podworski, rządcówka, ob. budynek mieszkalny	ul. Starogardzka 2
Budynek mieszkalny	ul. Dworcowa 2
Budynek gospodarczy	ul. Dworcowa 2
Szkoła, ob. budynek mieszkalny	ul. Szkolna 5
Budynek gospodarczy	ul. Szkolna 5
Cmentarz przykościelny (katolicki)	ul. Szkolna 2
Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem	ul. Starogardzka / Nad Jeziorem
Budynek mieszkalny	ul. Pelplińska 3

### Stan zachowania

Układ wsi silnie przebudowany – dawny folwark oraz układ wiejski zaburzony poprzez zabudowania dawnej RSP.

## **LIPINKI SZLACHECKIE**

Dawna nazwa: Lipienki, niem. Lippinken

Typ układu: ulicówka

### **Historia**

W XVIII wieku dziedzic Teodor Kalkstein z Jabłówka, parafia Klonówka, szkoła Nowy Dwór, poczta Pelplin. Wieś wraz z Jabłowem była od dawno królewszczyzną, do dóbr starosty gniewskiego należąca. Dawniej graniczyły z opactwem pelplińskim. Ok. 1650 roku Jan Sobieski darował Samuelowi Czarlińskiemu. Dopiero w 1867 roku po śmierci Wincentego Jackowskiego zostały dołączone do Jabłówka. Około 1860 roku Hiacenty Jackowski wznosił tu nowe i okazałe zabudowania z niewielkim dworkiem.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona na drodze Starogard – Pelplin o niewielkich walorach krajobrazowo-kulturowych. Układ wsi silnie rozbudowany. Nasilenie zabudowy w kierunkach północnym i południowym, powstałe kolejne rzędy zabudowy a nawet całe osiedla mieszkaniowe, wśród lasu.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Kapliczka, figura Matki Boskiej	ul. Jana Pawła II/ Spacerowa
Szkoła, ob. budynek mieszkalny i świetlica	40
Budynek gospodarczy	40

## **BARCZNOWY**

Dawna nazwa: niem. Barchnau

Typ układu: wieś siedliskowa

### **Historia**

Wieś o rodowodzie szlacheckim, w powiecie starogardzkim, własność Grabczewskiego.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona na południowy zachód od miasta Starogard Gdański, fragment starej wsi czytelny – rozbudowana o nowe osiedla w kierunku wsi Owidz (w kierunku miasta Starogard Gdański). Brak szczególnych wartości krajobrazowych.

Wieś rozwija się w kierunku zachodnim, ku miastu. Stara część wsi rozbudowana o nowe osiedla mieszkaniowe, bez zachowania układu ruralistycznego wsi. Widoczna jest częściowa kontynuacja dotychczasowego układu przestrzennego wsi.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Kapliczka przydrożna	ul. Główna 14
Szkoła, ob. budynek mieszkalny	ul. Główna 14
Budynek gospodarczy dawnej szkoły	ul. Główna 14
Cmentarz ewangelicki	ul. Główna w pobliżu domów nr 27 i 24

OBIEKT	ADRES
Cmentarz pocholeryczny	Położony w pobliżu drogi Owidz-Barchnowy po jej pn-wsch stronie, na szczycie pagórka odległy od wsi ok. 800 m w str pn-zach

## **KOLINCZ**

Dawna nazwa: Kalensch, niem. Kollenz

Typ układu: ulicówka z majątkiem

### **Historia**

Dobra rycerskie w lesistej okolicy nad Wierzycą z młynem i tartakiem. Parafia Jabłowo, szkoła na miejscu, poczta Starogród. W 1388 Konrad Zollner von Retenstein mistrz w. krzyżacki nadał wiernemu Tesławowi z Bonin na dziedziczną własność prawem chełmińskim 120 włók w miejscu, które Kalensch zwą.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona na wschód od miasta Starogard Gdański, bardzo ładnie położona – wybitne walory krajobrazowe oraz bliskość miasta powoduje jej niekontrolowany rozrost poprzez duży nacisk inwestycyjny. Wieś staje się osiedlem mieszkaniowym – sypialnią dla Starogardu. Domy mieszkalne budowane są w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo, trudno dostępnych.

Wieś o silnie przekształconym układzie ulicowym – uzupełniany i rozbudowany szczególnie w kierunku południowym o nową zabudowę o charakterze mieszkaniowym jednorodzinny.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	ul. Mostowa 1
Elektrownia wodna	ul. Mostowa 2
Budynek mieszkalny	ul. Mostowa 3
Budynek mieszkalny	ul. Mostowa 4
Figura Matki Boskiej	ul. Główna 68
Szkoła, ob. przedszkole	ul. Główna 52
Budynek gospodarczy	ul. Główna 52
Dwór, ob. budynek mieszkalny	ul. Główna 76
Fragment zieleni w zespole dworsko-parkowym	ul. Główna 76
Młyn wodny, ob. budynek gospodarczy	ul. Główna 104
Elektrownia wodna	ul. Główna 105
Budynek mieszkalny	ul. Polna 13
Leśniczówka Kochanki	54
Cmentarz żydowski	Na wzgórzu, na pd od zbiornika wodnego

OBIEKT	ADRES
Brama dworska	ul. Główna 76

## **KLONÓWKA**

Dawna nazwa: Renkieczkie, niem. Klonowken

Typ układu: wieś ulicowa z folwarkiem

### Historia

W 1565 r. Renkieczkie, dobra rycerskie. W XVIII w. obejmowało folwarki: Mosty, Najmusy, Marywil. W miejscu kościoła i szkoła, wielki ogród z parkiem, nowy dwór. Do dóbr należał znaczny obszar lasu. Przy wsi cmentarzyska pogańskie co świadczy o tym, iż jest to osada prastara. W południowo-zachodniej części wsi w lesie po lewej stronie od drogi do Barchnów, rozebrano wiele kręgów kamiennych. Znajdują się tu także kamienie gromadne i urny odosobnione. W 1877 r. istniał jeszcze jeden krąg, który w części był uszkodzony. Dobra królewskie. Wszyscy kolejni posiadacze o rodowodzie szlacheckim. Ostatni właściciele Kelkstein. Kościół parafialny istniejący od dawna.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona na wschód od miasta Starogard Gdański, o zachowanym układzie ulicowym. Zachowany jest zespół dworsko-parkowy. Panorama wsi czytelna w krajobrazie od strony południowej (od wiaduktu nad autostradą A1). Odznacza się zadrzewienie parku dworskiego, akcent w postaci wieży kościoła. Dominanta wieży kościoła również widoczna z drogi do Lipinek Szlacheckich (droga o wysokich wartościach krajobrazowych – atrakcyjne ciągi widokowe). Układ wsi bardzo dobrze zachowany. Zagrożeniem jest pojawiająca się nowa zabudowa niedopasowana gabarytami do tradycyjnej.

### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Kościół parafialny p.w. Świętej Katarzyny	ul. Kościelna 10

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Szkoła	ul. Kościelna 1
Budynek mieszkalny	ul. Kościelna 3
Budynek gospodarczy	ul. Kościelna 3
Organistówka, ob. budynek mieszkalny	ul. Kościelna 5, 7
Budynek mieszkalny plebanii	ul. Kościelna 9
Budynek gospodarczy plebanii	ul. Kościelna 9
Kapliczka przy plebanii	ul. Kościelna 10
Ogrodzenie kościoła	ul. Kościelna 10
Budynek mieszkalny	ul. Kościelna 33
Cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Kościelna

OBIEKT	ADRES
Park dworski	ul. Parkowa
Kuźnia w zespole dworsko-folwarcznym	ul. Parkowa
Brama w zespole dworsko-folwarcznym	ul. Parkowa
Transformator w zespole dworsko-folwarcznym	ul. Parkowa
Dawna płatkarnia w zespole dworsko-folwarcznym	ul. Parkowa
Dawna rządcówka	ul. Parkowa / Ceynowy
Kapliczka	ul. Lipowa 9
Cmentarz przykościelny (katolicki)	ul. Kościelna 10
Budynek gospodarczy	ul. Kościelna 35

## **RYWAŁD**

Dawna nazwa: Nieradowo, niem. Reivalde, Rudowe, Meradow, Niradowe (1306), Hnie (1343), Rabenwalde (1341), Rinwald (1583)

Typ układu: owalnica

### **Historia**

Wojewoda pomorski Święca i jego syn sprzedaje Krzyżakom za 40 grzywien. Przywilej wystawił w 1341 r. komtur gniewski Hermann v. Kudorf. W przywileju tym poświadcza komtur, że jego poprzednicy założyli wieś Rabenwalde, nadając Mikołajowi sołtysowi von Gabelow, t.j. z Jabłowa 45 włók na prawie chełmińskim z sołectwem, Zakon sobie zastrzegł sądownictwo nad Prusakami, Polakami i Wendami i tymi, którzy innym mówią językiem i nie mają prawa chełmińskiego, także karczma miała do zakonu należeć. Sołtys otrzymał prawo rybołówstwa dla własnego stołu, lecz tylko przez 3 godziny w środę, piątek i sobotę.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona na wschód od miasta Starogard Gdański, o zachowanym układzie ruralistycznym. Wieś o charakterze rolniczym.

Układ wsi bardzo dobrze zachowany. Dawny dwór z folwarkiem został rozbudowany w kierunku południowym o dalsze zabudowania gospodarcze. Na zachód, w pewnej odległości od wsi znajdują się nowe osiedle mieszkaniowe oraz zabudowa produkcyjna.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Kapliczka – figura Matki Boskiej	ul. Starogardzka Centrum wsi, naprzeciw przystanku PKS
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 8
Piwniczka	ul. Okrężna 8
Stodoła	ul. Okrężna 8
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 5

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 4
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 3
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 2
Budynek mieszkalny	ul. Okrężna 1
Dwór, ob. przedszkole i budynek mieszkalny	ul. Starogardzka 61
Brama w zespole folwarcznym	ul. Starogardzka 61
Budynek mieszkalny	ul. Starogardzka 40
Budynek gospodarczy	ul. Szkolna 1
Budynek mieszkalny	ul. Starogardzka 57

## **BRZEŻNO**

Dawna nazwa: niem. Bresnow

Typ układu: owalnica

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona na wschód od miasta Starogard Gdański, o zachowanym układzie ruralistycznym. W środku wsi zachowany zbiornik wodny. Układ starej wsi dobrze zachowany, jednak dookoła widoczny duży nacisk inwestycyjny – duże osiedla mieszkaniowe otoczone lasem powstają w kierunku autostrady.

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Szkoła podstawowa	ul. Szkolna 5
Obora, ob. budynek gospodarczy	ul. Szkolna 5
Budynek mieszkalny	ul. Szkolna 4
Budynek mieszkalny	ul. Główna 3
Budynek mieszkalny	ul. Główna 4
Budynek mieszkalny	ul. Główna 1
Kapliczka figury Chrystusa Króla	ul. Kasztanowa Na cmentarzu
Cmentarz katolicko-ewangelicki	Na skraju wsi, przy drodze do Klonówki, odległy od zabudowań ok. 200m
Kapliczka	ul. Okrężna 1
Budynek mieszkalny	ul. Piaskowa 2
Budynek mieszkalny	ul. Piaskowa 5



## **SZPEGAWSK**

Dawna nazwa: niem. Spengawskén, Spangoskow (1323), Springow (1341), Spangawsk (1341), Spangawsko (1534), Spęgawsk (1583 i 1682), Szpęgawsko (1595, 1641 i 1710)

Typ układu: wieś folwarczna

### **Historia**

Były to dobra rycerskie. We wsi istniała gorzelnia parowa, cegielnia, zakład sztucznego wylęgania ryb, szkoła ewangelicka. Dla dzieci katolicka szkoła była w Ciecholewach. Rozłożony malowniczo między dwoma jeziorami, teren wycieczek z Tczewa, Starogardu i Gdańska. Majątek od 1686 posiadali Czarlińscy. W XVI w. kościół został zburzony w ramach reformacji. W 1711 roku była po kościele tylko Boża Męka. Później ją znieśli i pobudowali dom dla robotników, którzy na cmentarzu mieli swój ogród. Przy końcu XVIII w. dziedzicami byli Piwnicy, katolicy, którzy zamierzali odbudować kościół

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona na wschód od miasta Starogard Gdański, pomiędzy dwoma jeziorami. Dziś przecięta przez drogę krajową nr 22. Teren o dużych walorach krajobrazowych.

Droga krajowa przecięta wieś na dwie części północną i południową. Północna część z wybudowaniami i szkołą została odcięta od reszty (części z majątkiem). Dwór z parkiem dobrze zachowany – obecnie DPS.

### **Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków**

OBIEKT	ADRES
Dwór ob. dom pomocy społecznej	ul. Kasztanowa 24
Park dworski	ul. Kasztanowa 24
Zespół dworsko-parkowy	ul. Kasztanowa 24

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek gospodarczy w zespole dworskim	ul. Starogardzka 8
Budynek mieszkalny	ul. Starogardzka (przy 8)
Grobowiec na cmentarzu ewangelickim	na cmentarzu ewangelickim
Szkoła, ob. przedszkole	ul. Starogardzka 13
Budynek mieszkalny PKP	ul. Starogardzka 11
Budynek gospodarczy PKP	ul. Starogardzka 11
Budynek mieszkalny PKP	ul. Starogardzka 10
Budynek mieszkalny PKP	ul. Starogardzka 9
Budynek gospodarczy PKP	ul. Starogardzka 9
Budynek mieszkalny - poniatówka	ul. Kolejowa 4
Stodoła	ul. Kolejowa 4

OBIEKT	ADRES
Obora	ul. Kolejowa 4
Budynek mieszkalny obok dworca	ul. Kolejowa 2
Cmentarz ewangelicki	Poza wsią, na terenie leśnym, ok. 1500m na zach. od torów kolejowych
Budynek gospodarczy	ul. Starogardzka 13
Dworzec PKP	ul. Kolejowa

## **ZDUNY**

Dawna nazwa: niem. Zduny

Typ układu: wieś folwarczna

### **Historia**

Dawne dobra rycerskie. Na miejscu znajdowała się gorzelnia i cegielnia oraz hodowla bydła, świń i owiec. Był to folwark rodziny Piwnickich.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona po dwóch stronach drogi krajowej nr 22. Brak śladów dawnego założenia – w jego miejscu zabudowa wielorodzinna niedopasowana do krajobrazu wiejskiego.

Droga krajowa przecięła wieś na dwie części północną i południową. Po stronie południowej wieś, gdzie dawniej znajdował się majątek – dziś brak śladów założenia, w jego miejscu znajduje się zabudowa wielorodzinna. Po stronie północnej duże obszary sadów, nowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz letniskowa (w kierunku jeziora).

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	5
Budynek mieszkalny	6
Budynek mieszkalny	19, 20
Budynek mieszkalny	46
Transformator w zespole zagrody	14
Gorzelnia ob. budynek mieszkalny	26

## **KOKOSZKOWY**

Dawna nazwa: Kokoszki, niem. Kokoschken

Typ układu: wieś folwarczna

### **Historia**

Dawniej wieś kościelna – parafialna. W XVIII w. liczyła 298 katolików, 69 ewangelików, 21 domów. We wsi znajdowały się parafia i szkoła. Jak przekazują źródła pisane, wieś istnieje od najdawniejszych czasów. Były to dobra rządowe w XII w. darowane Joannitom, po nich

właścicielami byli Krzyżacy, później Polacy. Królowie polscy wydawali te dobra w dzierżawę tenutom. Kościół przez wiele lat w XVI w. był luterański. Od 1653 kościół oddany Dominikanom z Tczewa. Przy nim szpital dla dwóch ubogich, kółko różańcowe od 1853 i trzeźwości. Dawniej istniały w tej parafii 2 kościoły w Liniewcu (Linowcu) i Szpęgawsku. Pierwszy został zburzony za krzyżaków drugi w czasie reformacji.

#### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona na północ od miasta Starogard Gdański, rozcięta drogą Starogard – Gdańsk. Kościół widoczny w panoramie wsi, wśród nowej zabudowy.

Układ historyczny nie zachowany. Wieś została rozcięta drogą Gdańsk – Starogard Gdański. W części zachodniej znajduje się kościół z najstarszą częścią wsi. Teren byłego majątku znajduje się po stronie wschodniej – majątek został zdegradowany powojenną zabudową. Zauważalne jest duże ciążenie w kierunku miasta – nowe zespoły zabudowy jednorodzinnej lokalizowane są w kierunku miasta, w południowo-wschodniej oraz południowo-zachodniej części wsi.

#### Wartości materialne – obiekty wpisane do rejestru zabytków

OBIEKT	ADRES
Kościół parafialny p.w. św. Barbary	ul. Szkolna 10

#### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Ogrodzenie kościoła p.w. św. Barbary oraz cmentarza przykościelnego	ul. Szkolna 10
Plebania	ul. Szkolna 6
Spichlerz	ul. Gdańska 11
Budynek mieszkalny – poniatówka	ul. Druha Grzybka 68
Budynek mieszkalny – poniatówka	ul. Podgórna 7
Stodoła	ul. Podgórna 7
Obora	ul. Podgórna 7
Stodoła	ul. Podgórna 9
Obora	ul. Podgórna 9
Stodoła	ul. Podgórna 10
Obora	ul. Podgórna 10
Budynek mieszkalny – poniatówka	ul. Polna 4
Budynek mieszkalny – poniatówka	ul. Polna 5
Obora	ul. Polna 5
Budynek gospodarczy	ul. Spacerowa 8
Cmentarz przykościelny (katolicki)	ul. Szkolna 10

OBIEKT	ADRES
Cmentarz katolicki	Na zach. Od wsi, przy drodze gruntowej po pn stronie, oddalony od centrum wsi o ok. 500m

### Stan zachowania

## **CIECHOLEWY**

Dawna nazwa: niem. Czechlau

Typ układu: wieś folwarczna

### Historia

Wieś o rodowodzie rycerskim w pow. starogardzkim (XVIII w.), milę drogi od Starogardu, o obszarze ziemi ok. 4919 m, liczbie mieszkańców: 160 katolików i 46 ewangelików, 13 domów mieszkalnych, w parafii Kokoszki. Stacja pocztowa Swaroszyn.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona wśród lasów, składająca się z siedlisk lokalizowanych wzdłuż czterech przecinających się dróg.

Układ dawnego majątku nieczytelny. Zabudowania w formie pojedynczych siedlisk rozległe, położone wzdłuż czterech przecinających się dróg. Następuje uzupełnienie zabudowy wzdłuż dróg, zabudową niezwiązaną z rolnictwem

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Leśniczówka, ob. budynek mieszkalny	45
Stodoła w zespole leśniczówki, ob. budynku mieszkalnego	45
Obora w zespole leśniczówki, ob. budynku mieszkalnego	45
Stodoła	2
Budynek mieszkalny z cz. gospodarczą	14
Budynek mieszkalny z cz. gospodarczą	17
Budynek mieszkalny	18
Obora	18
Stodoła	18
Budynek mieszkalny – poniatówka	40
Obora	40
Szkoła, ob. budynek mieszkalny	42

## **TRZCIŃSK**

Dawna nazwa: niem. Labuhnken

Typ układu: wieś wielodrożna

### Historia

Wieś o rodowodzie szlacheckim. Należąca do dzisiaj do parafii Godziszewo. W XVIII w. we wsi znajdowała się szkoła. Mieszkańców było: 255 katolików, 147 ewangelików. Dawniej była to własność Bonifratów. Do końca XVIII w. istniała we wsi kaplica. Ze względu na strukturę mieszkańców we wsi zachował się szczątkowo cmentarz ewangelicki.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona wzdłuż drogi Starogard – Gdańsk. Wyraźną dominantą jest wieża radiowo-telewizyjna. Dawna zabudowa uzupełniona nową, często niedopasowaną do zabudowy tradycyjnej.

Następuje uzupełnienie zabudowy wzdłuż dróg, zabudową niezwiązaną z rolnictwem, w oddaleniu od głównej drogi także w postaci zespołów zabudowy.

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Cmentarz ewangelicki	Po wsch stronie drogi Trzczańsk – Kokoszkowy, ok. 300 m od zabudowań w pd części wsi
Szkoła, ob. budynek mieszkalny	13
Budynek mieszkalny	35

## **SIWIAŁKA**

Dawna nazwa: niem. Schiwiälken

Typ układu: wieś wielodrożna

### Historia

Wieś w XVIII w. posiadała mieszkańców: 307 ewangelików oraz 85 katolików. We wsi istniała szkoła ewangelicka. W tym okresie odkryto we wsi starożytny okop.

### Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania

Wieś położona wzdłuż drogi Starogard – Gdańsk, w północnej części gminy. Zabudowa zlokalizowana wzdłuż drogi oraz wokół placu. Ze względu na atrakcyjne położenie krajobrazowe występuje nacisk inwestycyjny zabudowy rekreacyjnej (nad jeziorem Godziszewskim). Zachodnia część obrębu należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Wierzycy”.

Układ dawnej wsi silnie rozbudowany/przekształcony. W centrum wsi znajduje się dawna zabudowa zlokalizowana wzdłuż drogi oraz wokół placu i dróg odchodzących.

### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	6
Budynek gospodarczy	6
Budynek mieszkalny	8
Budynek mieszkalny	9

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	13
Budynek gospodarczy	13
Obora	13
Stajnia	15a
Cmentarz ewangelicki	Naprzeciw domu nr 16

## **JANIN**

Dawna nazwa: niem. Janin

Typ układu: wieś ulicowa

### **Historia**

W założeniu miała to być wieś folwarczna należąca do Obozina. W XVIII w. była to parafia Godziszewo, szkoła Obozin, poczta Skarszewy.

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś o malowniczym położeniu. Po zachodniej stronie drogi pozostałości niewielkiego majątku folwarcznego. Układ dawnej wsi uzupełniony nową zabudową.

### **Wartości materialne – obiekty w GEZ**

OBIEKT	ADRES
Budynek mieszkalny	8
Budynek mieszkalny	10
Obora	12
Budynek mieszkalny	13
Budynek mieszkalny	15
Obora	15
Kapliczka z figurą Matki Boskiej	26
Obora	26
Budynek mieszkalny	28

## **LINOWIEC**

Dawna nazwa: niem. Lienfitz

Typ układu: wielodrożna

### **Wartości przestrzenne i krajobrazowe, stan zachowania**

Wieś położona przy drodze Starogard-Skarszewy o niewielkich walorach krajobrazowo-kulturowych. W centrum wsi budynek dawnej szkoły. Od strony Starogardu pozostałości zabudowania dawnego dużego gospodarstwa.

Układ wsi rozbudowany. Czytelne dawne centrum wsi z budynkiem dawnej szkoły.

#### Wartości materialne – obiekty w GEZ

OBIEKT	ADRES
Szkoła, ob. budynek mieszkalny i świetlica	21
Obora w zespole folwarcznym	
Cmentarz ewangelicki	Na pd od wsi, po wsch stronie szosy Linowiec Starogard

### **3.3.3. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

„formami ochrony zabytków są:

- 1) *wpis do rejestru zabytków;*
- 1a) *wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;*
- 2) *uznanie za pomnik historii;*
- 3) *utworzenie parku kulturowego;*
- 4) *ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.”*

Ponadto zgodnie z ustawą „*W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:*

- 1) *zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
- 2) *innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;*
- 3) *parków kulturowych.*

Na obszarze gminy Starogard Gdański obszary i obiekty stanowiące najcenniejsze zasoby środowiska kulturowego objęte zostały ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych oraz wpis do ewidencji zabytków.

W rejestrze zabytków wpisanych jest 12 obiektów architektury lub zespołów zabudowy (założenia dworsko-parkowe i pałacowo-parkowe) oraz 9 stanowisk archeologicznych (Wykaz obiektów i obszarów oraz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków woj. pomorskiego zawiera aneks nr 1 do niniejszego opracowania).

W gminnej ewidencji zabytków ujętych jest 291 obszarów i obiektów, z czego 12 to obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego, zaś 83 obiekty figurują w wojewódzkiej ewidencji zabytków (Wykaz obiektów i obszarów figurujących w gminnej ewidencji zabytków zawiera aneks nr 2 do niniejszego opracowania, wykaz obiektów i obszarów figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiera aneks nr 3 do niniejszego opracowania)..

Tab. 19. Liczba obiektów ujętych w GEZ z podziałem na miejscowości

Obręb ewidencyjny	Liczba obiektów
Barchnowy	5
Brzeźno Wielkie	11
Ciecholewy	12
Dąbrówka	9
Jabłowo	17
Janin	9
Klonówka	20
Kokoszkowy	18
Kolnicz	15
Koteże	13
Krąg	26
Linowiec	3
Lipinki Szlacheckie	3
Nowa Wieś Rzeczna	9
Okole	1
Owidz	10
Rokocin	3
Rywałd	14
Siwiałka	9
Stary Las	3
Sucumin	15
Sumin	36
Szpegawsk	19
Trzecińsk	3
Zduny	6
Żabno	2
<b>Suma:</b>	<b>291</b>

W gminnej ewidencji zabytków ujętych jest także 623 zabytków archeologicznych, z tym że w zakresie zabytków wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych stale trwają prace nad jej aktualizacją i weryfikacją, stąd ostateczna liczba zabytków archeologicznych figurujących w ewidencji zabytków podlega ciągłym zmianom.

Na obszarze gminy znajduje się miejsce pamięci narodowej upamiętniające miejsce kaźni w Lesie Szpegawskim - serię zbiorowych egzekucji przeprowadzonych przez okupantów niemieckich w czasie II wojny światowej w okresie od września 1939r. do stycznia 1940r. Na miejsce pamięci składają się pomniki upamiętniające tragiczne wydarzenia, w tym pomnik z nazwiskami zidentyfikowanych ofiar postawiony w 80-tą rocznicę wydarzeń, teren cmentarza i tereny grobów masowych ofiar zbrodni. Miejsca te znajdują się w lesie w kilku lokalizacjach.



W obszarze gminy nie występują obiekty wpisane na Listę Skarbów Dziedzictwa, nie uznano zabytków za pomnik historii, nie utworzono parku kulturowego; brak jest także obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej, pochodzących z okresu po II Wojnie Światowej.

### 3.5. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

#### 3.5.1. Warunki zamieszkiwania

Według GUS w końcu 2017 r. na terenie gminy Starogard Gdański było 4256 mieszkań o łącznej liczbie izb 20241, i powierzchni użytkowej 471771m<sup>2</sup>

Wskaźniki wyrażający przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania jak i przeciętną powierzchnię na osobę w gminie Starogard Gdański są wyższe od podobnych wskaźników zarówno dla gmin wiejskich województwa jak i gmin porównywalnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie jest o przeszło 15 m<sup>2</sup> wyższa od przeciętnej w gminach wiejskich województwa.

Przeciętna liczba osób na mieszkanie jest podobna do liczby w gminach porównywalnych jak i gminach wiejskich ogółem. Szacunkowy wskaźnik samodzielności zamieszkiwania w gminie wynosi około 1,17 to znaczy, że na 100 mieszkań przypada odpowiednio 117 gospodarstw.

W ostatnich 10-ciu latach widać dużą poprawę warunków zamieszkania. Średnia wielkość mieszkania zwiększyła się o 12 m<sup>2</sup> a przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę o 3,4 m<sup>2</sup>.

Porównanie wskaźników zawierają poniższe tabele (tab. 20. i 21).

Tabl. 20 Gmina Starogard Gdański - wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych na tle województwa i gmin porównywalnych

Wyszczególnienie	Liczba mieszkań na 1000 ludności	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę	Przeciętna liczba osób	
				na mieszkanie	na izbę
Województwo pomorskie	372	72,1	26,8	2,7	0,7
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	279	95,1	26,5	3,6	0,8
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	261	110,8	28,9	3,8	0,8
Gmina Tczew	260	100,6	26,2	3,8	0,9
Gmina Chojnice	268	101,0	27,1	3,7	0,8

Tab. 21. Wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania w gminie Gmina Starogard Gdański

Wyszczególnienie	2008	2012	2017
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	258	254	261

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m <sup>2</sup>	98,6	106,6	110,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę	25,5	27,1	28,9
Przeciętna liczba osób na mieszkanie	3,9	3,9	3,8
Przeciętna liczba osób na izbę	0,9	0,8	0,8

### 3.5.2. Poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej

Na ocenę warunków zamieszkiwania wpływa poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej; wyraża się to udziałem ludności korzystającej z sieci wodociągowej, gazowej i kanalizacji.

Na koniec 2017 r. w gminie Starogard Gdański wielkości te wg danych GUS przedstawiały się następująco:

Wodociągi:

- długość czynnej sieci rozdzielczej – 237 km,
- przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 3110,
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej – 13198 mieszkańców,
- zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca – 26,5m<sup>3</sup>

Kanalizacja:

- długość czynnej sieci kanalizacyjnej – 90,3km,
- przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 1705,
- ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej – 7850 mieszkańców,

Sieć gazowa:

- długość czynnej sieci ogółem w m - 55580
- długość czynnej sieci przesyłowej w m - 8660
- długość czynnej sieci rozdzielczej w m - 46920
- czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych – 617,
- czynne przyłącza do budynków mieszkalnych – 601,
- odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem – 529,
- ludność korzystająca z sieci gazowej – 2892

Tab. 22 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności. (Stan w dniu 31.12. 2017 r. - wg GUS)

	Wodociąg	Kanalizacja - łazienka	Gaz
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	90,8	60,7	6,4
<b>Gmina Starogard Gdański</b>	80,9	48,1	17,7
Gmina Tczew	100,0	95,2	44,7
Gmina Chojnice	88,7	64,6	8,6

Tab. 23 Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań. (Stan na 31.12. 2017r - wg GUS.)

Wyszczególnienie	Wodociąg	Ustęp spłukiwany	Łazienka	Centralne ogrzewanie	Gaz z sieci
Gmina Starogard Gdański	97,7	95,3	93,8	87,1	12,5
Gmina Tczew	99,1	95,7	92,0	85,4	44,7
Gmina Chojnice	99,1	95,9	92,1	79,1	6,7

Z tabeli 31 wynika, że poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną (wodociąg, łazienka, centralne ogrzewanie) w gminie wiejskiej Starogard Gdański jest zbliżony do wyposażenia w gminach porównywalnych.

### 3.5.3. Rynek pracy

#### Miejsca pracy

Na koniec 2017 r. na terenie gminy Starogard Gdański zarejestrowanych było 1496 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 1466 w sektorze prywatnym.

Tab. 24 Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie zarejestrowanych w rejestrze Regon wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)

Działy gospodarki narodowej	Liczba podmiotów w mieści	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Ogółem	1496	27	1466
Rolnictwo leśnictwo i rybactwo	34		34
Górnictwo i wydobywanie			
Przetwórstwo przemysłowe	148		148
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz	1		1
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz rekultywacja	8	2	6
Budownictwo	288	1	287
Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów samochodowych i motocykli	417		417
Transport i gospodarka magazynowa	109		109
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	39	1	38
Informacja i komunikacja	19		19
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	36		36

Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	26	2	24
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	95		94
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	40		40
Administracja publiczna, obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7		7
Edukacja	36	17	19
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	74	2	72
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	15	2	13
Pozostała działalność usługowa	98		98

Tab. 25 Podmioty wg klas wielkości

Wielkość podmiotu	Liczba
Ogółem	1496
0 - 9	1417
10 - 49	65
50 - 249	14
250 - 999	0

Tab. 26 Pracujący w gospodarce narodowej w gminie Starogard Gdański i gminach porównywalnych (w podmiotach o zatrudnieniu powyżej 9 osób). (Stan w dniu 31.12. 2017r. wg GUS)

Sekcja	Gmina Starogard Gdański		Gmina Tczew		Gmina Chojnice	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
<b>Ogółem</b>	2762	100,0	4444	100,0	3055	100,0
<b>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</b>	52	1,9	55	1,2	101	3,3
<b>Przemysł i budownictwo</b>	1597	57,8	3547	79,8	1424	46,6
<b>Handel, naprawy pojazdów, transport, gospodarka magazynowa, zakwaterowanie, gastronomia, informacja i komunikacja</b>	544	19,7	165	3,7	878	28,7

<b>Działalność finansowa, ubezpieczenia, obsługa rynku nieruchomości</b>	569	20,6	677	15,2	652	21,3
--	-----	------	-----	------	-----	------

Na 1000 mieszkańców gminy przypada około 170 miejsc pracy w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób. Pozostałe to miejsca pracy w podmiotach o zatrudnieniu do 9 osób. Liczba ich jest wielkością trudną do określenia i została przyjęta szacunkowo<sup>5</sup>. Pomocna w tym jest informacja o liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą - takich osób na koniec 2017r. było 1248.

Tab. 27 Osoby fizyczne prowadzący działalność (Stan w dniu 31.12. 2017 r. wg GUS)

Sekcje	Gmina Starogard Gdański		Gmina Tczew	Gmina Chojnice
	Liczba	%	Liczba	Liczba
<b>Ogółem</b>	1248	100,0	1219	1194
<b>Rolnictwo leśnictwo i rybactwo</b>	23	1,8	13	52
<b>Górnictwo i wydobywanie</b>		0,0	2	2
<b>Przetwórstwo przemysłowe</b>	115	9,2	136	121
<b>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz</b>		0,0		
<b>Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz rekultywacja</b>	5	0,4	1	1
<b>Budownictwo</b>	272	21,8	255	251
<b>Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów samochodowych i motocykli</b>	370	29,6	288	256
<b>Transport i gospodarka magazynowa</b>	99	7,9	120	78
<b>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</b>	34	2,7	39	59
<b>Informacja i komunikacja</b>	18	1,4	28	16
<b>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa</b>	36	2,9	32	16
<b>Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości</b>	4	0,3	8	9
<b>Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</b>	92	7,4	111	118
<b>Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca</b>	34	2,7	29	51
<b>Administracja publiczna, obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne</b>	1	0,1		

<sup>5</sup> Sprawozdawczość GUS nie obejmuje pracujących w podmiotach o zatrudnieniu do 9 osób

<b>Edukacja</b>	17	1,4	30	33
<b>Ochrona zdrowia i opieka społeczna</b>	71	5,7	68	79
<b>Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją</b>	8	0,6	14	4
<b>Pozostała działalność usługowa</b>	49	3,9	45	48

Liczbę pracujących w podmiotach gospodarczych o zatrudnieniu poniżej 9 osób (w podmiotach nie podlegającej statystyce) szacuje się na ok. 2600 osób. Jeżeli szacunek jest trafny, oznacza to, że zatrudnienie w małych podmiotach jest równie znaczące jak to objęte statystyką. Na 1000 mieszkańców gminy przypada zatem ok. 330 miejsc pracy, co jest wielkością niewystarczającą i zmusza mieszkańców do szukania miejsc pracy poza gminą.

Tabl.28 Osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 mieszkańców (stan w dniu 31.12. 2017r.)

<b>Wyszczególnienie</b>	<b>Gmina Starogard Gdański</b>	<b>Gmina Tczew</b>	<b>Gmina Chojnice</b>
<b>Ogółem</b>	76,5	84,6	63,1
<b>Rolnictwo leśnictwo i rybactwo</b>	1,4	0,9	2,7
<b>Przetwórstwo przemysłowe</b>	7,1	9,4	6,4
<b>Budownictwo</b>	16,7	17,7	13,3
<b>Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów</b>	22,7	20,0	13,5
<b>Transport, gospodarka magazynowa</b>	6,1	8,3	4,1
<b>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</b>	2,1	2,7	3,1
<b>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa i związana z obsługą rynku nieruchomości i firm</b>	2,5	2,8	1,3
<b>Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</b>	5,6	7,7	6,2
<b>Ochrona zdrowia i opieka społeczna</b>	4,4	4,7	4,2
<b>Pozostała działalność usługowa</b>	3,0	3,1	2,5

Ilość osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 mieszkańców w gminie Starogard Gdański jest niższa do ilości w porównywalnej gminie. Tczew a wyższą niż w gminie Chojnice. Miejsca pracy podobnie jak w większości tej wielkości gmin to głównie praca w handlu i naprawach, budownictwie oraz w przetwórstwie przemysłowym.

## Bilans zasobów pracy

Bilans zasobów pracy na koniec roku 2017 ma charakter szacunkowy, gdyż szacowana jest zarówno liczba aktywnych zawodowo, jak i liczba pracujących w gminie. Wynikowy charakter ma też wielkość salda dojazdów do pracy. Jest on różnicą nieznannej liczby dojazdów do pracy i wyjazdów poza gminę.

Liczba aktywnych zawodowo	7600– szac.
Liczba pracujących w podmiotach powyżej 9 osób około	2800
Liczba pracujących w podmiotach poniżej 9 osób	2600 - szac.
Liczba pracujących w rolnictwie	1300
Liczba bezrobotnych około	280
Saldo dojazdów do pracy	ok. minus 620 - szac.

Saldo dojazdów do pracy jest ujemne tzn. występuje przewaga wyjazdów do pracy poza gminą nad przyjazdami. W wielkości tej ujęte są również osoby pracujące za granicą. Wyjazdy do pracy poza gminą wynikają z braku wystarczającej liczby miejsc pracy na jego terenie. Liczba miejsc pracy w gminie pokrywa bowiem ok. 88% potrzeb lokalnego rynku pracy. Dla około 7600 aktywnych zawodowo mamy do dyspozycji około 6700 miejsc pracy, a i te też częściowo zajmowane są przez dojeżdżających spoza gminy, między innymi przez osoby o wyższych kwalifikacjach, których brakuje w gminie.

## Wielkość i struktura bezrobocia

W końcu 2018 roku w gminie Starogard Gdański było zarejestrowanych 275 bezrobotnych. Kobiety stanowiły 70% bezrobotnych. Młodzi ludzie w wieku do 25 lat to 19,6% bezrobotnych, a długotrwale bezrobotni 24,7%. Stopa bezrobocia w gminie kształtuje się obecnie na poziomie 4%

Struktura wykształcenia bezrobotnych w gminie przedstawia się następująco:

wykształcenie: wyższe	10,5%
policealne i średnie zawodowe	24,7%
średnie ogólnokształcące	14,9%
zasadnicze zawodowe	20,7%
gimnazjalne i poniżej	29,1%

Ze statusu bezrobotnego najczęściej korzystają osoby o niskim wykształceniu – osoby te częściej niż wyżej wykształcone pracują w szarej strefie. Ten fakt w znacznym stopniu obniża wiarygodność danych o bezrobociu

Tab. 29. Liczba bezrobotnych w Gminie Starogard Gdański w latach 2009-2018 wg danych GUS i PUP w Starogardzie Gdańskim

Rok	Ogółem	Kobiety		Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %
		Liczba	%	
2009	907	521	57,4	9,6
2010	877	492	56,1	9,0

2011	967	559	57,8	9,8
2012	1024	561	54,8	10,1
2013	914	533	58,3	8,8
2014	709	427	60,2	6,7
2015	550	349	63,5	5,2
2016	395	259	65,6	3,7
2017	264	185	70,1	2,5
2018	275	192	69,8	2,9

### 3.5.4. Usługi dla ludności

Wg danych GUS na końcu 2017 roku na terenie gminy Starogard Gdański zarejestrowanych było 1496 podmiotów gospodarczych z czego 1248 to zakłady osób fizycznych, 65 podmioty zatrudniające od 10 – 49 pracowników, 14 zatrudniające od 50 – 249.

Z większych zakładów w gminie należy wymienić:

Brzeźno Wielkie:

Firma Landzberg – produkcja kotłów CO, konstrukcje stalowe.

Dąbrówka:

Tartak.

Janin:

Simbesco Polska – produkcja z zakresu wentylacji, chłodnictwa, klimatyzacji, Stolemex – producent krat pomostowych.

Jabłowo:

Gminny Zakład Usług Komunalnych, Elewator – magazyny zbożowe.

Klonówka:

Piekarnia, Elektrownia wodna.

Kokoszkowy:

Meble Frost – produkcja mebli, Centrum ogrodnicze, Poldach – pokrycia dachowe, Intercars – hurtownia motoryzacyjna, Tas – produkcja opakowań z tworzyw sztucznych Honia – hurtownia artykułów papierniczych, Contes – zakład produkcji obuwia, Firma Broker – ferma drobiu, Zbigniew Milewski – produkcja wałków malarskich, Ryszard Stobba – produkcja wyrobów ze szkła.

Kolincz:

Szkółka roślin ozdobnych Clematisy, Halicki zakład produkcji mebli, Elektrownia wodna „Owidz”, Sławomir Borowiak – Gospodarstwo Ogrodniczo-Rolne.

Koteże:

Drukarnia BB i spółka, Dawika – hurtownia agregatów prądotwórczych, pilarek i pomp wodnych, KalCargo – transport, spedycja krajowa i międzynarodowa, Terbud – hurtownia materiałów budowlanych, Tartak Alina.

Krag:



Graso – produkcja maszyn pakujących, Termetal – produkcja konstrukcji stalowych, Kręski Młyn – zajazd, restauracja, agroturystyka.

Linowiec:

TCo Trading Company – akcesoria meblowe, Reflex – produkcja wyrobów ze szkła, Jawor – producent mebli, Mirra – hurtownia stali, Camelia – hurtownia odzieży używane.j

Lipinki Szlacheckie:

Marmurex – zakład kamieniarski, Cyprysik – szkółka drzew i krzewów.

Nowa Wieś Rzeczna:

Medpharma – centrum rehabilitacyjno – lecznicze, Sputnik – producent drzwi, Ega – hurtownia narzędzi, Śrubmet – hurtownia wyrobów metalowych, Centrum klinkieru – hurtownia materiałów z klinkieru, Wexal – producent mebli tapicerowanych, Dachowe Centrum – hurtownia materiałów budowlanych, JM Auto – stacja kontroli pojazdów i autohandel, Elektrownia wodna.

Okole:

Dropol Meble – producent mebli tapicerowanych, Cegłowscy – opony, Serwis ogumienia, Autos – hurtownia części do samochodów ciężarowych.

Owidz:

Grodzisko Owidz, Graso Biotech – producent podłoży mikrobiologicznych.

Rokocin:

HADM Gramatowski – salony Skody i Kia, Drog Trans – sprzedaż kruszywa, betonu, Koszałka – hurtownia AGD, Dombud – hurtownia materiałów budowlanych, Broker – hurtownia materiałów budowlanych, Gillmet – producent konstrukcji stalowych, Hebeldom – domy z drewna, Hubertus – hotel, restauracja, Zajazd Podolski.

Rywałd:

Techrol – produkcja wyrobów metalowych, Drutex Glaner Krzysztof – produkcja konstrukcji stalowych, Resto Design – producent mebli.

Sumin:

Karczma „Pod Wygodą”.

Sucumin:

Bogun Dorota – szkółka drzew i krzewów, Bat Forum – produkcja maszyn pakujących, Niertech – produkcja wyrobów metalowych, Euro Trans – transport ciężarowy, części do samochodów ciężarowych

Stary Las:

Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych.

Siwiałka:

Maszrol – producent stolarki okiennej.

Szpegawsk:

Karczma Kociewska – restauracja.

Zduny:

Kooperol – producent produktów mięsnych, magazyny wysokiego składowania, Empac – producent opakowań typu big bag.

Zdecydowana większość to małe zakłady osób fizycznych prowadzą działalność, świadczącą usługi handlowe, transportowe, naprawy, budowlane czy przetwórstwo przemysłowe. Wydaje się że ich ilość to tylko kwestia rentowności. Mieszkańcy mogą korzystać z 22 sklepów w większości spożywczo – przemysłowych, 3 stacji paliw, dość bogatej oferty gastronomicznej a turyści noclegowej. Dobrze zaspokojone są usługi w zakresie oświaty. Gmina wykazuje dobre

wskaźniki wyrażone w liczbach uczniów przypadających na oddział, czy na pomieszczenie. Centralne położenie miasta (miasto w środku gminy) ma istotne znaczenie na kształtowanie się usług takich jak ochrona zdrowia, obsługi bankowe czy pocztowe. W tym zakresie usług mieszkańcy gminy w zasadzie zmuszeni są do korzystania na terenie miasta.

### 3.5.5. Oświata i wychowanie

#### Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne w gminie realizowane jest w 14 oddziałach przedszkolach zlokalizowanych w ośmiu szkołach podstawowych oraz w 7 oddziałach znajdujących się w dwóch przedszkolach publicznych. Łącznie obecnie w placówkach tych z wychowania przedszkolnego korzysta 500 dzieci. Ponadto szacuje się, że dodatkowo około 100 dzieci korzysta z przedszkoli miejskich zarówno publicznych jak i niepublicznych.

Tab.30. Publiczne placówki przedszkolne na terenie szkół.

Szkoła	Liczba dzieci od 3-5 lat	Liczba oddziałów	Liczba dzieci 6 letnich	Liczba oddziałów	Liczba pomieszczeń
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzeźnie Wielkim (ZWP Zduny, ZWP Szpęgawsk „O”)	25	2	10	1	3
Publiczna Szkoła Podstawowa w Dąbrówce (ZWP Dąbrówka „O”)	21	1	18	1	2
Publiczna Szkoła Podstawowa w Jabłowie (ZWP Lipinki Szlacheckie, ZWP Jabłowo „O”)	51	3	31	2	5
Publiczna Szkoła Podstawowa w Kokoszkowach (ZWP Krąg „O”)	15	1	20	1	2
Publiczna Szkoła Podstawowa w	44	3	25	1	3
Zespół Kształcenia i Wychowania w Rywałdzie (ZWP Kolincz, ZWP Rywałd)	27	2	0	0	2
Publiczna Szkoła Podstawowa w Suminie (ZWP Sumin „O”)	17	1	14	1	2
Publiczna Szkoła Podstawowa w Trzcińsku (ZWP Trzcińsk „O”)	15	1	12	1	2

Tab.31 Publiczne placówki przedszkolne poza placówkami w szkołach.

Nazwa placówki	Liczba oddziałów	Liczba dzieci	Liczba pomieszczeń	Liczba etatów pedagogicznych
Przedszkole Publiczne w Kokoszkowach	5	115	5	9,62

Przedszkole Publiczne w Rywałdzie	2	40	2	5
-----------------------------------	---	----	---	---

Na koniec 2017 r. w gminie było (wg GUS) 702 dzieci w wieku 3-6 lat.. Można przyjąć że dzieci w wieku przedszkolnym obecnie jest podobna ilość. W związku z tym poziom uczestnictwa w opiece przedszkolnej dzieci w gminie kształtuje się na poziomie około 70%.

### Szkolnictwo podstawowe

W gminie w roku szkolnym 2018/2019 w 8 szkołach podstawowych - placówkach oświatowych podporządkowanych samorządowi gminnemu uczyło się łącznie 1364 dzieci. W 4 z nich edukację kończyły ostatnie klasy gimnazjalne. Zajęcia odbywały się w 76 oddziałach, w 74 pomieszczeniach lekcyjnych. Średnio na jeden oddział i salę lekcyjną przypadało około 18 uczniów.

Tab.32. Publiczne placówki szkolne.

Szkoła	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba pomieszczeń lekcyjnych	Liczba etatów pedagogicznych	Szkoła posiada:
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzeźnie Wielkim	75	6	9	12,43	boisko, pomieszczenie do wf. bibliotekę, pracownię komputerową,
Publiczna Szkoła Podstawowa w Dąbrówce	69	6	6	13,7	boisko, pomieszczenie do wf. bibliotekę, pracownię komputerową,
Publiczna Szkoła Podstawowa w Jabłowie	230	12	11	27,96	boisko, salę gimnastyczną bibliotekę, pracownię komputerowe,
Publiczna Szkoła Podstawowa w Kokoszkowach	395	20	14	39,70	boisko salę gimnastyczną, bibliotekę, pracownię komputerowe, świetlicę,
Publiczna Szkoła Podstawowa w Rokocinie	111	6	7	14,55	boisko pomieszczenie do wf. bibliotekę, pracownię komputerowe, świetlicę
Publiczna Szkoła Podstawowa w Rywałdzie	253	12	12	22,28	boisko, salę gimnastyczną, Bibliotekę, pracownię komputerową, świetlicę
Publiczna Szkoła Podstawowa w Suminie	171	9	10	20,77	boisko, pomieszczenie do wf. bibliotekę, pracownię komputerową
Publiczna Szkoła Podstawowa w Trzciesku	60	5	5	9,12	boisko, pomieszczenie do wf. bibliotekę, pracownię komputerową

Szkoły w Jabłowie, Kokoszkowach, Rywałdzie i Suminie to szkoły z ostatnimi klasami gimnazjalnymi. Liczba etatów wykazanych w tabeli obejmuje również etaty nauczycieli wychowania przedszkolnego pracujących w oddziałach przedszkolnych mieszczących się w szkołach posiadających oddziały przedszkolne.

### Szkolnictwo ponad podstawowe

Jedyną placówką szkolnictwa ponad podstawowego na terenie gminy jest będące w gestii starostwa Technikum im. gen. Józefa Hallera w Owidzu. Szkoła dysponuje: dwoma, budynkami liczącymi łącznie 31 sal lekcyjnych, internatem z kompleksem gastronomicznym, salą gimnastyczną z kompleksem boisk, siłownią, salką fitness, centrum multimedialnym, biblioteką, pracownią gastronomiczną, pracownią chemiczną. Szkoła jest wyposażona w najnowocześniejszy i specjalistyczny sprzęt komputerowy. Oferta szkoły to: Technik żywienia i usług gastronomicznych hotelarstwa, geodeta, elektronik, mechatronik i informatyk.

## 3.5.6. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

### Zakłady Opieki Zdrowotnej

Podstawową jak i specjalistyczną opiekę zdrowotną na terenie gminy wiejskiej Starogard Gdański głównie świadczą Zakłady Opieki Zdrowotnej zlokalizowane na terenie miasta.

Z zakładów opieki zdrowotnej działających na terenie gminy należy wymienić:

- Ośrodek Zdrowia w Rywałdzie, gdzie pacjenci mają do dyspozycji lekarza pierwszego kontaktu.
- Centrum Rehabilitacyjno - Lecznicze MEDPHARMA w Nowej Wsi Rzecznej świadczące usługi w zakresie chirurgii jednego dnia, rehabilitacji dorosłych i dzieci, konsultacje specjalistyczne, leczenia schorzeń dna miednicy małej i odbytu.

Na terenie gminy nie ma apteki.

### Pomoc społeczna

Na terenie gminy Starogard Gdański działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zajmuje się on głównie rozdziałem zasiłków stałych i okresowych oraz zasiłków celowych, realizując pięć ustawy w ramach zabezpieczenia społecznego:

- Ustawa o pomocy społecznej
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych.
- Ustawa o pomocy uprawnionym do alimentów
- Ustawa o dodatkach mieszkaniowych i dodatkach energetycznych
- Ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci

Rzeczywistą liczbę rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2018 r. na terenie gminy przedstawia poniższa tabela (tab. 33)

Tabl. 33 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą w 2018 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób którym przyznano świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych	533	327	963

Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	7	7	25
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	529	323	951
Pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej – ogółem	291	291	873
W tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	61	61	168

Tab. 34 Powody przyznania pomocy w 2018 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	149	355
Sieroctwo	1	1
Bezdomność	17	18
Potrzeba ochrony macierzyństwa	83	438
Bezrobocie	151	475
Niepełnosprawność	144	350
Długotrwała lub ciężka choroba	160	380
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	67	265
Przemoc w rodzinie	10	37
Alkoholizm	17	26
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1

Mieszkańcy gminy mają do dyspozycji 2 domy pomocy społecznej oraz 2 placówki opiekuńcze. Są to:

- Dom Pomocy Społecznej w Szpęgawsku. Dysponuje 216 miejscami dla osób przewlekle psychicznie chorych
- Dom Pomocy Społecznej w Rokocinie. Dysponuje 86 miejscami. Obecnie korzysta z niego 51 dorosłych niepełnosprawnych umysłowo mężczyzn.
- Ponadto osoby niepełnosprawne mogą korzystać z Środowiskowego Domu Samopomocy. Jest to dom dziennego pobytu. Obecnie korzystają z niego 24 osoby – mieszkańcy gminy.
- Na terenie gminy działa 1 prywatny Dom Seniora „Pod Sosnami” w Rokocinie, dysponujący 30 miejscami a dwa następne są w budowie.

Jeszcze w 2020 r. planowane jest otwarcie kolejnego prywatnego Domu Seniora „Nad Stawem” w Janowie

### **3.5.7. Inne obiekty usługowe**

#### **Obiekty kultury**

Życie kulturalne na terenie Gminy Starogard Gdański skupia się wokół następujących ośrodków:

- Grodziska Owidz. Jest to instytucja kultury prowadzona przez gminę. Zajmuje się działalnością kulturalną i edukacyjną. Działa na terenie odtworzonej w 2012 roku wczesnośredniowiecznej osady. Infrastruktura zajmuje powierzchnię ponad 6 hektarów. Są tu: parking, amfiteatr na 400 osób, plac zabaw oraz karczma. Na jej terenie znajduje się jedyne w Europie Muzeum Mitologii Słowiańskiej. Ważnym aspektem oprócz działalności kulturalnoedukacyjnej tej instytucji jest element integracji środowiska.
- Biblioteki Publicznej w Kokoszkowach. Biblioteka posiada dodatkowo 2 punkty biblioteczne mieszczące się w świetlicach wiejskich w Szpęgawsku oraz Suminie. Łączny księgozbiór to około 21500 woluminów. Korzysta z nich około 830 czytelników. Mogą oni korzystać z katalogu elektronicznego. Biblioteka posiada 7 komputerów w tym 4 dostępne dla czytelników. Organizowane są tu spotkania autorskie, konkursy literackie i plastyczne, inscenizacje teatralne i edukacyjne, warsztaty filozoficzne itp.
- Świetlice wiejskie. Jest ich w gminie 17.

#### **Czynne obiekty sakralne**

Wszystkie obiekty sakralne na terenie gminy Starogard Gdański to kościoły wyznania rzymsko-katolickiego:

- Parafia p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Dąbrówce
- Parafia p.w. Świętego. Wawrzyńca w Jabłowie
- Parafia p.w. Świętej Katarzyny w Klonówce
- Parafia p.w. Świętej Barbary w Kokoszkowach
- Parafia p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kręgu.
- Parafia p.w. Świętego Jana Chrzciciela w Suminie wraz z kościołem filialnym p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Sucuminie

#### **Cmentarze**

Zmarli w gminie chowani są na cmentarzach przy parafialnych w Dąbrówce, Jabłowie, Klonówce i Kokoszkowach. Ponadto na cmentarzach w Kręgu i Suminie oraz dodatkowych cmentarzach w Jabłowie, Klonówce, Kokoszkowach. Bywają również pochówki na cmentarzach w mieście jak i na cmentarzach w gminach ościennych.

#### **Obiekty godne uwagi**

Na pewno obiektami godnymi uwagi są następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- Kościół Parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego XV w. wraz z ogrodzeniem w Dąbrówce.
- Kościół p.w. Świętego Wawrzyńca wraz z otoczeniem w Jabłowie.
- Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny w Klonówce.

- Kościół parafialny p.w. św. Barbary z XIV wraz z plebanią i otoczeniem w Kokoszkowach.
- Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XIX wieku wraz z najbliższym otoczeniem w Kręgu.
- Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Suminie.
- Zespół dworsko – pałacowy z budynkami gospodarczymi na dziedzińcu folwarcznym wraz z parkiem z połowy XIX wieku w Nowej Wsi Rzecznej.
- Dwór wraz z zabudowaniami podworskimi w Owidzu.
- Dwór wraz z parkiem, obecnie. Dom Pomocy Społecznej z XIX wieku w Rokocinie.
- Pałac wraz parkiem dworskim z XIX wieku w Sucuminie
- Dwór wraz z parkiem dworskim w Szpęgawsku

### **Baza noclegowa**

Gmina Starogard Gdański posiada dość bogatą bazę noclegowa. Większość obiektów poza usługami noclegowymi świadczy również usługi gastronomiczne oraz różne dodatkowe formy rozrywki, którymi właściciele starają się zainteresować klientów. Należy tu wymienić:

- Hotel „Hubertus” w Rokocinie - około 30 miejsc noclegowych.
- Karczma „Pod Wygodą” w Suminie – 6 miejsc noclegowych
- Zajazd Podolski w Rokocinie - około 30 miejsc noclegowych.
- Pensjonat „Kręski Młyn” w Kręgu - około 14 miejsc noclegowych.
- „Karczma Kociewska” w Szpęgawsku - około 25 miejsc noclegowych.
- Kwatera „Nad Wieżycą” w Kręgu.

### **Obiekty sportowe i rekreacyjne**

Gmina Starogard Gdański nie należy do gmin z bogatym wyposażeniem w obiekty sportowo – rekreacyjne. Mieszkańcy mają do dyspozycji: 18 wiejskich boisk i 3 przyszkolne sale w Rywałdzie, Kokoszkowach i Jabłowie.

## **3.6. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia**

### **3.6.1. Zagrożenia przyrodnicze**

W warunkach przyrodniczych Polski, naturalne zagrożenia przyrodnicze (zjawiska katastroficzne), mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo i działalność ludzi oraz na twory ich działalności, to głównie powodzie, ruchy masowe wierzchniej warstwy litosfery i ekstremalne stany pogodowe. Dwóm pierwszym zagrożeniom można przeciwdziałać przez świadome kształtowanie środowiska w postaci zabezpieczeń przeciwpowodziowych (regulacja odpływu ze zlewni przez działania hydrotechniczne i z zakresu struktury użytkowania terenu, wały przeciwpowodziowe, poldery itp.) oraz stabilizacji stoków (działania biologiczne, techniczne i biotechniczne). Ekstremalne stany pogodowe powodują okresową destabilizację funkcjonowania społeczno-gospodarcze, a przeciwdziałanie im polega na sprawnej organizacji społeczności zamieszkującej dany teren.

## Zagrożenie powodziowe

Na terenie gminy Starogard obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują wzdłuż obu brzegów rzeki Wierzyca.

Zgodnie z danymi dostępnymi na stronie Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej<sup>8</sup>, na Mapie zagrożenia powodziowego przedstawiono obszary o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q 0,2%), które na terenie gminy stanowią powierzchnię blisko 150 ha;
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (1%), na terenie gminy obejmują tereny o powierzchni 123 ha;
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%), stanowią w granicach opracowania powierzchnię 86 ha.

Ponadto na obszarze opracowania, w obrębie lokalnych obniżen terenu może występować jego podtapianie w efekcie wahań pierwszego poziomu wody podziemnej (po intensywnych opadach atmosferycznych i po roztopach śniegu).

## Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych<sup>9</sup>

W myśl przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska przez ruchy masowe rozumie się powstające naturalnie lub na skutek działalności człowieka osuwanie, spływanie lub obrywanie powierzchniowych warstw skał, zwietrzliny i gleby.

Znaczne nachylenia stoków intensyfikują procesy erozji, ograniczają zabiegi agrotechniczne i transport, różnicują warunki agroekologiczne, wpływając zarówno na warunki zainwestowania i zabudowy, jak i możliwości uprawy gruntów.

Na terenie opracowania występują obszary predysponowane do występowania ruchów masowych, wskazane w danych Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG). Obejmują one zbocza dolin Wierzyca, Piesienicy, Węgiermucy oraz jezior Godziszewskiego, Staroleskiego i Szpęgawskiego.

Na terenie gminy Starogard Gdański zarejestrowane jest jedno aktywne osuwisko - zlokalizowane w miejscowości Klonówka.

*Charakterystyka osuwiska<sup>10</sup>:*

- sytuacja geomorfologiczna: zbocze doliny rzecznej, skarpa przykorytowa doliny rzecznej,
- sytuacja geologiczna: rodzaj obsuniętego materiału: grunt, wiek: czwartorzęd, zaleganie warstw – brak możliwości obserwacji, rodzaje warstw w rejonie osuwiska: gliny morenowe, piaski i inne,
- charakterystyka morfologiczna: długość 16,8 m, szerokość 55 m, wysokość niszy: 1,5 m, nachylenie niszy: 90<sup>0</sup>, długość maksymalna koluwium 16,8 m, generalne nachylenie koluwium 46<sup>0</sup>;
- rodzaj osuwiska obryw – obwał, spływanie;
- rodzaj pokrycia stoku (użytkowanie terenu): krzewy;
- przyczyny powstania osuwiska: naturalne – podcięcie erozyjne, infiltracja wód opadowych;

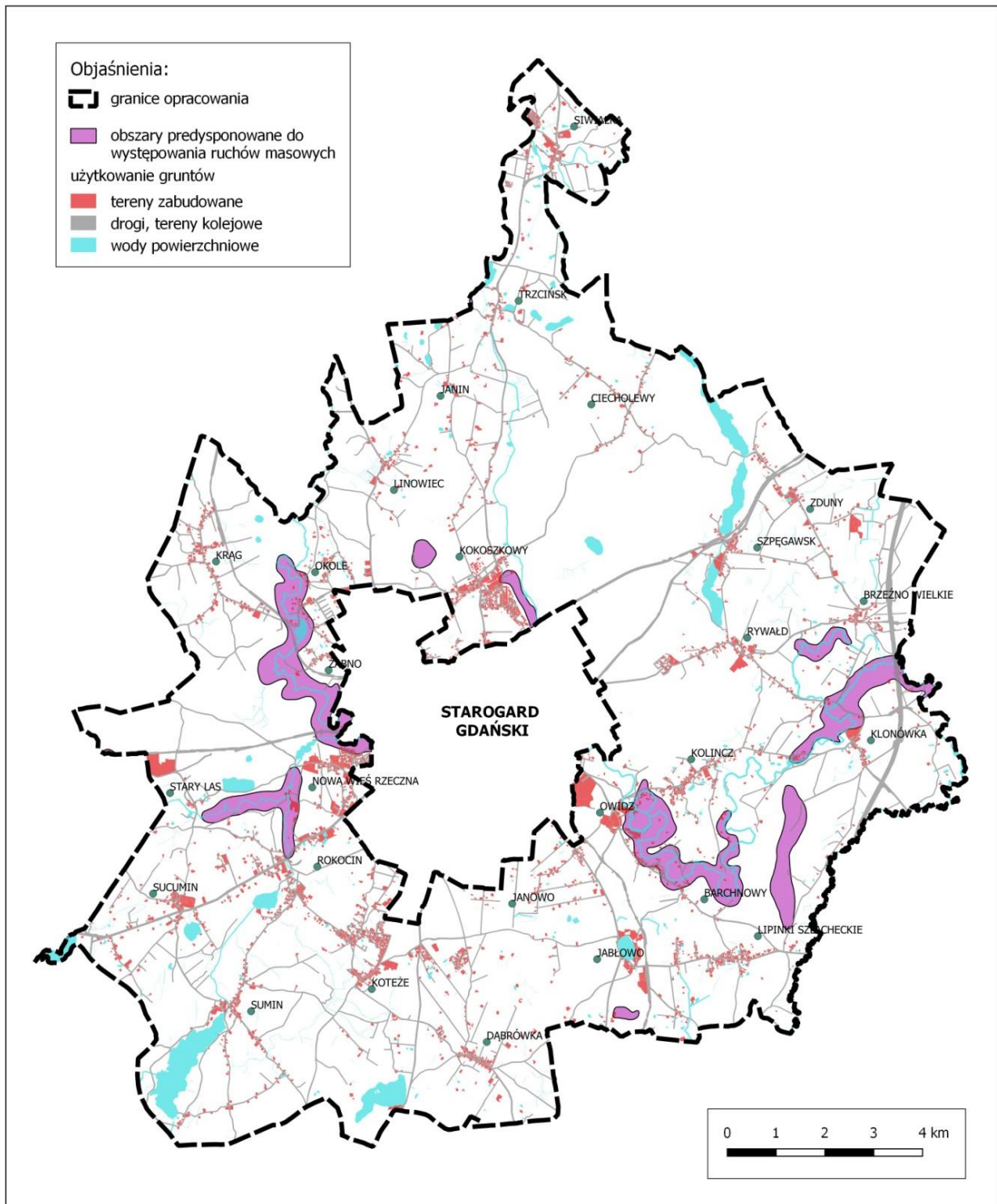
<sup>8</sup> <https://www.kzgw.gov.pl/index.php/pl/materialy-informacyjne/mapy-zagrozenia-powodziowego-i-mapy-ryzyka-powodziowego>

<sup>9</sup> Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie pomorskim: [http://geoportal.pgi.gov.pl/css/sopo/mapy/woj\\_pomorskie.jpg](http://geoportal.pgi.gov.pl/css/sopo/mapy/woj_pomorskie.jpg);  
<http://geozagrozenia.pgi.gov.pl>

<sup>10</sup> [http://geozagrozenia.pgi.gov.pl/prezentacja/document.php?id=390&kryteria=\[15,0,Ti0zNC0xOQ==\]](http://geozagrozenia.pgi.gov.pl/prezentacja/document.php?id=390&kryteria=[15,0,Ti0zNC0xOQ==])



- powstałe szkody i zagrożenia: zniszczone uprawy leśne, intensyfikacja ruchów osuwiskowych możliwa pod wpływem obfitych opadów atmosferycznych i wysokich stanów wody na rzece Wierzyca;
- prace zabezpieczające: grunty obsadzone sadzonkami drzew iglastych, wskazane dokrzewienie w dolnej części osuwiska.



Ryc. 6. Obszary predysponowane do występowania ruchów masowych.

Źródło: opracowanie ekofizjograficzne (2019) na podstawie danych PIG (dane wektorowe GIS).



Ryc. 7. Lokalizacja osuwiska na terenie gminy Starogard Gdański.  
 Źródło: <http://geozagrozenia.pgi.gov.pl>

### 3.6.2. Zagrożenia antropogeniczne

Zmiany antropogeniczne wynikają przede wszystkim z zajmowania nowych terenów pod różne funkcje, co wiąże się na ogół z daleko posuniętą ingerencją w środowisko, związaną z przystosowaniem terenu od zabudowę. W efekcie rozwoju zainwestowania występują i będą występować typowe i często nieuniknione zmiany środowiska przyrodniczego. Na etapie inwestycyjnym mogą to być m.in.:

- zmiany lokalnego ukształtowania terenu w wyniku prac budowlanych i adaptacyjnych;
- przekształcenia w przypowierzchniowych strukturach geologicznych w związku z robotami ziemnymi (nasypy gruzowe i ziemne);
- likwidacja i degradacja pokrywy glebowej;
- zmiany aktualnego użytkowania gruntów, fragmentacja kompleksów leśnych, a także zakłócenie ciągłości korytarzy ekologicznych (na omawianym terenie zabudowa korytarza ekologicznego doliny Wierzycy);
- likwidacja istniejącej roślinności i wprowadzanie nowej;
- zmiany w lokalnym obiegu wody przez ograniczenie infiltracji i wzrost spływu powierzchniowego (wprowadzenie sztucznych nawierzchni);
- obniżenie pierwszego poziomu wody podziemnej na skutek zabiegów melioracyjnych i odwodnień;
- modyfikacje topoklimatu w wyniku oddziaływania zabudowy na kształtowanie się warunków:
  - termicznych (większa pojemność cieplna w stosunku do powierzchni pokrytej roślinnością, sztuczne źródła ciepła);
  - anemometrycznych (powstanie lokalnej cyrkulacji jako efekt oddziaływania zabudowy i podwyższenia temperatury);
  - wilgotnościowych (zmniejszenie retencji przypowierzchniowej i przenikania wody do przypowierzchniowych warstw gruntu).

- zmiany fizjonomii krajobrazu przez wprowadzenie obiektów kubaturowych na terenie dotychczas wolnym od zabudowy.

Część obszaru opracowania cechuje się znacznym stopniem antropogenicznego przekształcenia powierzchni ziemi (wraz z przypowierzchniową budową geologiczną). Decyduje o tym przede wszystkim:

- funkcjonujący Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych „Stary Las” (zachodnia część gminy) – zajmujący ok. 34 ha;
- nieczynne, zrehabilitowane składowisko odpadów – terenu silnie zmienionej powierzchni ziemi (powierzchnia zmian ok. 15,4 ha);
- autostrada A1 – związane z przekształceniami rzeźby terenu (nasypy, wkopy, węzły komunikacyjne).
- Przekształcenia geomechaniczne – makroniwelacje terenu, zniszczenie pokrywy glebowej i przemieszczenie warstw litologicznych na terenach inwestycyjnych w obrębie Parku Inwestycyjnego (szacunkowa powierzchnia ok. 8-10 ha).

### **3.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy**

#### **3.7.1. Ocena warunków fizjograficznych dla zabudowy i działań inwestycyjnych**

Podstawowymi, najczęściej rozpatrywanymi uwarunkowaniami fizjograficznymi dla zabudowy są cechy morfometryczne terenu - nachylenia stoków i deniwelacje, a także warunki gruntowo - wodne (rodzaj i charakterystyka litologiczna, głębokość występowania wód gruntowych). W obrębie obszaru opracowania występuje głównie powierzchni płaska, miejscami lekko falista.

Znaczna część obszaru opracowania to teren płaski, lub lekko falisty o niewielkich deniwelacjach (5 m) i spadkach w zakresie 3-6%. Ta klasa spadków terenu zdecydowanie dominuje na powierzchni wysoczyzny, w częściach poza kompleksami leśnymi. Pod względem morfologicznym występują tu najkorzystniejsze warunki dla zabudowy. Nie występują tu utrudnienia związane z nachyleniem terenu. Większe wartości spadków i deniwelacji na powierzchni wysoczyzny występują jedynie lokalnie - głównie na stokach zagłębień bezodpływowych lub wzniesień. Wartości spadków rosną tu do 6-12% (umiarkowane warunki dla zabudowy), a jedynie miejscami wynoszą 12-18% (niekorzystne dla zabudowy). Generalnie jednak występują one jednak na niewielkich powierzchniach. Większe spadki terenu i deniwelacje występują w obrębie krawędzi i stoków doliny Wierzycy, jej dopływów oraz rynien jeziornych. Różnice wysokości wynoszą tu 10-15 m, a w przypadku niektórych rynien i w dolinie Wierzycy dochodzą do ok. 20 m. Spadki terenu przekraczają tu wartości 12%, wynosząc w dolinie Wierzycy - nawet 20-30%. Są to warunki bardzo niekorzystne dla zabudowy. W zdecydowanej większości spadki w przedziałach powyżej 24% występują na terenach leśnych. Generalnie należy stwierdzić, że biorąc pod uwagę rzeźbę terenu na terenie opracowania na dużych powierzchniach występują korzystne warunki dla zabudowy.

Przydatność podłoża do zabudowy zależy m.in. od warunków wodnych terenu, oraz właściwości utworów budujących warstwy przypowierzchniowe. Analiza przydatności podłoża litologicznego do zabudowy, wykonana została na podstawie map glebowo - rolniczych w skali 1:5 000. Uwzględniono w niej charakter litologii podłoża na głębokości 1,0-1,5 m. Na podstawie tych danych wskazano w opracowaniu ekofizjograficznym (2019) strefy występowania gruntów nieprzydatnych dla zabudowy (grunty organiczne) oraz wskazano obszary preferowanego rozwoju zabudowy, cechujące się występowaniem korzystnych warunków gruntowych.

Na terenie opracowania występują grunty niespoiste (piaski, żwiry) - korzystne dla zabudowy oraz grunty spoiste (piaski gliniaste, gliny lekkie, miejscami gliny średnie) - średnikorzystne dla zabudowy. Ponadto występują tu grunty pochodzenia organicznego oraz mady, zaliczane do niekorzystnych dla zabudowy.

Grunty niespoiste - piaski i żwiry odznaczają się wysokim modułem ścisłości i dobrą nośnością. Występują one na znacznej powierzchni – ponad 2 250 ha ok. 11% powierzchni analizowanego terenu. Najlepszymi warunkami podłoża gruntowego dla potrzeb zabudowy cechują się pokrywy akumulacji piasków wodnolodowcowych, rozwinięte głównie w południowej, północnej i wschodniej części obszaru gminy.

Grunty spoiste - piaski gliniaste, miejscami gliny zwałowe (gliny lekkie, rzadziej średnie) pod względem przydatności do zabudowy są one mniej przydatne od osadów niespoistych (piasków, żwirów), z uwagi na plastyczność i podleganie odkształceniom mechanicznym (niższe wartości modułu ścisłości) i zaliczają się do gruntów średnio korzystnych dla zabudowy.

Do obszarów o niekorzystnych warunkach dla budownictwa zalicza się tereny, gdzie występują grunty słabonośne - przede wszystkim organiczne, o niejednorodnym wykształceniu litologicznym, tereny podmokłe i zabagnione z występowaniem wody gruntowej na głębokości mniejszej niż 2 m. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalania geotechnicznych warunków posadawiania obiektów budowlanych występują tu złożone warunki gruntowe. Grunty pochodzenia organicznego, niekorzystne dla zabudowy zajmują dość znaczną powierzchnię ok. 2 300 ha, co stanowi blisko 12% całości obszaru gminy. Kompleksy torfów i mułotorfów występują zarówno w dnach dolin cieków i rynien jeziornych, jak również w rozproszeniu - w zagłębieniach powierzchni wysoczyzny.

Na wykształcenie litologiczne podłoża nakładają się warunki wodne. Pod tym względem warunki na terenie opracowania można uznać za dobre i umiarkowanie dobre. Na większości analizowanego obszaru wody gruntowe zalegają na głębokościach rzędu 2-5 m. Płytkie występowanie wód gruntowych w zakresie 0-2 m ma miejsce w podmokłych obniżeniach powierzchni wysoczyzny i w dnach doliny Wierzycy i jej dopływów. Występują tu złożone warunki gruntowe (woda gruntowa w poziomie posadawiania).

W ujęciu generalnym obszary o warunkach niekorzystnych dla budownictwa związane są z terenami akumulacji biogenicznej oraz płytkim poziomem wód gruntowych, a także znacznymi spadkami i deniwelacjami. Warunki takie występują przede wszystkim w obrębie den dolin i rynien glacialnych (jednostki B), a także zagłębień w powierzchni wysoczyzny. Korzystne warunki gruntowo wodne występują na dużych powierzchniach w obrębie płaskich i falistych fragmentów wysoczyzn i lokalnych płatów akumulacji piaszczysto-żwirowych na ich powierzchni.

Do obszarów o niekorzystnych warunkach dla budownictwa zalicza się również tereny gdzie spadki terenu są większe niż 12%. Obejmują one na analizowanym obszarze większe powierzchnie na stokach dolin i rynien, w tym doliny Wierzycy oraz niewielkie, rozproszone powierzchnie na obszarze wysoczyzny. Zostały one przedstawione graficznie jedynie na terenach poza obszarami leśnymi.

### **3.7.2. Warunki produkcji rolniczej i leśnej**

#### **Potencjał agroekologiczny**

Do najlepszych gruntów użytkowanych rolniczo na obszarze opracowania zaliczają się kompleksy pszenne gleb (2-3). Zajmują one łącznie powierzchnię ok. 2659,21 ha. Występują w środkowej i wschodniej części terenu, w rejonie miejscowości Kokoszkowy, Jabłowo i Janowo oraz Rywałd i Zduny.

Gleby kompleksu zbożowo-pastewnego słabego (9) zajmują zaledwie ok. 88,8 ha, głównie zlokalizowane w otoczeniu podmokłych obniżen terenu.

Ponadto występują tu użytki zielone średnie (2z) i użytki zielone słabe i bardzo słabe (3z). Zajmują one odpowiednio powierzchnię 1112,15 i 565,53 ha, przy czym należy zwrócić uwagę że największy kompleks użytków zielonych 3z

Pod względem wartości użytkowej gleb występujących na obszarze opracowania najliczniej są reprezentowane gleby klas IVa, IVb. Gleby klasy IV stanowią ok. 44% gruntów rolnych. Stosunkowo dużo jest również gleb klasy III – ok. 25% gruntów rolnych. Niewiele jest natomiast gleb bardzo dobrych – brak gleb klasy I oraz jedynie ok. 0,02% gruntów rolnych stanowią grunty klasy II. Gleby klas I-III stanowią 24,5 % gruntów, natomiast gleby klas IV-VI – 70,5%. Niskie klasy gleb występują najczęściej na terenach leśnych.

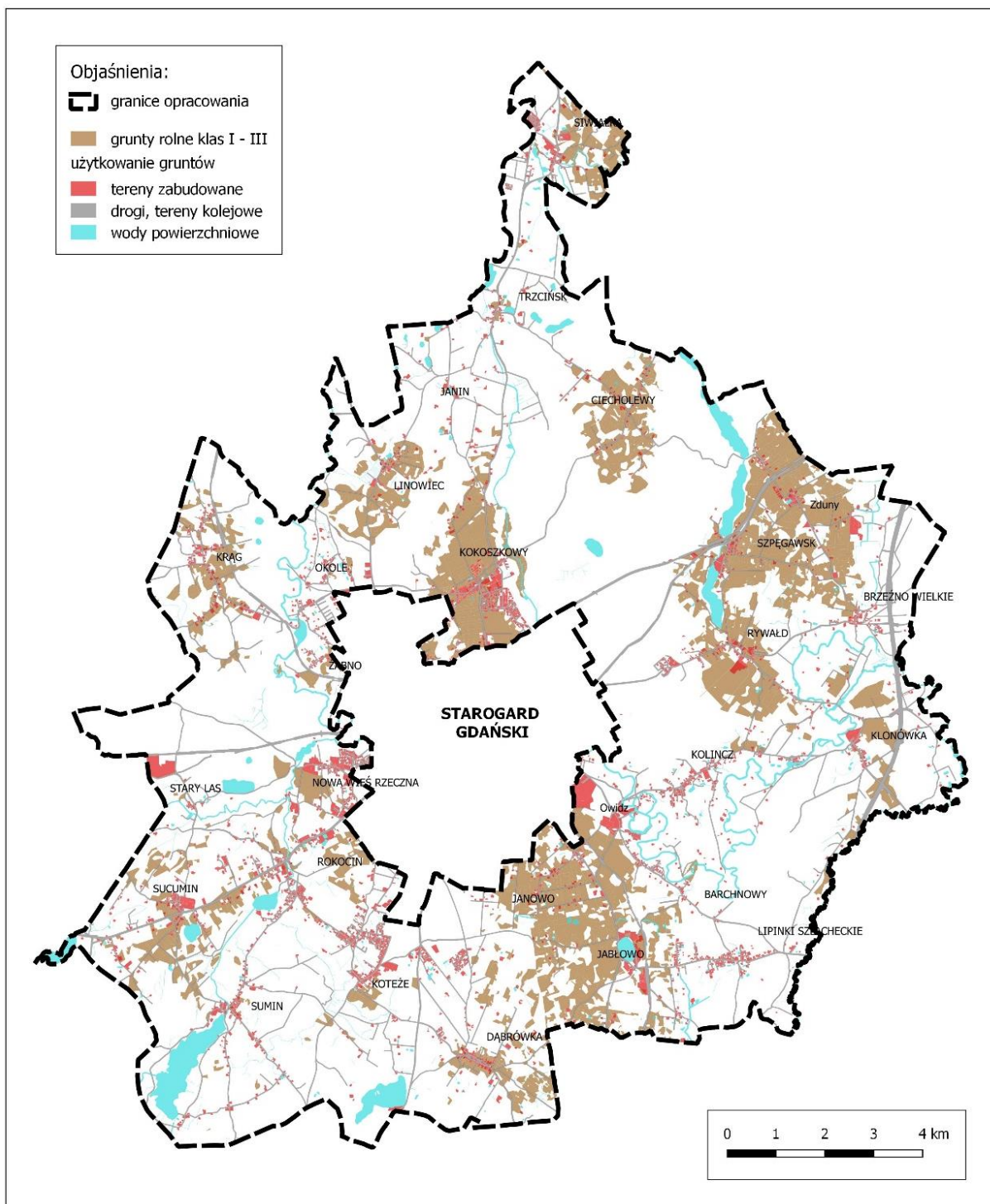
Gleby najwyższych klas bonitacyjnych występują w rejonie Szpęgawska. Gleby o dobrej przydatności do produkcji rolnej są notowane w rejonie miejscowości: Kokoszkowy, Janowo, Jabłonowo, Ciecholewy, Rywałd i Siwiałka, Sucumin i Linowiec. Najsłabsze gleby występują w obrębach: Lipinki Szlacheckie (brak klas wyższych niż IV), Sumin, Barchnowy, Kolincz, Trzczińsk, Janin, Stary Las i Okole (wysoki udział gleb V i VI klasy). Udział nieużytków jest nieznaczny, wynosi 0,05% całości gruntów rolnych.

Warunki agroekologiczne, jak na region pomorski, można uznać za dość korzystne. Teren znajduje się w cieniu opadowym Pojezierza Kaszubskiego i cechuje się stosunkowo długim okresem wegetacyjnym.

Ogólnie należy stwierdzić, że warunki naturalne na analizowanej powierzchni dla produkcji rolnej należy są umiarkowane.

Tab. 35. Bilans gruntów rolnych dla gminy wiejskiej Starogard Gdański (czcionką pogrubioną wyróżniono grunty klas I-III)

Użytki rolne	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia w użytkach rolnych ogółem * [%]
<b>Grunty orne</b>		
<b>RII</b>	<b>36,08</b>	<b>0,31</b>
<b>RIII</b>	<b>2 653,44</b>	<b>22,53</b>
RIV	4 379,79	37,19
RV	1 717,57	14,58
RVI	790,47	6,71
<b>Łąki i pastwiska</b>		
<b>Ł/Ps II</b>	<b>2,42</b>	<b>0,02</b>
<b>Ł/Ps III</b>	<b>220,24</b>	<b>1,87</b>
Ł/Ps IV	829,48	7,04
Ł/Ps V	429,43	3,65
Ł/Ps VI	115,29	0,98
<b>Nieużytki</b>		
N	603,31	5,12
<b>Razem:</b>	<b>11 777,51</b>	



Ryc. 8. Występowanie gruntów klas I-III w Gminie Starogard Gdański.

Źródło: Opracowanie ekofijograficzne (2019) na podstawie danych z ewidencji gruntów (postać wektorowa GIS).

### Zasoby leśne

Tereny leśne zajmują znaczący odsetek całkowitej powierzchni w obrębie gminy – 5672,85ha, stanowiąc łącznie z zadrzewieniami - ok. 30 % powierzchni analizowanego obszaru. Lasy administrowane są w większości przez Nadleśnictwo Starogard Gdański, ale znaczny jest także udział lasów prywatnych.

Według Regionalizacji przyrodniczo – leśnej na podstawach ekologiczno – fizjograficznych (T. Trampler i inni 1990 r.) tereny nadleśnictwa usytuowane są w Krainie Bałtyckiej. Lasy nadleśnictwa charakteryzują się zróżnicowaną strukturą wiekową. Lasy na terenie opracowania dominują w północnej, północno-zachodniej oraz południowo- wschodniej jego części.

Pod względem typologii siedlisk leśnych w granicach opracowania przeważają zdecydowanie siedliska lasu mieszanego świeżego oraz świeżego. Są to siedliska cechujące się najwyższą wartością produkcyjną, umożliwiające uzyskiwanie różnogatunkowego drewna o dobrej jakości i wysokim przyroście. Potencjał produkcyjny przestrzeni leśnej jest zatem wysoki.

Na terenie opracowania wszystkie powierzchnie leśne (poza lasami prywatnymi i terenami zadrzewionymi) zakwalifikowane zostały jako lasy ochronne.

### 3.7.3. Potencjał zaopatrzenia w wodę

Potencjał wodny środowiska przyrodniczego, obejmujący zarówno wody powierzchniowe jak i podziemne, na terenach osadniczych rozpatrywany jest przede wszystkim z punktu widzenia możliwości zaspokojenia komunalnego i gospodarczego zaopatrzenia w wodę.

#### Potencjał wód powierzchniowych

Obszar opracowania jest korzystnie położony pod względem potencjału zaopatrzenia w wodę ze źródeł powierzchniowych. Decyduje o tym przede wszystkim przepływająca przez wschodnią jego część rzeka Wierzycza.

W bilansie wodno-gospodarczym ilość wody danego ciek, która może być wykorzystywana dla potrzeb człowieka, określana jest jako **dyspozycyjne zasoby wodne**. Są one szacowane z różnicy zasobów wodnych w danym czasie od przepływu nienaruszalnego, wymaganego dla danego okresu (Szymczak 2002 za Słota 1997).

**Przepływ nienaruszalny** jest jednym z ważniejszych parametrów hydrologicznych, szeroko stosowanym w rozwiązywaniu zagadnień dotyczących gospodarowania wodą zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Określa się go jako ilość wody, która powinna pozostać w danym przekroju pomiarowym ciek ze względów biologicznych, ekologicznych oraz społecznych (Szymczak 2002). Od jego wartości zależy zatem wielkość zasobów dyspozycyjnych. Do jego obliczenia posłużono się wzorem opracowanym przez Kostrzewę (1977). Wzór ten jest iloczynem wartości SNQ, wyliczonego dla danego przekroju pomiarowego w danym wieloleciu, oraz wartości współczynnika k, uzależnionego od charakteru oraz powierzchni zlewni.

Średni przepływ z wielolecia 1971-2000 (SSQ) Wierzycy dla przekroju pomiarowego w Zapowiedniku wynosi  $1,90 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ . Przepływ średni z niskich przepływów (SNQ) wynosi  $1,06 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ , przepływ średni z wysokich przepływów (SWQ) wynosi  $4,15 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ . Na posterunkach wodowskazowych najwyższe wartości średnich przepływów z wielolecia notowane są w lipcu. Najniższe wartości średniego przepływu z wielolecia notowane na przełomie grudnia i stycznia oraz lipca i sierpnia.

#### Wody podziemne

Obszar opracowania cechuje się umiarkowaną, miejscami wysoką wydajnością głównego, wglębnego poziomu wodnośnego. Wydajność potencjalnych studni na większości obszaru wynosi 30-50  $\text{m}^3/\text{h}$ , a w środkowej jego części dochodzi nawet do 50-70  $\text{m}^3/\text{h}$ . Aktualne potrzeby zaopatrzenia w wodę pokrywane są z sieci wodociągowej w ujęć znajdujących się poza terenem opracowania. Natomiast potencjał zasobów własnych, występujących na rozpatrywanym terenie przewyższa aktualne potrzeby w zakresie zaopatrzenia w wodę.

### 3.7.4. Zasoby surowcowe

Wg danych Państwowego Instytutu geologicznego umieszczonych w systemie ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na obszarze gminy występuje 13 udokumentowanych złóż kopalin naturalnych lub pospolitych, z czego 7 złóż kopalin zostało skreślone z bilansu zasobów. Zestawienie udokumentowanych złóż kopalin figurujących w bilansie zasobów kopalin, wraz z podstawowymi informacjami o złożu przedstawiono w poniższej tabeli (tab. 36).

Tab. 36. Udokumentowane złoża kopalin na obszarze gminy

Nazwa złoża	Surowiec	Powierzchnia całego złoża (ha)	Stan zagospodarowania	Zatwierdzenie dokumentacji według stanu na rok	Uwagi
<b>Sucumin</b>	surowce ilaste ceramiki budowlanej - it	5,6	Eksploracja złoża zaniechana	1998	
<b>Dąbrówka</b>	kruszywa naturalne - piasek	2,894	Złoże rozpoznane szczegółowo	1984	część złoża położona poza gminą
<b>Barchnowy</b>	kruszywa naturalne - piasek	11,25	Złoże rozpoznane szczegółowo	2016	
<b>Kolincz</b>	kruszywa naturalne - piasek	0,698	Eksploracja złoża zaniechana	1992	
<b>Klonówka</b>	kruszywa naturalne – piasek, piasek ze żwirem	4,95	Eksploracja złoża zaniechana	1999	
<b>Nowa Wieś Rzeczna I</b>	kruszywa naturalne - piasek	1,99	Złoże rozpoznane szczegółowo	2004	Ustalony obszar górnicy

Realne perspektywy udokumentowania złóż kopalin pospolitych - takich jak kruszywa naturalne, występują w obrębie osadów fluwioglacjalnych i fluwialnych występujących w dolinie Wierzycy i w jej otoczeniu, jednak z uwagi na wysokie walory przyrodnicze doliny oraz objęcie ochroną przyrody (obszar chronionego krajobrazu, Natura 2000), podjęcie działań w zakresie rozpoznania złóż jak i ich eksploatacji należy uznać za mało racjonalne, biorąc pod uwagę także stosunkowo niewielką miąższość pokryw piasków wodnolodowcowych, wysoki punkt piaskowy oraz udział przewarstwień piasków gliniastych.

W rejonie miejscowości Zduny wg danych PIG<sup>11</sup>, zlokalizowane są dwa obszary perspektywiczne i prognostyczne złóż torfu dla celów rolniczych o powierzchni 71 ha o średniej miąższości 1,8 m oraz powierzchni 79 ha i średniej miąższości 3,5 m. W rejonie Płaczewa złoża te (prognostyczne torfu) cechują się średnią miąższością 1,8 m i powierzchnią 32 ha. Złoża prognostyczne torfu na północ od miejscowości Kokoszkowy stanowią 19 ha i średnia miąższość wynosi 1,9 m.

Ponadto w rejonie Lipnik Szlacheckich zlokalizowane są dwa obszary perspektywiczne i prognostyczne złóż piasku o powierzchni 244 ha i średniej miąższości 9999 m oraz powierzchni 14 ha i średniej miąższości 1,7 m. W rejonie Płaczewa złoża perspektywiczne i prognostyczne piasku są średniej miąższości 9999 m i powierzchni 157 ha. W rejonie Jez. Godziszewskiego zlokalizowano złoża perspektywiczne piasku o powierzchni 41 ha i średniej miąższości 5,4 m. W sąsiedztwie miejscowości Linowiec złoża prognostyczne piasku są średniej miąższości 3,2 m oraz zajmują 32 ha powierzchni.

<sup>11</sup> <https://www.pgi.gov.pl/dane-geologiczne/geologiczne-bazy-danych.html#hydrogeologia>



Szczegółowe zestawienie obszarów perspektywicznego i prognozowanego występowania złóż kopalin na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego przedstawiają poniższe tabele (tab. 37 i tab. 38).

Tab. 37. Obszary perspektywicznego występowania złóż kopalin na obszarze gminy

Obręb	Surowiec	Powierzchnia całego złoża (ha)	Położenie / uwagi
<b>Siwiałka</b>	piasek	31,26	na północ od Siwiałki (w gminie położona tylko niewielka część złoża)
<b>Trzcínsk</b>	piasek piasek ze żwirem	41,45	na południe od Siwiałki
<b>Lipinki Szlacheckie Klonówka</b>	piasek	244,26	na północ od Lipinek Na obszarze tym możliwe są wystąpienia żwirów w postaci niewielkich soczew wśród piasków
<b>Brzeźno Wielkie</b>	torf - dla celów rolniczych	79,28	na północny wschód od Brzeźna (niewielka część złoża położona poza gminą)
<b>Szpegawsk</b>	kreda jeziorna	16,27	na zachód od Rywałdu (w lasach)
<b>Koteże</b>	piasek	157,60	na południe od jeziora Płaczewo (większa część złoża położona poza gminą)

Tab. 38. Obszary prognostycznego występowania złóż kopalin na obszarze gminy

Obręb	Surowiec	Powierzchnia całego złoża (ha)	Położenie / uwagi
<b>Szpegawsk</b>	torf - dla celów rolniczych	71,23	na wschód od Zdun (część złoża położona poza gminą)
<b>Jabłowo Lipinki Szlacheckie</b>	torf - dla celów rolniczych	14,12	na południowy zachód od Lipinek
<b>Trzcínsk</b>	torf - dla celów rolniczych	53,14	na północny wschód od Trzcínska (część złoża położona poza gminą)
<b>Linowiec</b>	kreda jeziorna	32,08	na zachód od Linowca Nadkład kredy jeziornej stanowią torfy, które też mogą być eksploatowane jako kopalina.
<b>Kokoszkowy</b>	torf - dla celów rolniczych	14,06	na wschód od wsi Kokoszkowy
<b>Kokoszkowy</b>	torf - dla celów rolniczych	19,08	na północ od wsi Kokoszkowy

<b>Koteże</b>	torf - dla celów rolniczych	32,07	na północ od jeziora Płaczewo
---------------	-----------------------------	-------	-------------------------------

Teren gminy objęty jest blokiem koncesyjnym na poszukiwanie i rozpoznanie złóż gazu łupkowego (shale gas), wydanym dla Saponis Investments<sup>12</sup>:

- Stara Kiszewa - 1/2011/p.

Jest to duży blok koncesyjny, którego tylko niewielka część zlokalizowana jest w granicach opracowania. Aktualnie brak jest danych umożliwiających oszacowanie perspektyw podjęcia eksploatacji gazu łupkowego na tym terenie.

### **3.7.5. Warunki rozwoju rekreacji**

Do głównych cech środowiska przyrodniczego określających możliwości jego rekreacyjnego wykorzystania należą (Przewoźniak 1999):

- ukształtowanie terenu, jako element atrakcyjności rekreacyjnej, czynnik przydatności dla różnych form rekreacji i jeden z parametrów chłonności rekreacyjnej;
- stosunki wodne, a zwłaszcza wody powierzchniowe jako element atrakcyjności i czynnik przydatności dla różnych form rekreacji;
- typy zbiorowisk roślinnych, jako element atrakcyjności rekreacyjnej, czynnik przydatności dla różnych form rekreacji i najważniejszy parametr chłonności rekreacyjnej.

Pod względem wyżej wymienionych, podstawowych uwarunkowań rozwoju rekreacji teren opracowania cechuje się:

- przeciętnym zróżnicowaniem form rzeźby teren - formami wprowadzającymi urozmaicenie jest dolina Wierzycy wraz z doliną wód roztopowych, a także niektóre zagłębienia terenu w obrębie wysoczyzny;
- występowaniem stosunkowo zróżnicowanej sieci hydrograficznej, której głównymi elementami jest rzeka Wierzycy, częściowo Węgiermuca (przy południowej granicy gminy) oraz jeziora: Płaczewo i Godziszewskie (na granicy gminy) wykazujące predyspozycje do celów rekreacyjnych (kąpiele, plażowanie, sporty wodne);
- występowaniem pozostałych jezior: Zduńskie, Szpęgawskie, Sumińskie – nie wykazujących istotnych walorów dla celów rekreacji wodnej i nadwodnej, ale stanowiących istotne elementy przyrodniczo-krajobrazowe, ważne z punktu widzenia turystyki przyrodniczej czy wędkarstwa;
- zróżnicowaniem form użytkowania terenu, ze wzrastającym udziałem zabudowy, zwłaszcza w sąsiedztwie granic miasta.

Walory rekreacyjne środowiska przyrodniczego na terenie gminy są skupione praktycznie w trzech strefach:

- dolina Wierzycy, a także Węgiermucy;
- strefy wokół jezior – Godziszewskiego i Płaczewo (ośrodki rekreacyjne, kąpieliska)
- kompleksach leśnych w północno- zachodniej, północno-wschodniej części obszaru.

Dają one możliwość rozwoju głównie wąskich, często ściśle wyspecjalizowanych form rekreacji, do jakich należą:

- turystyka krajoznawcza;
- turystyka przyrodnicza;

<sup>12</sup> wg danych z bazy danych koncesji geologicznych Min. Środowiska - stan na dzień 1.06.2012

- kajakarstwo.

Jedynie w strefach jeziora Godziszewskiego i Płaczewo występują warunki do wykorzystanie terenu dla bardziej masowych i powszechnych form turystyki i rekreacji, w tym do turystyki pobytowej (ośrodki).

### **3.7.6. Potencjał odnawialnych źródeł energii**

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE), może być skutecznym sposobem zapobiegania degradacji środowiska. Do podstawowych źródeł energii odnawialnej należy przede wszystkim energia: wiatrowa, geotermalna, promieniowania słonecznego, wodna, oraz produkcja biomasy. Polska dysponuje stosunkowo dużym potencjałem zasobów odnawialnych, jest on jednak zróżnicowany w poszczególnych rejonach naszego kraju. Potencjał OZE w skali lokalnej zależy jest od wielu czynników i dla omawianego terenu nie został on dotychczas szczegółowo zbadany. Z tego względu w poniższym podrozdziale potencjał OZE został przedstawiony w sposób ogólny.

#### **Energia wiatru**

Produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, w tym wykorzystanie energii wiatru, jest działaniem zgodnym z polityką energetyczną i ekologiczną państwa, jak również przyjętymi w tej dziedzinie umowami międzynarodowymi.

Omawiany obszar według regionalizacji zasobów energetycznych wiatrów w Polsce dokonanej przez H. Lorenc (1996) znajduje się w II strefie, która posiada korzystne zasoby energii wiatrowej (ryc. 15). Średnia roczna prędkość wiatru na wysokości 10 m n.p.g. (nad poziomem gruntu) wynosi ok. 4m/s dla terenu o klasie szorstkości „0”. Średnia roczna energia użyteczna wiatru na wysokości 10 m n.p.g. wynosi ok. 750 kWh/m<sup>2</sup> dla terenu o klasie szorstkości „0”.

Elektrownie wiatrowe, w polskich przepisach prawnych i procedurach administracyjnych, nie mają ściśle określonych zapisów regulujących zagadnienia ich lokalizacji, budowy i eksploatacji. Warunki lokalizacji elektrowni wiatrowych zależą od wielu czynników, m.in.: meteorologicznych (siła i kierunek wiatrów), zainwestowania, oraz walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych terenu, przyjętych rozwiązań technicznych urządzeń. Potencjalna możliwość lokalizacji farm wiatrowych w granicach opracowania jest możliwa na terenie wysoczyzny, wymaga jednak szczegółowego rozpoznania warunków przyrodniczych w zakresie awifauny i chiropterofauny, zgodnie z wytycznymi w tym zakresie (PSEW 2008, Kepel i in. 2009), a także spełnienia warunków określonych w ustawie z 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Biorąc pod uwagę aktualne przepisy w/w ustawy i rozproszenie zabudowy na omawianym terenie lokalizacja zespołów dużych turbin wiatrowych (o znaczeniu przemysłowym) nie jest tu możliwa.

#### **Energia geotermalna**

Obszar opracowania charakteryzuje się przeciętnymi warunkami do wykorzystania wód geotermalnych w energetyce cieplnej. Położony jest on poza zasięgiem występowania potencjalnych obszarów użytkowania źródeł geotermalnych. Przeciętna temperatura wód geotermalnych ujmowanych z głębokości 3000 m p.p.t. wynosi na tym terenie około 75 °C (Mapa temperatur zasobów geotermalnych Polski...2008).

Prognozowanie możliwości ujmowania wód geotermalnych wymaga przeprowadzenia specjalistycznych analiz geologicznych, technicznych i ekonomicznych, ze względu na bardzo wysokie koszty tego typu inwestycji i ryzyko wystąpienia licznych barier i trudności natury geogenicznej (pobór wód - instalacja odbioru ciepła - zatłaczanie schłodzonych wód).

## **Energia słoneczna**

Energię słoneczną wykorzystuje się najczęściej w instalacjach solarnych, w skład których wchodzi takie urządzenia jak: kolektory słoneczne, zasobniki wody użytkowej lub zasobniki z przepływowymi wymiennikami ciepła. Drugi aktywny sposób wykorzystania energii słonecznej to systemy fotowoltaiczne. Bazują one na fotoogniwach, czyli na urządzeniach służących do przemiany światła słonecznego w energię elektryczną.

Obszar opracowania posiada średni potencjał energii promieniowania słonecznego. Według Atlasu klimatu Polski (2004) poziom usłonecznienia wynosi ok. 1550h/rok (4,25 h/dzień). Zaś poziom promieniowania całkowitego dochodzi do 3700 MJ/m<sup>2</sup> na rok. Pozwala to na stosowanie z powodzeniem urządzeń do pozyskiwania, przetwarzania w ciepło użytkowe energii słonecznej. W sezonie maj – sierpień instalacje słoneczne wspomagające ogrzewanie wody mogą pokrywać do 40% ich zapotrzebowania na energię.

## **Biopaliwa**

Biopaliwa mogą być używane na cele energetyczne w procesach bezpośredniego spalania biopaliw stałych (drewna i odpadów drzewnych, słomy, upraw specjalnych roślin energetycznych), gazowych w postaci biogazu lub przetwarzana na paliwa ciekłe (olej, alkohol). Z uwagi na znaczną powierzchnię gruntów rolnych oraz lasów teren opracowania cechuje się potencjalnie dobrą produkcją biopaliw.

## **Energia wodna**

Potencjał energetyki wodnej jest zależny od szeregu czynników, z których najważniejszym jest energetyczność naturalna rzeki. Zależy ona od wielkości i stabilności przepływów, a także spadku rzeki na danym odcinku. Obszar opracowania cechuje się umiarkowanym potencjałem możliwości rozwoju energetyki wodnej.

Średni przepływ największej rzeki Wierzycy z wielolecia (SSQ) 1971-2000 dla posterunku w Zapowiedniku wynosi 1,90 m<sup>3</sup>\*s<sup>-1</sup>.

### **3.7.7. Ocena odporności środowiska na obciążenie antropogeniczne oraz zdolność do regeneracji**

Środowisko przyrodnicze obszaru opracowania wykazuje zróżnicowanie struktury i w efekcie odporności na obciążenie antropogeniczne i zdolności do regeneracji.

Największa odporność środowiska występuje generalnie w obrębie terenów wierzchołkowej wysoczyzny. Do mniej odpornych na obciążenia antropogeniczne należą stoki wzniesień o spadkach przekraczających 12%, występujące w ich obrębie. Obniżoną odpornością na dostawy zanieczyszczeń, zwłaszcza ciekłych i stałych (bodźce materialne), które podlegają stałej akumulacji, cechują się przede wszystkim zagłębienia bezodpływowe, występujące na wysoczyźnie. Zagrożona jest trwałość związanych z nimi drobnych ekosystemów wodnych i bagiennych. Stanowią one urozmaicenie otwartego krajobrazu rolniczego i cenne biotopy dla flory i fauny (głównie chronionych gatunków płazów). Są one wrażliwe na działania antropogeniczne, w tym zmiany użytkowania gruntów w ich bezpośredniej zlewni. Podlegają stopniowo zwiększającej się presji związanej rozwojem zabudowy i intensyfikacją rolnictwa.

Dolina rzeki Wierzycy odznacza się generalnie niską odpornością. Najmniej odporne na bodźce kinetyczne są jej stoki (zagrożenie erozją wodną oraz ruchami masowymi). Występują tu spadki przekraczające znacznie 12%, a także tereny zagrożone ruchami masowymi. Jako szczególnie zagrożone destabilizacją i nasileniem procesów stokowych poprzez działalność człowieka, powinny być one wykluczone z działań inwestycyjnych.

Do wrażliwych komponentów należą wody powierzchniowe oraz przypowierzchniowe wody podziemne (wody gruntowe). Stan ogólny wód rzeki Wierzycy oceniono w 2017 r. jako zły.

Wgłębne, użytkowe poziomy wodonośne są natomiast na wielość powierzchni dobrze izolowane warstwami glin zwałowych o łącznej miąższości ponad 20 m, a strefa aeracji przekracza 30 m. Istotne osłabienie izolacji wód wgłębnych zaznacza się w dolinie Wierzycy, co podkreśla wrażliwość tej formy terenu na antropopresję.

Generalnie do wrażliwych na działania człowieka terenów należą:

- stoki i dno doliny Wierzycy – zagrożenia erozją, wzmożeniem ruchów masowych na stokach, zagrożenie zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych w obrębie dna doliny;
- tereny podmokłych zagłębień terenu z ekosystemami bagiennymi w obrębie użytkowanych rolniczo powierzchni wysoczyzny – zagrożenie eutrofizacją rolniczą, zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i gruntowych, zanik wrażliwych ekosystemów.

### 3.7.8. Prognoza liczby ludności do roku 2045

#### Prognoza liczby ludności i gospodarstw domowych

Do określenia prognoz demograficznych (liczby ludności, liczby aktywnych zawodowo oraz gospodarstw domowych) korzystano z następujących danych:

- struktura ludności wg płci i wieku dla gminy Starogard Gdański na dzień 31 XII 2017r. na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku,
- tablice długości trwania życia na okres obecny najbardziej przystające do rejestrowanej w gminie liczby zgonów; założono wydłużanie się średniej długości jego trwania, na skutek stopniowej poprawy jakości życia
- wartości współczynników płodności kobiet przyjęte do prognozy urodzeń otrzymano również z „dopasowania” do wykazywanej liczby urodzeń w gminie. Przyjęte współczynniki wyznaczają dzietność dla kobiet 1,5 dziecka urodzonego przez kobietę w całym okresie rozrodczym tzn. w wieku od 15 do 49 lat (jest to dzietność zdecydowanie nie zapewniająca reprodukcji prostej czyli zastępowalność pokoleń),
- przyjęto optymistyczny wariant salda migracji i przyjęto do plus 120 osób (średnie jej saldo w ostatnich 10 latach wynosiło 145 osób natomiast w ostatnich 5 latach już tylko 118),
- w prognozie liczby gospodarstw domowych oparto się na prognozach GUS dotyczących przeciętnej liczbie osób w gospodarstwie domowym w gminach wiejskich

Tabl. 39 Prognoza liczby ludności gminy Starogard Gdański według społeczno- ekonomicznych grup wieku

Funkcjonalne grupy wieku	Rok	2017	2020	2025	2030	2035	2040	2045
	Ogółem	16308	16892	17769	18600	19341	19916	20289
Żłobkowa	0-2	488	557	536	537	524	507	492
Przedszkolna, w tym:	3-5	514	507	568	541	553	526	520
	6	188	142	204	181	183	184	175
Szkoły podstawowej	7-15	1917	1975	1722	1754	1786	1748	1735
Liceum profilowanego, szkoły zawodowej	16-17	436	448	634	455	517	501	512
	18	216	177	264	176	241	206	183
Studencka	19-24	1456	1390	1190	1501	1123	1270	1261

Produkcyjna w tym:	18-59K/64M	10696	10906	11266	11652	11680	11662	11555
Mobilna	25-44	6962	6913	6829	6863	6533	6259	6111
Niemobilna	45-59/64	3734	3993	4437	4789	5147	5403	5444
Poprodukcyjna	60/65 i więcej	2069	2424	2961	3535	4212	4873	5408

Tab.40 Prognoza liczby gospodarstw domowych

Rok	Liczba gospodarstw	Dynamika wzrostu rok 2017=100	Okres poprzedni = 100%
2017 szac.	5000	100,0	
2020	5300	106,0	106,0
2025	5750	115,0	108,5
2030	6400	128,0	111,3
2035	6760	135,2	105,6
2040	6850	137,0	101,3
2045	6930	138,6	101,2

Najistotniejsze wnioski wpływające na politykę przestrzenną gminy wynikające ze sporządzonej prognozy demograficznej są następujące:

- do roku 2045 liczba mieszkańców będzie w dalszym ciągu, podobnie jak to jest obecnie rosła; w prognozowanym okresie wzrost wyniesie około 4tys. co stanowi blisko 25% obecnych mieszkańców gminy
- będą następowały istotne zmiany w strukturze wieku ludności; tj. największe zmiany nastąpią w grupie poprodukcyjnej (60/65 i więcej) - znaczący przyrost liczebności aż o około 3,3tys osób (160%) w stosunku do stanu obecnego, w grupie produkcyjnej (18-59/64) liczba wzrośnie do roku 2045 około 900 osób tj. o blisko 9%, stosunkowo najmniejsze zmiany będą następować w grupie 0-17 lat - liczba dzieci i młodzieży (0-17) będzie oscylowała wokół stanu obecnego, zmiany rzędu plus minus 3%,
- nastąpi wzrost o blisko 40% liczby gospodarstw domowych, co znacząco wpłynie zarówno na rynek pracy w gminie jak i na zapotrzebowanie na nowe mieszkania.

### Prognoza rozwoju mieszkalnictwa na podstawie prognozy demograficznej

Jeżeli uznamy, że dane statystyczne dotyczące warunków zamieszkania mieszkańców na terenie gminy Starogard Gdański odzwierciedlają stan faktyczny, to stwierdzamy, że szacunkowy wskaźnik samodzielności zamieszkania w gminie wynosi 1,17. Można powiedzieć, że w co ósmym mieszkaniu przebywają dwa gospodarstwa domowe. Jednak samodzielność zamieszkania jest wyliczana na podstawie prognozowanej (szacunkowej) a nie rzeczywistej liczbie gospodarstw, której wielkość znamy tylko z spisów powszechnych. Rzeczywistą liczbę gospodarstw na terenie gminy podaje NSP 2002 (17 lat temu) i wówczas było ich 3243. Zamieszkiwały one w 2815 mieszkaniach, co wskazywało samodzielności zamieszkania rzędu 1,15. Zdecydowanym czynnikiem wpływającym na zapotrzebowanie terenów pod budownictwo będzie poprawa wskaźników zamieszkania takich jak: przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, czy przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca. W końcu 2017 roku w gminie Starogard Gdański przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wg GUS wynosiła 110,8 m<sup>2</sup> i w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła o około 12m<sup>2</sup> a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę 28,9 m<sup>2</sup> i w tym czasie wzrosła o 3,5 m<sup>2</sup>. Jeżeli tempo przyrostu przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę

w prognozowanym okresie miałyby być utrzymane to przyrost powierzchni mieszkaniowej wyniesie około 320 tys. m<sup>2</sup> co odpowiadałoby około 1800 mieszkań. Oprócz budowy nowych domów zakładać należy nasilenie procesu modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów na posiadanych działkach związanych z przejmowaniem ich przez kolejnych następców. Można przypuszczać, że większość nowych mieszkań powstanie na terenach już obecnie przeznaczonych pod zabudowę.

### **3.7.9. Zapotrzebowanie na nową zabudowę o funkcji mieszkaniowej na podstawie prognozy demograficznej**

Na podstawie analizy społeczno-gospodarczej gminy i prognozy demograficznej do roku 2045 obliczenia zapotrzebowania na budownictwo mieszkaniowe są oparte na następujących założeniach docelowych standardów mieszkaniowych:

#### Dane wyjściowe (stan istniejący 2018r.)

1. Liczba ludności 16.307
2. Liczba gospodarstw domowych (szacunek) 5.000
3. Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania 110,8m<sup>2</sup>
4. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na mieszkańca 28,9m<sup>2</sup>
5. Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania 1,17
6. Liczba mieszkań 4.256
7. Powierzchnia użytkowa mieszkań 171.771m<sup>2</sup>

#### Zakładane wskaźniki zamieszkiwania stan projektowany 2045r.

1. Liczba ludności 20.289
2. Liczba gospodarstw domowych (szacunek) 6.930
3. Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania 140m<sup>2</sup>
4. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na mieszkańca 40m<sup>2</sup>
5. Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania 1,05

#### **Warianty obliczeń zapotrzebowania na tereny mieszkaniowe w zależności od przyjętych założeń:**

##### W1 poprawa warunków zamieszkiwania i osiągnięcie powierzchni 40m<sup>2</sup>/mieszkańca

1. Wzrost liczby ludności o 3981 osób x 40 (m<sup>2</sup>) = 159.240 m<sup>2</sup>
2. Poprawa zamieszkiwania obecnych mieszkańców (rozgęszczenie istniejących mieszkań) 16.307 x 11,1 (m<sup>2</sup>) = 181.008 m<sup>2</sup>
3. Wzrost powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej do roku 2045 przy założeniu poprawy warunków zamieszkiwania i osiągnięcia powierzchni 40m<sup>2</sup>/mieszkańca:  
**340.248 m<sup>2</sup>**

##### W2 poprawa warunków zamieszkiwania gospodarstw domowych i osiągnięcie średniej powierzchni mieszkania 140m<sup>2</sup>

1. Ilość gospodarstw domowych w 2045r – 6930
2. Samodzielność zamieszkiwania 1,05 (w co dwudziestym mieszkaniu żyją dwa gospodarstwa domowe) co daje potrzebę posiadania 6600 mieszkań w 2045r
3. Potrzeba wybudowania 2344 mieszkań x 140m<sup>2</sup> = 328.160m<sup>2</sup>
4. Poprawa zamieszkiwania obecnych mieszkańców (rozbudowa obecnych mieszkań do średniej powierzchni na mieszkanie 140m<sup>2</sup>) 4256 mieszkań x 29,2m<sup>2</sup> = 124.275m<sup>2</sup>

5. Wzrost powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej w roku 2045 przy założeniu poprawy warunków zamieszkiwania i osiągnięcia średniej powierzchni 140m<sup>2</sup>/mieszkanie przy samodzielności zamieszkiwania szacowanej liczby gospodarstw domowych na poziomie 1,05: **452.435 m<sup>2</sup>**

Przyjmując uśrednione zapotrzebowanie wyliczone według różnych metod określa się maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową do 2045 r. na:

**396.392 m<sup>2</sup>,**

co w przeliczeniu na działki budowlane (przyjmując średnią docelową powierzchnię mieszkania na 140m<sup>2</sup>) daje nam

**około 2830 mieszkań**

zakładając, że nowa zabudowa będzie w większości lokalizowana jako zabudowa jednorodzinna na działkach o średniej powierzchni działki 1000m<sup>2</sup>, otrzymujemy:

**około 283 ha terenów mieszkaniowych netto.**

### **3.7.10. Zapotrzebowanie na nową zabudowę o funkcjach innych niż mieszkaniowa**

Na podstawie wyników wykonanych analiz i przyjętych wskaźników w sporządzonym bilansie terenów zabudowy (lipiec 2019 r.) ustalono zapotrzebowanie w zakresie usług społecznych, usług turystyki, funkcji gospodarczych (produkcyjno-usługowych) czy innych terenów zainwestowanych.

#### **Zapotrzebowanie na usługi dla ludności, w tym obiekty infrastruktury społecznej**

Dla terenów pod zabudowę o funkcji usługowej (o charakterze komercyjnym, rzemiosła usługowego, powierzchni biurowej, itp.) nie zakłada się znacznej potrzeby przyrostu nowej powierzchni pod taką zabudowę.

Szacuje się, iż zapotrzebowanie w tym zakresie wynosi około 30 ha terenu, przy czym powierzchnia użytkowa zabudowy wynosić będzie **około 20.000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej.**

Biorąc pod uwagę stan i funkcjonowanie obiektów infrastruktury społecznej na terenie gminy oraz prognozowaną zmianę struktury społeczno-ekonomicznej w poszczególnych grupach wiekowych, w szczególności przewiduje się zapotrzebowania na obiekty oświatowe, prawdopodobnie będą to rozbudowy obecnych placówek, ale wskazuje się także na konieczność rezerwy terenu pod budowę nowej szkoły w miejscowości Rokocin.

Maksymalne zapotrzebowanie w tym zakresie szacuje się na około **8.000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej.**

Zgłaszane są także potrzeby na obiekty kultury czy sportu powszechnego, w większości dotyczy to rezerwy terenu, a mniej niż powierzchni użytkowej.

Maksymalne zapotrzebowanie w tym zakresie szacuje się na około **1.000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej.**

W związku ze zmianą struktury wiekowej mieszkańców gminy i planowanym znaczącym wzrostem liczebności najstarszej grupy wiekowej - w końcu prognozowanego okresu wzrosnąć może nawet dwukrotnie w stosunku do stanu obecnego wymuszać będzie zwiększoną potrzebę rozwoju opieki społecznej. Szacuje się, iż docelowo na obszarze gminy powstają powinny co najmniej dwa domy opieki całodobowej, pobytovej oraz dwa domy dziennego pobytu dla osób starszych.

Maksymalne zapotrzebowanie w tym zakresie szacuje się na około **10.000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej.**



### **Zapotrzebowanie terenów pod zabudowę o funkcji gospodarczej –usługowo - produkcyjnej, magazynów i składów**

Dla terenów pod zabudowę o funkcji gospodarczej –usługowej (o charakterze komercyjnym) oraz produkcji, magazynów i składów nie zakłada się znacznej potrzeby przyrostu nowej powierzchni pod taką zabudowę w stosunku do już wcześniej zarezerwowanych terenów, tym bardziej, że oferta takich terenów jest zróżnicowana i pozwala na prowadzenie różnych działalności gospodarczych. Zakłada się, że zabudowa rozwijać się będzie w terenach już zainwestowanych, bądź na terenach wyznaczonych już na taką funkcję w planach miejscowych.

Szacuje się, iż zapotrzebowanie w tym zakresie wynosi około 50 ha terenu, przy czym budynki zajmować będą w tych terenach około 50% powierzchni terenu, co wygenerować może **około 50.000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej**.

### **Zapotrzebowanie terenów w zakresie innych funkcji**

Zapotrzebowanie własne Gminy w zakresie pozostałych funkcji polega głównie na wyznaczeniu w studium terenów związanych z poprawą jakości życia mieszkańców oraz potencjalnych turystów, np. są to tereny przeznaczone pod zieleń urządzoną (w tym tereny sportowo-rekreacyjne i cmentarze) oraz tereny infrastruktury technicznej (np. pompownie ścieków i wody).

Szacuje się, iż zapotrzebowanie w tym zakresie wynosi około 15 ha terenu, przy czym budynki zajmować będą w tych terenach znikomy procent powierzchni terenu (szacuje się maksymalnie 1%), co wygenerować może **około 1.500m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej zabudowy**.

Ponadto w indywidualny sposób należy szacować zapotrzebowanie na pozostałe typy zabudowy, np. zabudowę rekreacji indywidualnej. Biorąc pod uwagę wzrost zainteresowania wypoczynkiem weekendowym i pobytowym należy szacować zapotrzebowanie na taką funkcję na poziomie około 50 działek letniskowych, co wygenerować może ok 5 ha gruntów netto i ok **2000m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej zabudowy**.

Dodatkowo przewiduje się możliwość budowy ośrodków wypoczynkowych/pensjonatów czy innej formy miejsc noclegowych o łącznej **powierzchni użytkowej zabudowy szacowanej na 3000m<sup>2</sup>**

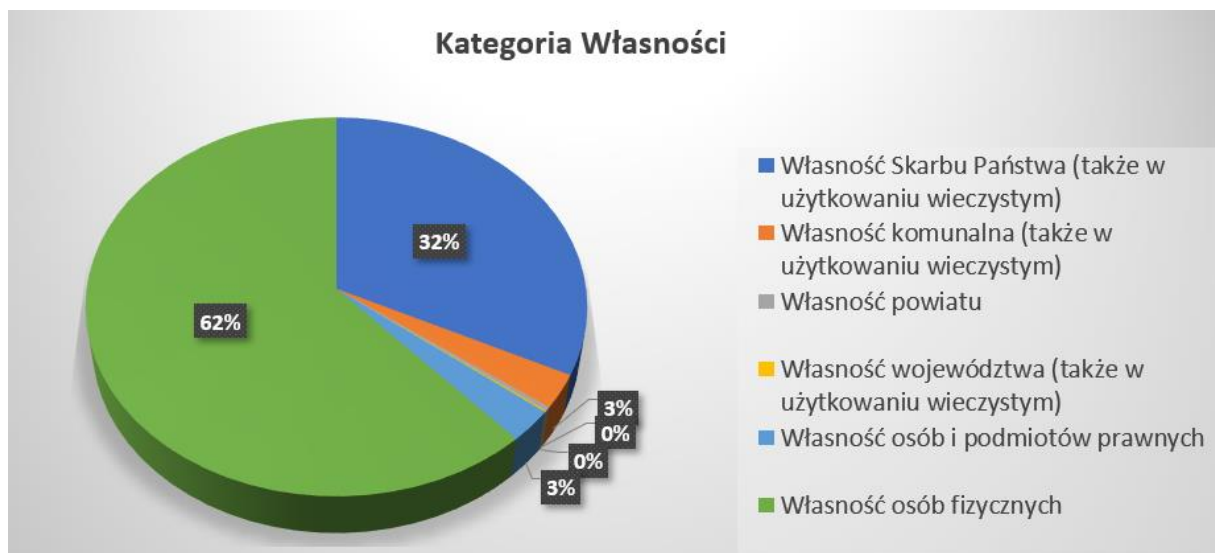
## **3.8. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów**

Podstawowa struktura własności gruntów w gminie, wg ewidencji gruntów przedstawia się następująco (dane za 2019 r.) – tabela 41.

Tab.41 Własność gruntów

Lp.	Kategoria własności	Powierzchnia gruntów	% powierzchni gminy
1	Własność Skarbu Państwa (także w użytkowaniu wieczystym)	6330	32,27
2	Własność komunalna (także w użytkowaniu wieczystym)	564	2,88
3	Własność powiatu	68	0,35
4	Własność województwa (także w użytkowaniu wieczystym)	19	0,1

5	<b>Własność osób i podmiotów prawnych</b>	538	2,74
6	<b>Własność osób fizycznych</b>	12098	61,66
	<b>RAZEM</b>	19617	100%



Ryc.9. Własność gruntów w Gminie Starogard Gdański – rozkład procentowy podstawowych kategorii

### **3.9. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych**

#### **3.9.1. Ustawa o ochronie przyrody**

Omówiono w rozdziale 3.3.4 Ustanowione formy ochrony przyrody

#### **3.9.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**

Omówiono w rozdziale 3.3.3 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

#### **3.9.3. Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych**

##### **Zasoby glebowe**

Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych ochronie podlegają użytki rolne klas I-III. Na obszarze opracowania występują gleby klasy II oraz III podlegające w/w regulacji prawnej. Zajmują one łącznie 2 912,18 ha. W przypadku przeznaczenia na cele nierolnicze będą one wymagały uzyskania stosownej zgody właściwego ministra.

## Zasoby leśne

Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych chronione są wszystkie grunty leśne. Przeznaczenie ich na cele nieleśne następuje wyłącznie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego za zgodą, odpowiednio:

- gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – właściwego Ministra (Środowiska);
- pozostałych gruntów leśnych - marszałka województwa wyrażonej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

### 3.9.4. Ustawa prawo wodne

#### Zagrożenie powodziowe

*Omówiono w rozdziale 3.6.9.*

#### Strefa ochrony pośredniej

W rejonie Rokocina (południowa część obszaru gminy, przy granicy z miastem) znajduje się strefa ochrony pośredniej komunalnego ujęcia wód podziemnych „Południe”. Została ona ustanowiona Rozporządzeniem nr 2/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 17 stycznia 2014r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wód podziemnych „Południe” w Starogardzie Gdańskim, powiat starogardzki, woj. pomorskie (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2014r., poz. 511), które następnie zostało zmienione Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 13 kwietnia 2017 roku w Gdańsku zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wód podziemnych „Południe” w Starogardzie Gdańskim, powiat starogardzki, woj. pomorskie (Dz. Urz. Woj. Pom, z 2017r., poz. 1617).

#### Strefy ochrony bezpośredniej

Ponadto na obszarze gminy znajdują się 4 strefy ochrony bezpośredniej, utworzone dla poszczególnych studni wierconych - wykaz wraz z zajmowaną powierzchnią zestawiono w tabeli poniżej.

*Tab. 42. Zestawienie stref ochrony bezpośredniej ujęć wody na obszarze gminy*

Lp	Nr studni	Lokalizacja – działka	Powierzchnia (m <sup>2</sup> )
1.	5, 5A	1, 2/1 – obr. Koteże - 1	744
2.	8, 13A	11,10 - obr. Koteże - 1	696
3.	11	34 - obr. Koteże - 1	322
4.	13	7 - obr. Koteże - 1	400

*Źródło: opracowanie ekofizjograficzne (2019)*

### 3.9.5. Tereny zamknięte

W gminie Starogard Gdański terenami zamkniętymi są jedynie tereny kolejowe. Tereny te nie posiadają stref ochronnych. Poniżej zamieszczono tabelę z wykazem działek zawartych w terenach zamkniętych w gminie Starogard Gdański.

Tabela 43: Wykaz terenów zamkniętych na obszarze gminy.

L.p.	Obręb ewidencyjny	Ark. mapy	Nr działki	Powierzchnia [ha]
1	JABŁOWO		74	0,32
2	JABŁOWO		23	3,32
3	JABŁOWO		76/4	3,45
4	JABŁOWO		123	4,54
5	JABŁOWO		131	1,00
6	NOWA WIEŚ	1	5	10,6
7	STARY LAS	1	8	4,63
8	SZPEĞAWSK	1	23	2,03
9	SZPEĞAWSK	4	334/2	7,70
10	SZPEĞAWSK	5	336	2,59
11	SZPEĞAWSK	2	69	7,34

### **3.10. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych**

Omówiono w rozdziale 3.6.9. Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych

### **3.11. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych**

Omówiono w rozdziale 3.7.3. Potencjał zaopatrzenia w wodę oraz 3.7.4. Zasoby surowcowe.

### **3.12. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych**

Wg danych Państwowego Instytutu geologicznego umieszczonych w systemie ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na obszarze gminy wyznaczono jeden teren górniczy, dotyczący udokumentowanych złóż kopalin ze złoża Nowa Wieś Rzeczna.

### **3.13. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami**

#### **3.13.1. Sieć drogowa**

Na sieć drogową na obszarze gminy składa się złożony system dróg obsługujących zarówno powiązania ponadlokalne (zagraniczne, krajowe, regionalne), jak również wewnętrzne, istotne dla funkcjonowania gminy. Cały system obejmuje drogi publiczne, jak i drogi wewnętrzne. Cała sieć dróg publicznych liczy, szacunkowo, ok 215 km dróg, zarządzanych przez różne podmioty.

Drogi przebiegające przez Gminę Starogard Gdański pełnią w krajowym systemie transportowym różne funkcje i służą obsłudze powiązań o zróżnicowanym zasięgu. Dlatego zostały one odmiennie przydzielone w podziale zarządzania. Organizację zarządzania siecią drogową opisuje kategoryzacja dróg. W podziale na kategorie mamy do czynienia z następującymi drogami:

Drogi krajowe i autostrady, o łącznej długości ok. 13 km:

- 1) autostrada A1 – dostęp do niej, choć sama przebiega w granicach administracyjnych gminy, odbywa się przez węzły położone w gminach sąsiednich (Gmina Tczew – Węzeł Swarozyn, dojazd drogą krajową nr 22, Gmina Pelplin – Węzeł Pelplin w miejscowości Ropuchy, dojazd drogą wojewódzką nr 229).
- 2) droga krajowa nr 22 – droga ta prowadzi ruch tranzytowy pomiędzy przejściem granicznym z Republiką Federalną Niemiec a granicą z Federacją Rosyjską (Obwód Kaliningradzki).

Drogi wojewódzkie, o łącznej długości ok. 22,5 km:

- 1) droga wojewódzka nr 222 – szlak transportowy wiążący Gdańsk z południem województwa (w Skórczu łączy się z drogą wojewódzką nr 214, prowadzącą do granicy południowej) – w Jabłowie na terenie Gminy łączy się z drogą wojewódzką nr 229.
- 2) droga wojewódzka nr 229 – główne powiązanie południowego fragmentu Pomorza z autostradą A1.

Drogi powiatowe, 14 fragmentów dróg o łącznej długości ok. 56 km, łączących miejscowości gminy ze stolicą powiatu oraz innymi miejscowościami położonymi w gminach sąsiednich.

Drogi gminne - 62 drogi o łącznej długości ok. 126 km, stanowiące przede wszystkim powiązania między miejscowościami gminnymi i obsługę zabudowy, w trzech różnych klasach technicznych zestawione w poniższych tabelach (tab. 44, tab. 45. Tab. 46).

Tab. 44 Drogi gminne klasy technicznej zbiorczej "Z"

Lp.	nr drogi	długość drogi [km]	Relacja drogi - kierunek
1	213015G(!)	0,7	Kokoszkowy skrz.drogi woj.Nr 222 z drogą pow.nr.2725G- granica miasta Starogard Gdanski.
2	213053G	0,46	Kokoszkowy ul. Południowa

Źródło: Dane Urzędu Gminy Starogard Gdański

Tab. 45 Drogi gminne klasy technicznej lokalnej "L"

Lp.	nr drogi	długość drogi [km]	Relacja drogi - kierunek
1	213007G	1,08	Janin droga gm.nr 213006G - droga woj.nr 222
2	213009G	2,85	Kręski Młyn skrz. drogi pow.nr 2707G z drogą pow. nr 2706G - Kokoszkowy droga gm.nr 213014G
3	213017G	2,22	Szpęgawsk droga kraj.nr 22- Rywałd droga pow.nr 2718G
4	213019G	3,678	Zduny droga kraj.nr 22 - Brzeżno Wielkie droga pow.nr 2717G (droga po przebudowie w 2014r)
5	213021G	1,5	Sucumin droga kraj.nr 22 - granica gm. Zblewo (kier. Piesienica)
6	213022G	2,05	Rokocin droga kraj.nr 22 - granica gm. Zblewo (kier. Piesienica)
7	213023G	1,27	Leśniczówka Semlin - linia kolejowa PKP( I odcinek) i Stary Las-Sucumin( II odcinek)
8	213024G	1,77	droga kraj.nr 22 - Nowa Wieś Rzeczna droga gm.nr 213025G
9	213026G	0,89	Sucumin droga kraj.nr 22 - kierunek cegielnia
10	213027G	3,05	Sumin droga pow.nr 2712G - Rokocin droga kraj.nr 22
11	213028G	3,87	Rokocin droga gm.nr 213027G - Koteże droga pow.nr 2712G - droga pow.nr 2711G
12	213035G	4,22	Jabłowo droga woj.nr 222 - Koteże droga pow.nr 2711G
13	213039G	2,43	droga pow.nr 2710G - Owidz - Janowo droga woj.nr 222
14	213041G	4,3	Owidz droga gm.nr 213039G- Barchnowy-Lipinki Szlacheckie droga woj.nr 229
15	213049G	0,21	droga przez wieś Sucumin
16	213050G	1,61	Koteże droga pow.nr 2712G - Koteże droga gm.nr 213028G
17	213052G	0,46	Kokoszkowy ul. Lipowa
18	213059G	2,6	Rokocin droga kraj.nr 22 - (ul.Jeżynowa) - droga gm.nr 213050G Koteże(ul.Sikorki)

Źródło: Dane Urzędu Gminy Starogard Gdański

Tab. 46 Drogi gminne klasy technicznej dojazdowej "D"

Lp.	nr drogi	długość drogi [km]	Relacja drogi - kierunek
1	213001G	1,57	

			Siwiałka droga woj. nr 222- granica gm. Tczew (kier. Damaszk)
2	213002G	0,25	Siwiałka droga woj.nr 222 - granica gm. Tczew
3	213003G	1,24	Trzcińsk droga woj.nr 222 - granica gm. Tczew (kier. Boroszewo)
4	213004G	1,01	Ciecholewy droga pow. nr. 2725G- granica gm. Tczew(kier. Boroszewo)
5	213005G	3,6	Ciecholewy droga pow.nr 2725G- Trzcińsk droga woj. nr 222
6	213006G	3,9	Trzcinsk droga woj.nr 222 - Janin- Linowiec droga pow. nr 2707G
7	213008G	2,76	Kokozkowy droga woj. Nr 222 - Janin droga gm.nr 213006G
8	213010G	1,03	Krąg droga pow. nr 2706G- granica gm. Zblewo (kier. Czarnocin)
9	213011G	1,3	Krąg droga pow.nr 2706G- granica gm. Zblewo (kier. Lipa Góra)
10	213012G	1,19	Krąg droga pow. nr 2706G- granica gm. Zblewo (kier. Semlin)
11	213013G	1,09	Żabno ul. Ks.F.Kalinowskiego - granica miasta Starogard Gd. - Kręski Młyn droga pow. nr 2706G
12	213014G	1,59	Kokozkowy droga woj.. Nr 222 - granica miasta Starogard Gd. - granica gm. Starogard Gd.- droga pow. nr 2707G (ul. Skarszewska w Starogardzie Gd.)
13	213015G(!)	0,99	Kokozkowy skrz. Drogi woj.nr 222 z drogą pow. nr 2725G - granica miasta Starogard Gd.
14	213018G	2,39	Brzeźno Wielkie droga gm. Nr 213019G- Szpęgawsk droga gm.nr 213017G
15	213020G	1,87	Brzeźno Wielkie droga pow. nr 2717G- Najmusy droga pow. nr 2718G
16	213022G(!)	0,98	Rokocin droga kraj. Nr 22- granica gm. Zblewo(kier. Piesienica)
17	213023G(!)	3,11	Leśniczówka Semlin- linia kolejowa PKP(I odcinek) i Stary Las-Sucumin (II odcinek)
18	213025G	3,24	Nowa Wieś Rzeczna droga gm. Nr 213024G- granica gm. Zblewo ( kier. Semlin)
19	213029G	0,39	

			droga gm. Nr 213030G - granica gm. Zblewo (kier. Radziejewo)
20	213030G	3,67	Sumin droga pow. nr 2712G - droga gm. nr 213032G
21	213031G	2,7	(z kier. Zielona Góra) granica gm. Lubichowo - Sumin droga gm. nr 213033G
22	213032G	2,7	Wygoda droga gm. nr 213033G- droga gm. Nr 213031G- droga gm. nr 213030G
23	213033G	2,64	Sumin droga pow. nr 2712G- granica gm. Lubichowo (kier. Lipinki Królewskie)
24	213034G	1,99	granica gm. Lubichowo- Koteże droga pow. nr 2712G
25	213036G	2,68	Jabłowo droga woj.nr 222 - granica gm. Bobowo - granica gm. Starogard Gd.- Dąbrówka droga pow. nr 2715G
26	213037G	0,74	Dąbrówka droga gm. Nr 213036G- granica gm. Bobowo (kier. Jabłówko)
27	213038G	5,06	Płaczewo droga pow. nr 2711G - granica miasta Starogard Gd. ( ul. Lubichowska)
28	213040G	0,53	Jabłowo droga woj. nr 229- Gospodarstwo Rolne ANRSP
29	213042G	1,38	Barchnowy droga gm. nr 213041G- Jabłowo- teren PKP
30	213043G	0,35	Kolincz droga pow. nr 2710G - Owidzki Młyn
31	213044G	1,78	Jabłowo droga woj. nr 229- ( kier. Grabowiec) granica gm. Bobowo
32	213046G	1,39	Lipinki Szlacheckie droga woj. nr 229- granica gm. Bobowo ( kier. Jabłówko)
33	213047G	1,53	Lipinki Szlacheckie droga woj. nr 229- granica gm. Bobowo ( kier. Mysinek, Grabowiec)
34	213048G	4,17	Klonówka droga pow. nr 2718G- Lipinki Szlacheckie droga woj. nr 229
35	213051G	2,04	Siwiałka droga woj. nr 222- Trzcińsk droga woj.nr 222
36	213054G	4,13	Okole ul. Miodowa, część ul. Wesołej, Nad Stawem, od drogi pow. nr 2706G do drogi pow. nr 2706G
37	213055G	0,59	Żabno- od drogi gminnej miejskiej nr 211109G(ul. Pawia) miasto Starogard Gd.- wiadukt kolejowy w m. Żabno



38	213056G	3,67	Klonówka - droga pow. nr 2718G odc. Starogard Gd. ul.Klonowa do drogi pow. nr 2718G odc. Klonówka- Pelplin (ul.Rajkowska)
39	213057G	2,48	Janowo droga woj. nr 222 (ul.Długa)- Janowo droga woj. nr 222 (ul. Słoneczna)
40	213058G	0,47	Jabłowo droga woj. nr 229 (ul. Krótka)
41	213060G	3,8	Zduny (od drogi gminnej 213019G) - Brzeźno Wielkie ( do drogi gminnej 213019G - rondo)
42	213061G	0,722	Zduny (od drogi gminnej 213019G, od strony drogi krajowej) przez centrum miejscowości - Zduny ( do drogi gminnej 213019G, od strony msc. Brzeźno Wielkie)

Źródło: Dane Urzędu Gminy Starogard Gdański

Największym uwarunkowaniem rozwoju sieci drogowej jest realizacja planowanej od wielu lat obwodnicy miasta Starogardu, której większość trasy przebiegać będzie przez obszar gminy. Sporządzone w 2016 r. „Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe Obwodnicy Starogardu Gdańskiego”<sup>13</sup> przewiduje 3 zasadnicze warianty przebiegu drogi:

- - wariant I - najkrótszy, przewiduje przebieg drogi w południowej części miasta. Z istniejącą drogą łączyłaby się w dwóch węzłach zlokalizowanych: we wschodniej części miasta - na terenie leśnym przy ul. Mickiewicza oraz w zachodniej części miasta (częściowo poza jego granicami – na obszarze gminy) przy ul. Zblewskiej.
- - wariant II to wariant pośredni pomiędzy wariantami I i III. Według tego wariantu obwodnica rozpoczynałaby się za Rokocinem, ulicę Lubichowską w Starogardzie przecinałaby na północ od Osiedla Przylesie, a drogę wojewódzką do Pelplina już poza granicami miasta - nowy węzeł drogowy powstałby około 800 m za ulicą Jabłowską. Następnie droga skręcałaby na północ, aby za Stadem Ogierów połączyć się z obecną drogą krajową nr 22.
- - wariant III - najdłuższy, przewiduje przebieg drogi w całości na obszarze gminy, przez stosunkowo mało zagospodarowane obszary gminy wiejskiej. W tym wariantcie obwodnica rozpoczynałaby się tuż za Sucuminem, skręcając dość ostro w prawo i omijając od południa Koteże. Węzeł na skrzyżowaniu z drogą do Lubichowa powstałby około 2 km od Osiedla Przylesie. Skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 222 zlokalizowane byłoby przed wjazdem do Jabłowa. Dalej obwodnica kierowałaby się na północ, aby za Stadem Ogierów połączyć się z obecną drogą krajową nr 22.

Wariant I nie jest brany pod uwagę do dalszych szczegółowych prac projektowych, tym bardziej, że w obowiązującym dokumencie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starogard Gdański (2018r.) przebieg tego wariantu w ogóle nie został uwzględniony.

W toku dalszych prac oraz konsultacji społecznych proponowanych rozwiązań projektowych powstały dalsze warianty przebiegu obwodnicy, między innymi łączące opisane powyżej warianty, w tym preferowany, najbardziej prawdopodobny realizacyjnie wariant, łączący warianty II i III. Inwestycja została ujęta w rządowym „Programie budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030”.

<sup>13</sup> Studium korytarzowe oraz studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe wraz z materiałami do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla budowy Obwodnicy Starogardu Gdańskiego, Transprojekt Gdański sp. z o.o. Gdańsk 2016

### 3.13.2. Transport kolejowy

Przez gminę przebiegają 2 linie kolejowe.

- 1) Linia kolejowa nr 203 Tczew – Kostrzyn (Tczew – Kostrzyn przez Starogard Gdański – Chojnice – Piłę) prowadząca przewozy osobowe i towarowe,
- 2) Linia kolejowa nr 243 (Skórcz – Skarszewy)
  - a) na odcinku Skórcz – Starogard Gdański: transport osobowy nieczynny, zachowana możliwość prowadzenia ruchu towarowego,
  - b) na odcinku Starogard Gdański – Skarszewy nieczynna (od miejscowości Krąg rozebrane torowisko, obecnie ścieżka rowerowa).

Linia kolejowa nr 203 Tczew – Kostrzyn jest linią, która na odcinku Tczew – Gutowiec zaliczana jest do linii znaczenia państwowego o dużym znaczeniu dla transportu pasażerskiego i towarowego w skali kraju. Ze względu na jej rolę w powiązaniu ośrodków regionalnych (Tczew, Starogard Gdański, Chojnice - Człuchów), plan zagospodarowania województwa pomorskiego 2030 (2016) zalicza ją do kategorii linii kolejowych, ogrywających główną rolę w wojewódzkim transporcie kolejowym, co oznacza, że jest ona traktowana jako szczególnie ważna dla przewozów regionalnych.

W granicach administracyjnych gminy na linii 203 znajduje się tylko jeden przystanek, we wsi Szpęgawsk. Gmina obsługiwana jest przede wszystkim przez stację kolejową (pasażersko-towarową) w Mieście Starogard Gdański, wyposażoną w dworzec kolejowy. Dostęp do tej stacji ułatwia bliskość dworca międzymiastowej komunikacji samochodowej oraz szeregu przystanków komunikacji miejskiej Miasta Starogard Gdański.

Likwidacja fragmentu linii nr 243 w kierunku Skarszew spowodowała zmianę funkcji dotychczasowego przystanku w Kręgu, którego zabudowa zmieniła swą funkcję na mieszkaniową. Torowisko zostało na tym odcinku rozebrane i pozostał jedynie pas kolejowy w postaci wydzielonych geodezyjnie działek wraz pozostałościami budowli kolejowych (nasyków, obiektów mostowych). Trasa ta została zagospodarowana na ścieżkę rowerową (inwestycja realizowana w ramach Starogardzkiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego).

### 3.13.3. Trasy turystyczne

Przez obszar gminy przebiegają następujące trasy rowerowe ustalone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030:

- **o znaczeniu międzyregionalnym:** nr 12 (*Trasa Zamków Polski Północnej*): woj. kujawsko-pomorskie – Lalkowy (gm. Smętowo Graniczne) - Gniew - Gniew (m.) - Korzeniewo (gm. Kwidzyn) - Ryjewo - Biała Góra (gm. Sztum) - Sztumskie Pole (gm. Sztum) - Malbork - Malbork (m.) – Lichnowy - Tczew (m.) - Tczew - **Starogard Gdański** - Skarszewy - Skarszewy (m.) - Stara Kiszewa - Kościerzyna - Kościerzyna (m.) - Stężyca - Sulęczyń - Parchowo - Niezabyszewo (gm. Bytów) - Bytów (m.) - Lipnica - Konarzyny - Chojnice - Chojnice (m.) - Silno (gm. Chojnice) - woj. kujawsko-pomorskie oraz od Chojnice (m.) - Chojnice - Człuchów - Człuchów (m.) - Czarne - Czarne (m.) - woj. zachodniopomorskie,
- **O znaczeniu regionalnym:**
  - nr 117: Gdańsk (m.) - Pruszcz Gdański (m.) - Pruszcz Gdański - Pszczółki - Trąbki Wielkie - Skarszewy - Skarszewy (m.) - **Starogard Gdański** - Starogard Gdański (m.) - Pelplin – Pelplin (m.) - Gniew - Gniew (m.),
  - nr 122: **Trzcińsk (gm. Starogard Gdański)** - Starogard Gdański (m.) - Zblewo - Kaliska - Czersk – Czersk (m.) - Zarzecze (gm. Czersk) - Chojnice - Chojnice (m.),
  - nr 123: Starogard Gdański (m.) - **Starogard Gdański** - Bobowo - Skórcz - Skórcz (m.) – Osiek - Brzeźno (gm. Osiek) - woj. kujawsko-pomorskie,.

System tras rowerowych o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym na obszarze gminy uzupełniają trasy o znaczeniu lokalnym (gminnym) przebiegające wzdłuż dróg powiatowych i gminnych. Trasy lokalne wykorzystywane są przez mieszkańców głównie w celach dojazdu do pracy czy szkoły.

Poza trasami wskazanymi powyżej na obszarze gminy i terenu przyległego funkcjonuje szereg szlaków turystycznych rowerowych, pieszych, turystyki wodnej (kajakowej), w tym ponadregionalny i regionalny szlak wodny Wierzyca: Wierzyca, Wietcisa oraz Czarna Woda. Na obszarze gminy, na rzece Wierzyca realizowany jest ogólnowojewódzki program: „Pomorskie Szlaki Kajakowe”, w ramach którego przewidzianych jest 7 miejsc zatrzymania dla kajakarzy na szlaku „**Wierzyca po zabytkach Kociewia**”.

### 3.13.4. Gospodarka wodno-ściekowa

#### Zaopatrzenie w wodę

Źródła wody dla zbiorowego zaopatrzenia gminy stanowią ujęcia wód podziemnych poziomu trzecio i czwartorzędowego. Wszystkie miejscowości gminy objęte są zasięgiem obsługi wodociągów, a odsetek korzystających wynosi ok. 82 % ogółu mieszkańców, długość sieci wodociągowej wynosiła na koniec 2018r. 243,1 km i posiadała 3240 odbiorców. Wodociągi gminne zasilane są z 7 ujęć wód podziemnych, stanowiących własność gminy, które zestawiono w poniższej tabeli (tab. 47). Część miejscowości jest zasilana z miejskiej sieci wodociągowej, są to miejscowości Nowa Wieś Rzeczna, Żabno (część) Janowo (część)

Tab. 47 Ujęcia wody w gminie

Ujęcie	Decyzja wodno-prawna	Zasięg obsługi
Trzcińsk	Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Tczewie PGW WP nr GD.ZUZ.3.461.654.2018.PM z dnia 17.12.2018 r.	Trzcińsk, Janin, Ciecholewy, Siwiałka
Kokoszkowy	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6341/5/2012 z dnia 28 maja 2012r.	Kokoszkowy
Klonówka	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6341.19.2016 z dnia 27 maja 2016r.	Klonówka, Rywałd, Brzeźno Wielkie, Szpęgawsk
Krağ	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6223/8/10 z dnia 21 lipca 2010r.	Krağ, Linowiec, części Okola i Żabna
Sumin	Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Tczewie PGW WP nr GD.ZUZ.4.424.48.2018.MC z dnia 15.02.2019 r.	Sumin, Koteże, Dąbrówka (część), Sucumin, Rokocin, Stary Las

Ujęcie	Decyzja wodno-prawna	Zasięg obsługi
<b>Dąbrówka</b>	Decyzja Dyrektora Zarządu Zlewni w Tczewie PGW WP nr GD.ZUZ.4.42.85.2018.MW z dnia 28.05.2018 r.	Dąbrówka
<b>Jabłowo</b>	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6341.6.2012 z dnia 28 maja 2012r.	Jabłowo, Barchanowy, Lipinki Szlacheckie, Janowo (część), część Owidza

Docelowo planuje się połączenie systemów wodociągowych: Jabłowo i Dąbrówka, Trzcina i Krąg, Jabłowo-Klonówka oraz Sumin-Dąbrówka co znacząco podniesie bezpieczeństwo dostaw wody w przypadku awarii któregoś ujęcia wody.

### Odprowadzenie ścieków

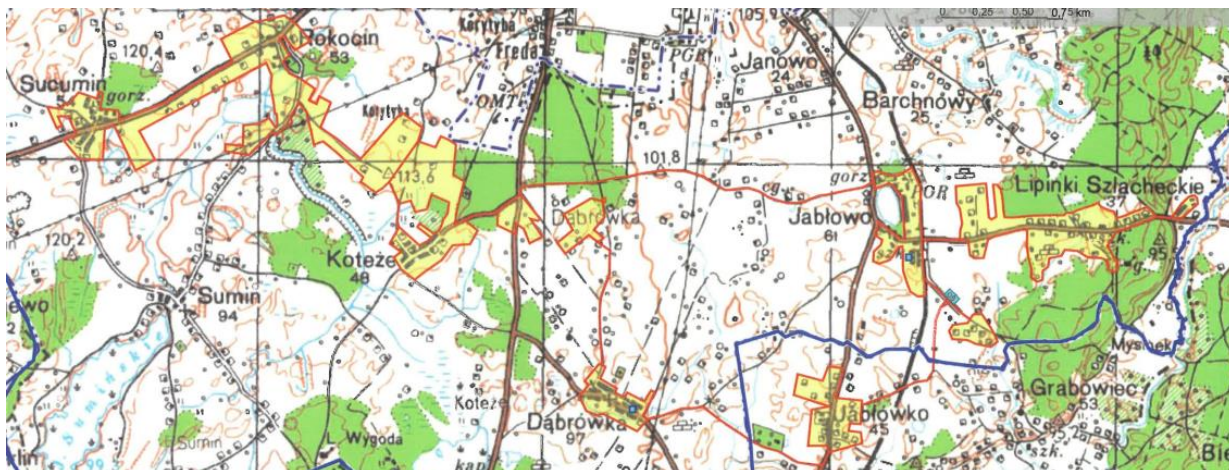
Na terenie gminy z kanalizacji korzysta ok. 48,8 % ogółu mieszkańców. Dostęp do sieci kanalizacyjnej zakończonej oczyszczalnią ścieków posiadało w 2018r. 13 wsi, długość sieci wodociągowej wynosiła na koniec 2018r. 90,56 km i posiadała 1757 odbiorców. Ścieki odprowadzane są do 3 gminnych oczyszczalni ścieków oraz do oczyszczalni ścieków w mieście Starogard Gd. (tab. 48).

Tab. 48 Gminne oczyszczalnie ścieków

Oczyszczalnia ścieków	Decyzja wodno-prawna	Zasięg obsługi
<b>Jabłowo</b>	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6341.25.2013 z dnia 14 lutego 2014r.	Jabłowo; w trakcie realizacji: Rokocin Dąbrówka (część), Jabłowo (część), Koteże
<b>Kokoszkowy</b>	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6223/5/09 z dnia 25 czerwca 2009r.	Kokoszkowy
<b>Szpegawsk</b>	Decyzja Starosty Starogardzkiego nr OS.6341.21.2012 z dnia 31 października 2012r.	Szpegawsk, Zduny

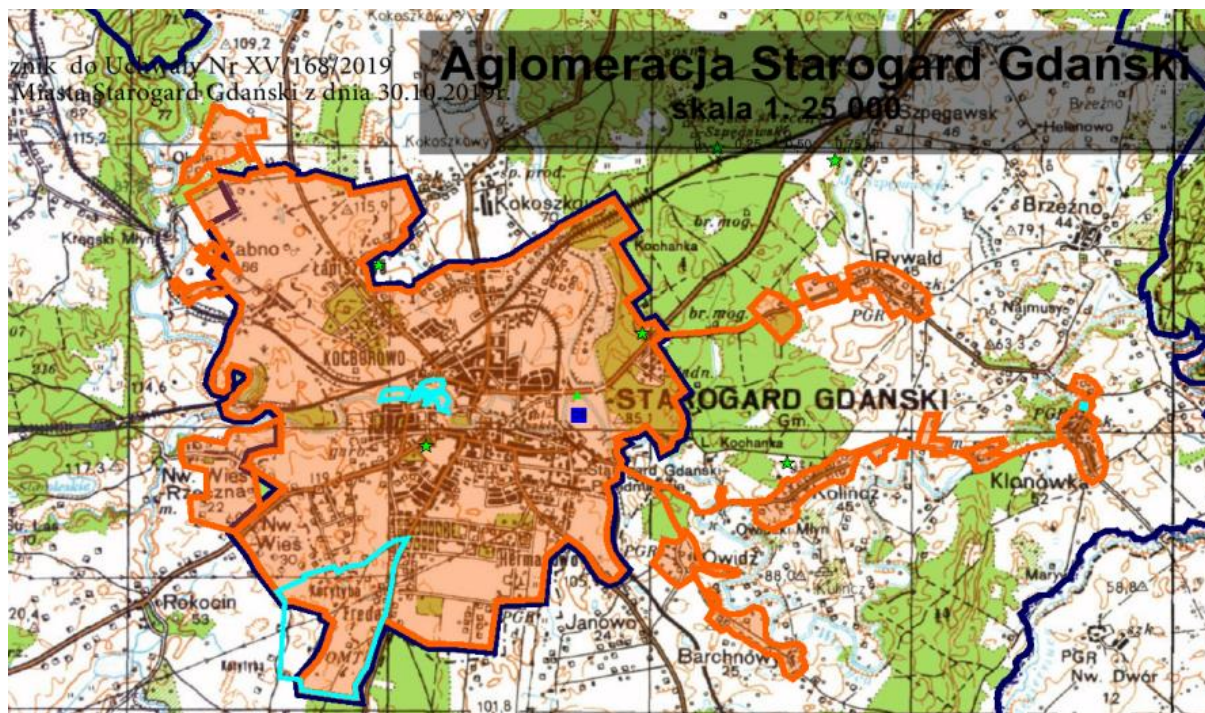
Na obszarze gminy funkcjonują dwie aglomeracje ściekowe:

1. Aglomeracja Jabłowo ustanowiona Uchwałą Nr XIV/141/2019 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 31 października 2019 r. o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 6.039 z oczyszczalnią ścieków w Jabłowie, której obszar obejmuje położone w gminie Starogard Gdański miejscowości: Dąbrówka, Jabłowo, Koteże, Lipinki Szlacheckie, Rokocin, Sucumin



Ryc. 10 Zasięg aglomeracji Jabłowo na terenie gminy

2. Aglomeracja Starogard Uchwałą **XV/168/2019** Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 30 października 2019 r. o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 53 450, z oczyszczalnią ścieków w Starogardzie Gdańskim, z oczyszczalnią ścieków w mieście Starogard Gdański której obszar obejmuje położone w gminie wiejskiej Starogard Gdański miejscowości: Barchnowy, Kolincz, Klonówka, Linowiec, Nowa Wieś Rzeczna, Okole, Owidz, Rywałd i Żabno



Ryc. 10 Zasięg aglomeracji Starogard Gdański

Poza gminnymi systemami odprowadzania ścieków oraz poza aglomeracjami ściekowymi realizowana jest sieć kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sumin, z której ścieki będą odprowadzane do oczyszczalni ścieków w Jabłowie.

Planowana dotychczas oczyszczalnia ścieków w miejscowości Siwiałka, obsługująca wsie Trzcina i Siwiałka nie jest obecnie rozważana do realizacji. Przewiduje się włączenie tych miejscowości do oczyszczalni ścieków w Kokoszkowych lub odprowadzenie ścieków poza teren gminy, do realizowanej oczyszczalni ścieków w Godziszewie.

Nie rozważa się włączenia w gminne systemy kanalizacji sanitarnej miejscowości: : Ciecholewy, Brzeżno Wielkie i Stary Las, ze względu na ich położenie.

### **Odprowadzenie wód opadowych, regulacja stosunków wodnych**

Na terenie gminy istnieje rozległa sieć cieków i rowów melioracyjnych. Ich stan techniczny jest na ogół niezadowalający, wynika on z zaniedbań w zakresie utrzymania drożności cieków i rowów melioracyjnych. W planowaniu rozwoju przestrzennego gminy należy uwzględnić ochronę istniejących systemów melioracyjnych.

Na terenie gminy nie ma systemu zorganizowanego odprowadzania wód opadowych. W większych wsiach istnieją fragmentaryczne odcinki kanalizacji deszczowej odwadniającej ulice w ich centralnych częściach.

## **3.13.5. Gospodarka energetyczna**

### **Zaopatrzenie w energię elektryczną**

Na terenie gminy istnieją następujące linie elektroenergetyczne najwyższych i wysokich napięć:

1. przesyłowe najwyższych napięć, eksploatowane przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne:
  - 220 kV relacji Jasiniec-Gdański, z możliwością likwidacji w późniejszym terminie,
  - 400kV relacji Grudziądz – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń (planowana do uruchomienia)
2. dystrybucyjne, wysokich napięć 110kV eksploatowane przez ENERGA - OPERATOR SA Oddział w Gdańsku:
  - 110 kV Starogard Gdański – Skarszewy nr 1443,
  - 110 kV Starogard Gdański-Swarożyn nr 1472,
  - 110 kV Starogard Gdański – Pelplin nr 1487,
  - 110 kV Pelplin – Czarna Woda, nr 1441,
  - Projektowana linia kablowa 110kV LWN 1443 – proj. GPZ Kocborowo.

Gmina Starogard Gdański zasilana jest w energię elektryczną z dwóch Głównych Punktów Zasilania (GPZ) 110/15 kV: GPZ „Starogard Gdański” (na terenie miasta) i GPZ „Skarszewy” (na terenie gminy Skarszewy). Stan techniczny GPZ – tów oraz linii przesyłowych i dystrybucyjnych 110 kV jest dobry a ciągłość dostaw energii elektrycznej jest zachowana.

Z GPZ Starogard wyprowadzono na teren gminy Starogard Gdański 8 linii elektroenergetycznych 15 kV, a z GPZ Skarszewy – 1 linię. Stan techniczny linii 15 kV – w zdecydowanej większości prowadzonych napowietrznie - jest zadowalający. Linie elektroenergetyczne 15 kV zasilają ok. 150 stacji transformatorowych 15/0.4 kV. W sieci 15 kV oraz w stacjach transformatorowych możliwe jest zwiększenie dostaw mocy np. do celów ogrzewania pomieszczeń, w tym za pomocą pomp ciepła, czy zasilania nowych odbiorców energii elektrycznej, ale w przypadku niektórych stacji transformatorowych może się to wiązać z koniecznością wymiany transformatorów na jednostki odpowiednio większej mocy, łącznie z potrzebą dostosowania sieci niskiego napięcia.

Stan techniczny linii napowietrznych 0,4 kV można określić jako niezły. Natomiast stan techniczny linii kablowych niskiego napięcia jest zróżnicowany w zależności od roku ich budowy.

Na terenie gminy funkcjonuje pięć elektrowni wodnych w: Owidzu, Kolinczu, Rokocinie i dwie w Nowej Wsi Rzecznej.

### **Zaopatrzenie w gaz**

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 125 MOP 5,5, MPa relacji Walichnowy – Starogard Gdański (stanowiący odgałęzienie od gazociągu DN 400 relacji Gustorzyn – Pruszcz Gdański (przebiega przez obręby ewidencyjne: Klonówka, Rywałd i Kolincz). Dla obiektu sieci gazowej obowiązuje konieczność spełnienia wymagań w zakresie zachowania stref kontrolowanych gazociągu zgodnie z wymaganiami przepisów odrębnych (aktualnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie, Dz. U. z 2013r. poz. 640, które określa minimalne odległości przewidywanej zabudowy i innych elementów zagospodarowania w zależności od ich rodzaju i funkcji).

Istniejący gazociąg doprowadza gaz ziemny wysoko metanowy z sieci krajowej do miasta Starogard Gdański. Na terenie miasta znajduje się stacja gazowa wysokiego ciśnienia, a rejonie m. Kokoszkowy stacja II stopnia oraz gazociągi średniego i niskiego ciśnienia. Na terenie gminy z gazu korzystają jedynie mieszkańcy fragmentów wsi: Kokoszkowy i Nowa Wieś Rzeczna, przylegających do miasta, które zostały włączone do sieci miejskiej. W 2018r. stanowili oni 14,4% mieszkańców gminy.

Stan techniczny urządzeń zaopatrzenia w gaz jest dobry. Są one stosunkowo nowe i posiadają znaczne rezerwy przepustowości.

### **Zaopatrzenie w ciepło**

Na terenie gminy nie ma zorganizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Zaspokajanie potrzeb ciepłych odbywa się obecnie w oparciu o:

1. Lokalne kotłownie opalane węglem, gazem ziemnym, olejem opalowym i biomasą, zasilające wielorodzinne budynki mieszkalne, obiekty użyteczności publicznej i produkcyjne;
2. Indywidualne źródła głównie w domach mieszkalnych jedno i wielorodzinnych oraz obiektach usługowych, na gaz ziemny, paliwa stałe – głównie węgiel oraz drewno i jego odpady, dostarczające energię cieplną na potrzeby centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody.
3. W szczątkowej formie występują też inne urządzenia grzewcze zasilane energią, w tym z odnawialnych źródeł energii, jak na razie o pomijalnym udziale w bilansie ciepła.

### **3.13.6. Gospodarowanie odpadami**

Zgodnie z Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022 gmina Starogard Gdański położona jest w rejonie południowym gospodarki odpadami. Na terenie gminy Starogard zlokalizowana jest Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych – RIPOK Stary Las – Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Sp z o.o. „Stary Las”. Instalacja zapewnia mechaniczno-biologiczne przetwarzanie odpadów komunalnych, zagospodarowanie odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowanie pozostałości po mechaniczno-biologicznym przetwarzaniu oraz sortowaniu odpadów komunalnych.

Zgodnie z dokumentem w perspektywie do 2022 r. nie jest planowana rozbudowa istniejącego składowiska odpadów o nowe kwatery – eksploatowana obecnie kwatera powinna wystarczyć na składowanie odpadów przez okres ok. 15 lat. Spośród planowanych inwestycji w zakresie

nowej infrastruktury w Planie gospodarki odpadami wskazano przedsięwzięcie polegające na budowie instalacji termicznego przekształcania frakcji energetycznej pochodzącej z przetworzenia odpadów komunalnych.

Zagadnienia związane z utrzymaniem porządku i czystości na terenie poszczególnych nieruchomości, w tym: rodzaju i wielkości pojemników do gromadzenia odpadów, utrzymania miejsc do gromadzenia odpadów, rodzaju i pojemności pojemników lub worków do zbierania odpadów reguluje aktualnie Uchwała Nr XV/147/2019 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 25 listopada 2019 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Starogard Gdański.

### **3.14. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych**

Na obszarze gminy Starogard Gdański **nie są zlokalizowane zadania wynikające z programów rządowych, służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym**, spełniające warunki art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Na obszarze gminy Starogard Gdański przewiduje się realizację następujących **inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym**, uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa, są to:

#### **1. Zadania samorządu województwa:**

- **Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg krajowych i wojewódzkich** – inwestycje umieszczone w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego*:
  - Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 – rozbudowa DW nr 222 i DW nr 229 na odcinku Starogard Gdański – Jabłowo – węzeł Pelplin autostrady A1 – inwestycja ukończona;
  - Pakiet działań związanych z dostępem do autostrady A1 – rozbudowa DW nr 222 na odcinku Gdańsk – Starogard Gdański – w trakcie realizacji.

#### **2. Zadania nie będące zadaniami samorządu województwa:**

- **Budowa, rozbudowa i przebudowa dróg krajowych i wojewódzkich** – inwestycje umieszczone w *Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023*:
  - po roku 2020 – budowa obwodnicy Starogardu Gdańskiego w ciągu drogi krajowej nr 22 – inwestycja umieszczona na liście rezerwowej;
- **Budowa, rozbudowa i przebudowa linii kolejowych** – inwestycje umieszczone w *Master planie dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r. oraz w Krajowym Programie Kolejowym do roku 2023*:
  - prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz – Trójmiasto, obejmującym linie 201 i 2013; Etap I do 2020 r. – przebudowa linii kolejowej nr 203 (na odcinku Tczew – Łąg Wschód) wraz z elektryfikacją i budową łącznicy z linia kolejową nr 201; Etap II po 2020 r. – przebudowa linii kolejowej nr 203 (na odcinku Chojnice – Łąg Wschód).
- **Budowa i rozbudowa przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, gazów i energii elektrycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą** – inwestycje umieszczone w *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*:
  - budowa linii dwutorowej 400kV Gdańsk Przyjaźń – Pelplin – Grudziądz.



- **Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania** – inwestycje umieszczone w *Master Planie dla wdrażania dyrektywy EWG 91/271/EWG*:
  - budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2000 RLM, w tym – Jabłowo i Starogard Gdański.
- **Budowa infrastruktury w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej** umieszczone w *Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Pomorskiego*:
  - „Kajakiem przez Pomorze” (aktualna nazwa projektu: „Pomorskie Szlaki Kajakowe”) – zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej – Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące te formę aktywnej turystyki – rzeka Wierzyca:
    - Przystań kajakowa i pole biwakowe w **Kręskim Młynie**;
    - Przystań i pole biwakowe w **Żabnie**;
    - Przenoska przez elektrownię wodną w **Nowej Wsi Rzecznej**;
    - Przystań przy **grodzisku w Owidzu**;
    - Przenoska przy **elektrowni wodnej Owidz**;
    - Przenoska przy **elektrowni wodnej Kolincz**;
    - Przenoska i pole biwakowe przy **elektrowni wodnej Klonówka**.
- Inwestycje wynikające z **Planu Gospodarki Odpadami Woj. Pomorskiego 2022** – w perspektywie do 2022 r. nie jest planowana rozbudowa istniejącego składowiska odpadów o nowe kwatery – eksploatowana obecnie kwatery powinna wystarczyć na składowanie odpadów przez okres ok. 15 lat (licząc od daty sporządzenia dokumentu). Również w dalszej perspektywie RIPOK Stary Las nie ma planów budowy nowych kwater. Spośród planowanych inwestycji w zakresie nowej infrastruktury w Planie gospodarki odpadami wskazano przedsięwzięcie polegające na budowie instalacji termicznego przekształcania frakcji energetycznej pochodzącej z przetworzenia odpadów komunalnych.

### 3.15. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

Na terenie opracowania występują tereny szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Wierzyca na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ( $p=1\%$ ), o łącznej powierzchni ok. 123 ha. Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat ( $p=0,2\%$ ), stanowią powierzchnię blisko 150 ha. Natomiast obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ( $p=10\%$ ), stanowią w granicach opracowania powierzchnię ok. 86 ha.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują (art. 16 pkt 34) :

- a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,

- c) *obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art.224,*

Wyżej wymieniona ustawa stanowi m.in. zasady ochrony wód. Zgodnie z art. 77 ust.1 pkt 3 na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zakazuje się:

- *gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w szczególności ich składowania,*
- *lokalizowania nowych cmentarzy.*

Powyższe zakazy nie obejmują wykorzystywania gruzu, mas ziemnych oraz skalnych przy wykonywaniu robót związanych z utrzymywaniem lub regulacją wód, ochroną brzegu morskiego i morskich wód wewnętrznych oraz pogłębianiem morskich dróg wodnych (art. 77 ust. 2 ustawy Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r.).

Uprawnionym do wydania decyzji zwalniającej z w/w zakazów (określając warunki niezbędne dla ochrony jakości wód), w przypadku gdy nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód w przypadku wystąpienia powodzi, jest właściwy organ Wód Polskich (art. 77 ust. 3 cytowanej ustawy).

Ponadto na obszarach szczególnego zagrożenia powodziowego zakazuje się w okresie prognozowanego wezbrania wód, rolniczego wykorzystania ścieków (art. 84 ust. 4 pkt 5 Ustawy Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r.).

Zgodnie z brzmieniem art. 175 ust. 1 ww. ustawy w celu zapewnienia właściwych warunków przepływu wód powodziowych właściwy organ Wód Polskich może, w drodze decyzji, nakazać usunięcie drzew lub krzewów na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Lokalizacja nowych obiektów budowlanych oraz nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego (art. 390 ust. 1 pkt 1).

Pozwolenia wodnoprawnego wymaga również gromadzenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie na tych obszarach odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania, jeżeli wydano decyzję zwalniającą (art. 390 ust. 1 pkt 2).